

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΕΥΡΟΚΕΡΔΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ 117 / ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2009 / www.eurokerdos.com ΤΙΜΗ: €10,00

Η ώρα της ευθύνης για Κυβέρνηση και Τραπεζίτες

Ο Λεπτός στηρίζει την Κερύνεια Αχαΐας

Βραβεύθηκε η Aristo Developers

Σε τι στοχεύουν CNP - Marfin Ins.

Άρθρο του Χριστόδουλου Χριστοδούλου:
Άρχισαν, διεθνώς, τα οικονομικώς χειρότερα

MBA

Kingston University London

**Αναγνωρισμένο από το ΚΥ.Σ.Α.Τ.Σ.
και το AMBA (Association of MBA's)**

- Οι τίτλοι σπουδών εκδίδονται απ' ευθείας από το KINGSTON UNIVERSITY και τυγχάνουν αναγνώρισης από το ΚΥ.Σ.Α.Τ.Σ.
- Τα προγράμματα MBA απευθύνονται σε πτυχιούχους ΑΕΙ και σε στελέχη με σημαντική εμπειρία χωρίς πρώτο πανεπιστημιακό τίτλο
- Τα προγράμματα είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες των εργαζομένων που φιλοδοξούν να ανελιχθούν επαγγελματικά

**Η ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ MBA ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
ΑΠΟ ΤΟ IBS ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΣΑΒΒΑΤΟ ΑΝΑ 15ΗΜΕΡΟ**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ MBA with specialization in

EXECUTIVE MBA
BANKING AND FINANCE
STRATEGIC MANAGEMENT
MARKETING MANAGEMENT

Για πληροφορίες: τηλ. +357 22459090, +357 99028168

Eyes opened?

Seeing your business through the eyes of your customers, investors and even your competitors can make a real difference to your organization.

Our team of business advisors can offer a different view, arming you with the insights your business needs to achieve its full potential.

What's next for your business?

ey.com

 ERNST & YOUNG
Quality In Everything We Do

Περιεχόμενα

**ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ**

www.eurokerdos.com

E-mail: liveras@cytanet.com.cy

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2009, Τεύχος 117

Εκδότης - Διευθυντής..... Θεοφάνης Λιβέρας
Διευθύντρια ..... Νικολέττα Λιβέρα
Αρχισυντάκτης..... Στέφανος Κοτζαμάνης

ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ:

Φειδιάς Πηλειδής..... Δ/νων Συνέταιρος PriceWaterhouseCoopers
Ουράνιος Ιωαννίδης ..... Πολιτικός Αρθρογράφος
Δρ Χριστόδουλος Χριστοδούλου ..... Χρηματοοικονομικά
Μάριος Μαυρίδης ..... Οικονομολόγος
Χρήστος Ιακώβου ..... Πολιτικός Αναλυτής
Νεόφυτος Νεοφύτου ..... Συνέταιρος Ernst & Young
Μιχάλης Μιχαήλ ..... Συνέταιρος KPMG
Κώστας Μαυροκορδάτος ..... Συνέταιρος PriceWaterhouseCoopers
Πανίκος Τσιαϊλής ..... Συνέταιρος PriceWaterhouseCoopers
Ανδρέας Αναστασίου ..... Αθήνα
Χάρης Κουρούκλης ..... Αθήνα

Τυπογραφείο: ..... Ι. Γ. ΚΑΣΟΥΛΙΔΗΣ & ΥΙΟΣ ΛΤΔ
Διανομή: ..... Πρακτορείο "ΚΡΟΝΟΣ"
Ελεγκτές:..... Γρηγορίου και Σία
Νομικοί Σύμβουλοι:..... Σωτήρης Σαμψών Δικηγόρος
..... Παγκράτης Λιβέρας Δικηγόρος
Χριστιάνα Χαλιπίλια ..... Δημόσιες Σχέσεις & Επικοινωνία

ΓΡΑΦΕΙΑ:

Γ. Μιχαήλ 14, Ακρόπολη, Στρόβολος
Ταχ. Θυρίδα 16088, 2085 Λευκωσία.
Τηλ: 22 311 272, Fax: 22 317 127

web site:..... www.eurokerdos.com
E-mail:..... liveras@cytanet.com.cy

ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Κύπρος ..... € 150
Ευρώπη ..... € 150
USA – CANADA-SOUTH AFRICA – AUSTRALIA ..... € 150

Η Άποψή μας	7
Άρθρο Ουράνιου Ιωαννίδη	8-9
Άρθρο Χριστόδουλου Χριστοδούλου	10-11
Άρθρο Ανδρέα Αναστασίου - Τουρκία	12-13
Άρθρο Χρήστου Ιακώβου	14-15
Άρθρο Αντώνη Στυλιανού	16
Άρθρο Μάριου Μαυρίδη	18
Οικονομική κρίση	20-21

Ελληνική Τράπεζα Επιτόκια	22-23
Ελλαδικές Τράπεζες	24-26
Ελληνική Τράπεζα	28-30
Τραπεζικά θέματα	32-36
Άρθρο Ανδρέα Αναστασίου - Ελλάδα	38-39
Ελλαδικά θέματα	40-42

Marfin Ασφαλιστική	44
ΗΠΑ: Νέος Πρόεδρος	46-50

Aristo Developers	52-53
ΠΑ.ΣΥ.ΞΕ.	54-58
Leptos Group	60
Άρθρο Αντώνη Λοίζου	62-64
Άρθρο Πέτρου Λοή	66-67
Άρθρο Νεκταρίου Σμυρνή	68-70
PWC	72-73
Άρθρο Δημήτρη Στυλιανίδη	74-75
Άρθρο Ανδρέα Ασιώτη	76
Άρθρο Νίκου Σύκα	78
Άρθρο Δημήτρη Εργατούδη	80
Ernst & Young	82
Επίκαιρα θέματα	86

Σαν Θέμα του Μήνα επιλέξαμε το πολύ εύστοχο και επίκαιρο άρθρο του κ. Χρίστου Ρότσα που αφορά το πιο πολυσυζητημένο θέμα που ταλανίζει το Παγκόσμιο. Την παγκόσμια οικονομική κρίση. Το άρθρο δημοσιεύεται αυτούσιο.

Γιατί η κρίση θα τελειώσει πριν αρχίσει

Ολοι ομιλούν για την επερχόμενη κρίση και συμβουλεύουν όλους και για όλα. Είναι οι ίδιοι, σύμβουλοι που πριν μερικούς μήνες δεν έβλεπαν κρίση, αλλά ήταν μες την τρελή χαρά. Μόνο όταν διαμαρτυρήθηκε η Βασίλισσα της Αγγλίας, επειδή δεν είδε κανείς το επερχόμενο οικονομικό τσουνάμι, συνειδητοποιήσαμε το γεγονός, δηλ. την γύμνια των αναλυτών, καθηγητών, θεωρητικών, συμβούλων κ.ά.

Είμαι της άποψης ό,τι, παρά τις χιλιάδες φωνές που προειδοποιούν για την κρίση, η Παγκόσμια οικονομία δεν θα βλαφθεί στον βαθμό που οι διάφοροι μας προειδοποιούν.

Του Χρίστου Ρότσα

Ο λόγος που το υποστηρίζω αυτό είναι ότι οι οικονομίες της Ευρώπης, της Αμερικής, των πρώην

Ανατολικών χωρών, της Ασίας και των τεσσάρων Brics, ήτοι Ρωσία, Κίνα, Βραζιλία και Ινδία είναι σε καλή κατάσταση.

Αν εξαιρέσει κανείς, τις υπερβολές στα ακίνητα Ισπανίας, Αγγλίας και Αμερικής καθώς επίσης και στην αυτοκινητοβιομηχανία της τελευταίας, όλοι οι άλλοι τομείς εργάζονται παραγωγικά και ανταγωνιστικά. Εμείς στην Ευρώπη είχαμε επιπλέον χρηματοοικονομική πειθαρχία λόγω των δεικτών του Μάστριχ δηλ. έλλειμμα κάτω του 3% και πληθωρισμό γύρω στο 2%. Συνεπώς είμαστε νοικοκυρεμένοι. Κάθε ευρώ που παίρνουμε το κερδίζουμε. Είναι πραγματικό όχι πληθωριστικό. Το ίδιο συμβαίνει και στις υπόλοιπες χώρες που η ανάπτυξη τους είναι εσωτερική, πραγματική και όχι ψεύτικη. Οι Brics χώρες καθώς και οι πρώην Ανατολικές είναι χώρες που ξεκίνησαν από πολύ χαμηλά. Πιο κάτω δεν είχε. Άρα, μόνο

Είναι ένα καθαρό παράδειγμα όπου ο φόβος προκαλεί την ζημιά. Επιφέρει αυτό που προσπαθούμε να αποφύγουμε.

πάνω μπορεί να πάνε. Ως δραστηριοποιημένος επιχειρηματίας σε μερικές πρώην Ανατολικές χώρες μπορώ να καταθέσω την δική μου μαρτυρία για τον δυναμισμό αυτών των υψηλά μορφωμένων χωρών. Όποιος επενδύσει σε αυτές τις χώρες θα κερδίσει. Μπορείτε να βασισθείτε στον λόγο μου. Η δυναμική και προοπτική είναι εκεί.

Γι' αυτό πιστεύω ότι η κρίση θα λήξει πριν αρχίσει. Είναι η επικράτηση του φόβου επί της πραγματικότητας που δημιουργεί το αρνητικό κλίμα και όχι τα θεμελιακά παγκόσμια οικονομικά δεδομένα, δια τούτο με τα πρώτα μηνύματα αισιοδοξίας, θα μπορούμε στην ανάκαμψη τάχιστα, όπως ξαφνικά ήλθε ο φόβος, ξαφνικά θα φύγει.

Alpha Bank Visa Electron

Δωρεάν μετρητά
σε περισσότερες από **7,800 ATM**
στην Κύπρο αλλά και στην Ελλάδα!

Τώρα για πρώτη φορά, με μια μόνο κάρτα έχετε **μετρητά χωρίς χρέωση**, σε κάθε σας βήμα! Η Alpha Bank είναι η μόνη τράπεζα που σας εξασφαλίζει τη δυνατότητα δωρεάν αναλήψεων* από όλες τις τράπεζες σε χιλιάδες σημεία στην Κύπρο αλλά και στην Ελλάδα.

Με την **Alpha Bank Visa Electron**, η Alpha Bank είναι πλέον δίπλα σας, παντού!

*Απεριόριστος αριθμός δωρεάν αναλήψεων από τις ATM της Alpha Bank στην Κύπρο και μέχρι 4 αναλήψεις το μήνα χωρίς καμία χρέωση από οποιαδήποτε άλλη ATM σε Κύπρο και Ελλάδα.

Cash Παντού
Χωρίς Χρέωση

Δωρεάν Γραμμή Επικοινωνίας
800 ALPHA
(2 5 7 4 2)

ALPHA BANK

10 χρόνια μαζί
Κύπρος 1998-2008

☎ 22888888, 🖱 www.alphabank.com.cy

Η «επόμενη μέρα» της κρίσης

Η Κύπρος θα ξεπεράσει και αυτή την κρίση. Ωστόσο, θα πρέπει να ξέρουμε ότι ακόμη και μετά το ξεπέρασμα της κρίσης, τα λεφτά θα βγαίνουν πιο δύσκολα απ' ό,τι στο παρελθόν

**ΘΕΟΦΑΝΗΣ
ΛΙΒΕΡΑΣ**
Εκδότης

M

έχρι πρότινος, ο Υπουργός Οικονομικών κ. Χαρίλαος Σταυράκης προέβλεπε άνοδο του κυπριακού ΑΕΠ 3% για το 2009. Σήμερα οι σχετικές προβλέψεις έχουν υποχωρήσει στο 2,1% και μάλιστα δεν είναι λίγοι εκείνοι που φοβούνται ότι θα πάμε ακόμη χαμηλότερα. Τη χρονιά που διανύουμε επίσης, θα υποχρεωθούμε σε δημοσιονομικό έλλειμμα, διακόπτοντας μια περίοδο θετικών επιδόσεων και στο συγκεκριμένο μέτωπο. Το πρώτο ερώτημα που τίθεται είναι το πώς η Κυβέρνηση αναγκάστηκε να μεταβάλλει τις προβλέψεις της μέσα σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα. Και όμως, λίγο πολύ, έτσι συνέβη σε όλες τις χώρες του κόσμου. Στην Ελλάδα για παράδειγμα, όταν συντάχθηκε ο προϋπολογισμός βασιζόταν σε μια άνοδο του ΑΕΠ κατά 3,2%, όταν ψηφίστηκε ο προϋπολογισμός βασίστηκε σε έναν ρυθμό ανάπτυξης 2,8% και σήμερα υπάρχουν εκτιμήσεις αναλυτών που μιλούν για επιδόσεις, οι οποίες ξεκινούν από το 2% και σε ορισμένες περιπτώσεις φτάνουν ακόμη και σε αρνητικό επίπεδο.

Το κοινό χαρακτηριστικό είναι η «έλλειψη ορατότητας». Όλα βασίζονται σε υποθέσεις που καθημερινά διαφεύδονται ολοένα και περισσότερο, με την παγκόσμια πραγματικότητα να γίνεται ολοένα και χειρότερη.

Στις χώρες της Νοτιανατολικής Ευρώπης, η οικονομική δραστηριό-

τητα έχει «παγώσει» ενώ σε δυσμενέστατη θέση βρίσκεται και η Τουρκία.

Μετά την Ισλανδία και την Ιρλανδία, έρχονται τώρα και άλλες χώρες να αντιμετωπίζουν σοβαρότατα προβλήματα, όπως για παράδειγμα η Ουκρανία και η Λιθουανία.

Στη ζώνη τώρα του Ευρώπη, «σύννεφα» μαζεύονται γύρω από το λεγόμενο «ευρωπαϊκό νότο». Η Standard & Poor's υποβάθμισε την πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας, ενώ σε καθόλου καλύτερη μοίρα δεν βρίσκονται ούτε η Ιταλία, ούτε η Ισπανία, αλλά ούτε και η Πορτογαλία. Όσο για τη Ρωσία, τοπικοί οικονομικοί παράγοντες δηλώνουν ότι τα «συναλλαγματικά αποθέματα καίγονται σαν τα καυσόξυλα»...

Τα μηνύματα για μας

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, η Κύπρος είναι βέβαιο ότι θα επηρεαστεί πτωτικά απ' όλη αυτή τη διαδικασία.

Οι τράπεζές μας για παράδειγμα πλήττονται τόσο από την πορεία των ρωσικών καταθέσεων, όσο και από την πτώση των αμερικανικών επιτοκίων. Επιπλέον, όσο πιο αδύναμη είναι η κυπριακή οικονομία, τόσο δυσκολότερα οι δανειολήπτες θα αποπληρώνουν τα δάνειά τους.

Η ζήτηση για ακίνητα αναμένεται να υποχωρήσει σε ακόμη πιο χαμηλά επίπεδα από τα περυσινά, ο τουρισμός θα πληγεί και γενικότερα, η

αγορά θα «καθίσει».

Είναι άραγε δυσάρεστα όλα αυτά τα πράγματα; Αναμφίβολα ναι. Από μια πλευρά όμως, είναι και σε κάποιο βαθμό, χρήσιμα, προκειμένου να διορθωθούν διάφορες ακρότητες του παρελθόντος.

Για παράδειγμα, είναι αδιανόητο σε μια οικονομία ο δανεισμός κάθε χρόνο να αυξάνεται με τόσο υψηλούς ρυθμούς όσο στην Κύπρο. Και σ' αυτό το σημείο, δικαιώνεται απόλυτα ο Διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας κ. Αθανάσιος Ορφανίδης όταν έβαζε όσα εμπόδια μπορούσε σε «επιθετικούς» κατασκευαστές που έχτιζαν με δανειακά «σαν να μην υπάρχει αύριο»...

Ένα δεύτερο πράγμα που πρέπει επίσης να δούμε, είναι το πώς θα δουλέψουμε όλοι παραγωγικότερα. Θα πρέπει να καταλάβουμε ότι δεν μπορεί πάντα να στηριζόμαστε στο «εύκολο χρήμα» των διεθνών εταιριών που εγκαθίστανται στην Κύπρο και στη συνεχή ζήτηση ακινήτων από τους Ρώσους.

Η Κύπρος θα ξεπεράσει και αυτή την κρίση, καθώς μάλιστα βρίσκεται σε πολύ πλεονεκτικότερη θέση από τις πλείστες άλλες χώρες της Ευρώπης. Ωστόσο, θα πρέπει να ξέρουμε ότι ακόμη και μετά το ξεπέρασμα της κρίσης, τα λεφτά θα βγαίνουν πιο δύσκολα απ' ό,τι στο παρελθόν. Και γι' αυτό θα πρέπει να προσπαθήσουμε περισσότερο και συστηματικότερα.

Ο κόσμος σείεται συνθέμελα

Ο κόσμος που ζούμε είναι βέβαιο ότι δεν είναι ένα άτακτο χάος, όσο κι αν πολλές φορές εισπράττουμε το αντίθετο. Είτε το θέλουμε, είτε όχι ο κόσμος είναι ένα οργανωμένο σύστημα, ατελές αλλά σύστημα, γι' αυτό και μακροχρόνια ισορροπεί. Είναι είτε το αποδεχόμαστε είτε όχι ένα σύστημα. ένα σύστημα σχέσεων, αλληλοεξαρτήσεων και παρεμβάσεων που σε βάθος χρόνου υπηρετεί αυτούς που είναι καλύτερα προσαρμοσμένοι σ' αυτό και πιο πολύ και πρώτιστα αυτούς που μπορούν να το προσαρμόσουν με τις άμεσες ή έμμεσες, ήπιες ή βίαιες παρεμβάσεις τους στις δικές τους ανάγκες και επιθυμίες.

Η λειτουργία του παγκόσμιου συστήματος

Του Ουράνιου Ιωαννίδη

Πρώην Υπουργός Παιδείας και Πολιτισμού

στηρίζεται σε συμφωνημένους κανόνες. Αυτοί οι κανόνες που διασφαλίζουν τη λειτουργία του έχουν απόλυτη ισχύ για τους μικρούς και αδύνατους αλλά βρίσκονται, σε ότι αφορά την εφαρμογή τους, στην καλή θέληση και τη διακριτική ευχέρεια των μεγάλων και ισχυρών που, αντιστάσεις μη ούσης, άλλοτε τους τηρούν επιλεκτικά, άλλοτε

τους δίνουν διασταλτικές ερμηνείες και άλλοτε αποκάλυπτα και ετσιθελικά τους καταπατούν.

Όσες όμως αναταράξεις κι αν έχει το παγκόσμιο σύστημα για όση και όποια διάρκεια αργά ή γρήγορα θα ισορροπήσει για να διασφαλίσει τη συνέχεια του. Με άλλους ίσως κανόνες, με διαφορετικούς όρους και με άλλους παίκτες ίσως στους ρόλους. Όμως τίποτε δεν μένει αδιατάρακτο και με τίποτε δεν γίνεται μέρος του αυτό που αποτελεί βιασμό του.

Το παγκόσμιο σύστημα δεν είναι στατικό, σταθερό και αναλλοίωτο όπως οι ισχυροί θα ήθελαν και επιδιώκουν, αντίθετα τροποποιείται και εξελίσσεται μέσα από ανατροπές που προκαλεί η αδιάκοπη αλληλεπίδραση των συστατικών του στοιχείων. Των πληθυσμών του, των τάξεων των πληθυσμών και των ομάδων τους. Οι παρεμβάσεις όμως δεν είναι απεριόριστες. Περιορίζονται από το πεπερασμένο του χώρου και τη γεωγραφία κυρίως, χωρίς να αγνοείται ο περιοριστικός ρόλος των φυσικών πόρων, των μετάλλων χθες, του πετρελαίου και της τεχνολογίας σήμερα και του νερού αύριο.

Αυτό αποδεικνύει αναντίλεκτα η άνοδος και

η πτώση και η διαδοχή των αυτοκρατοριών και των ηγεμονιών. Η αλλαγή των ρόλων μεταξύ κωπηλατών και ραβδούχων. Αυτός είναι ο δρόμος που περπάτησε και περπατά ο κόσμος ως σύστημα από την εποχή της βαρβαρότητας μέχρι σήμερα, την εποχή του δήθεν πολιτισμού. Με περιόδους ειρήνης και περιόδους πολέμων. Μικρών και μεγάλων συγκρούσεων και δυο παγκοσμίων πολέμων. Το διαχρονικό ζητούμενο ο έλεγχος και η υποταγή του συστήματος στις ορέξεις των απλήστων και εκάστοτε ισχυρών. Μετά τις τραγωδίες οι άνθρωποι ομοφωνούν και στήνουν διεθνείς οργανισμούς για να αποφύγουν επανάληψη της τραγωδίας. Έφτιαξαν την Κοινωνία των Εθνών που εξέπνευσε και στη θέση της έβαλαν τον ΟΗΕ που είτε το κατανοούμε είτε όχι πνέει τα λοίσθια. Το μαρτυρά αδιάψευστα και αβίαστα η σημερινή κατάσταση του συστήματος που σείεται συνθέμελα.

Όπως πολύ προσφύως λέχθηκε, για όσους κατά καιρούς εναπόθεσαν τις ελπίδες τους για ένα καλύτερο κόσμο, στον ΟΗΕ, ο ΟΗΕ δεν φτιάχτηκε για να στείλει τον κόσμο στον παράδεισο, αλλά δημιουργήθηκε για να αποτρέψει τον κόσμο από του να πάει στην κόλαση.

Φαίνεται όμως ότι με τα σημερινά δοσμένα ο ΟΗΕ ούτε τούτο το ελάχιστο δεν μπορεί να διασφαλίσει και ο κόσμος, ιδιαίτερα στη γειτονιά μας, τη Μέση Ανατολή, οδεύει προς την κόλαση αν δεν έφτασε ήδη εκεί.

Ο ΟΗΕ όχι μόνο δεν αποτρέπει τον κόσμο από του να μπει στην κόλαση αλλά ούτε και στοιχειώδη παρέμβαση δεν μπορεί ή δεν θέλει να κάμει για να τον αποτρέψει. Άφησε τις δικές του ευθύνες σε άλλους και ιδιαίτερα στη βαθιά διχασμένη στο Μεσανατολικό Ε.Ε. και εκείνος έγινε απλός θεατής της πορείας προς την κόλαση.

Και η Ε.Ε. πάνω στην αλλαγή της προεδρίας της από τη Γαλλία στη Τσεχία ακροβατεί επί ξυρού ακμής μεταξύ μιας θέσης προσωρινής κατάπαυσης του πυρός, για να προσφερθεί στη Λωρίδα της Γάζας ανθρωπιστική βοήθεια και για να επιτευχθεί με διαπραγματεύσεις μόνιμη εκεχειρία, θέσης της Γαλλίας και του Νικολά Σαρκοζί και της θέσης των ΗΠΑ για μη παρέμβαση, που υιοθετεί η από 1/1/09 Τσέχικη Προεδρία. Έτσι υποδέχτηκε το νέο έτος η Μέση Ανατολή. Με ανηλεις βομβαρδισμούς των Ισραηλινών στη Λωρίδα της Γάζας και βροχή ρουκετών των Παλαιστινίων στα εδάφη του Ισραήλ. Η «κρίση» στη Γάζα, η χρονίζουσα κρίση, εξελίσσεται και σε μια πολύ μεγάλη διπλωματική δοκιμασία, τη πιο μεγάλη εδώ και πολλά χρόνια, όχι μόνο για τους ισχυρούς της γης που είναι μακριά από το θέατρο των επιχειρήσεων, μα πρώτιστα για τους γείτονες στην περιοχή και τις κυβερνήσεις τους, που αμήχανες και άβουλες παρακολουθούν τα τεκταινόμενα που για άλλη μια φορά σπέρνουν καταστροφή και

θάνατο.

Με λίγα λόγια μπορούμε να εντοπίσουμε την έντονη δυσaréσκεια στο εσωτερικό Αιγύπτου και Ιορδανίας που καλούνται να διαχειριστούν οι κυβερνήσεις τους. Απειλείται η διαδικασία ειρήνευσης μεταξύ Ισραήλ και Συρίας. Συσπειρώνονται τα μετριοπαθή αραβικά κράτη κατά του Ιράν. Ενισχύεται η Χαμάς τουλάχιστον στο εσωτερικό της Παλαιστίνης. Το Ιράν αποκτά ενεργότερο πολιτικό ρόλο στην περιοχή επωφελούμενο από τη δυσaréσκεια μεγάλης μερίδας πολιτών σε μετριοπαθείς αραβικές χώρες.

Και σε αυτό τον κυκεώνα αλληλοσυγκρουόμενων συμφερόντων, οι ισραηλινοί κ. Τζίπι Λίβνι και ο κ. Μπάρακ κερδίζουν την αποδοχή των Ισραηλινών πολιτών, οι ελίτ των γύρω κρατών προσπαθούν να διασφαλίσουν τα συμφέροντα τους και τα κεκτημένα τους με παρεμβάσεις στις κυβερνήσεις των χωρών τους αλλά και στους ισχυρούς της γης που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο παρεμβαίνουν στην κρίση, αλλά δεν μπορούν να σταματήσουν ούτε τους αεροπορικούς βομβαρδισμούς, ούτε τις ρουκέτες.

Και το σύστημα συνεχίζει να σεΐεται συνθέμελα για να προσαρμοσθεί στις ανάγκες και τις επιθυμίες των μεγάλων και ισχυρών. Ενώ λοιπόν ο πόλεμος μαινεται στη Μέση Ανατολή ο θρήνος συνοδεύει τις μέρες και τις νύκτες των ανθρώπων, οι ζωές παίζονται στα ζάρια κι ο φόβος του θανάτου ελλοχεύει στις ψυχές, στην πέρα από τον Ατλαντικό υπερδύναμη ετοιμαζόταν η γιορτή σε πανηγυρική ατμόσφαιρα για την ορκωμοσία του νέου Προέδρου των ΗΠΑ. Αυτό που απασχολούσε τους Αμερικανούς ήταν να εξασφαλίσουν μια θέση για να πάρουν μέρος στη γιορτή της ορκωμοσίας. Να βρουν τρόπο και μέσο να μεταβούν εκεί. Να «στολιστούν» για να είναι «ασορτί» με τη γιορτή. Στη Μέση Ανατολή έψαχναν και ψάχνουν για ένα κομμάτι ψωμί για λίγες σταγόνες νερό, για λίγα φάρμακα, μερικές λωρίδες επιδέσμων, ένα πρόχειρο χειρουργείο για ένα καταφύγιο, για παράταση ζωής. Στην Ευρώπη ασχολούνται με τα οικονομικά θέματα και την κρίση της οικονομίας της αγοράς, την ανεργία, τα επιτόκια, το φυσικό αέριο και τις διαφορές για ένταξη στην Ε.Ε. ή το ΝΑΤΟ ή τον Συνεταιρισμό για την ασφάλεια και τις διαφορές μεταξύ γειτόνων.

Αυτός είναι ο κόσμος σήμερα που έχει ως κερασάκι στην τούρτα τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας που αργά αλλά σταθερά συσπειρώνει άσχετες μεταξύ τους ομάδες εναντίον της δύσης.

Ο καθ' ύλην αρμόδιος οργανισμός, ο ΟΗΕ, που υπάρχει για να δώσει λύσεις και να προλάβει τα χειρότερα αποδεικνύεται σε ένα κα-

φενείο διεθνών απατεώνων, ανικάνων όχι μόνον να αντιμετωπίσουν τις κρίσεις αλλά ανικάνων ακόμα και να τις αναγνωρίσουν. Αν δεν εθελουφλούν σκόπιμα.

Ζουν εκεί στον ΟΗΕ στον κόσμο τους, παθητικοί θεατές των τεκταινομένων που αδιαφορούν αν θα καταρρεύσει ο οργανισμός, συνεχίζοντας να εισπράττουν τα προνόμια που τους εξασφαλίζει ενώ έχουν μηδαμινή προσφορά. Και το τραγικό είναι ότι δεν έχουν την ευαισθησία και την ευθύνη να παραιτηθούν. Αυτή θα ήταν η πιο μεγάλη προσφορά τους στην ανθρωπότητα πριν οδηγήσουν τον ΟΗΕ στον ίδιο τάφο με την κοινωμία των εθνών και αποσταθεροποιήσουν πλήρως το παγκόσμιο σύστημα για να διασφαλίσουν την υποτέλεια του.

Ο κόσμος του παραλόγου είναι στις μέρες μας υπαρκτός σε όλα τα μεγάλα. Σε ένα αγώνα επικράτησης χωρίς κανόνες η ανθρωπότητα αντιστρέφει την εκπολιτιστική λειτουργία και οδηγείται στην εποχή της βαρβαρότητας προς δόξα των πλουσιοπάροχα αμοιβομένων από τα υστερήματα των λαών διεθνών απατεώνων. Κι όλα αυτά γιατί υπάρχουν πρόθυμοι που τους υπηρετούν.

Κι όλοι αυτοί αναμένουν όταν εξασφαλισθούν τα ζητούμενα τους και διασφαλιστούν τα συμφέροντα τους να εμφανισθούν για να δώσουν τέλος στον πόλεμο, τη σύγκρουση και το θάνατο. Αφού φέρουν το σύστημα του κόσμου στα μέτρα τους.

Τότε θα έχουν το θράσος να βαυκαλίζονται ότι πέτυχαν εκεχειρία με τις διπλωματικές παρεμβάσεις τους. Οι διεκπεραιωτές διατεταγμένης υπηρεσίας των μεγάλων και ισχυρών που ποδηγετούν το σύστημα. Οι πρόθυμοι για ένα πινάκιο φακής. Που δεν συνειδητοποιούν ότι είναι άχθος αρούρης.

Ενώ οι μεγάλοι και ισχυροί ετοιμάζουν το διάδοχο διεθνή οργανισμό που θα τους υπηρετεί καλύτερα. Με πιο πολλούς πρόθυμους. Αλλά η εκεχειρία τους δεν μπορεί πια να είναι εκεχειρία, είναι και θα είναι πάντα μονομερής κατάπαυση του πυρός, είτε από τον νικητή όταν ολοκληρώσει τις επιχειρήσεις του, είτε από τον ηττημένο όταν δεν θα έχει την δύναμη και τα μέσα να συνεχίσει ή όταν τα δυο πάνω χρονικά και πρακτικά συμπέσουν, που θα συμπέσουν.

Τότε κι αφού το παγκόσμιο σύστημα ποδηγηθεί, το τέλος της σύγκρουσης θα χρισθεί εκεχειρία προς ικανοποίηση των μεν, κλαυθμό και οδυρμό των δε και δόξα του ΟΗΕ που θα πιστεύει ότι πέτυχε και ανταποκρίθηκε στο ρόλο του αγνοώντας τη χλεύη των πολιτών του κόσμου. Τα στελέχη του θα συνεχίσουν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους όχι όμως στην ανθρωπότητα, αλλά στους εαυτούς τους και τους εντολείς τους, βέβαιοι ότι το σύστημα για λίγο θα ισορροπήσει κάπου αλλού και έτσι θα έχουν την κάλυψη να παραμένουν οι μεγαλόσχημοι στους θώκους τους και οι άλλοι στις προνομιστικές θέσεις τους.

Άρχισαν, διεθνώς, τα οικονομικώς χειρότερα

**Του Δρ
Χριστόδουλου
Χριστοδούλου**

*Πρώην Υπουργός
Οικονομικών και
Εσωτερικών και
τέως Διοικητής της
Κεντρικής
Τράπεζας Κύπρου.*

Ενώ η διεθνής κοινή γνώμη έτρεφε την ελπίδα ότι, παρά τις προβλέψεις των απαισιόδοξων αναλυτών και τις εκτιμήσεις ηγετικών διεθνών οικονομικών παραγόντων, η παγκόσμια οικονομική κρίση θα διαρκούσε μερικούς μόνο μήνες και ότι σύντομα θα άρχιζε η ανάκαμψη, τα δεδομένα που διαρκώς αναφύονται καταδεικνύουν, δυστυχώς, ότι τα χειρότερα δεν έχουν παρέλθει αλλά ότι δυνατόν να έπονται.

Πρόκειται για μια διαπίστωση, η οποία δημιουργεί έντονο προβληματισμό, αλλά και, τουλάχιστον για τον απλό κόσμο, τις λαϊκές μάζες των μικροεπιχειρηματιών και των οικονομικά περιθωριοποιημένων, αισθήματα μεγάλης απογοήτευσης.

Δεν πρόκειται περί σχημάτων λόγου ούτε περί εφευρημάτων δημιουργίας εντυπώσεων. Είναι, δυστυχώς, η ψυχρή στάθμιση των πραγμάτων, όπως αυτά εξελίσσονται σταδιακά και διαμορφώνονται παραστατικά ανά την υφήλιο, που δημιουργούν την απογοητευτική διαπίστωση ότι η διεθνής κοινωνία έχει, μέχρι τώρα, αποτύχει να ανακόψει την προς τα χείρω πορεία της διεθνούς οικονομίας.

Πρέπει, μάλιστα, για λόγους αντικειμενικότητας και δικαιοκρισίας, να υπενθυμίσουμε ότι πρώτος ο Άλαν Γκρήνσπαν, τέως Πρόεδρος της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, είχε προίξει, σε συνέντευξή του στους Financial Times πριν από αρκετούς μήνες, ότι τα χειρότερα για την παγκόσμια οικονομία ακόμη να έλθουν και ότι η διεθνής χρηματοοικονομική κρίση θα έχει περαιτέρω κλιμάκωση, η οποία θα καλύψει και θα επηρεάσει δυσμενώς την όλη πραγματική οικονομία.

Πρόκειται για τον άνθρωπο που είχε γίνει θρύλος και εθεωρείτο ως ένας θαυματοποιός,

λόγω της συμβολής του στο αμερικανικό οικονομικό θαύμα των τελευταίων δύο δεκαετιών. Απεδείχθη, όμως, στο τέλος, ότι ήταν ένας κατά μεγέθυνση μύθος, αφού σε δική του, σε μεγάλο βαθμό, υπαιτιότητα οφείλεται η έναρξη και η εξάπλωση της σημερινής, δραματικής, παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Λόγω της απάθειας την οποία ο κ. Γκρήνσπαν επέδειξε καθόσον αφορά την εποπτεία και ρύθμιση του χρηματοοικονομικού συστήματος των ΗΠΑ, αλλά και λόγω της απαράδεκτης αδιαφορίας του στις πρωτοφανείς επινοήσεις της εξαπάτησης και της καταλήστευσης χρηματοοικονομικών πόρων της διεθνούς κοινότητας.

Ανέχθηκε, λόγω προσωπικής χρηματοοικονομικής κοσμοθεωρίας, τη δημιουργία και εξάπλωση των αναρίθμητων αδιασφάλιστων δανείων ακινήτων (subprime loans), ενώ δεν εθорυβήθη ούτε ανησύχησε όταν τα τοξικά προϊόντα της απάτης αμερικανικών χρηματοοικονομικών μεγαθηρίων κατέκλυζαν την Αμερική και την Ευρώπη, τον Καναδά και την Ασία, την Αυστραλία και τη Ρωσία, και αυτήν ακόμη την Κίνα.

Είναι, ακόμη, ο άνθρωπος που και τώρα, ά και είναι έκδηλη η κορύφωση του παγκόσμιου κοινωνικοοικονομικού δράματος, εξακολουθεί να ομνύει πίστη και αφοσίωση στο σύστημα της

εντελώς ελεύθερης και χαλαρής ρύθμισης χρηματοοικονομίας και στη δύναμη και τη δυναμική της αυτορύθμισης και αυτοδιόρθωσής της!

Υπήρξαν, όμως, πάνω στο ίδιο μήκος κύματος, και οι επανειλημμένες εκτιμήσεις και προειδοποιήσεις του Γενικού Διευθυντή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου Στρος Καν, ο οποίος, ενώ προέβλεψε και προειδοποίησε για τα επερχόμενα χειρότερα, εντούτοις παρέλειψε να πράξει τα από θέσεως αρμοδιότητας και ευθύνης δέοντα και επιβαλλόμενα. Παρέμεινε και αυτός άβουλος, απαθής θεατής των οικονομικών διολισθήσεων, προφανώς λόγω ελλείψεως αυτοδυναμίας και αυτονομίας, αφού το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ήταν και παραμένει δέσμιο και υποτακτικό στις υποδείξεις ή επιταγές των κύριων χρηματοδοτών του.

Οπωσδήποτε, εκείνο που πρέπει να υπογραμμισθεί και να τονισθεί είναι, δυστυχώς, η μέχρι τώρα αποτυχία της διεθνούς κοινότητας να επινοήσει αποτελεσματικά μέτρα και να επιστρατεύσει πρόσφορα μέσα για τη χαλιναγωγή της κρίσης. Η Ενωμένη Ευρώπη της προεδρίας τού πολλά ενεργήσαντος Σαρκοζί, και η Γερμανία της Μέργκελ, αλλά και η σύναξη των επτά, η συνάντηση των δεκαπέντε και η διάσκεψη των είκοσι της Νέας Υόρκης, παρά τις

κοινές διαπιστώσεις και τις κατά συνθήκην και συμβιβασμόν κοινές πρακτικές, στην ουσία απέτυχαν να διαγνώσουν τα αίτια και να αντιμετωπίσουν με τη ενδεικνυόμενη επείγουσα θεραπευτική αγωγή την εξασθενούσα διεθνή οικονομία και τις βαρυσθενούσες εθνικές οικονομίες των περιφερειών και των ηπείρων.

Θλιβερό παράδειγμα προς αποφυγήν αποτέλεσε και εξακολουθεί να αποτελεί η οικονομική και στρατιωτική υπερδύναμη της έρευνας, της τεχνολογίας και των οικονομικών υπερπόρων των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Η και κατ' εσχρήν ευθυνομένη, ως γενεσιουργός της αρξαμένης και συνεχιζόμενης και σ' αυτή αλλά και στην όλη υφήλιο, όπου έχει αναποδράστως εξαπλωθεί, οικονομικής θεομηνίας.

Οπωσδήποτε, για να τεκμηριώσουμε τα προλεχθέντα περί της έναρξης των διεθνώς οικονομικά χειρότερων, θα πρέπει να γίνουν αναφορές σε μερικά στοιχεία, χαρακτηριστικά οπωσδήποτε, αλλά και ανησυχητικά, τα οποία είναι αυτόδηλα.

Συναφώς, αναφέρεται ότι η οικονομία των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης εισέρχεται σε ύφεση, όπως και εκείνη των Ηνωμένων Πολιτειών. Η Ιαπωνική βιομηχανική παραγωγή έχει μειωθεί κατά 16% το 2008 και αναμένεται ακόμη μεγαλύτερη μείωσή της το 2009, όπως και εκείνη της Νότιας Κορέας. Τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα του μαύρου χρυσού αναστέλλουν ή επιβραδύνουν τεράστια έργα στον κατασκευαστικό τομέα, με αναπόφευκτο αποτέλεσμα την αναμενόμενη μείωση των απασχολουμένων κατά 45%, ενώ οι οικονομίες της Κίνας και της

Ρωσίας θα παρουσιάσουν σοβαρότατη μείωση του ρυθμού της ανάπτυξής τους, της πρώτης από το 10% στο 5% περίπου και της δεύτερης από το 7% στο 3%.

Παράλληλα και ταυτόχρονα άρχισαν οι μειώσεις ή ο τερματισμός των εργασιών αυτοκινητοβιομηχανιών μεγαθηρίων στις ΗΠΑ, την Ευρώπη και την Ιαπωνία, καθώς και τεράστιου μεγέθους εταιρειών και επιχειρήσεων παραγωγής προϊόντων σύγχρονης τεχνολογίας στις ίδιες χώρες και στην Κίνα και τη Νότια Κορέα, λόγω, κυρίως, της δραματικής μείωσης της ζήτησής τους από το αγοραστικό κοινό των ΗΠΑ,

κατά πρώτο λόγο, αλλά και άλλων Ευρωπαϊκών και μη χωρών, ένεκα της οικονομικής κρίσης, της συνακόλουθης μείωσης των κατά κεφαλήν εισοδημάτων και της ψυχολογίας ανασφάλειας και πανικού που έχει εμπεδωθεί στην παγκόσμια κοινωνία των πολιτών.

Δυσοίωνες, αναμφίβολα, οι προβλέψεις για τις προσεχείς οικονομικές εξελίξεις. Το χειρότερο, μάλιστα, έγκειται στο γεγονός ότι τα μέχρι τώρα ληφθέντα ή εξαγγελθέντα μέτρα από μέρους χωρών και συνασπισμών χωρών δεν έχουν αποδώσει. Τα αίτια της κρίσης είναι κατά πάσαν λογικήν εκτίμησιν πολύ βαθύτερα και ουσιαστικότερα από ότι η ανευθυνότητα της οκταετούς δυναστείας του Προέδρου Μπους είχε υπολογίσει ή αφήσει να νοηθούν προς τα έξω αλλά και εντός της ίδιας της χώρας των ΗΠΑ.

Εν κατακλείδι και εν συνόψει, διαφαίνεται ότι η διεθνής κρίση θα έχει μεγαλύτερη διάρκεια από ότι είχε αρχικά υπολογισθεί, και δυνατόν να υπερβεί και το τρέχον έτος. Ακόμη, δυστυχώς, βέβαιον πρέπει να θεωρείται ότι ο αριθμός των εργαζομένων που θα χάσουν τις θέσεις τους θα είναι μεγαλύτερος των 25 εκατομμυρίων που είχε επίσης αρχικά υπολογισθεί.

Τέλος, ο ρυθμός ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας δεν θα περιορισθεί στο 1,5% - 2%, αλλά στο οριακό 0,5% - 1%. Καιρός πλέον να πάρουν τα μηνύματα των καιρών και οι δικοί μας αρμόδιοι για την οικονομία.

Η κατάσταση της διεθνούς οικονομίας θα πάρει αρκετό χρόνο για να βελτιωθεί, ενώ δεν θα παραμείνει αλώβητη από την κρίση και η κυπριακή οικονομία.

Ιδρύθηκε νέο Υπουργείο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων

Η Τουρκία ξανά σε ευρωπαϊκή τροχιά

■ αφνικά, ο Ερντογάν «θυμήθηκε» και πάλι την Ευρωπαϊκή Ένωση. Για την ακρίβεια, μάλλον συνειδητοποίησε ότι η κατάσταση μεταξύ της τελευταίας και της Τουρκίας δύσκολα θα χαρακτηριζόταν ενταξιακή «πορεία», καθώς εν πολλοίς απουσιάζει από αυτήν το στοιχείο της «κίνησης» ή της σημαντικής προόδου. Είναι αλήθεια ότι ο Τούρκος πρωθυπουργός, από το 2004 - οπότε η χώρα του έλαβε το «χρίσμα» της υποψήφιας για ένταξη - και μέχρι σήμερα είχε να αντιμετωπίσει πολλές πολιτικές προκλήσεις στο εσωτερικό μέτωπο.

Το πρώτο διάστημα της περιόδου προσαρμογής, ο Ταγίπ Ερντογάν συγκατοικούσε στην εξουσία με τον πρόεδρο Αχμέτ Νετζντέτ Σεζέρ, υπό

**Του
Ανδρέα
Αναστασίου**

καθεστώς διαρκών τριβών και αμφισβητήσεων, οι οποίες πολλές φορές είχαν λάβει ανοικτό και επίσημο χαρακτήρα, υπό τη μορφή αναπομπής νομοσχεδίων κ.λπ. Ο χαρισματικός πρωθυπουργός είχε κερδίσει σημαντικούς «πόντους» απήχησης στην

τουρκική κοινή γνώμη από την επιτυχία του, για την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την ΕΕ. Πλην όμως μεγάλο μέρος των ψηφοφόρων του δεν ξεχνούσε τις φιλοισλαμικές υποσχέσεις του (στο ζήτημα της μαντήλας στα πανεπιστήμια κ.λπ.), τις οποίες η κυβέρνηση καθυστερούσε να πραγματοποιήσει, λόγω ακριβώς της θεμελιώδους αντίθεσης με τον συνεπή κεμαλιστή πρόεδρο.

Όσο, λοιπόν, και αν τον ενδιέφερε η ΕΕ, οι προτεραιότητες του Ερντογάν έπρεπε να τοποθετηθούν αλλού. Είχε να προετοιμάσει και να μεθοδεύσει προσεκτικά την εκλογή του υπ' αριθμόν 2 ηγετικού στελέχους του κόμματός του, Αμπντουλάχ Γκιούλ, στην Προεδρία της Δημοκρατίας. Πράγμα που κατάφερε, μετά σοβαρών εμποδίων, όμως, αφού η πρώτη εκλογή ακυρώθηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο, με συνέπεια να πρέπει να μεσολαβήσουν βουλευτικές εκλογές, τις οποίες το Κόμμα Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (ΑΚΡ) να κερδίσει με άνεση και να προωθήσει αποτελεσματικά, τελικώς, τον υποψήφιό του προς την Προεδρία.

Από το ένα πρόβλημα στο άλλο

Στη συνέχεια, και παράλληλα με σοβαρές

Απαλλαγμένος από πολιτικά - δικαστικά «βαρίδια», μετά και τις δημοτικές εκλογές του Μαρτίου, ο Ερντογάν φαίνεται αποφασισμένος να θέσει τέλος στη στασιμότητα μιας ολόκληρης τετραετίας

προκλήσεις στην οικονομία, όπου η επιτήρηση από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) επέβαλλε αυστηρούς όρους περιορισμού του δημόσιου χρέους και του κρατικού ελλείμματος, η κατάσταση στα νοτιοανατολικά της χώρας οξύνθηκε και πάλι, με τον ανταρτοπόλεμο του ΡΚΚ να φουντώνει. Με το στενό συνεργάτη του στον προεδρικό θώκο, ο Ερντογάν ξεκίνησε την εφαρμογή της ισλαμικής ατζέντας του, ψηφίζοντας το νόμο που καταργούσε την απαγόρευση της μαντήλας στα πανεπιστήμια. Βρήκε, όμως, απέναντί του το δικαστικό κατεστημένο, το οποίο - πιστό στις κεμαλικές παραδόσεις - ακύρωσε το νόμο, με μια απόφαση που εμμέσως (μέσω προσωπικής περίπτωσης που εξετάστηκε εκεί) «επικυρώθηκε» και από το Ευ-

ρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Ήταν προφανές, λοιπόν, ότι μια νέα σκληρή δοκιμασία ξεκινούσε για τον Ερντογάν, αφού οι δικαστικοί και οι (στρατιωτικοί και άλλοι) κύκλοι που εκπροσωπούν, ενθαρρυνμένοι από τη νίκη τους αυτή έθεσαν πλέον σε εφαρμογή σχέδιο ανατροπής της κυβέρνησης δια της νομικής οδού. Η περιπέτεια του ΑΚΡ ήταν μακρά και δύσκολη. Στην υπόθεση περί απαγόρευσης λειτουργίας του και θέσης εκτός πολιτικής του βασικού στελεχικού δυναμικού του, ο Ερντογάν κατάφερε να επικρατήσει, έχοντας σθεναρή υποστήριξη εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πήρε, λοιπόν, μιαν «ανάσα» και ξεκίνησε την αναδιάταξη των δυνάμεων και προτεραιοτήτων του.

Πρώτη στόχευση, στη νέα αυτή περίοδο διακυβέρνησης, ήταν να καταστεί η Τουρκία σημαντικό παίκτης στο διεθνές πολιτικό σκηνικό, αναδεικνυόμενη ως παράγων ειρήνης και σταθερότητας. Προχώρησε, λοιπόν, σε σταδιακή εξομάλυνση σχέσεων με την Αρμενία και μεσολάβηση στη διαμάχη μεταξύ της τελευταίας και του Αζερμπαϊτζάν. Μεσολάβησε μεταξύ Συρίας και Ισραήλ, ενώ προσφάτως είχε ακόμη μία επιτυχή διαμεσολάβηση μεταξύ του Ισραήλ και της Χαμάς.

Το «χαρτί» του ενεργειακού κόμβου

Παράλληλα, όλο αυτό το διάστημα, η Τουρκία προωθούσε μεγάλα ενεργειακά έργα (αγωγούς πετρελαίου και φυσικού αερίου) στο έδαφός της, αναβαθμίζοντας έτσι τη στρατηγική σημασία της για τη Δύση. Αυτήν ακριβώς τη στρατηγική σημασία προσπαθεί τώρα να εκμεταλλευθεί, προκειμένου να παρακάμψει τις κυπριακές αντιρρήσεις, για άνοιγμα του κεφαλαίου περί ενέργειας στις ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την ΕΕ. Προκαλώντας όμως τη δυσσέσκεια ευρωπαϊκών κύκλων, οι οποίοι γνωρίζουν καλά την εν λόγω στρατηγική σημασία (ειδικά μετά την πρόσφατη ρωσο-ουκρανική κρίση, που άφησε στο κρύο εκατομμύρια Ευρωπαίους), δεν τους αρέσει όμως να εκβιάζονται.

Σχέδιο αναθέρμανσης της σχέσης της Τουρκίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση εφαρμόζει τώρα ο Ερντογάν, έχοντας δημιουργήσει νέο Υπουργείο Υποθέσεων ΕΕ, που θα επιμελείται των θεμάτων της εναρμόνισης σε στενή συνεργασία μαζί του. Νέος υπουργός και επί κεφαλής διαπραγματευτής ορίσθηκε ο Εγκεμέν Μπαγίς, γνώστης των ευρωπαϊκών θεμάτων, διαλλακτικό άτομο και κοντινό τόσο στο Ερντογάν όσο και στον Γκιουλ, εξέλιξη που θεωρήθηκε θετική και στους κύκλους της ΕΕ. Αμέσως μετά, ο Τούρκος πρωθυπουργός επισκέφθηκε τις Βρυξέλλες (όπου είχε να βρεθεί τέσσερα χρόνια) και είχε επαφές και δημόσιες εμφανίσεις, στις οποίες παραδέχθηκε - εμμέσως - τη στασιμότητα της τετραετίας, αλλά δήλωσε αποφασισμένος για επιτάχυνση των διαδικασιών από εδώ και πέρα.

Η στάση του, όμως, κάθε άλλο παρά παρακλητική ήταν. Ούτε λίγο ούτε πολύ, για ακόμη μία φορά, είπε στους Ευρωπαίους ότι μπορεί η Τουρκία να χρειάζεται την ΕΕ, αλλά και η ΕΕ χρειάζεται την Τουρκία. Έπαιξε, μάλιστα, και το «χαρτί» της πιθανής αναθεώρησης του σχεδιασμού του σχετικά με τον αγωγό Nabucco (που θα μεταφέρει φυσικό αέριο από την Καπσία και τη Μέση Ανατολή στην Αυστρία, μέσω

Τουρκίας, παρακάπτοντας τη Ρωσία). Πώς γίνεται, διερωτήθηκε ο Ερντογάν, να αφήνουν οι Ευρωπαίοι την Κύπρο να μπλοκάρει το άνοιγμα του ενταξιακού κεφαλαίου περί ενέργειας (λόγω των τουρκο-κυπριακών διαφωνιών σε ζητήματα πετρελαϊκών ερευνών στη Μεσόγειο), ενώ την ίδια στιγμή θέλουν να γίνουν συνεταιρεί της Τουρκίας στο μεγάλο αυτό - και σημαντικότατο για την Ευρώπη - ενεργειακό εγχείρημα; Σε ένα τόσο μεγάλο ζήτημα θα βαρύνει περισσότερο η γνώμη (του «ελληνικού τομέα») της Κύπρου των 700 χιλιάδων κατοίκων, διερωτήθηκε ακόμη ο Ερντογάν, ή η γνώμη της Τουρκίας των 70 εκατομμυρίων; Η εν λόγω προσέγγιση δεν άρεσε, όμως, στον υπουργό Οικονομίας της Γερμανίας, Μίχαελ Γκλος, ο οποίος την θεώρησε «πολιτικό εκβιασμό» και κάλεσε την Τουρκία να μην προσπαθεί να προωθήσει την ενταξιακή πορεία της χρησιμοποιώντας τέτοια μέσα.

Αναθέρμανση ευρωπαϊκής ατζέντας

Εν πάση περιπτώσει, με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο, η τουρκική κυβέρνηση δήλωσε και πάλι «παρούσα» στη διαδικασία σύγκλισης των θεσμών και δεδομένων της με τις ευρωπαϊκές προϋποθέσεις, μην παραλείποντας να τονίσει και την αμέριστη υποστήριξη της στην εν εξελίξει στο εσωτερικό της Κύπρου διαπραγματευτική διαδικασία.

Αυτό που πρέπει να αναμένεται, λοιπόν, είναι ότι ο νέος υπουργός Ευρωπαϊκών Υποθέσεων θα θέσει σύντομα μια πλούσια ευρωπαϊκή ατζέντα σε διάφορους τομείς της τουρκικής πραγματικότητας (νομικής, οικονομικής, θεσμικής κ.λπ.), η εφαρμογή της οποίας όμως θα ενταθεί μετά τις δημοτικές εκλογές του ερχομένου Μαρτίου, στις οποίες το ΑΚΡ επιθυμεί να κάνει επίδειξη δυνάμεων, ώστε (παράλληλα και με την εξέλιξη της υπόθεσης Ergenekon) να κλείσει τα στόματα των αντιτιθέμενων στο πρόγραμμά του δυνάμεων.

Παράλληλα, η κυβέρνηση οφείλει να μη δείξει κανέναν εφησυχασμό στο μέτωπο της οικονομίας, όπου έχει μεν σοβαρές δικαιολογίες, λόγω της παγκόσμιας κρίσης, πλην όμως πρέπει και να αποδείξει την αξία της σε φίλους και μη. Οι στόχοι στους τομείς του χρέους και του ελλείμματος δεν επιτεύχθηκαν απολύτως στο 2008, αλλά το ΔΝΤ - ακριβώς λόγω της δυσμενούς διεθνούς συγκυρίας - επιδεικνύει ελαστικότητα. Είναι, μάλιστα, πρόθυμο να επαναχρηματοδοτήσει την Τουρκία, που αποδείχθηκε καλός πελάτης, αφού μεγάλο μέρος του τεράστιου πακέτου που είχε εξασφαλίσει ο Κεμάλ Ντερβίς για την αντιμετώπιση της κρίσης του 2001 έχει ήδη εξοφληθεί, ενώ ο διεθνής οργανισμός

έχει επίσης εκτιμήσει τη δημοσιονομική πειθαρχία και την πολιτική αποκρατικοποιήσεων της Τουρκίας.

Θετική επενδυτική δυναμική

Τις οικονομικές επιδόσεις, καθώς και την επενδυτική δυναμική της Τουρκίας, εκτίμησε και ο διάσημος διαχειριστής κεφαλαίων, επί κεφαλής της Templeton Asset Management, Μαρκ Μόμπιους, ο οποίος περιέλαβε τη χώρα μεταξύ των αναδυόμενων αγορών που θεωρεί ότι θα έχουν ανάκαμψη μέσα στο 2009, οπότε επίσης θεωρεί ότι οι τρέχουσες μετοχικές αποτιμήσεις σε αυτήν είναι ελκυστικές. Δεδομένου, μάλιστα ότι οι τιμές της ενέργειας και των πρώτων υλών έχουν υποχωρήσει σημαντικά, ο «γκουρού» των επενδύσεων θεωρεί ότι η καταναλωτική κίνηση (και) στην Τουρκία θα αναζωογονηθεί, τροφοδοτώντας έτσι ένα νέο ανοδικό κύκλο στην οικονομία.

Το χαμηλό κόστος της ενέργειας, παράγοντας που εξασθενεί σημαντικά τις πληθωριστικές πιέσεις, ενθάρρυνε και την Κεντρική Τράπεζα της Τουρκίας να προβεί σε μείωση - έκπληξη, κατά 2%, των επιτοκίων της, σε μια προφανή προσπάθεια να ενισχύσει τη ρευστότητα της αγοράς. Με συνολική μείωση κατά 375 μονάδες βάσης μέσα σε μόλις τρεις μήνες, τα βασικά επιτόκια της Τουρκίας διαμορφώνονται σήμερα σε 13% και 15% για λήψη και χορήγηση δανείων από την Κεντρική Τράπεζα αντίστοιχως. Ο πληθωρισμός στην Τουρκία το Δεκέμβριο διαμορφώθηκε στο ανεκτό 10,1%.

Κάποια ανησυχία, τέλος, σχετικά με την κατά 100% αύξηση των χρηστών πιστωτικών καρτών που δυσκολεύονται να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους (σε 880 χιλιάδες άτομα), διασκεδάσθηκαν από αρμόδιους αξιωματούχους, οι οποίοι διευκρίνισαν ότι το συγκεκριμένο μέγεθος, ως ποσοστό επί του συνόλου της αγοράς πλαστικού χρήματος, δεν προκαλεί κανένα φόβο, καθώς αντιπροσωπεύει μόνο το 4,3% του συνόλου, έναντι 8% στην Ευρώπη και 9,5% στις ΗΠΑ.

Η αύξηση των προβληματικών χρηστών σχετίζεται με την αύξηση που εκδηλώθηκε στην ανεργία (αυτοκινητοβιομηχανίες και άλλες μεγάλες βιομηχανικές μονάδες ανέστειλαν τη λειτουργία τους ή προέβησαν σε δραστικές μειώσεις παραγωγής, άρα και προσωπικού), τάση που αναμένεται να ενισχυθεί μέσα στο 2009. Σχετίζεται, όμως, και με τη συνολική αύξηση των χρηστών, καθώς οι κάρτες σε χρήση στην τουρκική αγορά ανέρχονται πλέον σε 44,5 εκατομμύρια οι πιστωτικές (αύξηση 19% το 2008) και 60,5 οι χρεωστικές (+9%).

Το Πραιτοριανό κράτος στην Τουρκία

Από την Gladio στην Ergenekon

Οι τελευταίες συλλήψεις στην Τουρκία για τη γνωστή υπόθεση Ergenekon, αποτελούν ένα άλλο κρίκο στην αλυσίδα αποκάλυψης του Τουρκικού παρακράτους. Η πραγματικότητα αυτή, όπως ξετυλίγεται, έρχεται να επιβεβαιώσει τη βάση πάνω στην οποία στηρίχθηκε τα τελευταία χρόνια ένα μέρος της

Του Χρήστου Ιακώβου

Διευθυντής του
Κυπριακού Κέντρου
Μελετών

δυτικής τουρκολογίας για να αναλύσει τις σχέσεις κράτους-κοινωνίας στη σύγχρονη Τουρκία. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο χρησιμοποιήθηκε από πολλούς ερευνητές ο όρος «πραιτοριανό κράτος» για να ερμηνεύσει τη διαπλοκή που δημιούργησε το Τουρκικό κράτος με παρακρατικούς θεσμούς, πάντοτε με τον

εθνικιστικό μανδύα, προκειμένου να μπορέσει να ασκεί το ρόλο του ως Devlet Baba (κράτος πατέρας) και να μπορούν να ασκούν το μονοπώλιο ηγεμονικής ισχύος οι θεσμοί που επιφορτίστηκαν αυθαίρετα να παίζουν αυτό το ρόλο (στρατογραφειοκρατία).

Ο όρος «πραιτοριανό κράτος» εισήχθη για πρώτη φορά στην Πολιτική Επιστήμη από τον αμερικανό καθηγητή Amos Perlmutter το 1974 προκειμένου να προσδιορίσει μία συγκεκριμένη τυπολογία κρατών του Τρίτου Κόσμου. Σύμφωνα με την θεωρητική προσέγγιση αυτή «πραιτοριανό» είναι το κράτος το οποίο αποτελεί όργανο εξουσίας ενός στρατού που η πραγματική του δύναμη ευρίσκεται πίσω από τους πολιτικούς θεσμούς. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για το καθεστώς όπου μια στρατογραφειοκρατία, η οποία αποτελεί το επίκεντρο του συστήματος υπαγορεύει τους κανόνες συνοχής και επιβίωσης του κράτους. Σε τέτοια καθεστάτα είναι απαραίτητα η ύπαρξη μίας πραιτοριανής κλίκας η οποία δρα υπογείως και αποτελεί προέκταση της πραιτοριανής εξουσίας. Εντός αυτής της κλίκας υπάρχει στρατιωτική δύναμη, η οποία εγγυάται την υπαγόρευση, την καθοδήγηση και τον περιορισμό δράσεων για δυνάμεις που εισέρχονται απειλητικά στο πολιτικό παιχνίδι σε κρίσιμες περιόδους ή εσωτερικεύονται από διάφορους κοινωνικούς δρώντες. Αυτή, η κλίκα στα πραιτοριανά καθεστάτα παίζει το ρόλο του παρακράτους. Στα «πραιτοριανά κράτη» η κοινωνία

είναι, εκ των πραγμάτων, διαχωρισμένη από το κράτος, η ύπαρξη του οποίου ανάγεται σε αυτοσκοπό. Τα άτομα και οι θεσμοί που αποτελούν το «πραιτοριανό κράτος» είναι επιφορτισμένα με την αναπαραγωγή του. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο λειτουργεί και το «πραιτοριανό παρακράτος». Αυτό το θεωρητικό μοντέλο έλκει την προέλευσή του από την ύστερη Ρωμαϊκή περίοδο.

Αρχικά, οι πραιτοριανοί φρουροί (cohort praetoria) συγκροτήθηκαν με σκοπό την προστασία υψηλόβαθμων αξιωματούχων. Κατά την εποχή του αυτοκράτορα Αυγούστου, οι πραιτοριανοί φρουροί απέκτησαν το δικαίωμα να εισέρχονται ενόπλιως στους ιερούς χώρους του ρωμαϊκού κράτους και με αυτό τον τρόπο έγιναν αυτοκρατορικοί φρουροί. Σταδιακά, απετέλεσαν μία τάξη με δύναμη και επιρροή στην επιλογή δημοσίων πολιτικών και αυτοκρατόρων καθώς επίσης και στις αποφάσεις της Συγκλήτου. Στο τέλος, έφθασαν να ενισχύουν και να υποστηρίζουν εκείνες τις πολιτικές δυνάμεις οι οποίες υπηρετούσαν περισσότερο τα συμφέροντά τους με αποτέλεσμα να μετασχηματίσουν

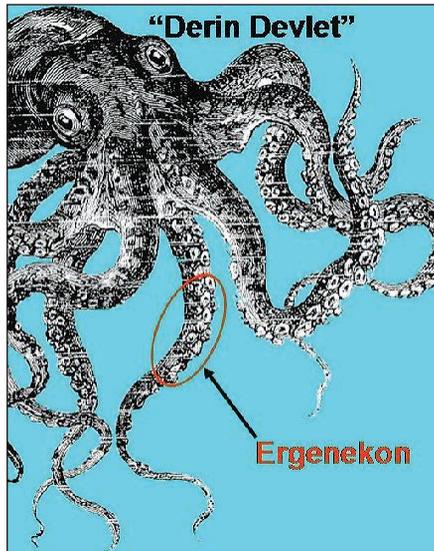
και να ταυτίσουν το δικό τους συμφέρον με αυτό του κράτους. Αυτός είναι, εν συντομία, ο αρχαϊκός τύπος πραιτοριανής εξουσίας.

Κατά το 19ο αιώνα, ο όρος «πραιτοριανός» χρησιμοποιήθηκε για να προσδιορίσει τον τύπο του κυρίαρχου πολιτικού σώματος ο οποίος παραβιάζει τις αρχές της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας αφήνοντας ταυτόχρονα κάποιο πολιτικό χώρο στο κοινοβούλιο να εφαρμόζει τις εξουσίες του. Κυρίως, χρησιμοποιήθηκε από τον Μαρξ για να χαρακτηρίσει το καθεστώς του Ναπολέοντος ΙΙΙ.

Μέσα στον ορισμό του Perlmutter εμπίπτει και το κεμαλικό κράτος. Πιο συγκεκριμένα, η πτυχή που αφορά τη δημιουργία και δράση του τουρκικού παρακράτους και η σχέση της με την πραιτοριανή εξουσία ανιχνεύεται στην εποχή του ψυχρού πολέμου. Η είσοδος της Τουρκίας στο NATO το 1952 αύξησε τις ανάγκες των αμερικανικών υπηρεσιών για επαρκή μέτρα ασφαλείας στο εσωτερικό της χώρας. Η παρουσία αμερικανικών βάσεων στην Τουρκία, η χορήγηση υψηλής τεχνολογίας αμερικανικών όπλων,

η ένταξη των τουρκικών δυνάμεων στον αμυντικό σχεδιασμό του NATO, η ανταλλαγή πληροφοριών καθώς και η χρήση κοινών κωδικών και συσκευών ασφαλούς επικοινωνίας έθεταν ουσιαστικά προβλήματα ασφαλείας για ολοκληρωτή τη βορειοατλαντική συμμαχία και εξαρτώντο, σε μεγάλο βαθμό, από την πολιτική σταθερότητα και επιβίωση του κεμαλικού συστήματος, το οποίο εγγυάτο την ομαλή συνέχιση των τουρκοαμερικανικών σχέσεων. Επιπλέον, η στρατηγική επιλογή της Τουρκίας για ένταξη στο NATO κατέστησε, όπως ήταν φυσικό, ακόμη πιο έντονο το σοβιετικό ενδιαφέρον για τη χώρα αυτή, η οποία έγινε στόχος αυξημένων δραστηριοτήτων φιλοσοβιετικών κομμουνιστικών οργανώσεων. Έτσι, το 1952 ιδρύεται από τη Βορειοατλαντική συμμαχία μια ειδική οργάνωση με την ονομασία «Ελεγκτική Επιτροπή Επιστράτευσης». Επρόκειτο για μία γενική υπηρεσία που δημιουργήθηκε στα κράτη μέλη του NATO και είχε το χαρακτήρα δικτύου Ανορθόδοξου Πολέμου, γνωστής ως GLADIO. Το παρακρατικό αυτό δίκτυο πραγματοποιήσε, υπό το πρόσχημα της αντιμετώπισης του κομμουνιστικού κινδύνου, σωρεία εγκληματικών ενεργειών σε βάρος πολιτών στην πορεία του ψυχρού πολέμου. Στην Τουρκία, το 1965, η Ελεγκτική Επιτροπή Επιστράτευσης μετονομάστη σε «Διεύθυνση Ειδικού Πολέμου» (ΔΕΠ) η οποία υπήχθη στον υπαρχηγό των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων.

Σταδιακά, η ΔΕΠ έπαψε να είναι μόνο μία μυστική ειδική στρατιωτική οργάνωση και μετασηματίστηκε σε οικονομική, πολιτική και πληροφοριακή δύναμη. Έγινε δηλαδή μία άρτια οργανωμένη παρακρατική οργάνωση. Μετά το 1985, οπότε άρχισε να αποδυναμώνεται το δίκτυο GLADIO και διεκόπη η χρηματοδότηση του

από τις ΗΠΑ, εθνικοποίησε πλήρως τους στόχους της ενσωματώνοντας ολοκληρωτικά την παραδοσιακή ιστορική πρακτική του κεμαλικού κατεστημένου σχετικά με την αυταρχική αντιμετώπιση των εθνικών μειονοτήτων (Κούρδοι) και των πολιτικών ομάδων που δεν κινούνται στις συντεταγμένες της κεμαλικής ιδεολογίας (ισλαμιστές). Σε αυτό το στάδιο ανιχνεύεται η μετάβαση από την GLADIO στην Ergenekon*.

Όπως αποδεικνύεται, τον τελευταίο χρόνο, με τις διάφορες συλλήψεις στην Τουρκία, η Ergenekon για να επιτύχει τους στόχους της διείσδυσε και οργανώθηκε στα πολιτικά κόμματα, στην υπηρεσία πληροφοριών, στην κρατική ασφάλεια, στο χώρο της Παιδείας, του Τύπου, των θρησκευτικών ιδρυμάτων, και της Δικαιοσύνης. Με υπόγεια δράση επιδιώκει να καθορίσει τις αναγκαίες αναθεωρήσεις νόμων συμπεριλαμβανομένων και του Συντάγματος επιζητώντας να ρυθμίζει τους νόμους ανάλογα με

τις δικές τις επιλογές. Αυτή η τεραστία οργάνωση που διείσδυσε και ελέγχει πολλές κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές, πολιτιστικές ακόμη και αθλητικές δραστηριότητες της τουρκικής κοινωνίας, για να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της χρηματοδότησης της ανέπτυξε δραστηριότητες στο χώρο του οικονομικού εγκλήματος (εμπόριο ναρκωτικών, λαθρεμπόριο όπλων, λαθρομετανάστευση κ.λπ.) εντός της Τουρκίας (πρβλ. το σκάνδαλο Σουσουρούκ το 1996) και της κατεχομένης Κύπρου.

Σύμφωνα με την λογική του τουρκικού «πραιτοριανού κράτους» τα μέλη της οργάνωσης είναι πατριώτες που προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στην ιδέα της διάσωσης και επικράτησης του τουρκικού έθνους. Τα κριτήρια με τα οποία αξιολογείται ο πατριωτισμός τους προσμετρώνται ανάλογα με τις δολιοφθορές και τις δολοφονίες εναντίον των εχθρών του τουρκικού έθνους, είτε κομμουνιστών κατά το παρελθόν είτε Κούρδων και ισλαμιστών σήμερα. Το γεγονός ότι μέχρι σήμερα έχουν δολοφονηθεί χιλιάδες Κούρδοι και δεν προσήχθη κανένας αστυνομικός και κανένας στρατιωτικός σε δίκη για δολοφονία, αποδεικνύει ότι ο ισχυρισμός αυτός δεν είναι καθόλου υπερβολικός.

Παρά την προσπάθεια του Ερντογάν για εκσυγχρονισμό, ο οποίος είναι ταυτισμένος με την πολιτική του επιβίωση, ο ρόλος του παρακράτους είναι άμεσα συνυφασμένος με το μέλλον του κεμαλικού «πραιτοριανού κράτους». Το παρακράτος συνεχίζει να παραμένει ένα δίκτυο υπόλογο μόνο στον εαυτό του, ειδικά σε ό,τι αφορά τον σεβασμό της νομιμότητας από τα μέλη του. Ταυτοχρόνως, το παρακράτος είναι συνυφασμένο με τον εκδημοκρατισμό της Τουρκίας που μπορεί να επέλθει μόνο όταν η κεμαλική στρατογραφειοκρατία σπάσει τον επαναλαμβανόμενο κύκλο αυτοσυντήρησής της.

Η απραξία της διεθνούς κοινότητας

Οι βομβαρδισμοί και η στρατιωτική επέμβαση του Ισραήλ στη λωρίδα της Γάζας έχουν επιτείνει τις κραυγές απλών πολιτών, μη-κυβερνητικών οργανώσεων, οργανωμένων συνόλων, αλλά και κυβερνήσεων για την ανάληψη των ευθυνών, γενικότερα, της Διεθνούς Κοινότητας και δή του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

Σήμερα, για ακόμη μια φορά, το αιματηφόρο κορμί της ανθρωπότητας τοποθετείται ξανά στην κλίνη του Προκρούστη και ο αδηφάγος χρόνος αρνείται να επουλώσει τις ανοικτές του πληγές. Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και η Διεθνής Κοινότητα γενικότερα υποβάλλεται σε μια

νέα δοκιμασία και καλούνται να υλοποιήσουν, επιτέλους, τους στόχους και τους σκοπούς τους για το καλό και το συμφέρον της ανθρωπότητας.

Η διεθνής κοινότητα οφείλει να τιμήσει και να υπερασπιστεί τις αρχές και τις αξίες που την ορίζουν, το σεβασμό στο διεθνές δίκαιο και τα ιδανικά των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η αντίδρασή της

Του Δρα Αντώνη Στ. Στυλιανού

Λέκτορας Νομικής στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, LL.B Law (Bristol), Ph.D in Law - International Law and Human Rights (Kent).

στην περίπτωση της Γάζας, όπως και σε άλλες φυσικά περιπτώσεις, ήταν και παραμένει ανεπαρκής, καθυστερημένη και εκτός του γενικού πλαισίου που ορίζει την παγκόσμια τάξη πραγμάτων στη βάση του διεθνούς δικαίου. Το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών αντέδρασε με μεγάλη καθυστέρηση στα καλέσματα για έκδοση ψηφίσματος για άμεση εκχειρία και κατάπαυση του πυρός στη λωρίδα της Γάζας και η επίσκεψη του Γενικού Γραμματέα στην περιοχή πραγματοποιήθηκε τρεις εβδομάδες μετά την έναρξη των συγκρούσεων. Ακόμη και τότε, οι συγκρούσεις συνεχίστηκαν, οι σκοτωμοί αυξήθηκαν και οι παράπλευρες απώλειες μεγιστοποιήθηκαν.

Είναι γεγονός, φυσικά, ότι το Μεσανατολικό πρόβλημα αποτελεί ένα ιδιαίζον, πολυμορφικό πρόβλημα. Η παρούσα τάξη πραγμάτων στη Γάζα συνδέεται άμεσα με την έκρυθμη κατάσταση στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής τις τελευταίες δεκαετίες. Εν τη γενέσει του, το Μεσανατολικό πρόβλημα προκλήθηκε από τη σύγκρουση συμφερόντων των Μεγάλων Δυνάμεων στην περιοχή. Εν τη εξελίξει του, το πρόβλημα ανήχθη σε αιμάσσοσα πληγή για ολό-

κληρη την ανθρωπότητα. Αποτελεί επίσης γεγονός ότι, όποιοι και αν είναι οι λόγοι που οδήγησαν το πρόβλημα στην παρούσα απέλπιδα φάση του, οι αποδέκτες των επιπτώσεων και των παρεπομένων του είναι, στην τραγική τους πλειοψηφία, ο άμαχος πληθυσμός. Η τελευταία όξυνση του προβλήματος στη λωρίδα της Γάζας είχε σαν τραγική συνέπεια, μεταξύ άλλων, τον θάνατο πέραν των 1200 νεκρών από Παλαιστινιακής πλευράς (και πέραν των 10 από Ισραηλινής), η τεράστια πλειοψηφία εκ των οποίων ήταν γυναίκες και παιδιά ή ανυπερασπίστοι πρόσφυγες στιβαγμένοι σε κάποιον καταυλισμό.

Οι πιο πάνω απωλείες δεν μπορούν να χαρακτηριστούν παράπλευρες απώλειες. Στρατιωτικά πλήγματα κατά του άμαχου πληθυσμού, και δή σε πυκνοκατοικημένες περιοχές απαγορεύονται ρητά από το Διεθνές Δίκαιο. Η χρήση δε συγκεκριμένων τύπων όπλων, όπως παραδείγματος χάριν βομβών φωσφόρου, παραβιάζουν διεθνείς συνθήκες αφού προκαλούν μαζικούς θανάτους και επώδυνα τραυματικά συμπτώματα σε μεγάλο μέρος του πληθυσμού.

Δεν υπάρχει αμφιβολία, λοιπόν, ότι η παρούσα κρίση στη λωρίδα της Γάζας, στην ήδη τεταμένη και βεβαρμένη ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής αποτελεί μια ακόμη τραγική

ανθρωπιστική κρίση, την οποία η διεθνής κοινότητα απέτυχε εν πρώτοις να αποτρέψει και εν δευτέροις να αντιμετωπίσει στα αρχικά της στάδια.

Οι συνέπειες, πέραν των ανθρωπίνων απωλειών που είναι φυσικά τραγικότερες, αφορούν και το μέλλον του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και της οργανωμένης διεθνούς κοινότητας γενικότερα. Τα κράτη οφείλουν να θέσουν στο τραπέζι τις προοπτικές και τα οράματα του Ο.Η.Ε. για το μέλλον, μακριά από τα μικρά εθνικά τους συμφέροντα για το καλό της ανθρωπότητας. Εμείς οφείλουμε να υψώσουμε στεντόρεια τη φωνή μας και να διακηρύξουμε ότι οι αρχές, τα ιδανικά και οι αξίες του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν επιδέχονται συμβιβασμούς και παρεκκλήσεις, αλλά πρέπει να τηρούνται σε όλες τις περιπτώσεις και να προστατεύονται σαν κόρη οφθαλμού. Είναι καιρός να αντιληφθούμε επιτέλους ότι έχουμε ηθική υποχρέωση να σταθούμε στο ύψος των περιστάσεων και να αγωνιστούμε για την προώθηση, το σεβασμό και την προστασία των αρχών που πραγματευόμαστε. Μόνο τότε μπορεί να επέλθει η αλλαγή. Αλλιώς, το κουτί της Πανδώρας θα ανοίξει και η φωνή του Αϊλιανού που κλωσορίζει τις Αλκυονίδες μέρες θα σιγήσει.

Χρειάζεστε
μερικούς
Πόντους
ακόμη;

Τώρα, όσους θέλετε!

points**4U**

Από τις πιστωτικές κάρτες της Ελληνικής Τράπεζας

Τώρα οι πιστωτικές κάρτες της Ελληνικής Τράπεζας κάνουν τις αγορές σας, μικρές ή μεγάλες, ευχάριστες και αποδοτικές με το Σχέδιο Βαθμών **points4u**.

Χρησιμοποιήστε τις πιστωτικές κάρτες σας παντού, πάρτε όσους βαθμούς χρειάζεστε και απολαύστε ταξίδια, διαμονές σε ξενοδοχεία και ψώνια σε υπεραγορές.

Το Σχέδιο Βαθμών **points4u** επιβραβεύει την εμπιστοσύνη σας και σας χαρίζει άφθονους βαθμούς για όλες σας τις αγορές.

- Ένας βαθμός για κάθε €1 για όλες τις αγορές με πιστωτικές κάρτες της Ελληνικής Τράπεζας.

Οι κάρτες της Ελληνικής Τράπεζας κάνουν πάντα ό,τι σας αρέσει.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Η εξέλιξη είναι στη φύση μας

Οι προοπτικές της οικονομίας κατά την περίοδο 2009 - 2010

Η Κύπρος αντιμετωπίζει πολλές προκλήσεις στο χώρο της οικονομίας, μερικές είναι διαχρονικές ενώ άλλες πρόσκαιρες. Διαχρονικά, μεγάλα προβλήματα, όχι μόνο παραμένουν άλυτα αλλά μεγαλώνουν κάθε χρόνο και προκαλούν όλο και μεγαλύτερη ζημιά στην οικονομία, όπως για παράδειγμα το δημογραφικό πρόβλημα με τη δραματική μείωση των γεννήσεων, η βιωσιμότητα του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων, το τεράστιο δημόσιο χρέος της κυβέρνησης, την έλλειψη δημοσίων μεταφορών και το κυκλοφοριακό πρόβλημα, το μέγεθος του δημόσιου και ημιδημόσιου τομέα, το εκπαιδευτικό σύστημα που

Του Μάριου Μαυρίδη, Οικονομολόγου

νοσεί ιδιαίτερα στη μέση εκπαίδευση (κατάλογος διοριστέων, αξιολόγηση κλπ), και το Γενικό Σχέδιο Υγείας το οποίο ουδείς γνωρίζει πότε θα αρχίσει να εφαρμόζεται, ενώ έπρεπε να ήταν ήδη σε λειτουργία. Αναφέρουμε μόνο μερικά από τα προβλήματα για να μην προκαλέσουμε κατάθλιψη στους αναγνώστες.

Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Κυπριακή οικονομία στο άμεσο μέλλον είναι η προσπάθεια αποφυγής μιας οικονομικής ύφεσης, η βελτίωση της ρευστότητας στο τραπεζικό σύστημα, η μείωση δανειστικών επιτοκίων, η αντιμετώπιση εκατοντάδων πτωχεύσεων μικρών και μεγάλων επιχειρήσεων και αύξησης της ανεργίας, η μείωση του υπερβολικού δημόσιου χρέους προς το Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, η διασφάλιση απρόσκοπτης ροής νερού στα νοικοκυριά, η καλύτερη διαχείριση των υδάτινων πόρων, η δημιουργία μέσων μαζικών μεταφορών, και η επιτυχημένη εφαρμογή του Γενικού Σχεδίου Υγείας. Σε ότι αφορά στο ενδεχόμενο μιας οικονομικής ύφεσης, ο μεγάλος κίνδυνος είναι αυτός του αποπληθωρισμού, δηλαδή της μείωσης των τιμών. Όσο και φαίνεται παράξενο, η μείωση των τιμών προκαλεί μείωση της κατανάλωσης και επενδύσεων λόγω προσδοκιών για χαμηλότερες τιμές στο μέλλον, με αποτέλεσμα η οικονομική ύφεση να βαθιάίνει όλο και περισσότερο. Η μείωση στις τιμές αποθαρρύνει την εγχώρια ζήτηση γενικά, οι επιχειρήσεις δεν θα πουλούν και έτσι δεν θα παράγουν. Η ανεργία θα αυξά-

νεται και η οικονομία θα εισέλθει σε ένα φαύλο κύκλο. Ο αποπληθωρισμός ανάγκασε την οικονομία των ΗΠΑ να διανύσει τη μεγαλύτερη και πιο μακρόχρονη ύφεση στην ιστορία της αμέσως μετά το μεγάλο κραχ του 1929 ενώ το ίδιο έχει συμβεί και στην Ιαπωνία μετά το μεγάλο κραχ του 1991. Η δραματική μείωση των επιτοκίων στις ΗΠΑ, Ευρώπη και Ιαπωνία είναι αποτέλεσμα του φόβου που διακατέχει τις Κεντρικές Τράπεζες για αποπληθωρισμό. Αν και πιστεύω ότι η Κυπριακή οικονομία δεν θα μπορέσει να αποφύγει την ύφεση κατά το 2009, το ενδεχόμενο του αποπληθωρισμού είναι απομακρυσμένο, όχι όμως και απίθανο. Το ερώτημα πιστεύω δεν είναι κατά πόσο η Κυπριακή οικονομία θα εισέλθει σε ύφεση το επόμενο έτος αλλά πόσο βαθιά θα είναι και πόσο θα διαρκέσει. Τα τελευταία στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας δείχνουν καθαρά την τάση της οικονομικής ανάπτυξης. Από 4.1% το πρώτο τρίμηνο του 2008, ο ρυθμός ανάπτυξης μειώθηκε στο 3.8% κατά το δεύτερο τρίμηνο και στο 3.5% κατά το τρίτο τρίμηνο. Η τάση θα συνεχίσει και θα επιταχυνθεί κατά το επόμενο έτος, όταν θα αρχίσει να μειώνεται και η κατανάλωση λόγω ανεργίας και χαμηλότερων εισοδημάτων. Η ύφεση στις κατασκευές, στον τουρισμό, στον χρηματοπιστωτικό τομέα και στη διαχείριση ακίνητης ιδιοκτησίας, αλλά και οι αλυσιδωτές επιπτώσεις στους υπόλοιπους τομείς της οικονομίας, θα προκαλέσουν

δραματική αύξηση της ανεργίας και μείωση της κατανάλωσης και των επενδύσεων. Πολλές επιχειρήσεις θα χρεοκοπήσουν, πολλά χρέη θα παραμείνουν απλήρωτα και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα απορροφήσουν μεγάλες ζημιές, αφού οι εκποιήσεις περιουσιών για απλήρωτα χρέη διαρκούν γύρω στα 9 χρόνια. Αυτά που αναφέρουμε πιο πάνω δεν είναι φανταστικά σενάρια, συμβαίνουν σήμερα σε άλλες οικονομίες του πλανήτη, η Κύπρος ακολουθεί με περίπου 12 μήνες διαφορά. Το θέμα όμως είναι πως θα αναχαιτίσουμε την οικονομική ύφεση, να την περιορίσουμε και να την ξεπεράσουμε με το χαμηλότερο δυνατό κόστος. Σε μια καταναλωτική κοινωνία, όπου η κατανάλωση υπερβαίνει το 65% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, ο καλύτερος και γρηγορότερος τρόπος να αντιμετωπίσει η κυβέρνηση την ύφεση είναι μέσω της κατανάλωσης. Παρά το γεγονός ότι οι επενδύσεις είναι καλύτερες για την οικονομία μακροπρόθεσμα, η κατανάλωση μπορεί να αποφέρει αποτελέσματα πιο γρήγορα. Γι' αυτό η κυβέρνηση δεν πρέπει να περιοριστεί σε αναπτυξιακά έργα, αλλά να προσθέσει φοροελαφρύνσεις και κοινωνικές παροχές που να καλύπτουν όσο το δυνατό περισσότερους καταναλωτές, για να αυξηθεί η κατανάλωση, διότι αυτός είναι ο μόνος τρόπος για να περάσουμε την ύφεση πιο σύντομα. Αν η κυβέρνηση δεν πάρει τα μηνύματα που στέλλουν οι αγορές, και συνεχίσει να υποβαθμίζει το βαθμό της αναμενόμενης οικονομικής κρίσης, τότε η ύφεση θα είναι βαθύτερη και το κόστος ανάκαμψης θα είναι πολύ μεγαλύτερο.

Στα επόμενα χρόνια, η Κυπριακή οικονομία αναμένεται να περάσει μια μεγάλη δοκιμασία. Η περίοδος των παχουλών αγελάδων πέρασε, τώρα θα πρέπει να αρχίσουμε να πληρώνουμε τα χρέη μας. Η οικονομική ανάπτυξη των τελευταίων ετών βασίστηκε σε δανεισμό και δεν θα μπορούσε να διατηρηθεί εσ' αεί, αφού τα δάνεια και οι δόσεις έχουν ημερομηνία λήξης. Τα στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας δείχνουν καθαρά ότι τα τελευταία οκτώ χρόνια ο εγχώριος ιδιωτικός δανεισμός (νοικοκυριά και επιχειρήσεις) έχει υπερδιπλασιαστεί, από 95% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) που ήταν το 1999 στο 231% του ΑΕΠ στο τέλος του Οκτωβρίου 2008. Όταν μιλούν οι αριθμοί, τα λόγια περιπετούν.

Στη χρυσή μας επέτειο, αξίζετε μια ξεχωριστή έκπληξη...
 Νέο BMW 316i Coupe, 50 Years Anniversary Edition,
€32.000 (£18.729), με το πακέτο Comfort.

The new
 BMW 316i Coupe.
 Anniversary Edition

www.bmw.com.cy

The Ultimate
 Driving Machine

50
 ΧΡΟΝΙΑ

BMW Group
 στην Κύπρο από τη
 ΧΑΡ. ΠΗΛΑΚΟΥΤΑΣ ΑΤΔ.
 1958 - 2008

Χαρ. Πηλακούτας Λτδ.
 Παγκύπριος αριθμός: 77 77 16 00

Το 50 Years Anniversary Edition είναι ένα πακέτο-όνειρο. Γιατί σας προσφέρει το νέο BMW 316i Coupe με επιπλέον πλούσιο εξοπλισμό (Comfort Package), σε μια απίστευτη τιμή. Για να απολαμβάνετε αυθεντικό σχεδιασμό BMW, την πρωτοποριακή τεχνολογία ενός κινητήρα που συνδυάζει δύναμη και χαμηλότερη κατανάλωση και το πακέτο Basic Service Inclusive που σας προσφέρει service χωρίς κανένα δικό σας κόστος για 5 χρόνια ή μέχρι τη συμπλήρωση 100,000 κλμ.

Τι λέτε; Δεν αξίζει να γιορτάσετε μαζί μας;

Το Comfort Package περιλαμβάνει τον ακόλουθο επιπλέον εξοπλισμό:

• Storage compartment package • Armrest front, sliding • Park Distance Control (PDC) • Rain Sensor • Lights Package • Cruise Control

Δείτε το σήμερα στους εκθεσιακούς χώρους της Χαρ. Πηλακούτας σε όλες τις πόλεις.

Fuel Consumption 5,9 l/100km (combined), CO₂ Emissions 142 g/km. Ο εξοπλισμός του βασικού μοντέλου μπορεί να διαφέρει από αυτόν της φωτογραφίας. Στην τιμή δεν συμπεριλαμβάνεται το κόστος εγγραφής και έκδοσης άδειας κυκλοφορίας.

Κυπριακή Οικονομία: Με σθεναρή άμυνα απέναντι στην κρίση

Ενάμιση χρόνο μετά το ξέσπασμα της διεθνούς κρίσης, ακόμη δεν έχουμε κατανοήσει πλήρως το μέγεθός της. Την άνοιξη του 2008 ο νέος, τότε, Υπουργός Οικονομικών της Κύπρου κ. Χαρίλαος Σταυράκης - έχοντας μάλιστα και πολυετή εμπειρία από τον τραπεζικό χώρο - μιλούσε για μια διεθνή κρίση που ενδεχομένως και να μην μας επηρέαζε σημαντικά. Και δεν ήταν ο μόνος. Θυμίζουμε ότι σχεδόν όλοι οι Ευρωπαίοι ομόλογοί του (με εξαίρεση ίσως εκείνους που είδαν

Άρθρο του εκδότη μας Θεοφάνη Λιβέρα

τις τράπεζές τους να είναι γεμάτες από «τοξικά προϊόντα» και τις τιμές των ακινήτων τους να πέφτουν σημαντικά) με ανάλογο τρόπο αντέδρασαν. Αρκεί να θυμηθούμε τα περί «ισχυρής οικονομίας» που δήλωνε ο τότε Υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών της Ελλάδας κ. Γιώργος Αλογοσκούφης.

Αλλά και εντός Κύπρου, ας μην ξεχνούμε όλους εκείνους που διατύπωναν την άποψη ότι η αγορά των ακινήτων δεν πρόκειται να πληγεί, ή όλους εκείνους που κατηγορήσαν τόσο έντονα το Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας κ. Αθανάσιο Ορφανίδη, όταν προσπάθησε να φρενάρει τον υπερδανεισμό στην αγορά του real estate.

Μέχρι μάλιστα και πριν από κάποιους μήνες, ούτε οι τράπεζές μας φαίνεται να είχαν εκτιμήσει για το πόσο άσχημα θα εξελισσόταν τα πράγματα. Όπως π.χ. φαίνεται από τα στοιχεία των λογιστικών καταστάσεων του εξαμήνου και του εννεαμήνου, οι ρυθμοί αύξησης των χορηγήσεων διατηρήθηκαν σε πολύ υψηλά επίπεδα και μόλις κατά τους τελευταίους μήνες οι τράπεζές μας έχουν επιδείξει μια τάση «συγκράτησης».

Το να επισημαίνει βέβαια κάποιος την αδυναμία έγκαιρης πρόβλεψης των όσων συνέβησαν είναι εύκολο, ωστόσο οι αλλαγές δεδομένων που συνέβησαν ήταν πρωτόγνωρες για τα παγκόσμια χρονικά:

- Εταιρίες κολοσσοί του άμεσου και του ευρύτερου χρηματοοικονομικού κλάδου είτε έκλεισαν (όπως πχ η Lehman Brothers) είτε υποχρεώθηκαν να κρατικοποιηθούν (π.χ. AIG). Πιο πρόσφατο «κρούσμα», η περίπτωση της Citigroup, για την οποία δρομολογούνται σχέδια διάσωσης.
- Στα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη σχεδιάστη-

Ωρα ευθύνης για Κυβέρνηση και Τραπεζίτες.

και πακέτα στήριξης τραπεζών. Ο πρωθυπουργός μάλιστα του Ηνωμένου Βασιλείου κ. Γκόρντον Μπράουν, διαπίστωσε ότι το πρώτο πακέτο δεν αρκεί και σχεδιάζει και την εκπόνηση και εφαρμογή δεύτερου. Με «γερό πακέτο» επίσης θέλει να ξεκινήσει τη θητεία του και ο νέος Πρόεδρος των ΗΠΑ κ. Μπαράκ Ομπάμα.

- Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες οι τιμές των ακινήτων σημείωσαν πτώση έως και 50%.
- Ο κλάδος της αυτοκινητοβιομηχανίας βρίσκεται στο χείλος του γκρεμού, διεθνώς...
- Η τιμή του πετρελαίου κατακύλησε μέσα σε λίγους μόλις μήνες από τα 150 δολάρια στα 40...
- Η παγκόσμια οικονομία εκεί που φοβόταν στασιμότητα (ύφεση ταυτόχρονα με πληθωρισμό) τώρα φοβάται αντιπληθωρισμό (ύφεση ταυτόχρονα με αρνητικό πληθωρισμό).

Ενδεικτικό παράδειγμα του πόσο πολύ μεταβλήθηκαν τα πράγματα μόλις κατά τους λίγους τελευταίους μήνες, είναι αυτό της πρόβλεψης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το ΑΕΠ της Ελλάδας το 2009: από +2,8% που προέβλεψε το Νοέμβριο, πρόσφατα περιόρισε την εκτίμησή της, μόλις στο +0,2%. Κάτι ανάλογο συνέβη και στην Κύπρο, όπου ο Διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας κ. Αθανάσιος Ορφανίδης, φαίνεται να θεωρεί τώρα το στόχο του 2% ως αρκετά αισιόδοξο.

Το χειρότερο σενάριο

Ο χειρότερος εχθρός της παγκόσμιας οικονομίας είναι σήμερα το έλλειμμα αξιοπιστίας που υπάρχει. Το γεγονός ότι 1,5 χρόνο τώρα η αλήθεια για το μέγεθος της κρίσης αποκαλύπτεται με... το σταγονόμετρο, έχει εθίσει τις αγορές - αλλά και την

κοινή γνώμη γενικότερα - να υποπτεύεται ότι ακόμη και σήμερα δεν ξέρουμε όλη την αλήθεια.

Κάθε έκθεση των αναλυτών είναι χειρότερη από την άλλη και το κοινό τείνει να συμπεριφέρεται τρομολαγνικά, υιοθετώντας τα πιο απαισιόδοξα σενάρια.

Από όλη αυτή τη διαδικασία φυσικά, δεν θα μπορούσε να εξαιρεθεί ούτε και η Κύπρος. Όσο δυσμενέστερα νέα έρχονται από ΗΠΑ, Ευρώπη και Ρωσία, τόσο η Κυβέρνηση, οι τράπεζες και οι πολίτες αναθεωρούν προς τα κάτω τις προβλέψεις τους. Το είδαμε με το ΑΕΠ, θα το δούμε πιθανότατα προσεχώς και με τις τράπεζες, όταν θα προχωρήσουν στην ανακοίνωση των αποτελεσμάτων τους και στην ανακοίνωση των κυλιόμενων business plans τους.

Ποιο όμως θα μπορούσε να είναι το χειρότερο δυνατό σενάριο για την Κύπρο: **Πρώτον**, μια «άγρια» υποχώρηση του τουρισμού. **Δεύτερον**, μια έντονη υποχώρηση των τιμών των ακινήτων, μεγαλύτερη από αυτή του 2008. **Τρίτον**, αύξηση επισφαλειών για τις τράπεζες και φυγή σημαντικών ρωσικών καταθέσεων. **Τέταρτον**, ανάγκη των τραπεζών για αυξήσεις του μετοχικού τους κεφαλαίου.

Βέβαια, όπως δείχνουν τα πράγματα, το παραπάνω σενάριο δεν έχει μεγάλες πιθανότητες να συμβεί, αλλά το παρουσιάζουμε προκειμένου να φανούν οι σχετικά ισχυρότερες άμυνες της κυπριακής οικονομίας σε σχέση με τις πλείστες άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πριν όμως πάμε στο συγκεκριμένο θέμα, θα πρέπει να δούμε την πρώτα μια πολύ σημαντική παράμετρο.

Επιχειρηματίες έχασαν τον έλεγχο

Πριν από κάμποσους μήνες, γνωστός Ευρωπαίος χρηματιστηριακός παράγοντας έλεγε το εξής: «μην περιμένετε από τώρα άνοδο, ή καλύτερα μην περιμένετε άνοδο αν δεν μάθετε τα χειρότερα στο μέτωπο των επιχειρήσεων. Τα χειρότερα στις επιχειρήσεις, θα έρθουν όταν γίνει ευρέως γνωστό το πρόβλημα της Citigroup»...

Επί του παρόντος τουλάχιστον, ο συγκεκριμένος παράγοντας έχει επιβεβαιωθεί τόσο ως προς την πορεία των διεθνών χρηματιστηρίων, όσο και ως προς τα προβλήματα που τελικά προέκυψαν και για τον («υπεράνω υποψίας» μέχρι τότε) τραπεζικό κολοσσό. Σύμφωνα με τον ίδιο παράγοντα, σήμερα δεν απέχουμε σε μεγάλο βαθμό από τον πάτο του βαρελιού: «άντε να πέσουμε ένα επιπλέον 5%-10%» αναφέρει χαρακτηριστικά στους πελάτες τους.

Το βασικό του επιχειρήμα δεν είναι καθόλου παράλογο. Από τη στιγμή που η αγορά είναι στο μεγαλύτερο τουλάχιστον βαθμό ενήμερη για τα προβλήματα των διεθνών τραπεζών, για τις δυσχέρειες της παγκόσμιας αυτοκινητοβιομηχανίας, για την κρίση στην αγορά ακινήτων, κ.λπ., λογικό είναι να τα

Η αντιμετώπιση και επίλυση της κρίσης πέρασε από τους επιχειρηματίες στους πολιτικούς και εκεί βασίζεται η ισχυρή άμυνα της κυπριακής οικονομίας, καθώς η χώρα διαθέτει ισχυρούς μακροοικονομικούς δείκτες.

Το χειρότερο σενάριο για την Κύπρο είναι μια «άγρια» υποχώρηση του τουρισμού.

έχει προεξοφλήσει πλήρως, ή ακόμη και περισσότερο απ' ό,τι λογικά θα έπρεπε. Άρα λοιπόν, άντε να υπάρξει και ένα πτωγύρισμα 5%-10%, άντε να υπάρξει και ένα διάστημα ταλαιπωρίας κάποιων μηνών και... αυτό ήταν όλο.

Βέβαια, υπάρχει ένας βασικός αντίλογος στο συγκεκριμένο επιχειρήμα. Η αντίρρηση που εκφράζεται είναι ότι μπορεί μεν να είδαμε σχεδόν όλες τις «τρύπες» των επιχειρήσεων, ωστόσο αυτό δεν αρκεί, γιατί πολύ πιθανόν να μην είδαμε όλες τις μακροοικονομικές τρύπες. Το γεγονός δηλαδή ότι με πακέτα τύπου Ομπάμα, ή τύπου Γκόρντον Μπράουν μπορούμε να «μπάλωσουμε» τα προβλήματα μεγάλων επιχειρηματικών κολοσσών, αυτό δεν σημαίνει ότι το θέμα έληξε.

Απλά, το πρόβλημα των επιχειρήσεων μεταφέρθηκε από αυτές προς στις κυβερνήσεις και τώρα η επιβίωση του συστήματος και το μέλλον (ανοδικό ή πτωτικό) των χρηματιστηρίων, πέρασε ουσιαστικά από τους επιχειρηματίες στους πολιτικούς. Ανάλογα με το πόσο αποτελεσματικά θα χειριστούν οι τελευταίοι την κατάσταση, θα παιχτούν πολλά.

Οι άμυνες της Κύπρου

Μετά από όλα αυτά, μπορούμε να διαγνώσουμε τους κυριότερους λόγους για τους οποίους η Κύπρος φαίνεται να αντιμετωπίζει ισχυρότερες άμυνες απέναντι στην κρίση, σε σύγκριση με τις άλλες οικονομίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πρώτον, αφού η επίλυση της κρίσης έχει φύγει από τα χέρια των επιχειρηματιών και έχει πάει στους

πολιτικούς, η Κύπρος διαθέτει δημοσιονομικό πλεόνασμα και χαμηλό δείκτη δημόσιου χρέους, με τις μέσες επιδόσεις της να είναι σαφώς καλύτερες από τις άλλες χώρες της Ευρωζώνης. Άρα διαθέτει μεγαλύτερη άνεση προκειμένου να προχωρήσει σε νέα πακέτα στήριξης της οικονομίας, προκειμένου να στηριχτεί η ζήτηση.

Αυτό που πρωτεύει σε περιόδους κρίσης είναι να παραμείνει ισχυρός ο παραγωγικός ιστός της χώρας και να μη διαρραγεί η κοινωνική συνοχή. Προς αυτή την κατεύθυνση αναμένεται να κινηθούν ακόμη και χώρες με σαφώς χειρότερα μακροοικονομικά δεδομένα από αυτά της Κύπρου, επιδεινώνοντας τους δείκτες τους και δανειζόμενοι με υψηλά επιτόκια, γεγονός που θα υπονομεύσει το μέλλον τους. Αντίθετα, η Κύπρος είναι σε θέση να υλοποιήσει μια τέτοια πολιτική με πολύ μικρότερο κόστος.

Δεύτερον, το τραπεζικό σύστημα της Κύπρου διαθέτει μέχρι στιγμής υψηλούς δείκτες φερεγγυότητας και ικανοποιητική ρευστότητα (δείκτης χορηγήσεις προς καταθέσεις στο 105% ακόμη και δεν συνεκτιμηθούν οι καταθέσεις του international banking), χωρίς τοξικά προϊόντα και χωρίς εξάρτηση από το «παγωμένο» εδώ και μήνες διεθνές wholesale funding.

Και τρίτον, η πορεία του κυπριακού ΑΕΠ αναμένεται και φέτος να είναι ισχυρότερη από το μέσο όρο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Όλα αυτά βέβαια δεν σημαίνουν ότι και από την πλευρά μας δεν θα πρέπει να λάβουμε σοβαρά τα μηνύματα της κρίσης και να προχωρήσουμε σε κινήσεις που ως στόχο θα έχουν:

- Τη σταδιακή μείωση της εξάρτησης των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών από τον τραπεζικό δανεισμό
- Την αύξηση της παραγωγικότητας και τον περιορισμό της σπατάλης στο δημόσιο τομέα.

Ενδιαφέρουσα εκδήλωση από την Ελληνική Τράπεζα

Αυξάνονται ή όχι τα επιτόκια στην Κύπρο;

Σε εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στις 14 Ιανουαρίου στα Κεντρικά Γραφεία του Ομίλου της Ελληνικής Τράπεζας στη Λευκωσία, ο Ανδρέας Λ. Παπαδόπουλος Διευθυντής Στρατηγικής Ανάπτυξης Ομίλου ανέπτυξε το θέμα: **Αυξάνονται ή όχι τα επιτόκια στην Κύπρο;** Την παρουσίαση παρακολούθησαν με έντονο ενδιαφέρον εκπρόσωποι όλων ανεξαιρέτως των ΜΜΕ, οι οποίοι και υπέβαλαν σωρεία ερωτήσεων για το πολύ ενδιαφέρον και επίκαιρο αυτό θέμα. Ήταν πραγματικά μια πολύ καλά οργανωμένη και πρωτότυπη εκδήλωση που ικανοποίησε όλους τους παρευρισκομένους. Στην αρχή της εκδήλωσης, ο κ. Μάκης Κεραυνός έκανε σύντομη εισαγωγική ομιλία, με κύριους άξονες την οικονομία και τα επιτόκια, τα κυριότερα σημεία της οποίας ακολουθούν.

Ο κ. Κεραυνός εισηγήθηκε «μικρούς και προσεκτικούς χειρισμούς οι οποίοι να συμπληρώνουν ο ένας τον άλλο ώστε να αντιμετωπιστεί η οικονομική κρίση», αναλύοντας ένα προς ένα τα μέτρα που εισηγείται.

Το πρώτο μέτρο που πρότεινε είναι η έκδοση κρατικών ομολόγων μεγάλης διάρκειας 3-5 χρόνων αντί του μέτρου που έλαβε πρόσφατα η κυβέρνηση σύμφωνα με το οποίο καταθέτει στις τράπεζες μέχρι 700 εκ. για οκτώ μήνες και με την εντολή των 35 ημερών προειδοποίησης σε περίπτωση που θα χρειαστεί τα χρήματα.

Ο κ. Κεραυνός εξήγησε ότι ουσιαστικά αυτό το μέτρο δεν βοηθά προς την κατεύθυνση μείωσης των επιτοκίων, διότι όπως είπε στην περίπτωση εκείνη που η κυβέρνηση χρειαστεί τα χρήματα τότε η τράπεζα θα πρέπει να τα δώσει από τις καταθέσεις της, που φέρουν επιτόκιο 7-8%. Με τα μακροχρόνια ομόλογα συμπλήρωσε «θα δημιουργηθεί άνεση και ασφάλεια ώστε οι τράπεζες να μπορούσαν να εξυπηρετήσουν καλύτερα την οικονομία του τόπου». Ο κ. Κεραυνός εισηγήθηκε επίσης έκδοση καλυμμένων ομολόγων (covered bonds). Θα μπορούσε να ήταν μια λύση, σύμφωνα με τον κ. Κεραυνό, ο οποίος υπέδειξε ότι θα πρέπει να επισπευτεί η έγκριση του σχετικού νομοσχεδίου που εκκρεμεί εδώ και πολλά χρόνια.

Πρότεινε επίσης τη μεταφορά υποθηκών μεταξυ των τραπεζών. Με το μέτρο αυτό θα παρέχεται η δυνατότητα σε ένα πελάτη να φεύγει από

μία τράπεζα όταν θεωρεί ότι θα βρει καλύτερους όρους αλλού, χωρίς να πληρώσει έξτρα. «Το συγκεκριμένο μέτρο αν και δεν το επιθυμούν οι τράπεζες εντούτοις είναι ένα καλό μέτρο για τους ίδιους τους πελάτες και καταναλωτές σημείωσε. «Έτσι το βλέπουμε εμείς ως Ελληνική Τράπεζα διότι όταν διευκολύνουμε τους πελάτες μας διευκολύνουμε τις επιχειρήσεις και την οικονομία μας».

Ο κ. Κεραυνός ζήτησε επίσης την επίσπευση των εδώ και ετών συζητούμενων ρυθμίσεων για χρηματοδοτική πίστωση (Leasing). «Ως μέτρο δεν έχει προωθηθεί γι' αυτό θα πρέπει να προχωρήσει γρήγορα διότι δημιουργεί ρευστότητα». Ένα από τα σημαντικότερα μέτρα που προτάθηκαν είναι η αναστολή αναγνώρισης τόκων στους έξι, αντί στους τρεις μήνες, κάτι που θα έχει ουσιαστικές θετικές επιπτώσεις στους ισολογισμούς των τραπεζών και θα περιορίσει τις πιέσεις στους δανειολήπτες. «Δηλαδή από τρεις μήνες θα μπορούσε για 1 ή 2 χρόνια ανάλογα με την απόφαση κυβέρνησης να εναρμονιστεί η Κύπρος με την πρακτική άλλης χώρας της ΕΕ και να αυξήσει το χρόνο τουλάχιστον σε έξι μήνες, προς ανακούφιση των επιχειρήσεων ενώ θα έδινε και την ευχέρεια στις τράπεζες για μια οριακή ρευστότητα ώστε να γίνουν καλύτερη χειρισμοί».

Ακόμη ο Κεραυνός εισηγείται την αλλαγή της

φορολογίας μερισμάτων. «Υπάρχει εκείνο το θέμα όπου το 70% των κερδών θα πρέπει να διανεμηθεί στα επόμενα 2 χρόνια διαφορετικά υπάρχει μια αρκετά σοβαρή φορολογία», είπε, αναφερόμενος στη φορολογία μερισμάτων με φόρο άμυνας. «Σε μία περίοδο όπως αυτή που διανύουμε σήμερα με απόφαση της κυβέρνησης θα ήταν ορθό να μειωθεί το 70% και να κατέλθει 30-40% οπότε θα δημιουργηθεί αυτόματα μεγαλύτερη ρευστότητα στις τράπεζες οι οποίες με τη σειρά τους θα κάνουν καλύτερους χειρισμούς» είπε συμπληρώνοντας τα μέτρα που εισηγείται.

Με το εν λόγω μέτρο πρόσθεσε μπορεί να υπάρξει απώλεια εσόδων του κράτους όμως σε μια κρίσιμη περίοδο σαν αυτή δεν υπάρχουν μέτρα χωρίς κόστος επανέλαβε αρκετές φορές.

Ο κ. Κεραυνός αναφέρθηκε και στις στρεβλώσεις που υφίσταται το κυπριακό τραπεζικό σύστημα. «Όταν η ΕΚΤ μειώνει το βασικό επιτόκιο, αν και στις άλλες χώρες λειτουργεί ως βαρόμετρο για το που θα κινηθούν τα επιτόκια, στην Κύπρο εντούτοις κτυπά κατ'ευθεία την κερδοφορία των τραπεζών οι οποίες χάνουν αρκετά έσοδα», υπέδειξε. Στις στρεβλώσεις του τραπεζικού συστήματος ενέταξε και την αδικία που γίνεται εις βάρος των νέων δανειοληπτών, αφήνοντας εμμέσως αιχμές για τους χειρισμούς της Κεντρικής Τράπεζας.

Γιατί τα καταθετικά επιτόκια στην Κύπρο είναι ψηλότερα από αυτά άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

Πιθανοί παράγοντες (συν.):

- Σχετικά ψηλό κόστος δανεισμού της κυπριακής κυβέρνησης – εξυπακούεται ψηλό κόστος δανεισμού για τις τράπεζες:

Χώρα	Απόδοση 5-ετούς Κυβερνητικού Χρεογράφου στις 7.1.2009
Γερμανία	2,415%
Ισπανία	3,382%
Ιρλανδία	3,851%
Πορτογαλία	3,538%
Ιταλία	3,668%
Ελλάδα	4,802%
Κύπρος	4,700%

Αξίζει να σημειωθεί ότι πριν την κρίση η διαφορά στην απόδοση του κυπριακού ομολόγου από αυτή του αντίστοιχου γερμανικού ήταν 0.2%-0.4%

Όπως εξήγησε, «οι νέοι δανειολήπτες μετά την 1/1/2008 καλούνται να πληρώσουν επιπλέον κόστος έναντι των παλαιών δανειοληπτών».

Τα ψηλά καταθετικά επιτόκια επίσης αποτελούν στρέβλωση στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα, είπε, αναφερόμενος στον πόλεμο μεταξύ εγχώριων και ξένων τραπεζών για άντληση νέων καταθέσεων. «Τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί ραγδαία και σε πολλές περιπτώσεις έχουν ξεπεράσει το 8%. Ενδεικτικά ανέφερε ότι «πριν δύο μέρες έχει δοθεί καταθετικό επιτόκιο 7,60%». Τα ψηλά επιτόκια λειτουργούν ως μοχλός πίεσης αύξησης των δανειστικών επιτοκίων είπε.

Δικαιολογώντας τη στάση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων επεσήμανε ότι ουσιαστικά primoδοτούν τις καταθέσεις τους και αναφέρθηκε στη σημασία που έχουν οι ψηλές καταθέσεις στο τραπεζικό σύστημα. «Όταν φεύγουν οι καταθέσεις χαλούν οι δείκτες ρευστότητας των τραπεζών τους οποίους υποχρεώνει η ΚΤ να διατηρούν, ενώ ελλοχεύει και ο κίνδυνος να εγκαταλείψουν τις τράπεζες και ξένοι επενδυτές» υπογράμμισε.

Λέγοντας αυτά ο κ. Κεραυνός ανέφερε ότι οι τράπεζες έχουν περιθώριο να μειώσουν την κερδοφορία τους, δίδοντας την πρώτη φειτινή ένδειξη ότι τα κέρδη της Ελληνικής τα επόμενα χρόνια θα είναι μειωμένα. Επιχειρώντας να διασκεδάσει τις εντυπώσεις που δημιούργησαν τα δύο απανωτά profit warning της Ελληνικής, υπέδειξε ότι μείωσε στο 50% την κερδοφορία της ενώ ο προϋπολογισμός της για το 2009 είναι συντηρητικός όσον αφορά την κερδοφορία, ώστε να μη πνίξει τους πελάτες της με τους οποίους θα συνεχίσουν να συνεργάζονται όταν ανάκαμψη η κρίση.

Καταλήγοντας ο κ. Κεραυνός επανέλαβε ότι «οι κυπριακές τράπεζες δεν αντιμετωπίζουν πρόβλημα ρευστότητας αλλά πρόβλημα πολύ ακριβής πρόσθετης ρευστότητας διότι η ρευστότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων της Κύπρου προέρχεται από καταθέσεις» είπε.

Παρ' όλα αυτά διαβεβαίωσε ότι η στρέβλωση που παρατηρείται με τα ψηλά επιτόκια θα συνεχιστεί ενώ η οικονομία θα μπορούσε να πάει καλύτερα εάν ληφθούν τα συγκεκριμένα μέτρα όπως τα εισηγήθηκε. «Η μείωση των επιτοκίων ανακουφίζει νοικοκυριά αλλά δεν λύνει προβλήματα στους τομείς της οικονομίας που πάσχουν σήμερα» τόνισε.

• **Στη συνέχεια το λόγο πήρε ο κ. Ανδρέας Λ. Παπαδόπουλος, ο οποίος στην λεπτομερή ανάλυση που προέβηκε, μεταξύ άλλων υπογράμμισε και τα πιο κάτω.**

Επιτόκια - Ορισμοί και συσχετισμοί Euribor (Euro Interbank Offered Rate)

Υπολογίζεται καθημερινά από συγκεκριμένες τράπεζες (π.χ. Fortis, Société Générale, Deutsche, ING, Citibank) που έχουν ψηλή πιστοληπτική διαβάθμιση και κάνουν τις περισσότερες συναλλαγές σε Ευρώ. Το επιτόκιο αυτό αναφέρεται για περίοδο 1 βδομάδας μέχρι 12 μήνες.

• **Συνδέεται με το βασικό επιτόκιο της ΕΚΤ αλλά τους τελευταίους μήνες υπήρξε μεγάλη μεταβλητότητα**

Το Euribor είναι το σημείο αναφοράς για τα επιτόκια στο Ευρώ και μπορεί να θεωρηθεί ως το 'βασικό επιτόκιο' μεταξύ κύριων τραπεζών (prime banks). Τράπεζες με χαμηλότερη πιστοληπτική διαβάθμιση έχουν ψηλότερο κόστος χρήματος. Σήμερα, λόγω της οικονομικής κρίσης, υπάρχει σημαντική στενότητα στην αγορά.

Γιατί τα καταθετικά επιτόκια στην Κύπρο είναι ψηλότερα από αυτά άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

Πιθανοί παράγοντες:

- Η Κύπρος και η Ελλάδα είναι συγκοινωνούντα δοχεία και στην Ελλάδα επικρατούν ψηλά επιτόκια.
- Οι κυβερνήσεις και οι Κεντρικές Τράπεζες άλλων χωρών έχουν ήδη λάβει μέτρα για αύξηση της ρευστότητας των τραπεζών.
- Οι πιο χαλαροί κανονισμοί που εφαρμόζουν άλλες

Γιατί τα καταθετικά επιτόκια στην Κύπρο είναι ψηλότερα από αυτά άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

Άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν τη ρευστότητα

λες Κεντρικές Τράπεζες για χρήση ξένων καταθέσεων, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για χορηγήσεις, αυξάνει το κόστος χρήματος των κυπριακών τραπεζών.

Πιθανές λύσεις που θα βοηθήσουν στην αύξηση της ρευστότητας και τη μείωση των επιτοκίων

- Έκδοση ομολόγων από τράπεζες με κυβερνητική εγγύηση (πιθανόν με αυξημένο κόστος)
- Απαγκίστρωση του δανειακού χαρτοφυλακίου από το βασικό επιτόκιο της ΕΚΤ (δάνεια που έγιναν προ 1/1/2008)
- Τιτλοποίηση στεγαστικών δανείων (δύσκολο να βρεθούν αγοραστές σήμερα)
- Covered bonds (βοηθά στις άμεσες ανάγκες ρευστότητας)
- Κυβερνητική εγγύηση καταθέσεων (μέχρι €100K/πελάτη/τράπεζα)

Διαπιστώσεις

- Χαμηλότεροι ρυθμοί ανάπτυξης της πιστωτικής επέκτασης λόγω μείωσης της ρευστότητας και αυξημένων κινδύνων δανειοδότησης
- Χαμηλότεροι ρυθμοί ανάπτυξης της κυπριακής οικονομίας
- Μειωμένος πληθωρισμός
- Διόρθωση των τιμών των ακινήτων και άλλων αγαθών
- Ευκαιρίες για διαρθρωτικές αλλαγές και στοχευμένες ενέργειες σε όλο το φάσμα της οικονομίας

Ας σημειωθεί ότι την 1/1/2008:

- Καταργήθηκε το βασικό επιτόκιο της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου.
- Οι Τράπεζες διαφοροποίησαν το βασικό τους επιτόκιο από αυτό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας Άρχισε μια δραματική αύξηση των καταθετικών επιτοκίων.
- Δάνεια τα οποία χορηγήθηκαν πριν την 1/1/2008 συνδέθηκαν με το βασικό επιτόκιο της ΕΚΤ.
- Αποτέλεσμα σήμερα να έχουμε δανειζόμενους δύο ταχυτήτων.

Ελλαδικές τράπεζες: Φοβούνται πτώση στα περιθώρια κέρδους

• Του Στέφανου Κοτζαμάνη

Το ένα χτύπημα πίσω από το άλλο δέχονται το τελευταίο τρίμηνο οι ελληνικές τράπεζες από τους αναλυτές. Ήταν μόλις στα τέλη του περασμένου Νοεμβρίου, όταν για πρώτη φορά αμφισβήτησαν ότι τα κέρδη του 2009 θα ήταν ανώτερα από αυτά του 2008, τα οποία φυσικά αναμένονταν τότε ως τουλάχιστον ίσα με αυτά του 2007.

Στη συνέχεια, ένα δεύτερο κύμα εκθέσεων μίλησε για μειωμένα κέρδη το 2008 και για νέα υποχώρηση επιδόσεων της τάξεως του 10%-20% μέσα στο 2009.

Και φτάσαμε στην πιο πρόσφατη έκθεση, αυτή της JP Morgan, η οποία αναφέρεται σε σημαντικότερη υποχώρηση κερδών μέσα στο 2008 (βλέπε πολύ χειρότερο το δ' τρίμηνο σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό) αλλά κυρίως σε πολύ μεγαλύτερη πτώση επιδόσεων για την τρέχουσα χρονιά. Ενδεικτικά αναφέρουμε (βλέπε στοιχεία παρατιθέμενου πίνακα) ότι τα κέρδη ανά μετοχή της Εθνικής Τράπεζας - σύμφωνα με τον ξένο οίκο - προβλέπονται το 2009 κατά 28,3% χαμηλότερα από αυτά του 2008, της Alpha Bank κατά 42,8%, της Eurobank κατά 40,7% και της Τράπεζας Πειραιώς κατά 16,7%!

Κατόπιν αυτών, οι μέχρι πρότινος υψηλότερες αποδοκίχτες ιδίων κεφαλαίων θα υποχωρήσουν σε μετριότατα επίπεδα και για το 2009 δεν θα ξεπεράσουν το 14% (επίδοση Εθνικής Τράπεζας), ενώ ATE Bank και Hellenic Postbank θα πέσουν κάτω από το 5%...

Βέβαια, οι προβλέψεις της JP Morgan για τα αποτελέσματα των ελληνικών τραπεζών είναι οι πλέον δυσσιώνες μέχρι σήμερα και μάλιστα απέχουν πολύ από το μέσο όρο των αναλυτών (consensus), παρά το γεγονός ότι και οι άλλοι αναλυτές «βλέπουν» πτώση κερδών μέσα στο 2009.

Η ειδοποιός διαφορά

Ας δούμε πρώτα, μερικά «μελανά σημεία» για τις τράπεζες, τα οποία επισημαίνουν, λιγότερο ή περισσότερο - όλοι οι αναλυτές:

Πρώτον, το ποσοστό αύξησης των χορηγήσεων θα είναι πολύ χαμηλότερο σε σχέση με πέρυσι και για το μέσο όρο του κλάδου, υπάρχουν εκτιμήσεις που υπολείπονται του 10% (πχ

Όλο και πιο δύσκολες οι εκθέσεις των αναλυτών, με αποκορύφωμα αυτή της JP Morgan

8% από τη Citigroup) και άλλες που υπερβαίνουν το 10% κατά λίγες ποσοστιαίες μονάδες.

Δεύτερον, το ποσοστό των καθυστερούμενων δανείων - άρα και των επισφαλειών - θα διευρυνθεί σημαντικά. Σύμφωνα με την JP Morgan (βλέπε στοιχεία παρατιθέμενου πίνακα) το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων θα αυξηθεί μέσα στο 2009 από το 2,5% στο 4,0% για την Alpha Bank, από το 3,4% στο 4,1% για την Εθνική Τράπεζα, από το 3,0% στο 4,1% για την Eurobank, από το 5,6% στο 6,0% για την ATE Bank, από το 0,5% στο 0,6% για τη Hellenic Postbank και από 2,5% στο 3,5% για την Τράπεζα Πειραιώς.

Τρίτον, πιθανούς κινδύνους από υποτιμήσεις νομισμάτων χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, αλλά και από απομειώσεις χαρτοφυλακίου.

Το νέο (δυσμενές) στοιχείο που προσθέτει η JP Morgan στις προβλέψεις της είναι η αξιοσημείωτη συρρίκνωση του καθαρού επιτοκιακού περιθωρίου (NIM) κατά 40 περίπου μονάδες βάσης σε σχέση με το 2007, καθώς φαίνεται ότι η μέση διαφορά μεταξύ του κόστους άντλησης κεφαλαίων και των επιτοκίων χορηγήσεων

θα συρρικνωθεί.

Ενδεικτικά, αναφέρονται τα παραδείγματα της Eurobank (NIM 3,4% το 2007, 3,2% πέρυσι, 3,0% το 2009), της ATE Bank (2,82% το 2007, 2,58% το 2008, 2,12% φέτος) και της Hellenic Postbank (2,37% το 2007, 2,25% το 2008 και 1,95% το 2009).

Ο διεθνής οίκος αποδίδει την πρόβλεψή του για σημαντική υποχώρηση του NIM σε παράγοντες όπως η όξυνση του εγχώριου ανταγωνισμού, ο περιορισμός για ανατιμήσεις σε στοιχεία του ενεργητικού και το περιβάλλον αποκλιμάκωσης των επιτοκίων.

Από τη θεωρία στην πράξη

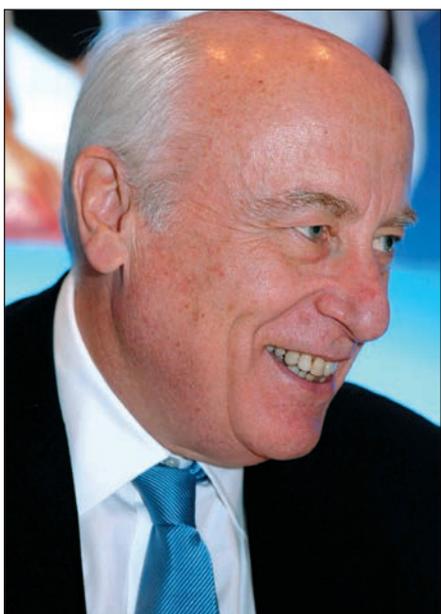
Στην πράξη τώρα, όξυνση του ανταγωνισμού στο μέτωπο των χορηγήσεων θεωρείται ιδιαίτερα δύσκολο να μας προκύψει. Στις τράπεζες σταμάτησαν να είναι σε ισχύ από τον περασμένο Σεπτέμβριο, οι προϋπάρχοντες στόχοι των χορηγήσεων του 2008, ενώ αν και βαδίζουμε ήδη μέσα στο 2009, αντίστοιχοι στόχοι δεν έχουν καν τεθεί για το νέο έτος...

Είναι επίσης πρόδηλο ότι οι όλες οι τράπεζες είναι «κουμπωμένες» στο να δώσουν νέα δάνεια, ενώ επίσης θα πρέπει να θεωρείται πολύ πιθανόν ότι τουλάχιστον οι τράπεζες με δείκτη χορηγήσεις προς καταθέσεις ανώτερο του 100%, θα «φρενάρουν» σε τέτοιο βαθμό, έτσι ώστε ο συγκεκριμένος δείκτης να ακολουθήσει πτωτική πορεία μέσα στην προσεχή διετία.

Ο μόνος ανταγωνισμός λοιπόν που ουσιαστι-

Τραπεζικά θέματα

ρως περισσότερα στο «τέλος της ημέρας»...

Πέρα όμως και από τις όποιες πιέσεις, φαίνεται ότι και οι τράπεζες έχουν καταλάβει ότι θα πρέπει να σταθούν στο ύψος των περιστάσεων, με ενδεικτικό στοιχείο τη δήλωση του προέδρου της Alpha Bank κ. Γιάννη Κωστόπουλου κατά την πρόσφατη έκτακτη γενική συνέλευση της τράπεζας: «συμφέρει τις τράπεζες, ό,τι συμφέρει την οικονομία»!

Χαμηλώνει ο πήχης

Φαίνεται δηλαδή, ότι στο χώρο των τραπεζών να πιστεύουν ότι αυτή τη στιγμή - και μέσα σε μια χρονιά κρίσης, όπως το 2009 - πρωτεύουσα σημασία έχει να παραμείνει εν ζωή ο οικονομικός ιστός της χώρας και όχι να μεγιστοποιηθούν τα κέρδη των τραπεζών. Και αυτό γιατί γνωρίζουν ότι αν τελικά μειωθούν σημαντικά τα επιτόκια σε σχέση με πέρυσι, τότε αυτό, σε συνδυασμό με τη μεγάλη μείωση στην τιμή του πετρελαίου και άλλων μετάλλων, οι ελληνικές επιχειρήσεις θα μπορέσουν να μετριάσουν σημαντικά τις απώλειες που θα έχουν από μια αξιοσημείωτη υποχώρηση της ζήτησης και έτσι να παραμείνουν υγιείς. Σε αντίθετη περίπτωση, θα είχαμε τη δημιουργία μιας νέας μεγάλης «φουρνιάς» προβληματικών επιχειρήσεων, με άμεσο αντίκτυπο στις επισφάλειες των τραπεζών.

Ο κ. Κωστόπουλος μάλιστα, χαμήλωσε τον πήχη των απαιτήσεων που θα πρέπει να έχουν οι μέτοχοι, τόσο σε ότι αφορά το μέρισμα («θα πρέπει να κρατάμε μικρό καλάθι» δήλωσε σε ότι αφορά το ποσό που διανεμηθεί από τα κέρδη της περυσινής οικονομικής χρήσης), όσο και ως προς την κερδοφορία (ανέφερε ότι μετά από κάποιους μήνες ελπίζει ότι θα υπάρξει ισορρο-

πία, χωρίς όμως τις τόσο υψηλές κερδοφορίες του παρελθόντος).

Ο στόχος του 10%

Οι τράπεζες βέβαια πιέζονται και προκειμένου να συνεχίσουν να χρηματοδοτούν απρόσκοπτα την πραγματική οικονομία και ειδικότερα τις επιχειρήσεις. Η κυβέρνηση έχει θέσει ως στόχο το 2009 να αυξηθούν οι χορηγήσεις περισσότερο από 10%, στόχος όμως που - σύμφωνα με ορισμένους τουλάχιστον αναλυτές - δεν είναι βέβαιο ότι θα επιτευχθεί. Για παράδειγμα, τόσο η Citigroup, όσο και η Marfin Analysis, προβλέπουν μια επίδοση γύρω στο 7%-8%.

Πώς όμως έχει σήμερα η κατάσταση; Από τη μια πλευρά, πολλές είναι επιχειρήσεις που διαμαρτύρονται ότι οι τράπεζες έχουν κλείσει σε μεγάλο βαθμό την κάνουλα στις εγκρίσεις νέων δανείων. Από την άλλη πλευρά όμως, οι τράπεζες αντιπαραθέτουν ότι ακόμη και κατά τους τελευταίους μήνες, οι εκταμιεύσεις χορηγούμενων δανείων προς τις επιχειρήσεις «τρέχουν» με ρυθμό αύξησης ανώτερο του 20%!

Πώς συνδυάζονται αυτές οι δύο αντίθετες απόψεις; Συνδυάζονται! Απλά, πολλές επιχειρήσεις που από το παρελθόν τους είχαν δοθεί υψηλά πλαφόν δανεισμού που δεν χρησιμοποιούσαν, μόλις διαφάνηκε ότι ενδεχομένως να υπάρξει κρίση ρευστότητας, έσπευσαν και εξάντλησαν κάθε όριο χρηματοδότησης που προβλεπόταν, ακόμη και αν δεν το είχαν άμεση ανάγκη...

Πέραν αυτού όμως, οι τράπεζες καλούνται να αντιμετωπίσουν και άλλες δύο δυσκολίες. Η πρώτη σχετίζεται με την αγορά του wholesale banking (δανεισμός χονδρικής από το εξωτερικό) που εξακολουθεί να παραμένει αδρανοποιημένη. Και η δεύτερη αφορά την αυξημένη ζή-

τηση για δάνεια, η οποία οφείλεται στις μεγάλες καθυστερήσεις πληρωμών του δημόσιου.

Το δημόσιο δηλαδή, από τη μια πλευρά «στηρίζει» τις τράπεζες, δανειζοντάς τις με επιτόκιο 10% και από την άλλη - επειδή δεν καταβάλλει ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις του σε σειρά επιχειρήσεων όλων των κλάδων - ωθεί τις επιχειρήσεις αυτές στο να ζητήσουν πρόσθετα δάνεια από τις τράπεζες.

Στο ΟΤΕ για παράδειγμα, τα ληξιπρόθεσμα τιμολόγια που οφείλει το δημόσιο προσεγγίζουν πλέον τα 70 εκατ. ευρώ και ο πρόεδρος του Οργανισμού κ. Παναγής Βουρλούμης αναφέρθηκε δημόσια στο θέμα, μήπως και υπάρξει κάποια ανταπόκριση! «Σήμα κινδύνου» για τον ίδιο λόγο έχουν εκπέμψει και εταιρίες από τον κατασκευαστικό κλάδο.

Τραπεζικοί παράγοντες λοιπόν θα επιθυμούσαν να ανταποκριθεί το δημόσιο στις υποχρεώσεις τους, προκειμένου και αυτές να στηρίξουν αποτελεσματικότερα τη υγιή ζήτηση για δάνεια.

Προβλέψεις "προσαρμοσμένων" κερδών για την τριετία 2008-2010

	2008	2009	2010
Alpha Bank	640	435,7	376,6
ATE Bank	83,4	0,4	7,7
Τράπεζα Κύπρου	504,7	323,4	348,5
Eurobank	786,7	497,6	451,8
Hellenic Postbank	12,7	42,5	46,2
Εθνική Τράπεζα	1.398,50	1.087,20	1.144,90
Τράπεζα Πειραιώς	569,7	350,1	331,1
Σύνολο	3.995,70	2.734,90	2.704,80

Πηγή: Τράπεζες, Marfin Analysis

Τα ποσά σε εκατ. ευρώ και τα κέρδη είναι "προσαρμοσμένα" για τα υβριδικά δάνεια και τις προνομιούχες μετοχές.

The aura of power comes standard.
The S-Class. For people of eminence, a car of distinction.

S350 fuel consumption 14.6/7.8/10.2 l/100 km, CO₂ emissions 242-247 g/km^l

Mercedes-Benz

Υποστήριξη με διάρκεια

Cyprus Import Corporation Ltd - General Distributors of Daimler AG for Mercedes-Benz Cars for Cyprus

Για περισσότερες πληροφορίες, επικοινωνήστε με τους εκθεσιακούς χώρους της Κυπριακής Εταιρείας Εισαγωγών στα τηλέφωνα: 22691691, 24818400, 25879222, 26943900
www.mercedes-benz.com.cy

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Διεύθυνση Πίστης

Μία κομβικής σημασίας Διεύθυνση για την Ελληνική Τράπεζα στην Ελλάδα.

Εξετάζει και διερευνά το ποιόν των υποψήφιων και των υφιστάμενων πελατών.

Εξειδικευμένα άτομα χειρίζονται την ανάλυση και πιστωληπτική ικανότητα των πελατών, που γίνεται κάθε χρόνο ανάλογα με την περίπτωση.

Σήμερα η ελληνική Τράπεζα διαθέτει 29 καταστήματα σε πλήρη λειτουργία, και εντός του 2009 θα λειτουργήσουν ακόμα 2, ένα στο Ηράκλειο Κρήτης, απλά απομένει η επιλογή του κτιρίου, και γίνονται σκέψεις για ακόμη ένα στην Κεντρική Ελλάδα.

Σε πρόσφατη αποστολή μας στην Αθήνα, είχαμε την ευκαιρία να επισκεφθούμε τα γραφεία της Διεύθυνσης Πίστης της Ελληνικής Τράπεζας στην Ελλάδα. Τα γραφεία ευρίσκονται στην οδό Ερμού 95, πάνω ακριβώς από το κατάστημα της Ελληνικής Τράπεζας στο Μοναστηράκι. Διευθυντής της Διεύθυνσης Πίστης είναι από της ίδρυσης και λειτουργίας της, ένα εξέχον στέλεχος της Ελληνικής Τράπεζας, ο κ. Σωτήρης Πίντζος. Ο κ. Πίντζος είχε την ευγενή καλοσύνη να μας φιλοξενήσει και να μας ξεναγήσει στους χώρους της Διεύθυνσης Πίστης, και να μας απαντήσει σε όλα τα ερωτήματα που αφορούσαν την Υπηρεσία του. Πρέπει να σημειώσουμε εδώ ότι τόσο ο Γενικός Διευθυντής της Ελληνικής Τράπεζας στην Ελλάδα κ. Νέαρχος Μαραγκός, όσο και ο Περιφερειακός Διευθυντής Βορείου Ελλάδος κ. Δημήτρης Αργυρόπουλος, αλλά και ο Βοηθός Περιφερειακός Βορείου Ελλάδος κ. Αχιλλέας Λημνιός με τους οποίους μιλήσαμε για το θέμα αυτό, έδειξαν ότι νιώθουν περήφανοι για την υπηρεσία αυτή που διαθέτει η Ελληνική Τράπεζα στην Ελλάδα.

• **Τι μας είπε ο κ. Σωτήρης Πίντζος**

Η Διεύθυνση Πίστης ιδρύθηκε το τέλος του 2005. Ουσιαστικά όμως οι δραστηριότητες της άρχισαν στις αρχές του 2006. Η ουσιαστική ενασχόληση των στελεχών και του προσωπικού της Διεύθυνσης είναι η διαχείριση του δανειακού χαρτοφυλακίου, επιχειρηματικών πελατών οι οποίοι έχουν τζίρο από 1,5 εκατ. μέχρι και 50 εκατ. ευρώ και το οποίο αποτελεί ως χαρτοφυλάκιο περίπου το 80% του συνολικού χαρτοφυλακίου της Τράπεζας στην Ελλάδα. Κοντά μας υπάγεται ουσιαστικά όλη η Ελλάδα, με την επικέντρωση ουσιαστικά στην Αττική όπου η Τράπεζα έχει και την μεγαλύτερη δραστηριότητα

Νέαρχος Μαραγκός, Γενικός Διευθυντής Ελληνικής Τράπεζας Ελλάδος

της, Θεσσαλονίκη, αλλά και σε όλα γενικά τα καταστήματα μας σε ολόκληρη την Ελλάδα. Core Business της Τράπεζας είναι αυτό που λέγεται μεσαία Ελληνική Επιχείρηση. Και αυτό συμβαίνει διότι μας δίνει πολλές δυνατότητες για πώληση όσο το δυνατόν περισσότερων προϊόντων σε όλα τα επίπεδα. Μας δίνει δηλαδή την δυνατότητα για ένα δυνατό cross selling, (πωλήσεις διασταυρούμενων προϊόντων). Μέχρι στιγμής θεωρούμε ότι πραγματικά έχουμε κάνει μία πολύ σοβαρή δουλειά. Το δανειακό χαρτοφυλάκιο της Τράπεζας το παραλάβαμε με 500 εκατ. ευρώ, ενώ αυτή τη στιγμή ήδη έχει φτάσει στο 1 δις. Με σημαντικό χαρακτηριστικό όμως ότι έχει

Δημήτρης Αργυρόπουλος, Περιφερειακός Διευθυντής Βορείου Ελλάδος

βελτιωθεί πάρα πολύ η ποιότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου. Έχουμε μειώσει ουσιαστικά τα μη εξυπηρετούμενα και σαν ποσοστό και σαν απόλυτος αριθμός. Ο τραπεζικός ανταγωνισμός στην Ελλάδα είναι πολύ πολύ σκληρός, θεωρούμε όμως ότι η τράπεζα, και λόγω επάρκειας προϊόντων και λόγω καλής πελατοκεντρικής προσέγγισης έχει όλες τις ευκαιρίες προκειμένου να πάρει την θέση που της αρμόζει, θέση που έχει και στην Κύπρο. Οι στόχοι μας είναι να φθάσουμε σύντομα στο 1,5 δις (το δανειακό μας χαρτοφυλάκιο) το ποσοστό αυτό περίπου θα είναι γύρω στο 0,7% από την Τραπεζική πίτα και για τα επόμενα 1-2 να προσεγγί-

σουμε το 1,5% του συνολικού δανειακού χαρτοφυλακίου της Ελλάδος. Ο στόχος είναι σίγουρα υψηλός αλλά τον θεωρούμε σαν επιτεύξιμο γιατί και η πορεία μέχρι στιγμής έχει αποδείξει ότι μπορούμε με σοβαρότητα και υπευθυνότητα να προσεγγίσουμε τους στόχους αυτούς, εκμεταλλευόμενοι την πολύ υψηλή κεφαλαιακή επάρκεια της Τράπεζας μας, γεγονός το οποίο είναι ζητούμενο όχι μόνο στο Ελλαδικό αλλά και στο Ευρωπαϊκό και Παγκόσμιο σύστημα. Θεωρούμε ότι μπορούν να υπάρξουν πολύ μεγάλες συνέργειες μεταξύ Ελλάδος και Κύπρου γεγονός που θα βοηθήσει στην ανάπτυξη της Τράπεζας τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Κύπρο. Οι δείκτες γενικώς και η απόδοση του ενεργητικού της Τράπεζας στην Κύπρο είναι σε άριστα επίπεδα, δηλαδή το 2007 η οποία ήταν μια εξαιρετική χρονιά για τον Όμιλο προσέγγισε το 23%, το οποίο είναι από τα υψηλότερα ποσοστά τα οποία υπάρχουν στην Ευρώπη. Στην Ελλάδα τα νούμερα αυτά είναι σε χαμηλότερα επίπεδα, γιατί η Τράπεζα τώρα αναπτύσσεται, τώρα βρίσκεται σε φάση ανάπτυξης. Στην Κύπρο βέβαια είναι σε πολύ πιο ώριμο στάδιο. Θεωρούμε ότι στην Ελλάδα που είναι ένας ζωτικός κόμβος ανάπτυξης των δραστηριοτήτων της Τράπεζας, μπορούμε να πάμε παρά πολύ καλά, έχοντας την πλήρη υποστήριξη του Top Management, οποτεδήποτε θελήσουμε. Και θεωρούμε ότι είναι μια εποχή η οποία όντως προσφέρεται παρά τις δυσκολίες για την ανάπτυξη των εργασιών της Τράπεζας στον Ελλαδικό χώρο. Οι δυσκολίες είναι πάρα πολλές, δυστυχώς η συγκεκριμένη εποχή ταλανίζει το Παγκόσμιο Τραπεζικό σύστημα, η Τράπεζά μας όμως και οι βασικοί της μέτοχοι, έχουν φροντίσει την ενδυνάμωση της κεφαλαιουχικής της επάρκειας, ούτως ώστε να μην υπάρχει κανένα πρόβλημα στην ανάπτυξη της.

Η υποδοχή που τυχάνουμε από τις Ελληνικές επιχειρήσεις θεωρούμε ότι είναι σε πολύ ικανοποιητικά επίπεδα, γεγονός που δείχνει ότι η Τράπεζα σιγά σιγά αρχίζει και αποκτά μια πιο σταθερή βάση, αλλά και επίσης μεγεθύνει το μερίδιό της συνεχώς. Η προσέγγιση των επιχειρηματικών πελατών μπορεί να γίνει και γίνεται, τόσο από το κατάστημα όσο και από την Διεύθυνση Πίστης. Ο πελάτης υποβάλλει την αίτηση του στο πλησιέστερο κατάστημά μας στην έδρα της επιχείρησης, στο οποίο ραντεβού όμως συμμετέχει απαραίτητα και εκπρόσωπος της Διεύθυνσης Πίστης. Η υπηρεσία μας είναι κεντροποιημένη και στα ραντεβού αυτά μεταβαίνει δικό μας στέλεχος. Το κάθε στέλεχος μας εδώ, είναι επιφορτισμένο με την παρακολούθηση ενός συγκεκριμένου καταστήματος.

**Σωτήρης Πίντζος Διευθυντής,
Διεύθυνσης Πίστης**

Το παρακολουθεί σε ημερήσια βάση είναι πλήρως ενήμερος για το τι συμβαίνει στο κατάστημα. Είναι επιφορτισμένος με την ποιοτική διαχείριση του χαρτοφυλακίου, όσο και με την διαχείριση του λογαριασμού επικουρικά όμως. Από εκεί και πέρα εμείς συντάσσουμε τις προτάσεις μας πιστωτικών διευκολύνσεων (credit proposals), τα αποστέλλουμε στο κλιμάκιο το οποίο εγκρίνει, τροποποιεί κ.λ.π., η εξυπηρέτηση όμως παραμένει στο κατάστημα.

Το κατάστημα θεωρούμε ότι έχει καθαρά πωλησιακό χαρακτήρα.

Ως Διεύθυνση παρακολουθούμε όλο το φάσμα δραστηριότητας του πελάτη (δάνεια, καταθέ-

**Αχιλλέας Λημνιός, Βοηθός Περιφερειακός
Διευθυντής Βορείου Ελλάδος**

σεις, leasing, χρηματοδοτήσεις, πιστωτικές κάρτες και γενικά οποιεσδήποτε τραπεζικές δοληψίες), είτε σε επιχειρηματικό είτε και σε προσωπικό επίπεδο. Τα δύο τελευταία χρόνια πετύχαμε πολύ χαμηλά ποσοστά επισφαλών χρεωστών. Από τον καιρό που λειτουργεί η Διεύθυνση έχει γίνει σοβαρή δουλειά στην εξυγίανση του δανειακού χαρτοφυλακίου μας. Στα τρία χρόνια που λειτουργούμε ως Διεύθυνση, το δανειστικό χαρτοφυλάκιο που διαχειριζόμαστε διπλασιάστηκε από 500 εκατ. σε 1 δις και τούτο χωρίς να έχουμε ιδιαίτερα προβλήματα όσον αφορά την ποιότητα του δανειακού μας χαρτοφυλακίου. Στην Διεύθυνση Πίστης είμαστε 35 άτομα επί συνόλου 450 περίπου άτομα

Τραπεζικά θέματα

που απασχολεί η Ελληνική Τράπεζα στον Ελλαδικό χώρο. Είμαστε ο πνεύμονας, το Α και το Ω της Τράπεζας, με εξειδικευμένες γνώσεις, το ζωντανό κομμάτι της Τράπεζας και η αιχμή του δόρατος όσον αφορά την ανάπτυξη των εργασιών. Με την συνεχή ανάπτυξη των καταστημάτων στην Ελλάδα θα αυξηθεί και το προσωπικό, έχουμε επιλέξει ότι στα επαρχιακά καταστήματα θα υπάρχει εκπρόσωπος της Διεύθυνσης Πίστης, ο οποίος για να εξυπηρετεί καλύτερα τους πελάτες θα στεγάζεται εντός των καταστημάτων αλλά υπηρεσιακά θα ανήκει αποκλειστικά σε εμάς. Δεν θα ανήκει στο δυναμικό του καταστήματος. Με τον τρόπο αυτό δεν θα επιβαρύνεται το κατάστημα με το μισθολόγιο και τα γενικότερα έξοδα του υπαλλήλου μας, αλλά με αυτόν τον τρόπο θα χωρίσουμε το marketing από το credit.

Θέλουμε δηλαδή να τους κάνουμε δύο διαφορετικούς τομείς με ανεξαρτησία στις αποφάσεις. Στον Ελλαδικό Τραπεζικό χώρο, υπάρχουν δύο κατηγορίες, η πρώτη είναι αυτή που δουλεύει παραδοσιακά δηλαδή όλες οι υπηρεσίες υπάγονται μέσα στο κατάστημα και την ευθύνη φέρει ο διευθυντής του καταστήματος και η δεύτερη κατηγορία η οποία είναι και η πιο διαδεδομένη είναι ο θεσμός των Business Centers, Επιχειρηματικά Κέντρα. Εμείς είμαστε σε μία ενδιάμεση κατάσταση. Προς το παρόν εξετάζουμε την ίδρυση Επιχειρηματικών Κέντρων, θεωρούμε όμως ότι πρέπει να αναπτύξουμε περισσότερο το δίκτυο των καταστημάτων ούτως

ώστε να έχουμε συνέργειες οικονομίας κλίματος. Απλώς ήθελα να σας αναφέρω ότι στην Αττική βρίσκονται 3 Πιστοδοτικά Κέντρα, με επικεφαλής ένα άτομο, το οποίο είναι και υποδιευθυντής της Διεύθυνσης Πίστης, υπάρχει και ένα Πιστοδοτικό Κέντρο στην Βόρεια Ελλάδα, στο οποίο υπάγονται όλα τα καταστήματα της περιφέρειας Βορείου Ελλάδος. Παρά το νεαρό

της ηλικίας του προσωπικού της Ελληνικής Τράπεζας, οι ποιοτικές μετρήσεις έχουν δείξει ότι η Τράπεζα έχει ένα άκρως φιλικό και εξυπηρετικό πρόσωπο και οι υφιστάμενοι πελάτες εκφράζονται με πάρα πολύ θερμά λόγια για την εξυπηρέτηση που τους παρέχεται από την Τράπεζα. Το πρόβλημα της αναγνωρισιμότητας, λόγω του μεγέθους της Τράπεζας, θεωρούμε ότι σιγά σιγά θα το κτίσουμε και θέλουμε περισσότερο να γίνουμε γνωστοί μέσα από την επέκταση μας στον επιχειρηματικό κόσμο, παρά μέσω μια διαφημιστικής καμπάνιας η οποία θα είναι αυτόνομη.

Άρα θέλουμε οι υφιστάμενοι πελάτες μας, να μας στέλνουν νέους πελάτες και να διαφημίζουν την πολύ καλή εξυπηρέτηση, τις υπηρεσίες και τα προϊόντα που προσφέρει η Τράπεζα μας. Θεωρούμε ότι οι χορηγήσεις στην Ελλάδα αυξάνονται σε ένα ποσοστό γύρω στο 10% σε ετήσια βάση, εμείς τα δύο τελευταία χρόνια κινούμαστε με πολύ ψηλότερους ρυθμούς της τάξης του 40% περίπου. Λογικό για μια νέα Τράπεζα που βρίσκεται σε συνεχή ανάπτυξη. Ενδεικτικό όμως είναι η δυναμική που έχει αυτή την εποχή η Τράπεζα στην Ελλάδα. Οι επιχειρηματικοί πελάτες που εξυπηρετούνται σήμερα είναι περίπου 5 χιλιάδες σε πανελλαδικό επίπεδο, ο στόχος μας είναι σε επίπεδο διετίας να τους έχουμε διπλασιάσει. Στο τέλος του 2008 κλείσαμε περίπου στο 1,1 δις ευρώ χορηγήσεις, θεωρούμε δε ότι μέσα στην επόμενη διετία θα έχουμε προσεγγίσει το 1,5 δις ευρώ.

Νέες διακρίσεις Δυναμικές προκλήσεις*

Οι νέες τιμητικές βραβεύσεις δημιουργούν για όλους εμάς στους PricewaterhouseCoopers ισχυρή δέσμευση ποιότητας. Θέτουν μία νέα αρχή υψηλότερων στόχων και μας δίνουν δύναμη να αντιμετωπίσουμε τις μεγάλες προκλήσεις για την ανάπτυξη της οικονομίας και την πρόοδο της κοινωνίας μας.

INVESTOR IN PEOPLE

Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού

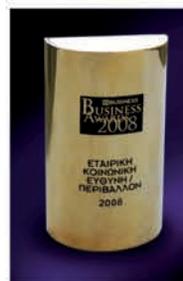
Τα γραφεία των PricewaterhouseCoopers στην Κύπρο:

Λευκωσία: Julia House, Οδός Θεμιστοκλή Δέρβη 3
CY-1066 Λευκωσία, Κύπρος
Τ.Θ. 21612, CY-1591 Λευκωσία, Κύπρος
Τηλ +357-22555000, Φαξ +357-22555001

Λεμεσός: City House, Οδός Καραϊσκάκη 6
CY-3032 Λεμεσός, Κύπρος
Τ.Θ. 53034, CY-3300 Λεμεσός, Κύπρος
Τηλ +357-25555000, Φαξ +357-25555001

Λάρνακα: City House, Λεωφόρος Αρτέμιδος 4
CY-6030 Λάρνακα, Κύπρος
Τ.Θ. 40450, CY-6304 Λάρνακα, Κύπρος
Τηλ +357-24555000, Φαξ +357-24555001

Πάφος: City House, Λεωφόρος Γρίβα Διγενή 58
CY-8047, Πάφος, Κύπρος
Τ.Θ. 60479, CY-8103 Πάφος, Κύπρος
Τηλ +357-26555000, Φαξ +357-26555001

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη

Ποιοτικές Φορολογικές Υπηρεσίες

www.pwc.com/cy

*connectedthinking

PRICEWATERHOUSECOOPERS

Φάκελος: Ο νέος κυκλώνας και οι Ελληνοκυπριακές Τράπεζες

Υστερα από ένα εφιαλτικό 2008 για τα διεθνή χρηματιστήρια, το ξεκίνημα του νέου έτους ήταν ακόμη χειρότερο: μέσα στο πρώτο εικοσαήμερο του Ιανουαρίου η Barclays έχασε 62%, η Royal Bank of Scotland 78%, η Lloyds 69%, η HSBC 25% κ.λπ. Η είδηση ότι το πακέτο στήριξης των βρετανικών τραπεζών από την κυβέρνηση του κ. Gordon Brown ήταν ανεπαρκές για να αντιμετωπίσει την κατάσταση και πως η Royal Bank of Scotland αντιμετωπίζει σοβαρότατα προβλήματα επιβίωσης επανέφερε στις αγορές «κλίμα Οκτωβρίου», όταν όλοι αμφισβητούσαν το αν στις τράπεζες και στον καπιταλισμό... υπάρχει αύριο!

Η χρηματιστηριακή αγορά φαίνεται να πιάνεται για ακόμη μία φορά στον ύπνο, καθώς εκεί που είχε αρχίσει να πιστεύει ότι λίγο-πολύ τα χειρότερα είχαν περάσει, βρέθηκαν κι άλλοι... σκελετοί κρυμμένοι στο ντουλάπι, χωρίς κανέναν - ακόμη και σήμερα, ενάμιση έτος μετά την εκδήλωση της κρίσης - να μπορεί να μας διαβεβαιώσει ότι «τόσες είναι οι ζημιές και όχι παραπάνω».

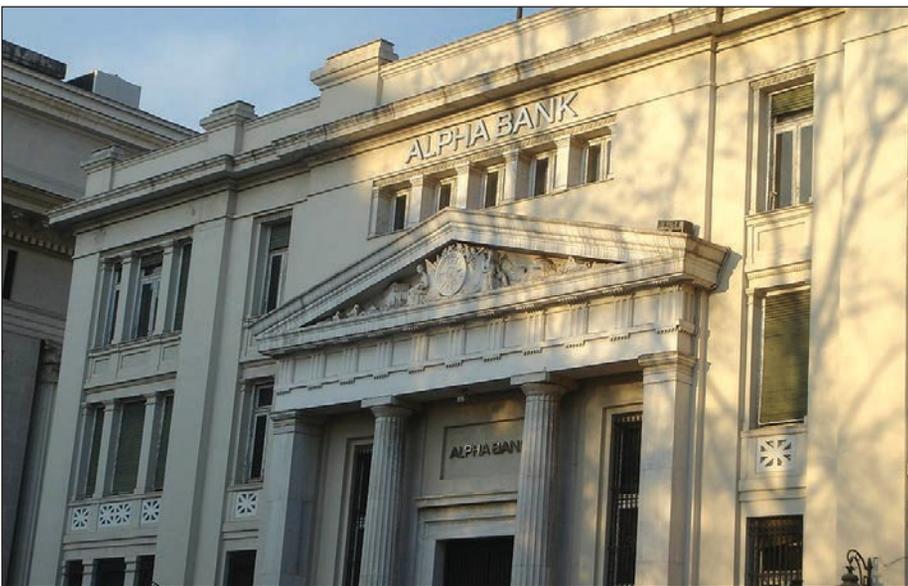
Μεγάλα τα προβλήματα και στην... αντίπερα πλευρά του Ατλαντικού, με τους αξιωματούχους της νέας κυβέρνησης Ομπάμα να προαναγγέλλουν νέο πακέτο στήριξης ύψους 50 δισ. δολαρίων για τις αμερικανικές τράπεζες!

Το οξύμωρο είναι ότι οι αγορές ποντάρουν σήμερα σε αυτό που μέχρι πέρυσι θεωρούσαν περίπου καταστροφή: στον έλεγχο του τραπεζικού συστήματος από τα κράτη μέσω ενός ή και περισσότερων πακέτων στήριξης.

Ακόμη χειρότερο σε αυτή την κατάσταση είναι το γεγονός ότι οι κυβερνήσεις καλούνται να χρηματοδοτήσουν με μεγάλα πακέτα ενίσχυσης τότε τις τράπεζες και τότε άλλους σημαντικούς κλάδους, σε μια περίοδο όπου τα δημόσια οικονομικά τους κάθε άλλο παρά υγιή είναι. Κάτι τέτοιο, αν και απαραίτητο, υπάρχει φόβος ότι θα οδηγήσει σε άνοδο των μακροχρόνιων επιτοκίων, άρα και σε διατήρηση των χαμηλών ρυθμών αύξησης του ΑΕΠ για κάμποσα τουλάχιστον χρόνια!

Κι ενώ συνέβαιναν αυτά στο εξωτερικό, οι εγχώριες εξελίξεις μόνο ενθαρρυντικές δεν ήταν:

- Η Standard & Poor's υποβάθμισε την πιστο-

ληπτική ικανότητα της Ελλάδας (για την ακρίβεια ΚΑΙ της Ελλάδας), γεγονός που συνέβαλε στο να αντλήσουμε με πανύψηλο επιτόκιο κεφάλαια κατά την πρόσφατη ομολογιακή έκδοση.

- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναθεώρησε προς τα κάτω το προβλεπόμενο ΑΕΠ της Ελλάδας (για την ακρίβεια ΚΑΙ της Ελλάδας) για το 2009, ρίχνοντας τον πήχη μόλις στο +0,2%, όταν ο προϋπολογισμός έχει βασιστεί σε επίδοση της τάξεως του +2,8%!
- Οι πρώτες πληροφορίες από το μέτωπο της πραγματικής οικονομίας μιλούν για υποχώρηση της ζήτησης στους περισσότερους επιχειρηματικούς κλάδους.

Σκεπτικισμός στο εσωτερικό

Οι παραπάνω εξελίξεις προκάλεσαν έντονους πονοκεφάλους στα επιτελεία των ελληνικών τραπεζών, τα οποία μάλιστα βλέπουν κάθε έκθεση των αναλυτών να είναι χειρότερη από την προηγούμενη. Και όσο και αν κάποιες αναλύσεις έχουν επηρεαστεί από την περιφρούρα «τρομοκρανική» ατμόσφαιρα, η ουσία είναι ότι:

1. Διστάζουν να προτείνουν την αγορά μετοχών ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων (για τις περισσότερες τράπεζες προτείνουν «ουδέτερη θέση» - «neutral») ακόμη και τα τμήματα ανάλυσης των ελληνικών τραπεζικών ομίλων

(από τις τελευταίες εκθέσεις των ελληνικών και ξένων οίκων, η πλέον αισιόδοξη ήταν της Marfin Analysis).

2. Οι προβλέψεις για τα κέρδη του 2009 ολοένα και παρουσιάζονται μειωμένες, κάτω από το φόβο του χαμηλού ρυθμού ανόδου των χορηγήσεων, των αυξημένων επισφαλειών και του μειωμένου NIM (καθαρού επιτοκιακού περιθωρίου).
3. Οι κίνδυνοι για ζημιές από τις θυγατρικές στις χώρες της ΝΑ. Ευρώπης παραμένουν.
4. Δεν είναι όλοι τόσο αισιόδοξοι ότι τελικά οι χορηγήσεις θα αυξηθούν κατά 10% μέσα στο 2009.

Πέραν όμως όλων αυτών, οι τελευταίες εξελίξεις στις τράπεζες του εξωτερικού δημιουργούν νέους κινδύνους και για τα ομόλογα αλλά και για τις λοιπές επενδύσεις που έχουν κάνει οι ελληνικές τράπεζες και οι πελάτες τους σε προϊόντα είτε των συγκεκριμένων ξένων πιστωτικών ιδρυμάτων είτε τρίτων, στα οποία όμως οι συγκεκριμένες τράπεζες έχουν λάβει θέση εγγυητή.

Ασκήσεις ισορροπίας

Υπό αυτές τις συνθήκες, οι διοικήσεις των ελληνικών τραπεζών καλούνται να ισορροπήσουν ανάμεσα σε στόχους που δείχνουν να είναι αντίθετοι μεταξύ τους.

Για παράδειγμα, από τη μια πλευρά οι τρά-

πεζες θα πρέπει να επιδιώξουν την αύξηση των χορηγήσεων κατά τουλάχιστον 10%, γιατί διαφορετικά θα υπάρξει κύμα επισφαλειών στα λογιστικά τους βιβλία μέσα στη χρονιά που διανύουμε. Και μάλιστα - για τον ίδιο λόγο - οι χορηγήσεις αυτές θα πρέπει να είναι και χαμηλού επιτοκίου, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την κερδοφορία τους.

Από την άλλη πλευρά, όμως, η αγορά χονδρικής του εξωτερικού (wholesale funding) παραμένει παγωμένη, η διατραπεζική αγορά συνεχίζει να εμφανίζει προβλήματα και το κόστος άντλησης χρήματος από τις τράπεζες (επιτόκια προθεσμιακών καταθέσεων) εξακολουθεί να διατηρείται σε υψηλά επίπεδα.

Αφού, λοιπόν, οπωσδήποτε θα χρειαστεί να αυξηθούν οι χορηγήσεις σε ποσοστό 10% και αναμένεται ότι οι καταθέσεις θα ανεβούν μόνο κατά 5% περίπου, αυτό σημαίνει ότι ο δείκτης χορηγήσεις/καταθέσεις θα επιδεινωθεί περαιτέρω και θα απαιτηθούν επιπλέον 10 δισ. ευρώ περίπου για να καλυφθεί αυτό το νέο άνοιγμα. Και για μεν το 2009, μπορεί βέβαια κάποιος να υποθέσει ότι το άνοιγμα θα καλυφθεί από τα κεφάλαια του κρατικού πακέτου στήριξης. Τι θα μπορούσε όμως να γίνει το 2010, αν μέχρι τότε δεν έχει ξεκινήσει να λειτουργεί και πάλι ικανοποιητικά η αγορά του wholesale funding;

Και ενώ κάποιος αναλυτής αμφιβάλλουν για το κατά πόσον τελικά θα επιτευχθεί ο στόχος του +10% στις εγχώριες χορηγήσεις, κυκλοφορούν φήμες για δεύτερο πακέτο στήριξης, το οποίο

θα ενισχύσει τις χρηματοδοτήσεις των ελληνικών τραπεζών στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης.

Οι ελλαδικές άμυνες

Το βέβαιο είναι ότι τα επιτελεία των ελληνικών τραπεζών βρίσκονται σε κατάσταση πλήρους ετοιμότητας, με σκοπό να ελαχιστοποιήσουν τις επιπτώσεις από τη γενικότερη δυσμενή συγκυρία.

Τα πλεονεκτήματα των πιστωτικών ιδρυμάτων της Ελλάδας έναντι των ξένων είναι ότι δεν διαθέτουν «τοξικά προϊόντα» και παρά το γεγονός ότι θα υπάρξει σαφής αύξηση επισφαλειών, το μοντέλο λειτουργίας τους εξακολουθεί να είναι κερδοφόρο, παρότι οι σχετικές επιδόσεις απέχουν πολύ σε σύγκριση με αυτές του 2007 πόσο μάλλον με τις προβλέψεις των περιβόητων business plans. Από χρηματιστηριακής πλευράς, το πλεονέκτημα των ελληνικών τραπεζικών τίτλων σχετίζεται με το ότι είναι διαπραγματεύσιμοι με ελκυστικότερους δείκτες σε σχέση με τον μέσο όρο των ευρωπαϊκών, όπως π.χ. με βάση τον δείκτη P/BV (τιμή προς λογιστική αξία), ή τον δείκτη P/TE (τιμή προς ενσώματη λογιστική αξία) κ.λπ.

Αντίθετα, ο προβληματισμός για τις ελληνικές τράπεζες έγκειται στα σημαντικά προβλήματα των μακροοικονομικών επιδόσεων της χώρας αλλά και στη δομή των κεφαλαίων τους, αφού πολλές από αυτές διαπραγματεύονται με δείκτη χορηγήσεις προς καταθέσεις σαφώς ανώτερο του 100%.

Το κλειδί

Κλειδί για την πορεία των ελληνικών τραπεζών αποτελεί η ομαλοποίηση της κατάστασης στις αγορές δανείων του εξωτερικού. Το μεγαλύτερο όφελος, για παράδειγμα, από την έκδοση προνομιούχων μετοχών δεν είναι τόσο τα κάποια εκατοντάδες εκατ. ευρώ που έλαβε (και μάλιστα με ετήσιο κόστος 10%), αλλά η προσδοκία ότι τα κεφάλαια αυτά θα βοηθήσουν τις τράπεζες να αντλήσουν πολύ περισσότερα κεφάλαια από τις ξένες αγορές και μάλιστα με καλύτερους όρους επιτοκίων.

Τα νέα λοιπόν πακέτα στήριξης για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα των ΗΠΑ και του Ηνωμένου Βασιλείου ελπίζεται ότι σε βάθος κάποιων μηνών θα βοηθήσουν κάπως στην αποκατάσταση των διεθνών αγορών κι έτσι οι ελληνικές (και όχι μόνο) τράπεζες θα μπορούν να δανείζονται και πάλι από το εξωτερικό.

Ένα δεύτερο σημαντικό σημείο είναι το πώς τελικά το ελληνικό δημόσιο θα καταφέρει να διευθετήσει το δικό του δανειακό πρόβλημα. Οι διαβεβαιώσεις ότι δεν τίθεται θέμα αποχώρησης καμίας χώρας από τη ζώνη του ευρώ αλλά και οι πολιτικές διεργασίες που γίνονται για από κοινού διευθέτηση του δανεισμού των αδύναμων χωρών της ευρωζώνης (π.χ. έκδοση ευρωπαϊκού ομολόγου, ή αντίστοιχες ενέργειες) αμβλύνουν κάποιους φόβους της αγοράς και δημιουργούν ελπίδες για βελτίωση της κατάστασης και για τις τράπεζες. «Αν το Δημόσιο εξοφλήσει μέρος των υποχρεώσεών του προς τις επιχειρήσεις, τότε

Τραπεζικά θέματα

αυτό θα βοηθήσει σε μεγάλο βαθμό τις προσπάθειες των τραπεζών να χρηματοδοτήσουν απρόσκοπτα τις επιχειρήσεις, καθώς όσο αυτές δεν πληρώνονται από το Δημόσιο, τόσο περισσότερο καταφεύγουν στις τράπεζες ζητώντας δανεισμό». Αυτό δήλωσε στο «Μ» γνωστός τραπεζικός παράγοντας.

Πέραν όμως αυτών, το σημαντικότερο όφελος για τη βελτίωση της κατάστασης στις ελληνικές τράπεζες είναι η αποκατάσταση του κλίματος εμπιστοσύνης στην ελληνική αλλά και στην παγκόσμια οικονομία.

Σήμερα, πολλές επιχειρήσεις έσπευσαν να εξαντλήσουν το σύνολο των προεγκεκριμένων γραμμών χρηματοδότησης που είχαν από τις τράπεζες, όχι επειδή είχαν ανάγκη τα χρήματα, αλλά φοβούμενες για τι ενδεχομένως θα μπορούσε να συμβεί στο μέλλον.

Οι ίδιες οι τράπεζες, επίσης, συνεχίζουν να ανταγωνίζονται σκληρά στο πεδίο των καταθέσεων διατηρώντας το επίπεδο των επιτοκίων στα ύψη, παρά την εισροή δισ. ευρώ από το πακέτο στήριξης, λαμβάνοντας υπόψη την πολύ περιορισμένη ορατότητα που υπάρχει για τις εξελίξεις του 2009.

Γιατί αισιοδοξούν

Πάντως, οι παράγοντες της ελληνικής τραπεζικής αγοράς εκφράζουν την αισιοδοξία τους για το μέλλον. Ο πρόεδρος της Alpha Bank, κ. Γιάννης Κωστόπουλος, αναφέρθηκε σε «ομαλοποίηση της κατάστασης» μέσα στο επόμενο εξάμηνο και ο πρόεδρος της Εθνικής Τράπεζας, κ. Τάκης Αράπογλου, προέβλεψε τη μείωση των επιτοκίων. Ένας συνδυασμός επαρκούς χρηματοδότησης της οικονομίας με χαμηλότερα επιτόκια σε σχέση με πέρυσι και με το κόστος των πρώτων υλών (πετρέλαιο, αλουμίνιο κ.λπ.) σε πολύ χαμηλότερο επίπεδο από το 2008 θα μπορούσε να αμβλύνει σε μεγάλο βαθμό τις επιπτώσεις τόσο στην κερδοφορία των επιχειρήσεων από τη γενικότερη κρίση όσο και στις επισφάλειες των τραπεζών. Ένα τέτοιο σενάριο, με τη σειρά του, θα ήταν δυνατόν να ωθήσει και τις τιμές των τραπεζικών μετοχών προς τα πάνω, με δεδομένη την πολύ μεγάλη διόρθωση των αποτιμήσεων κατά τους τελευταίους 15 μήνες.

Χαμηλώνει ο πήχης για κέρδη και τιμές-στόχους

Πολλές εκθέσεις για τον ελληνικό τραπεζικό κλάδο συνόδευσαν την υποβάθμιση της ελληνικής οικονομίας από τον όικο αξιολόγησης S&P. Οι περισσότερες αναλύσεις προχωρούν σε περικοπές για τα κέρδη του 2009, ενώ μειώνουν σημαντικά και τις τιμές-στόχους για τις ελληνικές

Οι Εκτιμήσεις της Eurobank Χρηματιστηριακής για τις Τράπεζες

ΤΡΑΠΕΖΑ	P/E			EPS GROWTH		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010
ALPHA BANK	4,1	6,9	6,1	-22%	-46%	13%
ATEBANK	11,7	16,2	11,4	-54%	-31%	425
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	3,2	4,9	4,5	-4%	-39%	85
ΤΑΧ. ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	68,6	18,5	17,4	-74%	223%	6%
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	4,4	6,1	5,5	-13%	-295	11%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	3,7	9,1	6,7	-19%	-62%	36%

τραπεζικές μετοχές. Οι πιο «καυστικές» αναλύσεις προήλθαν από οίκους του εξωτερικού, όπου η UBS και η Deutsche Bank αναφέρθηκαν στην αναστολή πληρωμής μερισμάτων από πλευράς ελληνικών τραπεζών. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται αναλυτικά οι εκθέσεις των οίκων UBS, Eurobank Χρηματιστηριακή, Marfin Analysis, Natixis και Deutsche Bank, όπως δόθηκαν στη δημοσιότητα με χρονολογική σειρά.

UBS: Ψαλίδι στα κέρδη 2009 και 2010

Η UBS προχώρησε σε μείωση της τιμής-στόχου για έξι ελληνικές τράπεζες, υποβαθμίζοντας παράλληλα τη σύσταση για δύο από αυτές, ενώ παράλληλα σημείωσε ότι ξεχωρίζει την Εθνική ως κορυφαία της επιλογής λόγω ισχυρής ρευστότητας και Tier I στο 10,9%. Ο διεθνής οίκος υποβάθμισε τη σύσταση για EFG Eurobank και Πειραιώς σε «neutral» από «buy», μειώνοντας την τιμή-στόχο για τη μεν πρώτη στα 5,9 ευρώ από 10 ευρώ και για τη δεύτερη στα 6,2 ευρώ από 12 ευρώ προηγουμένως. Επίσης, περικόπτει την τιμή-στόχο για την Εθνική Τράπεζα στα 16 ευρώ από 24 ευρώ προηγουμένως («buy»), για την Alpha Bank στα 6 ευρώ από 9 ευρώ («neutral»), για τη Marfin Popular Bank στα 2 ευρώ από 2,4 ευρώ («neutral») και για την ATE στο 1 ευρώ από 1,2 ευρώ προηγουμένως («sell»).

Η UBS δεν αναθεωρεί τις εκτιμήσεις της για την κερδοφορία του 2008 για τις περισσότερες τράπεζες, ωστόσο προχωρά σε καθοδικές αναθεωρήσεις για τα κέρδη του 2009 και του 2010.

Αναλυτικότερα, για την Εθνική αναθεωρεί τις προβλέψεις του τρέχοντος έτους στο 1,81 ευρώ από 2,8 ευρώ και του επόμενου στο 1,60 από 2,48 ευρώ. Για την EFG Eurobank, το 2009 προβλέπονται πλέον κέρδη ανά μετοχή στο 0,98 από 1,4 ευρώ προηγουμένως και το 2010 στο 0,61 από 1,17 ευρώ. Για την Alpha Bank το 2009 αναμένονται κέρδη 0,87 έναντι 1,27 ευρώ και για το 2010 αυτά θα είναι 0,68 από 1 ευρώ.

Για την Πειραιώς, οι προβλέψεις του 2009 αναθεωρούνται στο 0,94 ευρώ από 1,63 ευρώ προηγουμένως και για το 2010 στο 0,74 από 1,26 ευρώ, ενώ για τη Marfin οι εκτιμήσεις του 2009 κάνουν λόγο πλέον για κέρδη 0,35 ευρώ από 0,50 ευρώ και του 2010 υπολογίζουν κέρδη 0,29 ευρώ από 0,45 ευρώ. Τέλος, για την Αγροτική ο οίκος αναθεωρεί τις εκτιμήσεις του για τα κέρδη ανά μετοχή του 2009 στο 0 από 0,1 ευρώ και επίσης στο 0 από 0,09 ευρώ για το 2010.

Η Αγροτική Τράπεζα θα είναι η πλέον ευνοημένη ανάμεσα στα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα από τη μεταβολή του Tier I, το οποίο μετά το σχέδιο στήριξης θα διαμορφωθεί στο 12% (από 7,6%). Ακολουθεί το T.T. με Tier I στο 12,5% από 9,3%, η Alpha Bank με εκτιμώμενο Tier I στο 11%

από 9% προηγουμένως, η Eurobank στο 9,9% από 8,1%, η Εθνική στο 10,9% από 10,3%, η Πειραιώς στο 9,3% από 8,3% και η Marfin, τα εποπτικά κεφάλαια της οποίας δεν έχουν μεταβολή, στο 8,2%, αφού δεν θα κάνει χρήση του σχεδίου στήριξης.

Eurobank Χρηματιστηριακή «Μπορούν να ανακάμψουν»

Η Eurobank Χρηματιστηριακή υποβάθμισε σε «market perform» τη σύσταση για τις μετοχές της Εθνικής Τράπεζας και της Τράπεζας Πειραιώς, ενώ σημειώνει ότι διατηρεί «ουδέτερη» σύσταση απέναντι στον κλάδο. Παράλληλα, μειώνει τις εκτιμήσεις της, κατά μέσο όρο, για τα καθαρά κέρδη των τραπεζών σε ποσοστό 24% για το 2009, αν και για το 2010 αποτυπώνει θετικό ρυθμό αύξησης 13%.

Η χρηματιστηριακή δίνει σύσταση «market perform» για όλες τις τράπεζες που καλύπτει, με τις τιμές-στόχους να διαμορφώνονται ως εξής: για την Alpha Bank στα 7 ευρώ, για την Αγροτική στο 1,2 ευρώ, για την Τράπεζα Κύπρου στα 2,9 ευρώ, για το Τ.Τ. στα 4 ευρώ, για την Εθνική στα 14,9 ευρώ και για την Τράπεζα Πειραιώς στα 7,2 ευρώ. Όπως σημειώνει, το 2009 θα αποτελέσει πρώτο τεστ αντοχών για τις ελληνικές τράπεζες σε ένα περιβάλλον επιβραδυνόμενης ανάπτυξης. Η Eurobank Χρηματιστηριακή προβλέπει σταθεροποίηση των τιμών που αφορούν στις τραπεζικές μετοχές σε αυτά τα επίπεδα για τα επόμενα 1 - 2 τρίμηνα, αν και τα σενάρια εξαγορών ενδέχεται να πυροδοτήσουν ράλι τιμών ανά πάσα στιγμή. Στα τρέχοντα επίπεδα, οι ελληνικές τράπεζες διαπραγματεύονται σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα. Οι αποδόσεις στους μετόχους θα επηρεαστούν το 2009 από τα μερίσματα που θα διανεμηθούν στους προνομιούχους τίτλους που θα λάβει το Δημόσιο, στο πλαίσιο του πακέτου στήριξης των πιστωτικών ιδρυμάτων, αναφέρει η χρηματιστηριακή.

Παράλληλα, σημειώνει ότι οι ελληνικές τράπεζες δεν έχουν τοξικά στοιχεία ενεργητικού και όταν οι εξωγενείς παράγοντες το επιτρέψουν, θα είναι σε καλή θέση να επιστρέψουν σε υγιή επίπεδα κερδοφορίας.

Marfin Analysis «Δύσκολο 2009»

Η Marfin Analysis προχώρησε σε αναβάθμιση των συστάσεων σε «buy» για την Alpha Bank και την Εθνική, ενώ υποβάθμισε τη σύσταση του Τ.Τ. σε «reduce», προειδοποιώντας ότι θα είναι δύσκολο το 2009 για τις ελληνικές τράπεζες.

Ειδικότερα, προβλέπει ότι τα καθαρά κέρδη των πιστωτικών ιδρυμάτων θα υποχωρήσουν σε

Τιμές-Στόχοι και συστάσεις από τη Marfin Analysis για τις Τράπεζες

ΤΡΑΠΕΖΑ	ΤΙΜΗ-ΣΤΟΧΟΣ		ΣΥΣΤΑΣΗ	
	ΝΕΑ	ΠΑΛΙΑ	ΝΕΑ	ΠΑΛΙΑ
ALPHA BANK	10,2	10,2	ΑΓΟΡΑ	ΔΙΑΚΡΑΤΗΣΗ
ΑΤΕΒΑΝΚ	1,2	1,2	ΠΩΛΗΣΗ	ΠΩΛΗΣΗ
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	4,5	6,8	ΑΓΟΡΑ	ΑΓΟΡΑ
ΕFG EUROBANK	8,	13,8	ΑΓΟΡΑ	ΑΓΟΡΑ
ΤΑΧ. ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	5,0	6,3	ΜΕΙΩΣΗ	ΔΙΑΚΡΑΤΗΣΗ
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	17,4	19,8	ΑΓΟΡΑ	ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗ
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	9,3	14,8	Αγορά	ΑΓΟΡΑ

ποσοστό 10% το 2008, επιπλέον 23% το 2009 και κατά 1% το 2010, έτος που θα σηματοδοτήσει και τη σταδιακή ανάκαμψη για τον κλάδο. Η χρηματιστηριακή διατηρεί συστάσεις «buy» για την EFG Eurobank (με τιμή-στόχο στα 8,2 ευρώ), για την Πειραιώς (με τιμή-στόχο στα 9,3 ευρώ) και για την Τράπεζα Κύπρου (με τιμή-στόχο στα 4,5 ευρώ), ενώ διατηρεί «sell» για την Αγροτική (με τιμή-στόχο στο 1,2 ευρώ). Οι τιμές-στόχοι για την Alpha Bank και την Εθνική Τράπεζα διαμορφώνονται στα 10,2 και στα 17,4 ευρώ αντίστοιχα, ενώ για το Τ.Τ. ανέρχεται στα 5 ευρώ.

Η χρηματιστηριακή προχώρησε σε πιο συντηρητική προσέγγιση στις προβλέψεις της για τα μεγέθη των τραπεζών το 2009, αποτυπώνοντας τις ακραίες συνθήκες στις αγορές και τις μακροοικονομικές ανησυχίες για την Ελλάδα. Ως εκ τούτου, προχωρά σε περαιτέρω υποβάθμιση των εκτιμήσεων για τα κέρδη των τραπεζών κατά 25%, λόγω μειωμένων εκτιμήσεων για αύξηση καταθέσεων και δανείων, για χαμηλότερα spreads και για πολύ υψηλότερες προβλέψεις.

Ωστόσο, η Marfin Analysis σημειώνει ότι με τις μετοχές των τραπεζών να έχουν υποχωρήσει πλέον του 70%, σε σχέση με τα υψηλά του Οκτωβρίου 2007, το μεγαλύτερο μέρος του ρίσκου και των αρνητικών σεναρίων για τις τράπεζες είναι ήδη αποτιμημένο. Ως εκ τούτου, είναι συγκρα-

τημένα αισιόδοξη για τον κλάδο, σημειώνοντας ότι τα τρέχοντα επίπεδα τιμών αποτελούν ελκυστικό σημείο εισόδου, ιδίως για μακροχρόνιους επενδυτές.

Deutsche Bank «Πιστωτική τραγωδία;»

Η Deutsche Bank υποβάθμισε τη σύστασή της για την Τράπεζα Πειραιώς και την Τράπεζα Κύπρου από «buy» σε «sell» και από «hold» σε «sell». Αντίθετα, αναβάθμισε τη σύσταση για τη Eurobank σε «hold» από «sell», για την Alpha Bank σε «buy» από «hold» και για τη Marfin Popular Bank από «hold» σε «buy», ενώ διατηρεί τις συστάσεις για την Εθνική Τράπεζα («hold») και την ΑΤΕ («sell»). Στην έκθεσή του που τιτλοφορείται «Κλασική ελληνική πιστωτική τραγωδία;», η τιμή-στόχος για την Εθνική Τράπεζα μειώνεται στα 13,8 ευρώ από 40 ευρώ προηγουμένως, στα 5,3 ευρώ από 19 ευρώ για τη Eurobank, στα 8,1 ευρώ από 24,5 ευρώ προηγουμένως για την Alpha Bank και στα 4,4 ευρώ από 28 ευρώ προηγουμένως για την Τράπεζα Πειραιώς. Η τιμή-στόχος για την Αγροτική Τράπεζα μειώνεται στο 0,8 ευρώ ανά μετοχή, από 2,6 ευρώ προηγουμένως, για την Τράπεζα Κύπρου στα 2,4 ευρώ από 9,5 ευρώ και για τη Marfin Popular Bank στα 2,4 ευρώ από 6,5 ευρώ προηγουμένως.

Τραπεζικά θέματα

Ο οίκος προβλέπει αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων σε μέσο όρο 6% το 2009 και στο 6,7% το 2010, ενώ top picks του οίκου είναι η Alpha Bank και η Marfin P.B. Οι λιγότερο προτιμώμενες μετοχές για τον οίκο, πέραν από την Κύπρο, είναι η Πειραιώς και η Αγροτική. Και οι δύο τράπεζες αναμένεται να εμφανίσουν ζημιές το διάστημα 2009 - 2010. Η Deutsche Bank υπογραμμίζει ιδιαίτερα αρνητικά την περίπτωση της Πειραιώς με την υψηλή έκθεση στη ΝΑ. Ευρώπη σε συνδυασμό και με τις φτωχικές προβλέψεις. Καμία από τις παραπάνω τράπεζες δεν διαπραγματεύεται με ικανοποιητικό discount έναντι του κλάδου.

Στο νέο αυτό περιβάλλον η Deutsche Bank αναμένει η κερδοφορία των τραπεζών να βρεθεί υπό πίεση, οδηγούμενη από τη συρρίκνωση της τραπεζικής δραστηριότητας, αλλά - το πιο σημαντικό - από την επιδείνωση της ποιότητας. Αυτό θα οδηγήσει σε αύξηση των προβλέψεων και σε λιγότερα κέρδη, κάτι που κατά τον οίκο οι συγκλίνοσες προβλέψεις των αναλυτών υποτιμούν.

Το κρατικό πακέτο στήριξης θα λύσει τα προβλήματα ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών, σημειώνει η Deutsche Bank. Ο οίκος προβλέπει μέσο Core Tier I στο 8,6% το 2009 και στο 8,3% το 2010, και μέσο Tier I στο 9,6% το 2009 και στο 9,2% το 2010.

Παράλληλα, υπογραμμίζει πως συμμερίζεται την κριτική κάποιων ευρωπαϊκών τραπεζών για τα προγράμματα ανακεφαλαιοποίησης των κυβερνήσεων, λόγω του ότι τοποθετούν τις ισχυρότερες και τις πιο αδύναμες τράπεζες στο ίδιο «τσουβάλι». Ως παράδειγμα αναφέρει την Αγροτική Τράπεζα, που αν δεν υπήρχε η κρατική παρέμβαση θα έπρεπε να προχωρήσει σε έκτακτη αύξηση κεφαλαίου, καθώς και την Τράπεζα Κύπρου η οποία - «δυστυχώς γι' αυτούς», σημειώνει - δεν δικαιούται να συμμετάσχει στο ελληνικό πακέτο στήριξης και αυτό τη φέρνει σε δύσκολη θέση, με Core Tier I κάτω του 7% το 2010.

Σχολιάζοντας τα μερίσματα των τραπεζών, ο οίκος βλέπει τεράστιο ρίσκο μηδενικών μερισμάτων από το 2009 και μετά, εξαιτίας τόσο της συμμετοχής στο πακέτο όσο και της επιδείνωσης στην ποιότητα ενεργητικού και των συνθηκών στις αγορές. Ωστόσο, αν και προβλέπει αναστολή μερισματικών πληρωμών, η Deutsche Bank υπογραμμίζει πως ενδέχεται να αντικατασταθούν από προγράμματα επανεπένδυσης μερίσματος.

Όπως αναφέρει ο οίκος, τόσο η Τράπεζα Κύπρου όσο και η Marfin δεν έχουν κάποια κεφαλαιακή στήριξη. Ενώ η Marfin δεν δείχνει να αντιμετωπίζει πρόβλημα, η Τράπεζα Κύπρου, εν μέρει λόγω της επέκτασής της στη Ρωσία αλλά και εξαιτίας των προβλέψεων για Core Tier I κάτω

Οι προβλέψεις της Deutsche Bank για ενοποιημένα προσαρμοσμένα κέρδη ανά μετοχή

ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΚΕΡΔΗ ΑΝΑ ΜΕΤΟΧΗ	ΝΕΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ			ΠΑΛΑΙΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010
ΕΘΝΙΚΗ	3,02	1,86	2,05	3,60	4,41	5,39
EUROBANK	1,51	0,64	0,70	1,87	2,32	2,79
ALPHA BANK	1,56	1,04	0,97	2,26	2,65	3,12
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	1,60	0,30	-0,08	2,04	2,69	3,52
ΑΓΡΟΤΙΚΗ	0,08	-0,08	-0,06	0,21	0,26	0,31
ΚΥΠΡΟΥ	0,85	0,45	0,48	0,95	1,21	1,51
MPB	0,49	0,30	0,27	0,65	0,90	1,17

Πηγή: Deutsche Bank

του 7% το 2010, είναι πιθανόν να προχωρήσει σε αύξηση κεφαλαίου.

Σχολιάζοντας την κατάσταση της ελληνικής οικονομίας, η Deutsche Bank επισημαίνει πως για το 2008 ο ελληνικός ρυθμός ανάπτυξης προβλέπεται στο 3,2%, για το 2009 εκτιμάται συρρίκνωση 0,8% και μηδενική ανάπτυξη το 2010. Αν και η οικονομία στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στον δημόσιο τομέα, άλλοι τομείς που επίσης συνεισέφεραν στην πρόσφατη ανάπτυξη δείχνουν ήδη σημάδια επιβράδυνσης. Τέτοιοι είναι ο τουρισμός, η ναυτιλία και οι κατασκευές.

Λόγω των επιδεινούμενων προοπτικών για την ελληνική οικονομία και των επίμονων ελλείψεων χρηματοδότησης, η Deutsche Bank εκτιμά πως οι ελληνικές τράπεζες θα δουν πίεση των περιθωρίων, υποχώρηση της δανειακής ανάπτυξης και περιβάλλον αυξημένων απαιτήσεων όσον αφορά στην πιστωτική ποιότητα.

Αντιδράσεις τραπεζών για την έκθεση της DB

Η Τράπεζα Κύπρου αναφερόμενη στην έκθεση της Deutsche Bank για τις ελληνικές και κυπριακές τράπεζες της 21ης Ιανουαρίου 2009 εξέφρασε την έκπληξη της για τις ανακρίβειες και τον αυθαίρετο τρόπο με τον οποίο έγιναν οι

διάφορες υποθέσεις και παραδοχές όσον αφορά τα αποτελέσματα και τις προοπτικές της Τράπεζας, αναφέρεται σε σχετική ανακοίνωση.

Για την έγκαιρη ενημέρωση του κοινού και των επενδυτών, σύμφωνα με την ανακοίνωση, η Τράπεζα Κύπρου θα ανακοινώσει ενωρίτερα τα προκαταρκτικά οικονομικά αποτελέσματα του Συγκροτήματος για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2008, συγκεκριμένα, την Τρίτη, 3 Φεβρουαρίου 2009.

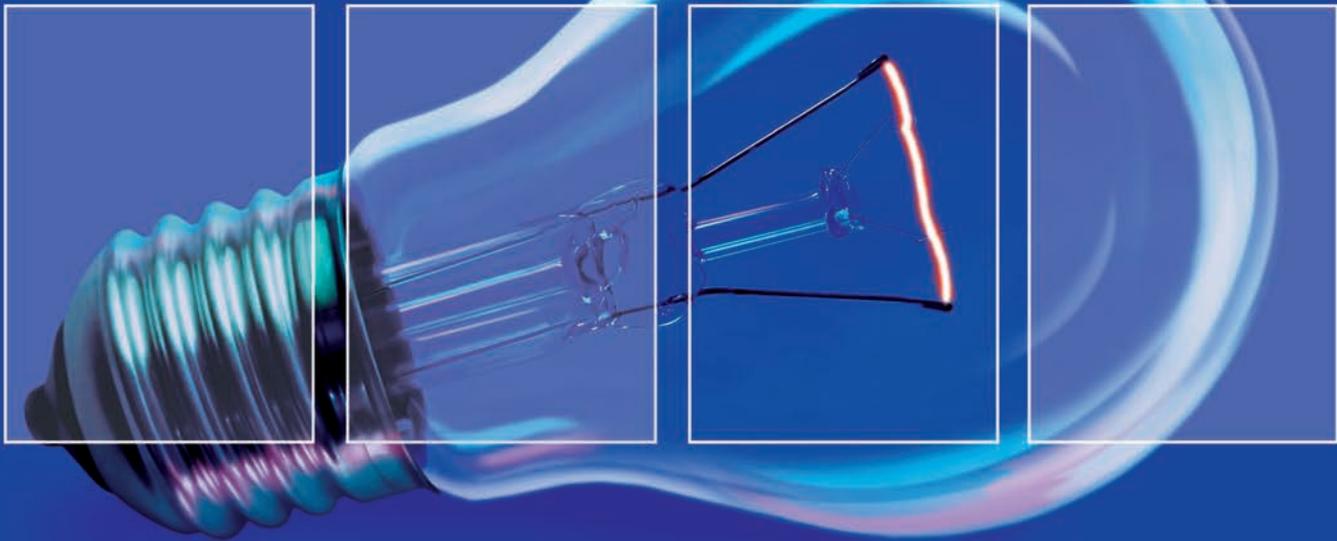
Τα τελικά ελεγμένα οικονομικά αποτελέσματα του Συγκροτήματος και οι στόχοι για το 2009 θα ανακοινωθούν την Τετάρτη, 25 Φεβρουαρίου 2009. Η Τράπεζα Πειραιώς, σε σχέση με την έκθεση της Deutsche Bank για τις ελληνικές και κυπριακές τράπεζες, ανακοίνωσε ότι της προξένησαν κατάπληξη οι αυθαίρετες υποθέσεις και τα σοβαρά λάθη της έκθεσης, που οδηγούν σε εσφαλμένα συμπεράσματα και δεν εξυπηρετούν την αξιόπιστη και τεκμηριωμένη ενημέρωση του επενδυτικού κοινού.

Η Τράπεζα Πειραιώς, για προστασία των μετόχων της και των επενδυτών, επιφυλάσσει να προσφύγει με νομικές ενέργειες στα αρμόδια δικαστήρια, και παράλληλα να ζητήσει τη διερεύνηση πρόσφατων συναλλαγών παραγώγων επί της μετοχής της.

©2009 KPMG Limited, a Cyprus limited liability company and member of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International, a Swiss cooperative. All rights reserved. Printed in Cyprus.

Enlighten your mind with brilliant ideas!

In today's ever-changing business environment, there is a need for Business Advisors to have the ability to see the broader picture as well as the commitment and desire to serve each client as an individual. We provide high quality auditing, taxation and advisory services.

For more information please contact our offices:

Nicosia

tel: +357 22209000
 fax: +357 22678200
 e-mail: nicosia@kpmg.com.cy

Limassol

tel: +357 25829000
 fax: +357 25363842
 e-mail: limassol@kpmg.com.cy

Larnaca

tel: +357 24200000
 fax: +357 24200200
 e-mail: larnaca@kpmg.com.cy

Paralimni

tel: +357 23820080
 fax: +357 23820084
 e-mail: paralimni@kpmg.com.cy

Paphos

tel: +357 26943050
 fax: +357 26943062
 e-mail: paphos@kpmg.com.cy

Polis Chrysochous

tel: +357 26322098
 fax: +357 26322722
 e-mail: paphos@kpmg.com.cy

Or visit our website at:
www.kpmg.com.cy

AUDIT ■ TAX ■ ADVISORY

100.000 απολύσεις το 2009 προβλέπει το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ

Ελλάδα: Η κρίση ανταγωνίζεται με «εθνικά θέματα» και εκλογές

Το 2009 ξεκίνησε χωρίς να αφήνει στην Ελλάδα το παραμικρό περιθώριο αισιοδοξίας, ότι οι οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις στη διάρκεια του μπορεί και να είναι θετικές. Η διεθνής οικονομική κρίση, την οποία μόλις τώρα αρχίζει να αισθάνεται η ελληνική οικονομία και κοινωνία, είναι από μόνη της πολύ μεγάλο πρόβλημα, που απαιτεί την αφιέρωση μεγάλου μέρους του δυναμικού ζωτικότητας και σοβαρότητας που διαθέτει η χώρα. Δεν είναι το μόνο πρόβλημα, όμως, που κυριαρχεί στο πολιτικό προσκήνιο. Τα «εθνικά ζητήματα», των σχέ-

Του
Ανδρέα
Αναστασίου

σεων με τους προς Ανατολάς και προς Βορράν γείτονες, «παγώνουν» και «ξεπαγώνουν», αναλόγως δικών μας ή δικών τους εσωτερικών καταστάσεων ή ακόμη και λόγω γενικότερων διεθνών συγκυριών. Τώρα, λοιπόν, φαίνεται ότι διάγουμε τη φάση του «ξεπαγώματος» με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Σαν να μην έφθαναν, όμως, όλα αυτά, η Ελλάδα ενδέχεται να ασχολείται - για παραπάνω από έναν ολόκληρο χρόνο - όχι τόσο με τη επίλυση των «καυτών» προβλημάτων της όσο με τους κομματικούς ανταγωνισμούς για την (ανα)κατανομή της εξουσίας.

Μαζικές απολύσεις

Με την «καλημέρα» του 2009 η κρίση δήλωσε παρούσα στην Ελλάδα. Η εισηγμένη στο χρηματιστήριο βιομηχανία Frigoglass ζήτησε την έγκριση του κράτους για να προχωρήσει σε απόλυση 120 ατόμων, από το σύνολο των 210, που απασχολούνται στην παραγωγική μονάδα της στην Πάτρα. Η συγκεκριμένη εταιρεία, προφανώς, δεν είναι η μόνη που προχωρεί σε δραστηκή (τραγική, αν σκεφθεί κανείς το μέγεθος των κοινωνικών συνεπειών) μείωση του προσωπικού της. Το Ινστιτούτο Εργασίας της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας (ΙΝΕ/ΓΣΕΕ) προβλέπει ότι μέσα στο τρέχον έτος η χιονοστιβάδα των απολύσεων μπορεί να αγγίξει μέχρι και 100.000 ανθρώπους. Οι οποίοι θα προστεθούν στους 367.000 ήδη επισήμως ανέργους σύμ-

Η κατρακύλα του Χρηματιστηρίου εξελήφθη από πολλούς ως εκδήλωση της κρίσης, ενώ δεν ήταν παρά το προμήνυμά της

φωνα με τα στατιστικά στοιχεία του Οκτωβρίου 2008, που δόθηκαν προσφάτως στη δημοσιότητα. Οι άνεργοι πληθαίνουν, λοιπόν, τροφοδοτώντας έτσι τον γνωστό κύκλο: μείωση οικογενειακού εισοδήματος, μείωση κατανάλωσης, μείωση παραγωγής, μείωση επιχειρηματικών εσόδων, στασιμότητα επενδύσεων, νέες μειώσεις προσωπικού... Και «φως» δεν φαίνεται, προς το παρόν, από πουθενά. Οικονομίες πολύ ισχυρότερες από την ελληνική αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα, ίσως, όμως, με μεγαλύτερη αντοχή και με αποτελεσματικότερη προσέγγιση. Ενώ το «χρυσωρυχείο» της Νοτιοανατολικής Ευρώπης αποδεικνύεται ότι δεν είναι ανεξάντλητο, περιλαμβάνει μάλιστα και σοβαρούς κινδύνους για όσους δεν είχαν σταθμίσει τις εκεί δραστηριότητες με τη δέουσα σφαιρόσφην.

Με την οικοδομική δραστηριότητα στον ελλαδικό χώρο να έχει βαλτώσει ήδη από την αρχή του 2008, τη ναυτιλία να ακολουθεί τις τάσεις συρρίκνωσης της βιομηχανίας και του εμπορίου και τον τουρισμό να πλήττεται από την αρ-

νητική διεθνή συγκυρία, η Ελλάδα εισέρχεται σε μια κρίση που μάλλον δεν έχει ακόμη συνειδητοποιήσει. Η κατρακύλα των χρηματιστηρίων, από το Σεπτέμβριο και μετά, εξελήφθη από πολλούς ως εκδήλωση της κρίσης, ενώ στην πραγματικότητα δεν ήταν παρά το προμήνυμά της. Οι ουσιαστικές συνέπειες στη ζωή του μέσου Έλληνα βρίσκονται ακόμη μπροστά μας. Αντί, όμως, να παρατηρεί κανείς μια πρωτοφανή κινητοποίηση δυνάμεων για την αντιμετώπιση των συνεπειών αυτών, παρατηρεί καθησυχαστικά μηνύματα εκ μέρους του νέου υπουργού Οικονομίας, Γιάννη Παπαθανασίου, του τύπου ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παραείναι απαισιόδοξη στις εκτιμήσεις της για την Ελλάδα.

Άπιαστοι στόχοι

Η Κομισιόν προβλέπει ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας κατά 0,2%, ενώ ο κρατικός προϋπολογισμός αναφέρει 2,7%. Το κρατικό έλλειμμα προβλέπεται ότι θα φθάσει το 3,7%, ενώ ο (υπερ)φιλόδοξος στόχος του προϋπολογισμού

ήταν 2,5%. Δυστυχώς, η ιστορία δεν επιτρέπει να δώσει κανείς περισσότερη βαρύτητα στις εκτιμήσεις της ελληνικής κυβέρνησης από αυτές τις Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ούτε βέβαια από εκείνες του οίκου αξιολόγησης Standard & Poor, που προσφάτως υποβάθμισε την πιστοληπτική ικανότητα του ελληνικού κράτους, αφού μάλιστα η S&P δεν κάνει πολιτική αλλά απλώς μπίζνες. Πώς άλλωστε να πάρει κανείς στα σοβαρά τις προβλέψεις της κυβέρνησης, βλέποντας ότι αυτές έπεσαν παταγωδώς έξω, σε περίοδο οικονομικής, επενδυτικής και χρηματοπιστωτικής ευφορίας (2004-2008), οπότεν το δημόσιο χρέος υπερέβη το 100% του Ακαθαρίστου Εγχωρίου Προϊόντος, έναντι στόχου που το προέβλεπε μειούμενο κάτω του 83%;

Η κατάσταση, λοιπόν, δεν είναι απλή και οι υπεύθυνοι πολιτικοί θα έπρεπε να έχουν λάβει δραστικά μέτρα για την αντιμετώπιση των οξύτατων κοινωνικών φαινομένων που αναμένονται να προκύψουν. Στο πλαίσιο αυτό, το μόνο σοβαρό μέτρο που έχει ληφθεί είναι το πακέτο 28 δισ. ευρώ για την ενίσχυση της ρευστότητας των τραπεζών, βάσει του οποίου οι κρατικοί επίτροποι θα διασφαλίσουν (:) ότι η ρευστότητα αυτή θα διοχετευθεί σε νοικοκυριά και μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Λόγια περί διατήρησης των θέσεων εργασίας έχουν ακουστεί, τα σχετικά πρακτικά μέτρα όμως είναι στην καλύτερη περίπτωση ανεπαρκή, αν όχι παντελώς ανύπαρκτα.

Η πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Οικονομίας άλλαξε, βεβαίως, αλλά το γεγονός (της υπουπουργοποίησης του υφυπουργού) δεν φαίνεται να στηρίζει την πεποίθηση ότι η μεταβολή αυτή θα αλλάξει δραστικά και τις βασικές κατευθύνσεις της ασκούμενης από την κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας οικονομικής πολιτικής.

Εκλογικά σενάρια

Ο πρόσφατος κυβερνητικός ανασχηματισμός, αντιθέτως, ήταν φανερό ότι εξυπηρετούσε πρωτίστως ζητήματα απήχησης της κυβέρνησης και (προ)εκλογικού ενδιαφέροντος. Με τη δημοτικότητα της να υποχωρεί διαρκώς, ο πρωθυπουργός απέσυρε από την πρώτη γραμμή της δημοσιότητας τα στελέχη εκείνα της Νέας Δημοκρατίας που είχαν φθαρεί σημαντικά από την εμπλοκή τους στα σκάνδαλα της Siemens και του Βατοπεδίου, καθώς και τον υπεύθυνο της οικονομικής πολιτικής, που - όπως επισημάνθηκε και πιο πάνω - έμεινε μακράν των στόχων σε περίοδο ευφορίας και, άρα, δεν κρίνεται ως ο καταλληλότερος για να σώσει την κατάσταση σε περίοδο κρίσης.

Πριν ο δημοσκοπικός κατήφορος της ΝΔ, λοιπόν, φθάσει στο απροχώρητο, ο Καραμανλής

στρέφεται προς τη λύση των εκλογών, προκειμένου να επιτύχει το καλύτερο δυνατό, το οποίο μπορεί να είναι μια αξιοπρεπής ήττα, που ενδεχομένως θα του δίνει όμως τη δυνατότητα για σύντομη επάνοδο στην εξουσία, αν και άλλοι παράγοντες (τον) βοηθήσουν. Τα «σενάρια» προβλέπουν κάλπες είτε:

- τον Απρίλιο, οπότε πιθανή αδυναμία συγκρότησης αυτοδύναμης κυβέρνησης θα οδηγήσει σε δεύτερη αναμέτρηση τον Ιούνιο, μαζί με τις ευρωεκλογές, είτε

- τον Ιούνιο, οπότε η αντικυβερνητική δυσφορία μπορεί να εκτονωθεί στην κάλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ενώ η «πραγματιστική» αντίληψη, στην κάλη των εθνικών εκλογών, να ευνοήσει τον Καραμανλή.

Όπως και να εξελιχθούν τα πράγματα, οποιοδήποτε από τα δύο μεγάλα κόμματα και ιδιαίτερα η Νέα Δημοκρατία μπορεί - για λόγους (μικρο)κομματικού συμφέροντος - να εμπλέξει τη διαδικασία εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας (το 2010) στο πεδίο των κομματικών ανταγωνισμών και να οδηγήσει την Ελλάδα σε ακόμη μία εκλογική αναμέτρηση.

Εκδοχή που θα παρέτεινε, βεβαίως, την αβεβαιότητα και την αστάθεια στο γενικότερο οικονομικό περιβάλλον, ενώ δεν θα ευνοούσε τη διαμόρφωση συνθηκών ανάκαμψης και την άσκηση αποτελεσματικής οικονομικής πολιτικής.

«Αερομαχίες» στο Αιγαίο

Όποτε συζητάμε περί εκλογών, όμως, τυχαίνει και τα «εθνικά θέματα», που έχουν «παγώσει» για λίγο καιρό, να «ξεπαγώνουν» πάλι και να απασχολούν τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων και την κοινή γνώμη ακόμη και περισσότερο από τα ζητήματα της ίδιας της οικονομικής επιβίωσής μας.

Οξύνθηκαν, λοιπόν, οι τόνοι στα ελληνοτουρκικά, αφού τα αεροπλάνα της γείτονος παραβίασαν τα (μη διεθνώς αναγνωρισμένα) 10 μίλια του εθνικού εναερίου χώρου μας, αφού η Ελλάδα διεκδικεί την παγκόσμια πρωτοτυπία η εθνική μας κυριαρχία να κάνει... «ζιγκ ζαγκ» πάνω από το Αιγαίο, με 6 μίλια στη θάλασσα και 10 στον αέρα. Αεροπλάνα της Τουρκικής Πολεμικής Αεροπορίας, επίσης, παρέβησαν τον (διεθνώς μη υποχρεωτικό) κανόνα περί υποβολής σχεδίων πτήσεων στο FIR Αθηνών, ήτοι σε διεθνή εναεριο χώρο, που δεν έχει καμία σχέση με ελληνική κρατική κυριαρχία, παρά μόνο με διευκολύνσεις προς τη διεθνή πολιτική αεροπλοΐα.

Καταστάσεις τέτοιες επιτρέπουν, όμως, διπλές ερμηνείες της πραγματικότητας, η οποία κατά την τουρκική εκδοχή είναι πολύ διαφορετική. Τόσο, μάλιστα, που ο πρωθυπουργός της

γείτονος, Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, συνέστησε από βήματος φορέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης να λείψουν οι «προκλήσεις» ώστε να βελτιωθεί περαιτέρω το κλίμα στις ελληνοτουρκικές σχέσεις.

Είναι φανερό ότι οριστική λύση στο ζήτημα αυτό, που επί δεκαετίες προκαλεί τριβές στις σχέσεις των δύο χωρών, θα μπορούσε να δοθεί μόνο στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Μια τέτοια λύση, μάλιστα, θα διαμόρφωνε προϋποθέσεις μείωσης των τεράστιων εξοπλιστικών δαπανών των δύο χωρών και θα απελευθέρωνε τους σημαντικότερους αυτούς πόρους προς χρήση σε παραγωγικές και κοινωνικές επενδύσεις. Τα σχετικά με τις στρατιωτικές προμήθειες συμφέροντα, όμως, ένθεν και ένθεν του Αιγαίου είναι παραπάνω από ισχυρά, με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Δίκη στη Χάγη

Στη Χάγη, λοιπόν, δεν προσέφυγε ούτε η Ελλάδα ούτε η Τουρκία, αλλά η προς Βορράν ακατονώμαστη Δημοκρατία, καταγγέλλοντας την Ελλάδα για παράβαση της Ενδιάμεσης Συμφωνίας του 1995, η οποία προβλέπει ότι η Ελλάδα δεν θα αντιπαθεί σε ενδεχόμενη ένταξη της ΠΓΔΜ σε οποιονδήποτε διεθνή οργανισμό, εφ' όσον για την ένταξη αυτή γίνεται χρήση της προσωρινής και όχι της συνταγματικής ονομασίας της γείτονος. Η κυβέρνηση της ΠΓΔΜ, λοιπόν, θεωρεί ότι η μη συναίνεση της Ελλάδας για ένταξη της στο ΝΑΤΟ, στη σύνοδο του Βουκουρεστίου, συνιστά ουσιαστική παράβαση της Ενδιάμεσης Συμφωνίας. Η Ελλάδα αρνείται κάτι τέτοιο, ίσως επειδή το «βέτο» απειλήθηκε μόνο και δεν υπεβλήθη επισήμως. Δεδομένο που αφορά τους νομικούς που θα κληθούν να το αναλύσουν στη Χάγη, σε χρονικό σημείο που τοποθετείται περί τα πέντε έτη από σήμερα, όταν η διεθνής πολιτική πραγματικότητα δεν αποκλείεται να έχει δώσει διαφορετική τροπή στις εξελίξεις.

Οι σημερινοί εσωτερικοί συσχετισμοί, όμως, και οι επικείμενες (όπως πολλές ενδείξεις και πληροφορίες μαρτυρούν) εκλογές, έχουν ανάγκη από το «ξεπάγωμα» των «εθνικών θεμάτων». Η κοινή γνώμη θα παρακολουθεί έντονα διαμάχες, όπου η ΝΔ θα εξηγήει πώς προασπίσθηκε τα εθνικά συμφέροντα και το ΠΑΣΟΚ θα αντιτείνει ότι η κυβερνητική πολιτική εξασθένησε τις εθνικές θέσεις.

Την ίδια ώρα, η συζήτηση για την αποτυχία του οικονομικού μοντέλου, που είχε επικρατήσει διεθνώς την τελευταία τριακονταετία, καθώς και για την εναλλακτική πορεία, που μπορεί να μας βγάλει από την κρίση, μάλλον θα περνά σε δεύτερη μοίρα...

Ελληνική οικονομία:

Τα μηνύματα των δεικτών για το 2009

Τελικά οι χρηματιστηριακοί αναλυτές θα πρέπει να κατασκευάζουν τους δείκτες τους και να λαμβάνουν τις αποφάσεις τους παίρνοντας υπόψη τα ιστορικά στοιχεία, ή με βάση τις προβλέψεις τους για τα μελλοντικά; Αν πάρουμε για παράδειγμα το δείκτη P/E (τιμή μετοχής προς κέρδη ανά μετοχή) θα πρέπει να χρησιμοποιούμε:

Πρώτον, τα κέρδη της τελευταίας διαθέσιμης χρήσης, όπου πχ ενώ βρισκόμαστε στον Ιανουάριο του 2009 θα πρέπει να κάνουμε χρήση των ετήσιων δεδομένων του 2007;

Δεύτερον, τα εκτιμώμενα κέρδη της χρήσης που διανύουμε; (πχ τον Ιανουάριο του 2009 έχουμε μια αρκετά καλή εκτίμηση των ετήσιων αποτελεσμάτων του 2008, καθώς έχουν ήδη δημοσιευθεί τα αποτελέσματα εννεαμήνου).

**Του
Στέφανου
Κοτζιάμη**

Τρίτον, τα προβλεπόμενα κέρδη για το 2009 και τις επόμενες χρήσεις; Σύμφωνα με τη θεωρία, η σωστότερη επιλογή είναι να εργαζόμαστε με βάση τις προβλέψεις. Άλλωστε, ο υποψήφιος

αγοραστής δεν δικαιούται μέρισμα για προηγούμενες χρήσεις, ενώ επίσης τα ιστορικά στοιχεία έχουν λογικά σε μεγάλο βαθμό ενσωματωθεί στην τρέχουσα τιμή της μετοχής. Άρα, τα όποια κεφαλαιακά κέρδη, ή κεφαλαιακές ζημιές, στις περισσότερες των περιπτώσεων προκύπτουν από την ικανότητα σωστής πρόβλεψης για το μέλλον. Βέβαια, η άρτια ανάλυση του παρόντος είναι εκείνη που μας βοηθά σημαντικά στο να προχωρήσουμε και σε όσο το δυνατόν καλύτερες προβλέψεις.

Μπορεί λοιπόν, η θεωρία να υποστηρίζει ότι θα πρέπει να χρησιμοποιούμε προβλεπόμενα στοιχεία, ωστόσο οι προβλέψεις συνοδεύονται και από αβεβαιότητα. Και εδώ σημαντικό ρόλο το τι είδους εταιρία είναι αυτή που προσπαθούμε να αναλύσουμε, σε ποιον κλάδο δραστηριοποιείται, κ.λπ.

Και αυτό γιατί υπάρχουν επιχειρηματικοί κλάδοι, που θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως «αρκετά προβλέψιμοι». Η κατανάλωση πχ ψωμιού είναι περίπου σταθερή από έτος σε έτος. Επίσης, η κατανάλωση πετρελαίου δεν διαφέρει σημαντικά από έτος σε έτος και τα μερίδια αγο-

Πώς αναμένεται να εξελιχθεί η κατάσταση στη νέα χρονιά, μετά και τις τελευταίες εξελίξεις στους δείκτες οικονομικών προσδοκιών

ράς σπάνια μεταβάλλονται πάνω από 1% για κάθε εταιρία-αλυσίδα πετρελαιοειδών.

Αν και ακόμη και σ' αυτές τις περιπτώσεις, υπάρχουν αστάθμητοι παράγοντες και αβεβαιότητα, γενικότερα, η πρόβλεψη εξακολουθεί να αποτελεί μια δύσκολη υπόθεση, ωστόσο συνήθως οι αποκλίσεις από την πραγματοποιηθέντα μεγέθη δεν είναι συνήθως πολύ μεγάλες.

Αντίθετα, υπάρχουν άλλοι κλάδοι, όπου η διαδικασία της πρόβλεψης μοιάζει με «λαχείο» και οι δυνατότητες απόκλισης ενδεχομένως να είναι πολύ μεγάλες, ακόμη και αν έχει γίνει μια πολύ καλή προεργασία. Μερικές ενδεικτικές περιπτώσεις είναι οι:

- Εταιρίες που ανήκουν στους λεγόμενους κυκλικούς κλάδους, οι οποίοι παρουσιάζουν έντονες διακυμάνσεις στη ζήτηση, διαγράφοντας ανοδικούς και καθοδικούς κύκλους.
- Εταιρίες, που είτε οι τιμές των προϊόντων τους, είτε οι τιμές των πρώτων υλών τους παρουσιάζουν έντονες διακυμάνσεις (πχ εται-

ρίες του μεταλλουργικού κλάδου, κλωστοϋφαντουργίες, κ.λπ.).

- Εταιρίες που η πορεία τους επηρεάζεται κάθε φορά από πολλούς και αστάθμητους παράγοντες, όπως πχ οι τράπεζες.

Τι γίνεται στην πράξη

Παρά τις δυσκολίες των προβλέψεων, οι αναλυτές επιμένουν να βασίζονται στις αποτιμήσεις τους πάνω σε μελλοντικά δεδομένα και όχι σε ιστορικά. Απλά, παρακολουθούν όσο καλύτερα και γρηγορότερα τις εξελίξεις, προχωρώντας παράλληλα σε συχνές επικαιροποιήσεις και αναπροσαρμογές, ανάλογα με το ποιες μεταβολές παρατηρούνται στο εξωτερικό περιβάλλον.

Με άλλα λόγια, οι προβλέψεις είναι βασισμένες πάνω σε συγκεκριμένες παραδοχές, όπως για παράδειγμα το πόσο θα αυξηθεί το ΑΕΠ της χώρας, πώς θα εξελιχθούν οι τιμές των πρώτων υλών, οι ισοτιμίες και τα επιτόκια, η αποδοχή ενός νέου προϊόντος της εταιρίας από την αγορά, το πόσο η διοίκηση της εται-

ρίας καταφέρνει να ελέγξει το κόστος παραγωγής και τα λοιπά έξοδα, κ.λπ. Κάθε φορά λοιπόν που κάποιος από αυτούς τους παράγοντες μεταβάλλονται, τότε οι αναλυτές προχωρούν με τη σειρά τους και σε αναθεώρηση των προβλέψεών τους.

Βοηθητικοί δείκτες

Βοήθειες στο δύσκολο έργο των αναλυτών αποτελεί μια σειρά δεικτών, οι οποίοι είναι σε θέση να μας δώσουν σημαντικά στοιχεία στο μέλλον. Οι δείκτες αυτοί μπορεί να αφορούν τη μέτρηση ιστορικών δεδομένων και θα αναφέρουμε συγκεκριμένα παραδείγματα.

Γνωρίζοντας σήμερα τον όγκο των αιτήσεων για οικοδομικές άδειες, είναι σε θέση να αποκτήσει μια καλή εκτίμηση για το πώς θα κυμανθεί η οικοδομική δραστηριότητα μέσα στους επόμενους 8-18 μήνες, καθώς περίπου 6-8 μήνες αργότερα ξεκινούν οι κατασκευές (κλάδος τσιμέντου και ξύλου) και 10-18 μήνες αργότερα η τοποθέτηση προφίλ αλουμινίου, κ.λπ. Ο δείκτης οικοδομικών αδειών επίσης, αποτελεί χρήσιμο στοιχείο και για τις προβλέψεις για τη ζήτηση ηλεκτρικών συσκευών, επίπλων, κ.λπ.

Επίσης, μια συγκεκριμένη εταιρία (κατασκευαστική, πληροφορικής, κ.λπ.) διαθέτοντας υπογεγραμμένες συμβάσεις έργου είναι σε θέση να προβλέψει σε σημαντικό βαθμό την οικονομική επίδοση του επόμενου, ή και των επόμενων ετών.

Πέραν όμως των δεικτών που μετρούν ιστορικά δεδομένα, πολλές φορές ένας μακροοικονομικός στόχος για το επόμενο έτος, είναι σε θέση να επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό τις προβλέψεις των αναλυτών.

Για παράδειγμα, όταν για φέτος αναμένεται μια σαφής επιβράδυνση του δανεισμού για σπίτια και για αυτοκίνητα (οι αντίστοιχες χορηγήσεις φαίνεται ότι θα μειωθούν κατά λιγότερο από 10%) είναι προφανές ότι αυτό θα επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό και τις ασφαλιστικές εταιρίες, καθώς αυτές θα ασφαλιστούν λιγότερα νέα σπίτια και λιγότερα νέα αυτοκίνητα.

Επίσης, ανάλογα με την πρόβλεψη για την πορεία του ΑΕΠ της χώρας (με άλλα λόγια του μέσου εισοδήματος των πολιτών μιας χώρας) θα επηρεαστούν οι προβλέψεις για τη ζήτηση σε βασικά αγαθά και κυρίως στα λεγόμενα αγορά πολυτελείας. Για παράδειγμα, έχοντας εμείς υπολογίσει από στοιχεία του παρελθόντος ότι η ο κλάδος της ιδιωτικής υγείας αναπτύσσεται κάθε χρόνο με ρυθμό γύρω στο ΑΕΠ+2%, τότε με βάση τις εκτιμήσεις για το ΑΕΠ της επόμενης χρονιάς, μπορούμε να έχουμε και μια καλή εκτίμηση για τη ζήτηση που προβλέπεται να

υπάρξει στον κλάδο της υγείας.

Υπάρχει τέλος και μια τρίτη σειρά δεικτών, πολύ σημαντικοί, μέσω της οποίας γίνεται προσπάθεια να «μετρηθούν» οι προσδοκίες για το μέλλον. Οι δείκτες αυτοί φυσικά δεν βασίζονται σε ιστορικά στοιχεία, αλλά προκύπτουν από ερωτηματολόγια που απαντούν σημαντικοί παράγοντες κάθε κλάδου για το πώς βλέπουν τη μελλοντική πορεία και τη ζήτηση στο μέλλον.

Ενδεικτικά αναφέρουμε τους δείκτες:

- Δείκτης Οικονομικού Κλίματος
- Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη Βιομηχανία
- Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Κατασκευές
- Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο
- Δείκτης Εμπιστοσύνης Καταναλωτών

Μελετώντας την πορεία των παραπάνω δεικτών, μπορούμε να «πάρουμε κλίμα» για το πώς βλέπει η αγορά το δικό της μέλλον. Τους δείκτες αυτούς δεν πρέπει να τους μελετούν μόνο οι επιχειρήσεις που συνδέονται άμεσα με τους παραπάνω κλάδους, αλλά και αυτές που συνδέονται όπως για παράδειγμα οι πωλητές μηχανημάτων σε κατασκευαστικές εταιρίες, οι εταιρίες πληροφορικής που εστιάζονται σε εφαρμογές για τις ανάγκες της βιομηχανίας, εταιρίες που στηρίζουν με υπηρεσίες τις αλυσίδες λιανικής, κ.λπ.

Αμέσως παρακάτω, θα εστιάσουμε το ενδιαφέρον μας στην τρέχουσα εξέταση των βοηθητικών δεικτών, προκειμένου να λάβουμε μια πρώτη εικόνα για το πώς θα μπορούσαν φέτος να κινηθούν τα οικονομικά μεγέθη των επιχει-

ρήσεων.

Προκαταρκτικά βέβαια, θα πρέπει να τονίσουμε ότι, ειδικότερα για φέτος, - και λόγω των νέων δεδομένων και πιθανών μεταβολών που θα μπορούσε να επιφέρει η γενικότερη οικονομική κρίση - η διαδικασία της πρόβλεψης είναι δυσκολότερη από ποτέ. «Low visibility» (χαμηλή ορατότητα) είναι το σλόγκαν που χρησιμοποιούν οι ξένοι αναλυτές, προκειμένου να περιγράψουν την επικρατούσα κατάσταση.

• Δείκτης Οικονομικού Κλίματος

Το Δεκέμβριο του 2008 ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος του IOBE διαμορφώθηκε στις 54,3 μονάδες, σαφώς χαμηλότερα από τα επίπεδα του Νοεμβρίου του 2008, όταν βρισκόταν στις 66,7 μονάδες. Μια καλύτερη εικόνα της γενικότερης και συνολικότερης επιδείνωσης των οικονομικών προσδοκιών θα μπορούσε να προκύψει, αν αναφέραμε ότι η τιμή του Δείκτης Οικονομικού Κλίματος διαμορφώθηκε στις 87 μονάδες για ολόκληρο το 2008 (μέσος όρος) και στις 108 μονάδες για ολόκληρο το 2007.

• Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη Βιομηχανία

Το Δεκέμβριο του 2008 ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη Βιομηχανία διαμορφώθηκε στις 69,4 μονάδες, σαφώς χαμηλότερα από τα επίπεδα του Νοεμβρίου του 2008, όταν βρισκόταν στις 76,8 μονάδες και ακόμη πιο κάτω από το επίπεδο των 97,5 μονάδων του Δεκεμβρίου του 2007.

• Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Κατασκευές

Το Δεκέμβριο του 2008 ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Κατασκευές διαμορ-

Ελλαδικά θέματα

φώθηκε στις 73,0 μονάδες, σαφώς χαμηλότερα από τα επίπεδα του Νοεμβρίου του 2008, όταν βρισκόταν στις 78,7 μονάδες και ακόμη πιο κάτω από το επίπεδο των 81,5 μονάδων του Δεκεμβρίου του 2007.

• Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο

Το Δεκέμβριο του 2008 ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο διαμορφώθηκε στις 66,5 μονάδες, σαφώς χαμηλότερα από τα επίπεδα του Νοεμβρίου του 2008, όταν βρισκόταν στις 77,1 μονάδες και ακόμη πιο κάτω από το επίπεδο των 116,6 μονάδων του Δεκεμβρίου του 2007.

• Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες

Το Δεκέμβριο του 2008 ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες διαμορφώθηκε στις 65,7 μονάδες, σαφώς χαμηλότερα από τα επίπεδα του Νοεμβρίου του 2008, όταν βρισκόταν στις 84,6 μονάδες και ακόμη πιο κάτω από το επίπεδο των 105,1 μονάδων του Δεκεμβρίου του 2007.

• Δείκτης Εμπιστοσύνης Καταναλωτών

Το Δεκέμβριο του 2008 ο Δείκτης Εμπιστοσύνης Καταναλωτών διαμορφώθηκε στις -56 μονάδες, χαμηλότερα από τα επίπεδα του Νοεμβρίου του 2008, όταν βρισκόταν στις -55 μονάδες και πολύ πιο κάτω από το επίπεδο των -29 μονάδων του Δεκεμβρίου του 2007.

Συμπέρασμα: Το γενικότερο συμπέρασμα που θα μπορούσε να προκύψει από τη συνεξέταση των παραπάνω δεικτών είναι ότι οι επιχειρηματικές προσδοκίες: α) ήταν πτωτικές σε ολόκληρη την πορεία του 2008, με χειρότερη εικόνα αυτή του τελευταίου μήνα του έτους β) το 2009 ξεκινά με την αγορά ιδιαίτερα «μουδιασμένη» και γ) αυτό δεν συμβαίνει σε κάποιο τμήμα της οικονομίας, αλλά στο σύνολο των βασικών κλάδων της λεγόμενης «πραγματικής οικονομίας».

Φεύγοντας τώρα από τους δείκτες οικονομικών προσδοκιών πάμε σε μια σειρά άλλων δεικτών, χρήσιμων κατά την εκτίμησή μας, για να αποκτήσουμε μια σφαιρικότερη εικόνα των πραγμάτων.

Πορεία ΑΕΠ: Για πρώτη φορά φέτος, υπάρχουν τόσο έντονες αποκλίσεις μεταξύ των αναλυτών για την πορεία του ελληνικού ΑΕΠ μέσα στο 2009. Ο κρατικός προϋπολογισμός βασίζεται σε μια επίδοση +2,8% που είναι και η πλέον αισιόδοξη από όσες «κυκλοφορούν» στην αγορά. Σε ότι αφορά τις προσδοκίες των ανα-

λυτών έχουν γίνει προβλέψεις που φέρουν το ΑΕΠ της χώρας μας για τη φετινή χρονιά από το +2% έως και το -0,6%(!)

Πιστωτική επέκταση: Με βάση τα στοιχεία του πρώτου ενδεκαμήνου του 2008, τα δάνεια των τραπεζών τρέχουν με διψήφιο ποσοστό ανάπτυξης, με πολύ σημαντικές αυξήσεις να γίνονται ακόμη και μετά το καλοκαίρι, περίοδος κατά την οποία πολλοί παράγοντες της αγοράς κατηγορούσαν τις τράπεζες ότι «έκλεισαν τις στρόφιγγες του δανεισμού». Οι δύο αυτές αντικρουόμενες απόψεις ερμηνεύονται από ορισμένους ως εξής: Πράγματι, από το Σεπτέμβριο και μετά, οι τράπεζες περιορίσαν δραστικά τις νέες χορηγήσεις τους, ωστόσο οι εταιρίες έσπευσαν να κάνουν χρήση όλων σχεδόν των

λόγο αυτό προχώρησε και στην υιοθέτηση του κρατικού πακέτου στήριξης των 28 δις ευρώ προς τις τράπεζες. Το στόχο αυτό φαίνεται να θεωρούν ρεαλιστικό και πολλοί αναλυτές, ωστόσο κάποιοι επενδυτικοί οίκοι (πχ Citigroup, Marfin Analysis) προβλέπουν αύξηση των χορηγήσεων χαμηλότερη του 10% και συγκεκριμένα γύρω στο 7%-8%.

Βιομηχανική δραστηριότητα: Ο δείκτης Βιομηχανικής Δραστηριότητας, με βάση τα πιο πρόσφατα στοιχεία, εμφάνισε το Νοέμβριο του 2008 πτώση 5,5% σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του 2007, ενώ σε επίπεδο ενδεκαμήνου του 2008, ο συγκεκριμένος δείκτης εμφάνισε πτώση 3,2% σε σχέση με το ίδιο χρονικό διάστημα του 2007.

Οικοδομική δραστηριότητα: Σύμφωνα με τα στοιχεία, ο όγκος των νέων αδειών οικοδομής τον Οκτώβριο του 2008 εμφάνισε πτώση 27,5%(!) σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του 2007. Σε επίπεδο δεκάμηνου του 2008, το ποσοστό πτώσης διαμορφώθηκε στο 16,1%, όταν και κατά το δεκάμηνο του 2007 είχε εμφανιστεί μείωση κατά 5% σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2006.

• Επιπλέον αστάθμητοι παράγοντες

Με τις εκτιμήσεις των αναλυτών να διαφέρουν τόσο πολύ μεταξύ τους, υπάρχει σοβαρό πρόβλημα πρόβλεψης για τις πωλήσεις των επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα, υπάρχουν δύο σχολές σκέψης: η πρώτη και πιο αισιόδοξη, θέλει την οικονομική δυσπραγία των τελευταίων μηνών να τη θεωρήσει ως αποτέλεσμα κακής ψυχολογίας, που σταδιακά θα αποκατασταθεί. Και η δεύτερη και πλέον απαισιόδοξη, ότι η κρίση μόλις που εδώ και κάποιους μήνες πλήττει την πραγματική οικονομία, θα ενταθεί κατά τους επόμενους μήνες και θα διαρκέσει τουλάχιστον για ολόκληρο το 2009.

Πέραν όμως αυτού, υπάρχουν και άλλοι αστάθμητοι παράγοντες για τη διαμόρφωση των εταιρικών κερδών μέσα στο 2009, όπως:

- Το ύψος των επιτοκίων, με την κυβέρνηση να επιδιώκει την πτώση τους, μέσα από τη χρήση του πακέτου στήριξης και μέσα από τη συνεχή υποχώρηση των βασικών επιτοκίων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.
- Οι τιμές των commodities (πετρέλαιο, μέταλλα, κ.λπ.) που έχουν σημειώσει μεγάλη υποχώρηση κατά τους τελευταίους έξι μήνες.

αχρησιμοποίητων «γραμμών» (πλαφόν) χρηματοδότησης που είχαν, φοβούμενες μήπως προκύψει μελλοντικά, θέμα επαρκούς χρηματοδότησης.

Σε κάθε περίπτωση πάντως, δύο είναι τα βασικότερα στοιχεία που προκύπτουν. Πρώτον, το γεγονός ότι υπάρχει μια στροφή προς τα επιχειρηματικά δάνεια, σε αντίθεση με τα δάνεια για στεγαστική και καταναλωτική πίστη που υπολείπονται σημαντικά. Και δεύτερον, ότι μέσα στο 2009, ο ρυθμός αύξησης των χορηγήσεων των τραπεζών θα μειωθεί κατακόρυφα. Συγκεκριμένα, η κυβέρνηση έχει θέσει ως στόχο το ποσοστό αυτό να ξεπεράσει το 10% και για το

ΚΟΣΜΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ
Συνέπεια στην εξυπηρέτηση

- ◆ **1η ΣΕ ΑΣΦΑΛΙΣΤΡΑ** μεταξύ των μη τραπεζικών ασφαλιστικών εταιρειών γενικού κλάδου
- ◆ **4η ΣΕ ΣΥΝΟΛΟ 27** ασφαλιστικών εταιρειών γενικού κλάδου
- ◆ **84.000 ΑΣΦΑΛΙΣΤΗΡΙΑ**
- ◆ **ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΑΥΞΗΣΗ** μεριδίου αγοράς τα τελευταία 5 χρόνια
- ◆ **€14.200.000 ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΙΣ** το 2007

Συνέπεια στην εξυπηρέτηση σημαίνει

άμεση πληρωμή απαιτήσεων

Η ΚΟΣΜΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ βάζει σφραγίδα αξιοπιστίας σε όλα τα ασφαλιστήριά της.

Κτίζουμε τη φήμη μας στην ταχύτερη πληρωμή των απαιτήσεων, μηδενίζοντας γραφειοκρατικές διαδικασίες.

Οι άνθρωποί μας, έχουν πάντα στο επίκεντρο της δραστηριότητάς τους εσάς και τα θέματα που σας απασχολούν.

Εγγυώμαστε την άμεση μελέτη και διεκπεραίωση οποιασδήποτε απαίτησης που καλύπτεται από το ασφαλιστήριο.

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

- > Μηχανοκινήτων Οχημάτων
- > Πυρός & Εμπορικών Κινδύνων
- > Κατοικίας
- > Κλοπής
- > Καταστημάτων ShopCare
- > Ιατροφαρμακευτικής Περιθαλψής Care4U
- > Προσωπικών Ατυχημάτων AccidentCare
- > Υγείας Αλλοδαπών
- > Θαλάσσης, Αέρος & Μεταφορών
- > Αστικής Ευθύνης
- > Ευθύνης Εργοδότη
- > Ευθύνης Εργολάβων έναντι Όλων των Κινδύνων (C.A.R)
- > Χρημάτων
- > Γυαλιών
- > Διακοπής Εργασιών
- > Ταξιδιού
- > Σκαφών Αναψυχής
- > Ευθύνης Διοικητικού Συμβουλίου
- > Επαγγελματικής Ευθύνης

T: 22 796 000 **F:** 22 022 000

E: info@cosmosinsurance.com.cy

www.cosmosinsurance.com.cy

Δυναμικοί στόχοι από CNP-Marfin Insurance

Στόχος η πρωτιά στην Κύπρο

Σε συνέντευξη τύπου που πραγματοποιήθηκε τη Δευτέρα, 19 Ιανουαρίου, 2009 στη Λευκωσία, η Marfin Laiki Bank και η CNP Assurances παρουσίασαν τις λεπτομέρειες της συμφωνίας εξαγοράς του 50,1% του μετοχικού κεφαλαίου της Marfin Insurance Holdings Ltd από τη Γαλλική CNP Assurances. Σύμφωνα με το αντικείμενο της συνεργασίας, η CNP, μία από τις μεγαλύτερες εταιρείες στον τομέα των ασφαλειών ζωής τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και παγκοσμίως, αποκτά το 50,1% των ασφαλιστικών εταιρειών του Ομίλου Marfin, τόσο στην Κύπρο όσο και στην Ελλάδα, καταβάλλοντας το ποσό των 145 εκατ. ευρώ. Την ίδια στιγμή, το κέρδος της Marfin Laiki από την πώληση του 50,1% στην CNP, κυμαίνεται μεταξύ των 50-60 εκατ. ευρώ.

Ο Διευθύνων Σύμβουλος της Marfin Ανδρέας Βγενόπουλος και οι Gilles Benoist δεξιά και Xavier Larnaudie - Eiffel αριστερά από τη CNP ανακοινώνουν στην Αθήνα την έναρξη της συνεργασίας τους, την Τρίτη 20 Ιανουαρίου 2009.

Η Ελλάδα το στοίχημα για CNP Marfin

Η απόκτηση μεριδίων στην Ελληνική αγορά αντίστοιχων με αυτών της τραπεζικής παρουσίας της Marfin, είναι το στοίχημα που καλείται να κερδίσει το νέο management της CNP - Marfin Insurance. Το νέο ασφαλιστικό σχήμα, που προέκυψε μετά την απόκτηση μεριδίου 50,1% από τη γαλλική ασφαλιστική εταιρεία CNP Assurances έναντι 145 εκ., στοχεύει σε απόκτηση μεριδίου της αγοράς πέραν του 5% στην Ελλάδα, έναντι 1% που κατέχει σήμερα.

«Ο πρωταρχικός στρατηγικός στόχος της CNP - Marfin είναι η ραγδαία ανάπτυξη των ασφαλιστικών μας εργασιών στον ελλαδικό χώρο», είπε σε σημερινή δημοσιογραφική διάσκεψη ο διευθύνων σύμβουλος της Marfin, Ευθύμιος Μπουλούτας. «Τα σημερινά μερίδια αγοράς που κατέχουν οι ασφαλιστικές μας εταιρείες στην Ελλάδα, αν και σημαντικά αυξημένα από προηγούμενα χρόνια, δεν συνάδουν με τα μερίδια αγοράς που έχει επιτύχει η Marfin Egnatia Τράπεζα στον τραπεζικό τομέα. Στόχος λοιπόν της συμμαχίας μας είναι να επιτύχουμε σημαντική αύξηση στις πωλήσεις ασφαλιστικών προϊόντων ώστε το μερίδιο αγοράς μας στον τραπεζοασφαλιστικό τομέα να συνάδει με το μερίδιο αγοράς μας στον τραπεζικό τομέα», τόνισε.

Ο κ. Ευθύμιος Μπουλούτας ανέφερε ότι η Ελλάδα έχει σημαντικά περιθώρια ασφαλιστικής ανάπτυξης γιατί τα ασφάλιστρα αποτελούν μόλις το 1,9% του ΑΕΠ σε σύγκριση με 10,3% στη Γαλλία, από όπου η CNP αντλεί το 86% των

εισοδημάτων της.

Στην Κύπρο, που είναι πιο ώριμη αγορά, τα ασφάλιστρα ανέρχονται στο 4,2% του ΑΕΠ. Εντούτοις, η CNP Marfin εκτιμά ότι υπάρχουν και εδώ σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης, ιδίως στον τομέα των συντάξεων. «Στον κλάδο των συντάξεων στην Κύπρο αναμένονται θετικά αποτελέσματα από την αναμενόμενη μεταρρύθμιση στο νομοθετικό πλαίσιο όπου θα δίνονται κίνητρα για ανάπτυξη των σχεδίων προσωπικών συντάξεων», είπε ο κ. Μπουλούτας, «καθώς επίσης και από τη διαφώτιση του Κύπριου πολίτη αναφορικά με τη σημαντικότητα των σχεδίων προσωπικών συντάξεων, αφού το σχέδιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων δεν παρέχει ικανοποιητική σύνταξη ώστε να μπορεί ο συνταξιούχος πολίτης να διατηρεί το επίπεδο ζωής που είχε πριν τη συνταξιοδότηση». Ο κ. Μπουλούτας έκανε επίσης λόγο για στρεβλώσεις στην εγχώρια αγορά στην τιμολόγηση κινδύνων, που οφείλεται κυρίως στη δραστηριοποίηση πολλών μικρών παικτών. Στόχος στην Κύπρο παραμένει η διατήρηση των σημαντικών μεριδίων που κατέχει η Cyprialife και η Λαϊκή Ασφαλιστική, που σε ενοποιημένη βάση έχουν το μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς στον ασφαλιστικό κλάδο.

Αναφερόμενος στα οφέλη της συνεργασίας με τη γαλλική ασφαλιστική εταιρεία τόνισε ότι θα τους βοηθήσει να αναβαθμίσουν τα προϊόντα τους στην Κύπρο και στην Ελλάδα, ενώ επεσήμανε ότι «υπάρχει μεγάλο περιθώριο ανάπτυξης της αγοράς αξιοποιώντας την τεχνογνωσία που παρέχεται μέσα από τη συμφωνία με τη

CNP, η οποία προέρχεται από μια χώρα με την πιο ανεπτυγμένη ασφαλιστική αγορά».

Επίσης, από τη στρατηγική αυτή συμμαχία θα προκύψουν συνεργασίες και στις άλλες χώρες που δραστηριοποιείται η Marfin.

Στη συνέχεια λαμβάνοντας το λόγο ο CEO της CNP - Marfin Insurance Holdings, Τάκης Φειδίας, τόνισε με τη σειρά του ότι στόχος είναι «η συνεργασία σε Ελλάδα και Κύπρο να ανταποκριθεί και σε άλλες χώρες ακολουθώντας τη διεθνή στρατηγική ανάπτυξης της τράπεζας».

Αναφερόμενος στη συμφωνία τόνισε ότι «πρόκειται για μια σημαντική συμφωνία η οποία αποκτά ιδιαίτερη σημασία διότι υλοποιείται σε μια περίοδο πολύ μεγάλων προκλήσεων».

Οι ισχυροί όμιλοι, τόνισε, οι οποίοι διαθέτουν σταθερή στρατηγική ανάπτυξης μπορούν να ξεπεράσουν τις δυσκολίες της όποιας συγκυρίας.

Ο ασφαλιστικός της βραχίονας αποτελείται από τις κυπριακές εταιρείες Laiki Cypria Life και Laiki Insurances και τις ελληνικές Marfin Life και Marfin Broker. Από την πλευρά του ο γάλλος σύμβουλος έκανε μια ιστορική αναδρομή των 150 χρόνων της ύπαρξης της, εξηγώντας ότι η CNP διαθέτει παρουσία σε πάρα πολλές χώρες όπως οι Πορτογαλία, Ιταλία και Βραζιλία, ενώ στόχος είναι να επεκταθεί και στην Κίνα. Οικονομική Διευθύντρια της CNP Marfin ορίστηκε η Άντρη Καλλιμάχου, διευθυντής του γενικού κλάδου Κύπρου ο Ανδρέας Στυλιανού, διευθυντής του κλάδου ζωής Κύπρου ο Πόλυς Μιχαηλίδης και βοηθός CEO ο Jean Pascal Garret.

τώρα πίνω ξανά γάλα!

Κρίστηs Delact

Το φρέσκο γάλα που ξέρει τις ευαισθησίες σου!

Αν μέχρι τώρα νόμιζες ότι δεν μπορούσες να πιεις γάλα, μάθε ότι μπορείς να το πίνεις μονορούφι!

Το Κρίστηs Delact είναι το πρώτο φρέσκο γάλα που φρόντισε τις ευαισθησίες όσων από εμάς έχουν δυσανεξία στη λακτόζη, η οποία προκαλείται από την απουσία από τον οργανισμό μας του ενζύμου λακτάση.

Οι δυσκολίες πέψης της λακτόζης, προκαλούν φούσκωμα στην κοιλιά, πόνο στο στομάχι και άλλες διαταραχές στον οργανισμό μας. Υπολογίζεται ότι 6% του γενικού παιδικού πληθυσμού πάσχει από δυσανεξία στη λακτόζη.

Απαντώντας στο πρόβλημα αυτό δημιουργήσαμε το **Κρίστηs Delact**, φρέσκο ελαφρύ γάλα σχεδόν χωρίς λακτόζη.

Έτσι επωφελείστε πλήρως, από όλες τις ευεργετικές για την υγεία ιδιότητες του φρέσκου γάλακτος, **χωρίς τις παρενέργειες** τις οποίες σας προκαλούσε η λακτόζη.

Επιπλέον το Κρίστηs Delact είναι **εμπλουτισμένο με Φολικό Οξύ** (βιταμίνη της ομάδας Β) που υποστηρίζει τη **σωστή ανάπτυξη του εμβρύου** κατά την εγκυμοσύνη και βοηθά στην **πρόληψη καρδιαγγειακών παθήσεων** στα πλαίσια ενός ισορροπημένου προγράμματος διατροφής και άσκησης.

Το Christis Delact, με την ευχάριστα γλυκιά γεύση του, προορίζεται για όλες τις ηλικίες άνω τους ενός.

Οι πρώτες εντολές του προέδρου Μπαράκ Ομπάμα

Γεμάτη ήταν η πρώτη ημέρα του νέου προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών Μπαράκ Ομπάμα στον Λευκό Οίκο. Έπιασε αμέσως δουλειά, δίνοντας στους συνεργάτες του εντολή να εργαστούν για τρία βασικά ζητήματα. Πρώτον, την αποχώρηση των «μάχιμων» στρατευμάτων από το Ιράκ εντός 16 μηνών, δεύτερον, το κλείσιμο του κολαστηρίου του Γκουαντάναμο, και, τρίτον, την άμεση αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης με πρόσθετα και πολυδάπανα «μέτρα τόνωσης».

Ο κ. Ομπάμα άρχισε την ημέρα του με την απαραίτητη πρωινή προσευχή στον καθεδρικό ναό της Ουάσιγκτον. Εγκαταστάθηκε στο Οβάλ Γραφείο και συνεργάστηκε πρώτα με τους κορυφαίους οικονομικούς συμβούλους του και ύστερα με την ηγεσία του Πενταγώνου. Παράλληλα είχε έναν γύρο τηλεφωνικών συνδιαλέξεων με ηγέτες της Μέσης Ανατολής.

Οι πρώτες «εργασίμες» ώρες του αφιερώθηκαν στην οικονομία. «Ο πρόεδρος θα εμφανιστεί στο Κογκρέσο, ελπίζουμε σε διάστημα λίγων εβδομάδων, και θα παρουσιάσει στον αμερικανικό λαό ένα περιεκτικό σχέδιο που θα βοηθήσει στη σταθεροποίηση του πυρήνα του χρηματοοικονομικού μας συστήματος ώστε οι τράπεζες, που παίζουν τόσο κρίσιμο ρόλο στην οικονομία μας, να μπορέσουν να παράσχουν τις απαραίτητες πιστώσεις για να βγούμε από την ύφεση», είπε ο νέος υπουργός Οικονομικών Τίμοθι Γκάιτνερ.

Ως γνωστόν ο κ. Ομπάμα διαπραγματεύεται ήδη παρασκηνακικά με το Κογκρέσο τη διάθεση ενός επιπλέον πακέτου τόνωσης της οικονομίας, με έμφαση στη δημιουργία εκατοντάδων χιλιάδων νέων θέσεων εργασίας αλλά και στηρίξης προβληματικών επιχειρηματικών κλάδων, συνολικού ύψους άνω των 800 δισ. δολαρίων. Όπως έχει ήδη αφεθεί να διαρρεύσει σε αμερικανικά ΜΜΕ το νέο «πακέτο» θα περιλαμβάνει σημαντικές επενδύσεις σε δημόσια έργα και στην προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, αλλά και αρκετά μέτρα που ήδη δημιουργούν μεγάλες τριβές στο εσωτερικό του Δημοκρατικού Κόμματος, όπως φοροαπαλλαγές ύψους 275 δισ. δολαρίων για τα μεσαία και υψηλά εισοδήματα, και «επιβράβευση» των εργοδοτών με 3.000 δολάρια ετησίως για κάθε νέα πρόσληψη.

Ζήτησε την αποχώρηση στρατευμάτων από το Ιράκ, το κλείσιμο του Γκουαντάναμο και άμεσα μέτρα για την οικονομική κρίση

Αμέσως μετά τη «μάχη της οικονομίας», τις απογευματινές ώρες, ο κ. Ομπάμα εστίασε την προσοχή του στους πραγματικούς πολέμους σε Ιράκ και Αφγανιστάν. Υποδέχθηκε στο γραφείο του τον «παραμένοντα» από την κυβέρνηση Μπους υπουργό Άμυνας Ρόμπερτ Γκέιτς και τον αρχηγό του γενικού επιτελείου ναύαρχο Μάικ Μάλεν, αλλά και πολλούς ανώτατους αξιωματικούς και διευθυντές υπηρεσιών ασφαλείας.

Σύμφωνα με πληροφορίες, η εντολή που τους δόθηκε ήταν να προετοιμάσουν «άμεσα» νέα σχέδια για την αποχώρηση όλων των μάχιμων στρατευμάτων από το Ιράκ εντός 16 μηνών. Υπό τον όρο όμως, όπως επαναλαμβάνουν εσχάτως οι συνεργάτες του προέδρου, ότι κάτι τέτοιο

δεν θα θέσει σε κίνδυνο τους χιλιάδες αμερικανούς στρατιωτικούς που θα παραμείνουν για την εκπαίδευση των ιρακινών στρατευμάτων και την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, και δεν θα επηρεάσουν την (άκρως αμφιλεγόμενη) «μείωση των επεισοδίων βίας» στο Ιράκ.

Πολλοί από τους 160.000 αμερικανούς στρατιώτες που επιχειρούν σήμερα στη Μεσοποταμία δεν θα επιστρέψουν στις ΗΠΑ. Θα μετατεθούν στο Αφγανιστάν, όπου το ΝΑΤΟ έχει αναλάβει νομίμως, δηλαδή με εντολή του ΟΗΕ, την τήρηση της τάξης. Η κατάσταση όμως στο Αφγανιστάν και στο Βόρειο Πακιστάν - το «πραγματικό πεδίο μάχης του πολέμου κατά της τρομοκρατίας», σύμφωνα με τον νέο πρόεδρο - βαίνει συνεχώς επιδεινούμενη.

Πάντως η πρώτη «χειροποιαστή» διαταγή του νέου προέδρου αφορούσε το άγος του Γκουαντάναμο. Ο συνταγματάρχης Πάτρικ Πάρις, ανακοίνωσε στον Ομάρ Χαντρ, καναδό πολίτη που συνελήφθη το 2002 στο Αφγανιστάν σε ηλικία 15 ετών και επρόκειτο να δικαστεί την ερχόμενη Δευτέρα για τον φόνο στρατιωτικού γιατρού, ότι «κατόπιν αιτήσεως του νέου προέδρου των ΗΠΑ» η αμφιλεγόμενη διαδικασία «αναστέλλεται για 120 ημέρες». Αργότερα, ο επικεφαλής στρατοδίκης Στίβεν Χένλεϊ ανακοίνωσε την αναστολή και της (πολύ σημαντικότερης) δίκης των πέντε φερομένων ως «εγκεφάλων» των τρομοκρατικών επιθέσεων της 11ης Σεπτεμβρίου 2001. Οι πέντε κατηγορούμενοι διαμαρτυρήθηκαν, ζητώντας να καταδικασθούν σε θάνατο ώστε να γίνουν «μάρτυρες» του Ισλάμ!

Οι συνήγοροι υπεράσπισης των περίπου 240 κρατουμένων «μαχητών του εχθρού» στο Γκουαντάναμο και πολλοί αναλυτές έσπευσαν να ερμηνεύσουν την απόφαση αυτή ως πρώτο βήμα για το οριστικό σφράγισμα της διαβόητης φυλακής. Ήδη αφέθηκε να διαρρεύσει σχέδιο προεδρικού διατάγματος που προαναγγέλλει μεταφορά των κρατουμένων για να δικαστούν στις ηπειρωτικές ΗΠΑ ή στις χώρες καταγωγής τους το πολύ σε 12 μήνες.

Την απόφαση του νέου προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών για αναστολή της λειτουργίας των στρατοδικείων του Γκουαντάναμο χαιρέτισε η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η απόφαση του Μπαράκ Ομπάμα περιέχει έναν «πολύ ισχυρό συμβολισμό», δήλωσε ο επίτροπος της Ε.Ε. για θέματα Δικαιοσύνης, Ζακ Μπαρό, υπογραμμίζοντας ότι με αυτόν τον τρόπο ο νέος πρόεδρος των ΗΠΑ γυρνά σελίδα σε ένα «θλιβερό επεισόδιο». Ο Μπαρό θα μεταβεί προσεχώς στις ΗΠΑ, συνοδευόμενος από τον Τσέχο υπουργό Εσωτερικών, Ιβάν Λάνγκερ, για να συζητήσει το θέμα αυτό με τη νέα αμερικανική κυβέρνηση.

Πολύ θετική έκρινε την απόφαση αυτή του Ομπάμα και ο ειδικός εισηγητής του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων, Μάνφρεντ Νόβακ.

Πάντως, ο Γερμανός υπουργός Εσωτερικών, Βόλφγκανγκ Σόιμπλε, ξεκαθάρισε ότι είναι αντίθετος στην υποδοχή πρώην κρατουμένων στο στρατόπεδο Γκουαντάναμο, οι οποίοι αποτελούν απειλή για «τα ανθρώπινα δικαιώματα».

«Εάν προέρχονται από χώρες που δεν μπορούν να τους δεχθούν στο όνομα της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τότε πρέπει να μείνουν στις Ηνωμένες Πολιτείες», δήλωσε. Το «πάγωμα» των δικών θα δώσει στη νέα αμερικανική κυβέρνηση το χρόνο για να εκτιμήσει τις υποθέσεις και να αποφασίσει ποιος δικαστικός

θεσμός είναι ο καταλληλότερος για την εξέταση οποιασδήποτε μελλοντικής δίκης.

Το στοίχημα στην οικονομία

Τα προβλήματα ωστόσο γίνονται «βουνά», όταν περνάμε στο μέτωπο της οικονομίας. Οι πλέον αξιόπιστες πηγές εκτιμούν τώρα ότι τα τοξικά στοιχεία ενεργητικού, στο χρηματοπιστωτικό σύστημα των ΗΠΑ, μπορούν να οδηγήσουν σε ζημιές 3,6 τρισ. δολαρίων. Να σημειωθεί ότι, μέχρι σήμερα, έχουν συνολικά διαγραφεί άχρηστα στοιχεία ενεργητικού ύψους 1 τρισ. δολαρίων στο παγκόσμιο πιστωτικό σύστημα. Αποτέλεσμα είναι η βαθύτερη μεταπολεμική ύφεση στην πραγματική οικονομία.

Εύκολα λοιπόν μπορεί να φανταστεί κάποιος, ακόμα και αν δεν διαθέτει πτυχίο μακροοικονομικής από το London School of Economics, τι μπορεί να συμβεί, αν οι διαγραφές ενεργητικού τραπεζών συνεχιστούν μέχρι του ποσού των 3,6 τρισ. δολαρίων.

Τα ποσά που θα χρειασθούν για να αποκαταστήσουν τα απαραίτητα κεφάλαια οι αμερικανικές, αλλά και πολλές άλλες τράπεζες στην Ευρώπη και αλλού, ξεπερνούν κάθε φαντασία. Ήδη, στις ΗΠΑ, η προηγούμενη διοίκηση του Τζορτζ Μπους και η παρούσα του Μπαράκ Ομπάμα έχουν αποφασίσει να ξοδέψουν περί τα 2 τρισ. δολάρια για το πιστωτικό σύστημα και την πραγματική οικονομία. Αποτέλεσμα είναι να οδηγούν το έλλειμμα του αμερικανικού κρατικού προϋπολογισμού σε μεγέθη, που δύσκολα μπορούν να υποστηριχθούν.

Η χρηματοδότηση των ελλειμμάτων αυτών γίνεται προφανώς με έκδοση χρέους, που κά-

ποιος βέβαια πρέπει να αγοράσει. Και στο σημείο αυτό τα προβλήματα μετατρέπονται από εσωτερικά οικονομικά των ΗΠΑ σε διεθνή, δεδομένου ότι η αμερικανική οικονομία δεν διαθέτει σχεδόν καθόλου εγχώριες αποταμιεύσεις.

Οι παραδοσιακοί αγοραστές αμερικανικού κρατικού χρέους στην Ιαπωνία και την Κίνα, ωστόσο, έχουν τώρα τα δικά τους προβλήματα, και δεν εμφανίζονται διατεθειμένοι να συνεχίσουν να καλύπτουν τα ανοίγματα των ΗΠΑ. Και όλα αυτά χωρίς να αναφέρουμε τις εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας, που έχει υποσχεθεί ο Μπαράκ Ομπάμα. Πράγματι λοιπόν, το έργο, που έχει θέσει στον εαυτό του, είναι ηράκλειο.

Συστάσεις προς Αξιωματούχους

«Κόψτε τις παρτίδες με τους λομππίστες»

Συστάσεις για την ηθική συμπεριφορά των υφισταμένων του ανήγγειλε ο πρόεδρος Ομπάμα, επιβάλλοντας νέους περιορισμούς στις σχέσεις των κυβερνητικών αξιωματούχων με τους «λομππίστες» της Ουάσιγκτον, δηλαδή τους εκπροσώπους των οργανωμένων συμφερόντων. «Είμαστε εδώ ως υπηρέτες του Δημοσίου και όχι για να προωθούμε τους εαυτούς μας ή επιχειρηματικά συμφέροντα» τόνισε. Και ανακοίνωσε ότι απαγορεύει στους υφισταμένους του όχι μόνο την αποδοχή δώρων αλλά και την εργασία για λογαριασμό διαφόρων «λόμπι» έπειτα από τυχόν απομάκρυνσή τους από τις θέσεις τους, «για όσο θα είμαι πρόεδρος». Επίσης «πάγωσε» τις αμοιβές (ήδη αρκετά παχυλές) του προσωπικού του Λευκού Οίκου.

Ορκωμοσία με ρεκόρ στο Διαδίκτυο

Περισσότεροι από 21,3 εκατ. άνθρωποι παρακολούθησαν σε απευθείας σύνδεση από τον δικτυακό τόπο του CNN την ορκωμοσία του Μπαράκ Ομπάμα. Πρόκειται για άλλο ένα ρεκόρ του νέου προέδρου των ΗΠΑ ύστερα από εκείνο που σημειώθηκε στην ιστοσελίδα του CNN στις 4 Νοεμβρίου, όταν 5,3 εκατ. παρακολούθησαν ζωντανά στο Διαδίκτυο την εκλογή του. Περίπου ένα εκατομμύριο άνθρωποι αντάλλαξαν σύντομα μηνύματα μέσω ειδικής εφαρμογής στη σελίδα κοινωνικής δικτύωσης Facebook, 40.000 φωτογραφίες του γεγονότος «ανέβηκαν» στο Flickr από χρήστες του φωτογραφικού ιστοτόπου, ενώ στο Youtube κάθε λεπτό της ορκωμοσίας καταχωρίζονταν κατά μέσο όρο 3,5 βιντεάκια! Μικροπροβλήματα παρατηρήθηκαν σε αρκετά σημεία του κόσμου, αν υπολογίσουμε την αυξημένη ζήτηση. Και στην Ελλάδα το ενδιαφέρον ήταν μεγάλο. Στην τηλεόραση το Mega κατείχε το προβάδισμα της τηλεθέασης αφού στη συχνότητά του συντονίστηκαν 1.262.000

ΗΠΑ: Νέα εποχή

ηλεθεατές (31,1% επί των ανοικτών δεκτών). Αντίστοιχα στη NET την ορκωμοσία παρακολούθησαν 450.000 τηλεθεατές (13,4%) και στον ANT1 420.000 τηλεθεατές (11,6%).

Το φόρεμα της «κυρίας Ο»

Τελικά ήταν η λευκή τουαλέτα της «κυρίας Ο» το φόρεμα που έκλεψε την παράσταση. Το νέο προεδρικό ζεύγος έλαμψε στις πίστες των δέκα χοροεσπερίδων τις οποίες τίμησε με την παρουσία του μετά την ορκωμοσία. Εκείνος, κομψός στο κοστούμι του και εκείνη, εντυπωσιακή με το έξωμο φόρεμα από σιφόν. Μπαράκ και Μισέλ έδωσαν ένα φιλή στο στόμα στον πρώτο χορό, υπό τα χειροκροτήματα του πλήθους. Όλα τα βλέμματα έπεσαν επάνω στην πρώτη κυρία των ΗΠΑ και στη λευκή τουαλέτα από σιφόν μετάξι, που ήταν διακοσμημένη με οργάντζα και κρύσταλλα Σβαρόφσκι, και κεντημένη με ασημένια κλωστή. Η εντυπωσιακή τουαλέτα σχεδιάστηκε από τον 26χρονο Τζέισον Γου, κατόπιν παραγγελίας της κυρίας Ομπάμα. Επιθυμία του σχεδιαστή ήταν να εκφράζει το φόρεμα «την ελπίδα. Το νέο...Γράφουμε ιστορία και ήθελα να το εκφράσω».

Τζόρτζ Μίτσελ

Σε αποστολή στη Μέση Ανατολή οπλισμένος με υπομονή

Ο Τζόρτζ Μίτσελ, η επιλογή του Μπαράκ Ομπάμα για το δύσκολο πόστο του αμερικανού μεσολαβητή στη Μέση Ανατολή, θεωρείται ένας από τους ήρωες της ειρηνευτικής διαδικασίας στη Βόρεια Ιρλανδία, καθώς διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο για τον τερματισμό της βίας.

Ο πρώην γεροϋσιαστής βοήθησε να ξεπεραστούν, χωρίς να εκτροχιαστεί η ειρηνευτική διαδικασία, βίαια περιστατικά, πολιτικές κρίσεις και αδιέξοδα. Απεσταλμένος του Μπιλ Κλίντον

στην περιοχή τη δεκαετία του 1990, έμεινε στην Ιστορία επειδή πρότεινε έναν ρεαλιστικό συμβιβασμό: οι ένοπλες οργανώσεις θα διατηρούσαν τα όπλα τους όσο θα διαρκούσαν οι διαπραγματεύσεις. Αργότερα ανέλαβε συντονιστής των συνομιλιών που κατέληξαν να φέρουν στο ίδιο τραπέζι τους Ενωτικούς Προτεστάντες του Ολστερ και τους Καθολικούς Ιρλανδούς του Σιν Φέιν. Αποτέλεσμα, η ιστορική συμφωνία της Με-

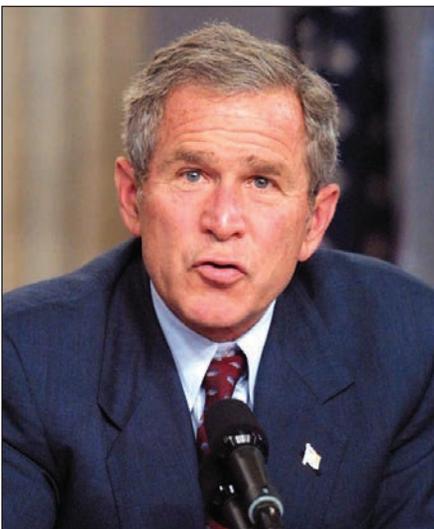
γάλης Παρασκευής του 1998.

Κύριο χαρακτηριστικό του κ. Μίτσελ είναι η απεριόριστη υπομονή του. Ένα άλλο η επιμονή του στη συνέχιση της διαδικασίας, ασχέτως του πόσο λίγες είναι οι ελπίδες επιτυχίας. Έχει προσωπική σχέση τόσο με την Ιρλανδία όσο και με τη Μέση Ανατολή. Είναι ιρλανδικής καταγωγής και ο πατέρας του υιοθετήθηκε από έναν θυρωρό και τη λιβανέζικης καταγωγής σύζυγό του. Ο κ. Μίτσελ διετέλεσε γεροϋσιαστής των Δημοκρατικών επί 14 χρόνια και επικεφαλής της πλειοψηφίας στη Γερουσία.

Σκεπτικιστής ο Μπους, αμετανόητος ο Τσένι

Με τα φώτα της δημοσιότητας να έχουν ήδη απομακρυνθεί από αυτούς, ο πρώην πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών Τζορτζ Μπους και ο πρώην αντιπρόεδρος Ντικ Τσένι φρόντισαν τις τελευταίες εβδομάδες της θητείας τους να δώσουν αρκετές συνεντεύξεις υπεραμυνόμενοι ή απολογούμενοι για τα πεπραγμένα τους. Ενώ όμως και οι δύο ήταν λαλίστατοι, οι απόψεις τους έχουν πλέον σοβαρές αποκλίσεις. Ο κ. Μπους εμφανίστηκε περισσότερο στοχαστικός, αν όχι και μετανιωμένος, σε σχέση με συγκεκριμένες επιλογές του. Δήλωσε «απροετοίμαστος για τον πόλεμο», ενώ απέδωσε κάποιες ευθύνες για την εισβολή στο Ιράκ σε «λανθασμένες πληροφορίες που έλαβε από τις μυστικές υπηρεσίες».

Στον αντίποδα, ο κ. Τσένι παραμένει σκληρός και «γεράκι». Προτίμησε να κρατήσει μέχρι τέλους μια ανυπότακτη, προκλητική για πολλούς, στάση. «Αισθάνομαι πολύ καλά για όλα όσα κάναμε. Αν βρισκόμουν στις ίδιες συνθήκες ξανά, θα έκανα ακριβώς τα ίδια πράγματα» δήλωσε χωρίς περιστροφές στους «Washington Times» πριν από λίγες ημέρες. Δεν παρέλει-

ΗΠΑ: Νέα εποχή

ψε να υπερασπιστεί τον «τεχνητό πνιγμό», τη μέθοδο η οποία εφαρμόζεται για την ανάκριση των κρατουμένων στο Γκουαντάναμο. Επίσης επέκρινε ως «λανθασμένες» τις επανειλημμένες αποφάσεις του ανώτατου δικαστηρίου των ΗΠΑ που στρέφονται κατά της πολιτικής Μπους στο θέμα των συνθηκών κράτησης στις φυλακές της αμερικανικής βάσης στην Κούβα.

Η διαφοροποίηση ως προς το ύφος, εκτιμούν

αναλυτές, αφορά κυρίως τις επιλογές της αμερικανικής προεδρίας κατά τη δεύτερη θητεία. Τα δεδομένα άλλαξαν το 2006, όταν ο κ. Ράμσφελντ απομακρύνθηκε από τη θέση του- η μόνη προεδρική επιλογή με την οποία διαφώνησε δημοσίως ο Ντικ Τσένι- και στο υπουργείο Εξωτερικών τοποθετήθηκε η Κοντολιζα Ράις. Η ίδια ήταν που προέταξε τη διπλωματική οδό αντί της επιθετικής πολιτικής στις σχέσεις με τα δύο

«άτακτα έθνη», το Ιράν και τη Βόρεια Κορέα, «αποκαθλώνοντας» με αυτόν τον τρόπο τον κ. Τσένι. Παρά τις διαφορετικές εκτιμήσεις τους, οι δύο πρώην ισχυροί άνδρες της Ουάσιγκτον συνεχίζουν να γευματίζουν μαζί κάνοντας σχέδια για τη ζωή μακριά από τη δημοσιότητα. Αμφότεροι σκοπεύουν να αφιερώσουν μέρος του χρόνου τους στη συγγραφή βιβλίων προσφέροντας τροφή στους ιστορικούς του μέλλοντος.

Προεκλογικό ταξίδι στην... Ουάσιγκτον

Πρόσκληση από τον νέο πρόεδρο των ΗΠΑ φαίνεται ότι έχει ήδη εξασφαλίσει ο έλληνας πρωθυπουργός, προσθέτοντας άλλο ένα όπλο στην προεκλογική του φαρέτρα σε μια περίοδο όπου μελετά την πρόωρη προσφυγή στις κάλπες. Αξιοποιώντας την προεδρία του ΟΑΣΕ, αλλά και μια γιορτή για τους ομογενείς που παραδοσιακά διοργανώνει ο Λευκός Οίκος με αφορμή την εθνική επέτειο, ο κ. Καραμανλής φαίνεται ότι θα βρεθεί στο Οβάλ Γραφείο το μεσημέρι της 24ης Μαρτίου, για να έχει την πρώτη του συνάντηση με τον κ. Μπαράκ Ομπάμα.

Παρά τις διαψεύσεις συνεργατών του Πρωθυπουργού που επιμένουν ότι τίποτε ακόμη δεν έχει οριστικοποιηθεί, διασταυρωμένες πληροφορίες του «Βήματος» επιμένουν πως το υπουργείο Εξωτερικών, αλλά και το Μέγαρο Μαξίμου, έχει λάβει ήδη μια πρώτη επιβεβαίωση από το επιτελείο του κ. Ομπάμα, στην οποία τονίζεται ότι είναι εφικτή μια συνάντηση του πλανητάρχη με τον έλληνα πρωθυπουργό στο περιθώριο της γιορτής που θα πραγματοποιηθεί στον Λευκό Οίκο στις 24 Μαρτίου προς τιμήν των ελλήνων ομογενών.

Οι λεπτομέρειες και η οριστική ημερομηνία θα κλειστούν κατά πάσα πιθανότητα κατά τη διάρκεια της επίσκεψης της κυρίας Ντόρας Μπακογιάννη στην Ουάσιγκτον στα τέλη Φεβρουαρίου, όπου θα έχει και την πρώτη επίσημη συνάντηση με την αμερικανίδα ομόλογό της κυρία Χίλαρι Κλίντον.

Καθοριστικό ρόλο στο κλείσιμο της συνάντησης Ομπάμα- Καραμανλή φαίνεται ότι έπαιξε η στάση που ακολούθησε η ελληνική κυβέρνηση κατά την προεκλογική περίοδο στις ΗΠΑ, στηρίζοντας υπόγεια, αλλά εμφανώς τον αντίπαλο του κ. Τζορτζ Μπους, αλλά και η μετριοπαθής αντίδραση της ελληνικής κυβέρνησης μετά την εκλογή του. Ταυτόχρονα η προεδρία που έχει η χώρα μας στον ΟΑΣΕ χάρισαν ένα προβάδισμα στον κ. Καραμανλή έναντι αρκετών άλλων

Συνάντηση Καραμανλή- Ομπάμα στις 24 Μαρτίου με την ευκαιρία των εορτασμών της Ομογένειας

ηγετών που πιέζουν την Ουάσιγκτον για μια συνάντηση πολύ σύντομα- προβάδισμα που αξιοποιήθηκε σωστά και από τις γνωριμίες που έχουν στο επιτελείο του κ. Ομπάμα τόσο η κυρία Ντόρα Μπακογιάννη όσο και άλλα κυβερνητικά στελέχη.

Εφόσον πάντως η ημερομηνία επίσκεψης του κ. Καραμανλή στον Λευκό Οίκο επιβεβαιωθεί και επίσημα, είναι σαφές ότι θα επηρεάσει και τον εκλογικό σχεδιασμό του: δεν πρόκειται να προγραμματίσει εκλογές νωρίτερα από τις 3 Μαΐου, αφού δεν μπορεί να τις προκηρύξει πριν από τις 5 Απριλίου.

Εκτός της συνάντησης που θα έχουν στην Ουάσιγκτον, ο πρόεδρος των ΗΠΑ και ο έλληνας πρωθυπουργός θα συναντηθούν και πάλι (αλλά για ελάχιστο χρόνο και εθιμοτυπικά) στη Σύ-

νοδο Κορυφής του NATO που θα πραγματοποιηθεί στα γαλλογερμανικά σύνορα (μεταξύ Στρασβούργου και Κεμ) στις 3 και 4 Απριλίου. Επειδή ο κ. Καραμανλής σχεδιάζει να αξιοποιήσει πολιτικά και τις δύο συναντήσεις, αλλά και το πάγωμα των ενταξιακών διαπραγματεύσεων του NATO με την πΓΔΜ που θα επιβεβαιωθεί τότε, είναι αναγκασμένος να μην προχωρήσει στην προκήρυξη των εκλογών ώσπου να ολοκληρωθούν αυτές οι επαφές, για να μην κατηγορηθεί ότι χρησιμοποιεί τα εθνικά θέματα για κομματική προπαγάνδα. Θεωρείται λοιπόν σχεδόν βέβαιο από τους επιτελείς του ότι, ακόμη και αν αποφασίσει να καταφύγει σε εκλογές, δεν θα τις προκηρύξει πριν από τις 5 Απριλίου, και συνεπώς δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν πριν από την Κυριακή 3 Μαΐου.

Life Cover Plus

Για εσένα και την οικογένειά σου

Τι αξίζει
περισσότερο
όταν επιλέγεις
ασφάλιση Ζωής;

Να επιλέγεις
τις σωστές
παροχές.

Το να επιλέξεις τη σωστή
εταιρία είναι το ίδιο σημαντικό
με το να επιλέξεις τις σωστές
παροχές.

Η **Alico AIG Life** εταιρία
μέλος του American International
Group, είναι η σωστή επιλογή.

Η **Alico AIG Life** παρέχει
προστασία σε οικογένειες σε
όλο το κόσμο για περισσότερα
από 85 χρόνια.

Γνωρίζουμε τις ασφαλίσσεις Ζωής.

LIFE ESSENTIALS™
Για ό,τι αξίζει περισσότερο

Alico AIG Life

Πέρα από ασφάλιση Ζωής, με το **Life Cover Plus**,
η **Alico AIG Life** παρέχει:

- Καταβολή του ασφαλισμένου κεφαλαίου σε περίπτωση απώλειας Ζωής ή σε περίπτωση διάγνωσης μίας από τις παρακάτω σοβαρές ασθένειες:*
  - Καρκίνο
  - Καρδιακή προσβολή
  - Εγκεφαλικό
  - Στεφανιαία νόσο που απαιτεί χειρουργική επέμβαση
  - Νεφρική ανεπάρκεια
  - Μεταμόσχευση βασικών ανθρωπίνων οργάνων
  - Τύφλωση
- Διπλασιασμό του ασφαλισμένου κεφαλαίου σε περίπτωση απώλειας Ζωής από ατύχημα
- Πληρωμή των ασφαλίσεων σου σε περίπτωση Μόνιμης Ολικής Ανικανότητας για εργασία
- Στη λήξη, επιστροφή του 25% των καταβληθέντων ασφαλίσεων σαν φιλοδώρημα για τη διατήρηση της ασφάλισης, εφόσον βέβαια δεν έχει προκύψει απώλεια Ζωής ή καταβολή του ασφαλισμένου κεφαλαίου λόγω μίας από τις παραπάνω αναφερθείσες ασθένειες.

* Σημ.: Οι όροι του Ασφαλιστηρίου Συμβολαίου παρέχουν ακριβείς λεπτομέρειες για τις καλυπτόμενες σοβαρές ασθένειες

ARISTO

Ώρα για σπίτι.

AMARYLLIS COURT - LYKAVITOS

- Τετραώροφο συγκρότημα 8 ανεξάρτητων πολυτελών διαμερισμάτων των δύο και τριών υπνοδωματίων
- Σε μια ήσυχη γειτονιά στην καρδιά της Λευκωσίας, στο Λόφο Λυκαβηττού, επί της οδού Καστοριάς
- Λειτουργικοί, άνετοι χώροι μοντέρνας αρχιτεκτονικής και εκλεπτυσμένης αισθητικής
- Κορυφαίας ποιότητας τεχνικά υλικά κατασκευής και επενδύσεων

IRIS COURT - STROVOLOS

- Μοναδικό συγκρότημα δώδεκα πολυτελών διαμερισμάτων, δύο, τριών και τεσσάρων υπνοδωματίων
- Λειτουργικοί, άνετοι χώροι μοντέρνας αρχιτεκτονικής με άρτια και πολυτελή τεχνικά υλικά τόσο για τους εσωτερικούς, όσο και για τους εξωτερικούς χώρους
- Στην πλέον προνομιούχα περιοχή της Δασούπολης στον Στρόβολο επαρχίας Λευκωσίας
- Το συγκρότημα δομείται σε τρεις ορόφους σε έκταση δυο οικοπέδων, δίπλα από δημοτικό πευκόφυτο χώρο πρασίνου

ANEMONE COURT - LYKAVITOS

- Μια σύγχρονη αστική πολυκατοικία αποτελούμενη από μοντέρνα διαμερίσματα ενός, δύο και τριών υπνοδωματίων
- Σε μια ήσυχη και ασφαλή περιοχή που βρίσκεται σε κομβικό σημείο της πόλης της Λευκωσίας, στο Λόφο Λυκαβηττού, επί της οδού Τομπάζη
- Με καλοσχεδιασμένους εσωτερικούς χώρους και ειδικά διαμορφωμένο εσωτερικό αίθριο πλούσιας φύτευσης.

Για περισσότερες πληροφορίες καλέστε τον αριθμό χωρίς χρέωση

8000 33 90 (Λευκωσία)

ARISTO
DEVELOPERS

www.aristodevelopers.com

Η Aristo Developers βράβευσε τους άριστους μαθητές

Το Σάββατο 10 Ιανουαρίου 2009, πραγματοποιήθηκε στην αίθουσα συνεδριάσεων των Κεντρικών Γραφείων της εταιρείας Aristo Developers στη Πάφο, η πλέον καθιερωμένη τελετή βράβευσης των αριστούχων μαθητών (παιδιών υπαλλήλων της εταιρείας). Στη σεμνή αυτή τελετή η Επιτροπή Υποτροφιών του Οργανισμού μετά από αξιολόγηση, επέλεξε μεταξύ άλλων τους τρεις πρώτους αριστεύσαντες μαθητές προς βράβευση για την επίδοσή τους στα μαθήματα που παρακολούθησαν κατά τη διάρκεια του Ακαδημαϊκού Έτους 2007-2008.

Της τελετής, προέστη ο πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος του Οργανισμού κ. Θεόδωρος Αριστοδήμου, οποίος εξήρε την προσπάθεια των παιδιών για τις επιδόσεις τους στα μαθήματα τους και τόνισε μεταξύ άλλων 'την σημασία της κατάκτησης της γνώσης η οποία δεν συγκρίνεται με κανένα υλικό αγαθό και αποτελεί σημαντικό εφόδιο για την ολοκλήρωση του ανθρώπου'.

Η τελετή ολοκληρώθηκε με την απονομή τιμητικών διπλωμάτων και σημαντικών χρηματικών βραβείων υπό μορφή υποτροφίας προσωπικά από τον κ. Θεόδωρο Αριστοδήμου στους αριστεύσαντες: Τζιωρτζίνα Χριστοδούλου, Σάββα Αχιλλέως και Μαρίνα Ανδρέου.

Η Aristo Developers «Καλύτερη Εταιρεία Ανάπτυξης Γης στην Κύπρο»

Η δημιουργία ενός ετήσιου, έγκυρου και καθολικώς αποδεχτού θεσμού βράβευσης επιχειρήσεων και μάντζερ, που έχουν διαπρέψει είναι κάτι που έλειπε από τα επιχειρηματικά δρώμενα της Κύπρου και είναι πλέον γεγονός.

Το περιοδικό IN Business δημιούργησε τον ετήσιο θεσμό επιχειρηματικών βραβείων, κατά τον οποίο θα επιλέγονταν εταιρείες, μάντζερ και στελέχη που έχουν ξεχωρίσει για το 2008. Τα IN Business Awards παρουσίασε η Ελληνική Τράπεζα σε συνεργασία με την IMH CREATIVE SOLUTIONS στις 15 Ιανουαρίου 2009, στο ξενοδοχείο Hilton Park στη Λευκωσία.

Η άψογη από πλευράς παρουσίας και οργάνωσης βραδιά, σκοπό είχε να επιβραβεύσει επιχειρήσεις μάντζερ και επιχειρηματικές πρακτικές που έχουν ξεχωρίσει τους τελευταίους 12 με 18 μήνες.

Η Aristo Developers η οποία ήταν υποψήφια μεταξύ άλλων τεσσάρων κυπριακών εταιρειών στη κατηγορία «Καλύτερη Εταιρεία Ανάπτυξης Γης στην Κύπρο», κατάφερε

μετά από ψηφοφορία τόσο από το αναγνωστικό κοινό του περιοδικού IN Business όσο και από το ευρύ κοινό σε προκαθορισμένο χρονικό διάστημα να εξασφαλίσει την τιμητική διάκριση ως «Καλύτερη Εται-

ρεία Ανάπτυξης Γης στην Κύπρο» αποδεικνύοντας για ακόμη μια φορά την ηγετική φυσιογνωμία και την εμπιστοσύνη που εμπνέει στο κοινό η 30χρονη παρουσία της εταιρείας στον κυπριακό χώρο και όχι

μόνο.

Το βραβείο απένευσε η Δήμαρχος Λευκωσίας κ. Ελένη Μαύρου στην Διοικητικό Σύμβουλο της εταιρείας Aristo Developers κ. Ρούλα Αριστοδήμου.

ΠΑΣΥΞΕ:

Έκτακτη Γενική Συνέλευση

Πραγματοποιήθηκε πρόσφατα με μεγάλη επιτυχία η Έκτακτη Γενική Συνέλευση των Μελών του Παγκύπριου Συνδέσμου Ξενοδόχων, στο Ξενοδοχείο HOLIDAY INN στη Λευκωσία. Με το πέρας των εργασιών της Συνέλευσης, ακολούθησε Γεύμα στο οποίο παρακάθησαν ο Υπουργός Εμπορίου, Βιομηχανίας & Τουρισμού, Πρόεδροι και Γενικοί Διευθυντές Κοινοβουλευτικών Επιτροπών, Ημικρατικών και άλλων Οργανισμών, Συνδέσμων και αρμόδιων τουριστικών φορέων, καθώς και εκπρόσωποι των ΜΜΕ.

Σε ένδειξη τιμής και εκτίμησης της προσφοράς του Τάσου Παπαδόπουλου, τηρήθηκε μονόλεπτη σιγή μιας και ο ΠΑΣΥΞΕ είχε μια μακρά και ιδιαίτερη σχέση μαζί του, η οποία ξεκίνησε από την ίδρυση του Συνδέσμου όταν ως νομικός συνέταξε το Καταστατικό του ΠΑΣΥΞΕ.

Κατά τη διάρκεια του Γεύματος ο Πρόεδρος του ΠΑΣΥΞΕ, κ. Χ. Λοιζίδης, σε σύντομη ομιλία του, έκανε ανασκόπηση της τουριστικής χρονιάς, καλύπτοντας και τα κύρια προβλήματα/προκλήσεις στα οποία ο ΠΑΣΥΞΕ καλείται συλλογικά να δώσει άμεσα αποτελεσματικές λύσεις για ανάκαμψη της τουριστικής Κύπρου, ενώ ο κ. Αγγελος Λοιζίου του Οίκου PWC και Πρόεδρος του I.S.H.C. έκανε μια σύντομη παρουσίαση των νέων διεθνών τάσεων του τουρισμού, σύμφωνα και με τα συμπεράσματα της πρόσφατης συνόδου του International Society of Hospitality Consultants (I.S.H.C.).

• **Απόσπασμα ομιλίας του κ. Χάρη Λοιζίδη:**

Τα νέα για την τουριστική χρονιά που πέρασε δεν είναι καλά και εμπερικλείουν ανησυχητικές ενδείξεις, όπως η συνεχής μείωση των αφίξεων, αλλά κυρίως των εσόδων από τον τουρισμό. Τα δε νέα για όσα θα ακολουθήσουν, λαμβανομένων υπόψη των διαστάσεων της διεθνούς οικονομικής κρίσης, είναι αρκετά δυσόπινα. Τα μηνύματα από την παγκόσμια οικονομική κρίση είναι αρνητικά. Χρεοκοπίες εταιρειών-κολοσσών, επιβράδυνση των ανεπτυγμένων οικονομιών, απώλεια εκατοντάδων χιλιάδων θέσεων εργασίας, συνθέτουν την κατάσταση ενώπιον της οποίας βρίσκεται η διεθνής οικονομία.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα, η τουριστική βιομηχανία του τόπου, κινητοποιήθηκε:

- για να υποδείξει τη σοβαρότητα της κατάστασης
- να αξιολογήσει τους πιθανούς κινδύνους από

τη μη έγκαιρη λήψη προληπτικών μέτρων, και

- να προτείνει λύσεις

Από κοινού με τους συναδέλφους μας του ΣΤΕΚ και του ACTA, εργαστήκαμε για να συλλέξουμε όλες εκείνες τις πληροφορίες από τις κύριες αγορές που μας ενδιαφέρουν, για να διαπιστώσουμε τις τάσεις και τις διαθέσεις των μεγάλων οργανωτών ταξιδιών. Δυστυχώς οι ενδείξεις μιλούν για μία τάση μείωσης στις προκρατήσεις, της τάξης του 15 με 20%.

Εργαστήκαμε επίσης από κοινού για να δούμε τι κάνουν οι άλλες χώρες και κυρίως οι ανταγωνιστικοί μας προορισμοί για να αντιμετωπίσουν την κρίση. Εντοπίσαμε ενδιαφέρουσες και

τολμηρές κινήσεις, οι οποίες καταδεικνύουν και την ανεπάρκεια των μέτρων που εξήγγειλε η δική μας κυβέρνηση. Δεν θέλω να είμαι άδικος. Τα μέτρα που εξαγγέλθηκαν είναι στη σωστή κατεύθυνση, όμως απέχουν πολύ από τη σημαντική πραγματικότητα.

Η αύξηση κατά 12 εκατομμύρια ευρώ των κονδυλίων για προβολή και διαφήμιση στο εξωτερικό και η προώθηση μέτρων για διευκόλυνση των ταξιδιωτών από τρίτες χώρες, ασφαλώς και δεν μπορούν να θεωρούνται επαρκή μέτρα για αντιμετώπιση μιας κρίσης των διαστάσεων που μόλις περιέγραψα. Είναι μέτρα, τα οποία κατά την άποψή μας, έπρεπε έτσι κι αλλιώς να είχαν λη-

φθεί, ανεξαρτήτως της κρίσης.

Ούτε βεβαίως το κονδύλι των 13 εκατομμυρίων ευρώ που εγκρίθηκε - ένα περίπου χρόνο πριν ξεσπάσει η κρίση - για έργα εμπλουτισμού και ποιοτικής αναβάθμισης του τουριστικού μας προϊόντος για περίοδο πέντε χρόνων, μπορεί να θεωρείται σοβαρή επένδυση στη σημαντική αυτή βιομηχανία του τόπου, όταν μία μόνο ξενοδοχειακή μονάδα χρειάζεται για την αναβάθμιση και προσαρμογή της στα νέα δεδομένα που απαιτεί ο σύγχρονος τουρίστας, μεταξύ 2 και 5 εκατ. ευρώ.

Όπως είπα, δεν μείναμε στις διαπιστώσεις και την άσκηση κριτικής. Ο ρόλος μας είναι δημιουργικός. Προτείνουμε λύσεις. Λύσεις οι οποίες δεν αποσκοπούν ασφαλώς στο να αυξήσουν τα δικά μας έσοδα και κέρδη, όπως κάποιοι βεβιασμένα και - επιτρέψτε μου να πω - επιπόλαια, μπορεί να σχολιάσουν.

Λύσεις οι οποίες θα μειώσουν την τιμή του τουριστικού μας πακέτου, καθιστώντας το πιο ανταγωνιστικό. Διότι μέσα στις συνθήκες κρίσης που βιώνουμε, αντιλαμβάνεστε ότι ο παράγοντας «τιμή» δεν θα είναι απλώς το πρώτο κριτήριο, αλλά πιθανώς το πιο καθοριστικό κριτήριο στην επιλογή προορισμού.

Είχαμε τονίσει τότε και το επαναλαμβάνουμε και σήμερα: Τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν πρέπει να είναι τολμηρά και πρέπει να ληφθούν εγκαίρως. Τώρα, που η κατάσταση είναι ακόμη σε κά-

ποιο βαθμό αναστρέψιμη.

Αν τα ετήσια έσοδα της χώρας μας από τον τουρισμό προσεγγίζουν τα 2 δισεκατομμύρια ευρώ, ο καθένας μπορεί να αναλογιστεί τις επιπτώσεις που θα έχει στην κυπριακή οικονομία μια απώλεια της τάξης του 10%, για να μην πω του 20% και θεωρηθεί ότι κινδυνολογώ. Χρειάζεται κυρίως, άμεση κινητοποίηση. Σήμερα, όχι αύριο.

• Ο κ. Άγγελος Λοΐζου παρουσίασε τις 10 θεμελιώδεις συμπεριφορές για τουριστικές επιχειρήσεις και οργανισμούς

Στο περιθώριο της Έκτακτης Γενικής Συνέλευσης του ΠΑΣΥΞΕ, ο Συνέταιρος Υπεύθυνος Υπηρεσιών Τουριστικών Επιχειρήσεων των PricewaterhouseCoopers Κύπρου και Πρόεδρος του ISHC κ. Άγγελος Λοΐζου παρουσίασε τις 10 θεμελιώδεις συμπεριφορές για τουριστικές επι-

χειρήσεις και οργανισμούς (οι οποίες παρουσιάζονται στο διάγραμμα που επισυνάπτεται). Οι συμπεριφορές αυτές είναι σήμερα περισσότερο επίκαιρες από ποτέ δεδομένης και της ευρύτερης οικονομικής κρίσης η οποία ήδη επηρεάζει ιδιαίτερα τις ανεπτυγμένες «ανοικτού τύπου» οικονομίες όπως είναι και η κυπριακή.

Χαρακτηριστικά ο κ. Λοΐζου στην ομιλία του ανέφερε ότι οι συμπεριφορές αυτές αφορούν τόσο τον ιδιωτικό τομέα, όσο και την τοπική αυτοδιοίκηση αλλά και τις κρατικές Αρχές. Ως εκ τούτου, για κάθε μια συμπεριφορά παρουσιάστηκαν και συγκεκριμένες δράσεις οι οποίες θα πρέπει άμεσα να αναληφθούν από κάθε έναν από τους τρεις παραπάνω εταίρους και παρουσιάζονται συνοπτικά στον πίνακα που επισυνάπτεται.

• Οι PwC προτείνουν: 10 βασικές συμπεριφορές τουριστικών επιχειρήσεων και οργανισμών... για ορθή διαχείριση σε περιόδους κρίσης

Κατανόηση των ιδιαιτεροτήτων

Είναι γεγονός ότι οι κατευθύνσεις πλέον έχουν αλλάξει - Η βιομηχανία υιοθετεί νέες τάσεις και νέες πρακτικές. Αυτό που χρειάζεται να γίνει είναι να αντιληφθούμε όχι μόνο την γενικότερη εικόνα της οποίας αποτελούμε μέρος, αλλά και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Να αντιληφθούμε ποια είναι η πραγματική αλήθεια, όχι την «αλήθεια» που μας βολεύει ή που μας ικανοποιεί.

Ειδικότερα η κατανόηση των ιδιαιτεροτήτων αναφέρεται στο να μπορούμε να βλέπουμε τα πράγματα σε βάθος και σε λεπτομέρεια. Να κατανοήσουμε το «τι είναι αυτό που μας κάνει διαφορετικούς». Ανάλυση των Δυνατοτήτων και αδυναμιών μας καθώς και των απειλών και ευκαιριών.

Ποια είναι τα δυνατά μας σημεία και γιατί.

- Ιστορία
- Παραδοσιακή φιλοξενία
- Καιρός (κυρίως τους μη καλοκαιρινούς μήνες)

Λήψη Αποφασιστικών δράσεων και ενεργειών

Η θέση αυτή αναφέρεται στη βούληση όλων μας να δρούμε έγκαιρα, αποφασιστικά και προληπτικά. Δεν μπορούμε να ακολουθούμε τις εξελίξεις και να υιοθετούμε παθητική στάση. Αυτό το επιτυγχάνουμε εστιάζοντας τις δυνάμεις μας στην ποιότητα και στον εντοπισμό των ενδεχόμενων ρίσκων.

Όσο αφορά τη δυνατότητα λήψης αποφασιστικών δράσεων υπάρχουν τρεις υποκατηγορίες ή στάσεις που οι άνθρωποι συνήθως έχουν:

A. αυτοί που περιμένουν τις εξελίξεις να συμβούν

B. αυτοί που προγραμματίζουν την αντιμετώπιση των εξελίξεων πριν συμβούν και

Γ. αυτοί που αναρωτιούνται τι στο καλό συμβέβη.

Είναι προφανές ότι η βέλτιστη πρακτική είναι η δεύτερη.

Επανεξέταση των οικονομικών στοιχείων

1. Η Επαναδιαπραγμάτευση των χρηματοδοτήσεων.

2. Μεγιστοποίηση απόδοσης του ενεργητικού.

3. Απόδοση δραστηριοτήτων σε συνάρτηση

με την επένδυση με σκοπό την Δημιουργία ρευστότητας.

Επικέντρωση στις πραγματικές ανάγκες

Η συγκεκριμένη συμπεριφορά αναφέρεται στο να είμαστε σε θέση να εστιάσουμε στα πράγματα και στις πρακτικές που πραγματικά μας προσφέρουν αξία. Μια επιχείρηση για παράδειγμα μπορεί να έχει σημαντικά οφέλη αν συνειδητοποιήσει το πόσο πολύ ενέργεια ή πόρους ενδεχομένως να ξοδεύει σε προϊόντα, υπηρεσίες ή ακόμα και επενδύσεις που τελικά δεν αποφέρουν. Η καθολική μείωση των τιμών δεν είναι η λύση.

Διαχείριση του κόστους

Λέγοντας διαχείριση του κόστους αναφερόμαστε σε στοχευμένη εξοικονόμηση χρηματοοικονομικών πόρων και όχι σε γενικευμένες περικοπές σε όλες τις λειτουργίες. Σε αυτό για παράδειγμα, θα μπορούσε να βοηθήσει ο εντοπισμός περιπλοκών διαδικασιών και η απλοποίηση ή η αναδιάρθρωσή τους, αύξηση αποδοτικότητας.

Λήψη αξιόπιστων πληροφοριών

Ίδιως σε περιόδους κρίσης, η πρόσβαση σε αξιόπιστες πληροφορίες είναι περισσότερο σημαντική από ποτέ. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό τόσο οι επαγγελματίες της τουριστικής βιομηχανίας, όσο και οι Κρατικές Αρχές, να έχουν πρόσβαση στις κατάλληλες πληροφορίες που αποτυπώνουν τις τάσεις και τις προοπτικές, όχι μόνο εγχώρια αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Έτσι η διαδικασία λήψης αποφάσεων για την οποία μιλήσαμε στο 1ο σημείο θα βασίζεται σε γεγονότα και όχι σε υποθέσεις και εικασίες. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί η αναγκαιότητα ίδρυσης Ινστιτούτου Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων/ή ανάθεση τους σε κάποιον τρίτον οργανισμό.

Σχεδιασμός Εναλλακτικών Σεναρίων

Αυτοί που θα ξεχωρίσουν στο μέλλον - αλλά και αυτοί που θα μπορέσουν να αναδειχθούν μέσα από απρόσμενες αρνητικές συγκυρίες - είναι αυτοί που θα επιδείξουν ευελιξία και προσαρμοστικότητα. Αυτοί που θα μπορέσουν να σχεδιάσουν και να αναπτύξουν εναλλακτικά οικονομικά ή στρατηγικά μοντέλα και σενάρια. Η Δημιουργία Επιτροπής διαχείρισης κρίσεων/έκτακτων αναγκών είναι επιτακτική.

Αξιοποίηση του ανθρώπινου παράγοντα

Καταλυτικός παράγοντας επιτυχίας είναι η ύπαρξη αποτελεσματικής - αμφίδρομης επικοινωνίας και αξιολόγησης. Αυτοί που θα ξεχωρίσουν είναι αυτοί που θα μπορέσουν να δώσουν απαντήσεις σε ερωτήματα όπως: ποιοι απασχολούνται στην βιομηχανία; Είναι οι καλύτεροι ή μήπως οι λιγότερο χειρότεροι; Ποια είναι η κουλτούρα τους; Ποιες είναι οι προσδοκίες και τι περιμένουμε να έχουμε πετύχει στο τέλος της ημέρας; Επίσης, εξίσου σημαντικές παράμετροι για την αξιοποίηση του ανθρώπινου παράγοντα είναι η εκπαίδευση και η σωστή αντιμετώπιση.

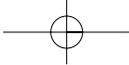
Συλλογική συμμετοχή

Δύο καταλυτικής σημασίας ενέργειες μπορεί να είναι:

1. Χρειάζεται Ανάπτυξη Εθνικής Στρατηγικής
2. Θέσπιση Ανεξάρτητου Εποπτικού Σώματος.

Αξιοποίηση ευκαιριών

Η προοπτική των Ξενοδόχων αλλά και όλων των εμπλεκόμενων στην τουριστική βιομηχανία πρέπει να είναι μακροπρόθεσμη. Δεν υπάρχει πλέον χώρος για κοντόφθαλμες πρακτικές. Οι νοοτροπίες των quick-wins ή αν θέλετε του «Δως ημιν σήμερον» είναι καταδικασμένες να αποτύχουν.

MBA

Το Μεταπτυχιακό που σας Μεταμορφώνει

Ο δρόμος της επιτυχίας

Στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, δεν πιστεύουμε ότι υπάρχουν σύντομοι δρόμοι για να βγει κάποιος ψηλά. Για να πετύχεις τους επαγγελματικούς σου στόχους, χρειάζεται σκληρή δουλειά, αντοχή, επιμονή, μεθοδικότητα, διορατικότητα, σύνθετη σκέψη. Δεξιότητες που θεμελιώνουν το χαρακτήρα ενός αυριανού ηγετικού στελέχους. Χρειάζεται βέβαια και ένα πρόγραμμα σπουδών που θα καλλιεργήσει τις αναγκαίες δεξιότητες και γνώσεις.

Ένα διαφορετικό MBA

Το Μεταπτυχιακό στη Διοίκηση Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Λευκωσίας δεν είναι ένα ακόμα

προσόν. Είναι ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα σπουδών που σας προσφέρει μια καλή γενική βάση στους κύριους τομείς της διεύθυνσης και, στη συνέχεια, εμπάθунση και ειδίκευση σε μια από 4 θεματικές ενότητες, σε σημαντικούς τομείς σταδιοδρομίας – Management / Marketing / Finance / Management Information Systems (MIS).

Υπόσχεση μεταμόρφωσης

Το άρτια καταρτισμένο διδακτικό προσωπικό του Πανεπιστημίου, με ευρεία πείρα σε διεθνές και τοπικό επίπεδο, ξέρει να εμπνέει και να καθιστά τη γνώση μια ευχάριστη περιπέτεια αναζήτησης και μάθησης. Η διδασκαλία στηρίζεται στην εμπάθунση μέσα από

περιπτωσιακές μελέτες επιτυχημένων επιχειρήσεων και οργανισμών. Οι επισκέπτες / προσκεκλημένοι ομιλητές εμπλουτίζουν το πρόγραμμα με τις δικές τους εμπειρίες ζωής. Το Πανεπιστήμιο, αναγνωρισμένο για την αφοσίωσή του στην αριστεία, προσφέρει ένα σωστό περιβάλλον μάθησης και δημιουργίας.

Το μεταπτυχιακό στη Διοίκηση Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Λευκωσίας δεν προσφέρει στεγνές γνώσεις. Σας προσφέρει την υπόσχεση της μεταμόρφωσης σε ένα ολοκληρωμένο ηγετικό στέλεχος, έτοιμο για τις προκλήσεις του σύγχρονου κόσμου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

Αφοσιωμένο στην Αριστεία

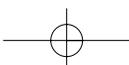
www.unic.ac.cy

Committed
to Excellence
in Europe

EFQM

Γραφείο Προγραμμάτων MBA

(κα Julie Boyadjian)
Λεωφ. Μακεδονίτισσας 46
Τ.Κ. 24005, 1700 Λευκωσία
Τηλ.: +357 22841671
Φαξ: +357 22813531
E-mail: mba@intercollege.ac.cy

Κάθε μέρα μαζί...

Brewing beer was considered magical in the 14th century. In some circles, it still is.

 Heineken®

The world's most enjoyed beer

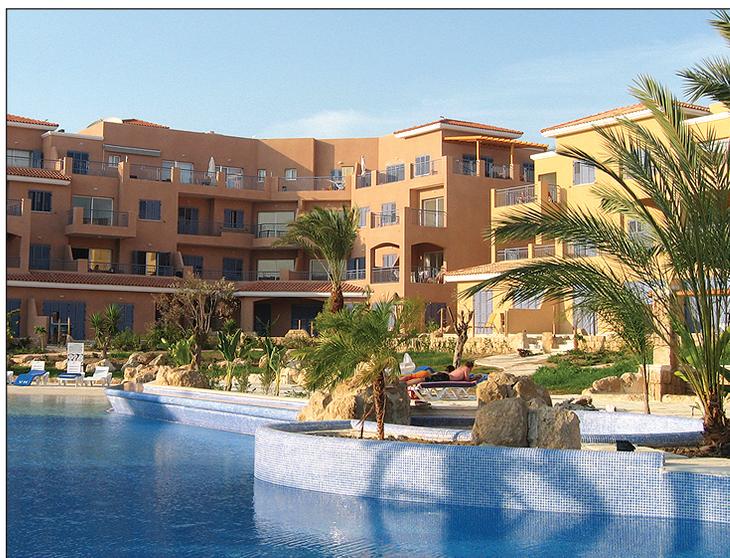
Drink responsibly

Η Κερύνεια Αχαΐας ευχαριστεί τον Όμιλο Λεπτός

Πραγματοποιήθηκε πρόσφατα στο Ξενοδοχείο Coral Beach στην Πάφο, συντονιστική συνάντηση μεταξύ αντιπροσωπείας της κοινότητας Κερύνειας του Νομού Αχαΐας και του Εκτελεστικού Προέδρου του Ομίλου Λεπτός κ. Μιχαλάκη Λεπτού.

Στη συνάντηση συζητήθηκαν θέματα, όπως ο προγραμματισμός των κατασκευαστικών έργων που δρομολογούνται στην πυρόπληκτη κοινότητα μετά από τις πυρκαγιές που έπληξαν ολόκληρη την Ελλάδα το καλοκαίρι του 2007.

Η κοινότητα Κερύνειας Αχαΐας με επικεφαλής τον Αντιδήμαρχο κ. Γεώργιο Τσινούκα ευχαρίστησε θερμά τον κ. Λεπτό για τη γενναιοδωρή χρηματική προσφορά του ύψους 500,000 ευρώ για την ανάπλαση της κεντρικής πλατείας της κοινότητας.

Έτοιμη για παράδοση ακόμη μία φάση του έργου Limnaria Gardens από τον Όμιλο Λεπτός!

Ο Όμιλος Λεπτός ολοκλήρωσε ακόμη μία φάση του εξαιρετικού έργου Limnaria Gardens. Η νέα φάση θα προσθέσει ακόμη ένα κομμάτι στο puzzle ενός έργου που κοσμεί την παραθαλάσσια περιοχή της Κάτω Πάφου μόλις μερικά λεπτά από το γραφικό λιμανάκι. Το Leptos Limnaria Gardens συνδυάζει ποιότητα και αρχιτεκτονική, πανέμορφους κήπους με τρεις μεγάλες πισίνες, μία πιο μικρή για παιδιά και γήπεδο τένις. Το έργο προσφέρει επίσης υπηρεσίες Club House με πολλές οργανωμένες δραστηριότητες.

Στο συγκρότημα διατίθενται προς πώληση τα τελευταία πολυτελή διαμερίσματα 1, 2, 3 υπνοδωματίων καθώς επίσης ρετιρέ που ικανοποιούν τα γούστα και των πιο απαιτητικών Κύπριων και ξένων αγοραστών και επενδυτών.

Παιδικό χριστουγεννιάτικο πάρτυ από τον Όμιλο Λεπτός

Όπως κάθε χρόνο έτσι και φέτος ο Όμιλος Λεπτός διοργάνωσε με τεράστια επιτυχία την καθιερωμένη Χριστουγεννιάτικη Εκδήλωση για παιδιά των οικογενειών του προσωπικού του στο Ξενοδοχείο Coral Beach Hotel & Resort στην Πάφο. Σε μια όμορφη και γιορτινή ατμόσφαιρα τόσο τα μικρά παιδιά όσο και οι συνοδοί τους το γλέπτησαν χορεύοντας και τραγουδώντας.

Κλόουν και ταχυδακτυλουργοί ομόρφυναν την εκδήλωση και καθήλωσαν τα μικρά παιδιά με τις παραστάσεις και τα κόλπα τους ενώ από την εκδήλωση δεν μπορούσε να απουσιάσει και ο Άγιος Βασίλης ο οποίος φωτογραφήθηκε και μοίρασε δώρα σε όλους τους μικρούς καλεσμένους.

Εορταστικές μελωδίες, παραδοσιακά εδέσματα και γλυκά χάρισαν ένα ξεχωριστό απόγευμα στα παιδιά και τις οικογένειες του προσωπικού του Ομίλου Λεπτός.

Eurobank EFG Κύπρου. Εδώ ξεκινούν τα σχέδια σας.

Στην αρχή είναι απλά μια σκέψη στο χαρτί. Ύστερα γίνεται σχέδιο και χρειάζεται κάποιον που να μπορεί να στηρίξει την υλοποίησή του. Τη **Eurobank EFG**. Με συνεχή οργανική ανάπτυξη, αυξανόμενη κερδοφορία και ισχυρή κεφαλαιακή επάρκεια, ο όμιλος **Eurobank EFG** επεκτείνει διαρκώς τις δραστηριότητές του σε διεθνείς αγορές, όπου έχει μοναδική εξειδίκευση και ηγετική παρουσία. Αναγνωρίζοντας το ρόλο της **Κύπρου** ως ένα σημαντικό χρηματοοικονομικό κέντρο, είμαστε πάντα δίπλα σας, με ένα ευρύ πεδίο δραστηριοτήτων **Corporate Banking, Private Banking** και **International Business Banking**. Με παρουσία σε **Λευκωσία, Λεμεσό και Λάρνακα**, η **Eurobank EFG** αποτελεί σημείο αναφοράς για την επέκταση των δραστηριοτήτων σας. Βρίσκεστε πάντα στην καρδιά των γεγονότων γιατί έχετε δίπλα σας τραπεζικά στελέχη που γνωρίζουν την παγκόσμια αγορά όσο κανείς άλλος και έχουν ως μοναδικό τους στόχο την επίτευξη του προσωπικού σας οράματος.

Μάθετε περισσότερα στο τηλ.: +357-22-208000

Μείωση Τιμών ή Προσφορές;

Είναι δεδομένες οι δυσκολίες που παρουσιάζονται στον τομέα της οικοδομικής βιομηχανίας. Παρατηρούμε τη μείωση των τιμών στις τουριστικές περιοχές (σε έργα μη ανταγωνιστικά) και τη σταθεροποίηση στις οικιστικές περιοχές. Είναι, ασφαλώς, θέμα χρόνου πόσο η βιομηχανία θα αντέξει και στις οικιστικές περιοχές, για να διαπιστωθεί η ύπαρξη (ή μη) μείωσης τιμών.

**Του
Αντώνη
Λοΐζου**

Είναι θέμα πόσο χρόνο αυτή η κατάσταση θα διαρκέσει.

Είμεθα της άποψης ότι εάν ο τουρισμός πάει «χάλια» το έτος 2009, τότε ακριβώς μετά το καλοκαίρι έστω Σεπτέμβρη 2009, θα παρατηρηθεί η

πιο μεγάλη πτώση των τιμών. Η περίοδος αυτή (μετά τον 9/2009) θα επενεργήσει πολύ πιεστικά στους επιχειρηματίες ανάπτυξης και άλλους πωλητές ακινήτων, ανάλογα με πόσο πιεσμένοι είναι οικονομικά. Ακόμη και οικονομικά εύρωστοι πωλητές, ίσως να επηρεαστούν οικονομικά λόγω αδυναμίας των αγοραστών τους (για τους οποίους είναι εγγυητές) και από τον ανταγωνισμό των επανα-πωλήσεων (resales).

Οι τράπεζες προς το παρόν δεν πιέζουν στις αποπληρωμές των δανείων, ιδιαίτερα λόγω του ότι γνωρίζουν και με 10%-15% έκπτωση και πάλιν δεν θα υπάρχει ζήτηση, ενώ η αγορά των υποθηκωμένων ακινήτων από τις τράπεζες (λόγω της υποθήκης) θα βρει τις τράπεζες στην ίδια θέση με τους τωρινούς της χρεώστες. Η ψυχολογία είναι τέτοια τώρα, που προκαλεί αναβλητικότητα των αποφάσεων για αγορά ακόμη και εκεί που ο αγοραστής έχει την δυνατότητα αγοράς. Η αβεβαιότητα της οικονομικής κατάσταση, η αναμονή για περαιτέρω εκπτώσεις και ίσως ο ενδεχόμενος φόβος για απολύσεις, να προκαλούν ακόμη μεγαλύτερη πίεση στην αγορά. Άρχισαν όμως να παρουσιάζονται τα εξής φαινόμενα που είναι αξιοπρόσεκτα.

- Έντονες διαφημίσεις (ολοσέλιδες) και μάλιστα στην μη αποτελεσματική περίοδο των Χριστουγέννων, ιδιαίτερα στον τοπικό τύπο ως πρώτο βήμα.
- Προσφορά για αγοραστής υπό την έννοια του δώρου - π.χ. «η τιμή περιλαμβάνει τα κουζίνα και τα κλιματιστικά», «η τιμή περιλαμβάνει ο Φ.Π.Α.» (είναι δυνατόν - 15% έκπτωση);
- Συνεισφορά του αγοραστή αναλαμβάνεται

από τον πωλητή (;) δηλαδή πληρώνει το 30% της ίδιας συνεισφοράς ο πωλητής ως δώρο;

Αυτά και άλλα που αναφέρονται στις διαφημίσεις είναι η αρχή της τρέλας προερχόμενης από πιθανή απελπισία. Αρχές του χρόνου νεοεισερχόμενος στην αγορά επιχειρηματίας ανάπτυξης ακινήτων θα προσφέρει δώρο ένα αυτοκίνητο αξίας € 8.000 ανά διαμέρισμα που θα αγοράζει ακίνητο αξίας € 150.000 και δύο αυτοκίνητα ή ένα + ταξίδι στην Αμερική, για πέραν των € 150.000. Για εκείνους τους πωλητές, οι οποίοι πιστεύουν ότι βρήκαν το «φάρμακο της λύσης», θα τους απογοητεύσουμε. Αυτές και άλλες «προσφορές» έχουν διαφημιστεί τόσο από εμάς ως Γραφείο πωλητών κατά την περίοδο των S300 (για τα αυτοκίνητα), ενώ παρόμοιας φύσης προσφορές υπάρχουν στην Ιρλανδία τώρα, χωρίς ιδιαίτερα αποτελέσματα (δωρεάν διακοπές για 4 άτομα στο Disney κλπ). Εκείνος ο πωλητής που θα πετύχει δεν είναι τόσο η εξεύρεση νέων ιδεών σε προσφορές, αλλά η εξεύρεση δανείου στους αγοραστής. Ίσως, από ευφάνταστες τράπεζες, να είναι η ιδέα της ζήτησης αυξημένης κάλυψης προς τους αγοραστής τους με κατάθεση του ποσού πώλησης πίσω στην τράπεζα ως εγγύηση. Με τον τρόπο αυτό δεν εκταμιεύονται χρήματα από την έλλειψη σε ρευστότητα τραπεζών, η τράπεζα έχει αυξημένη κάλυψη, αλλά ο πωλητής αυξημένο ρίσκο. Το τελευταίο είναι αρκετά επικίνδυνο, προπάντων για εκείνους που πωλούσαν διαμερίσματα σε επενδυτές (ξένους) κατά δεκάδες και τώρα έχουν (οι αγοραστής αυτοί) προβλήματα. Δεν χρειάζεται και πολλά, όταν ανα-

λογιστείτε ότι σε περσινό μας άρθρο, σας αναφέραμε για επιχειρηματία ανάπτυξης με ρυθμό πώλησης 20 διαμερίσματα τον μήνα και με πληρωτέα προμήθεια σε ξένους κτηματομεσίτες προς 15%. Αντιλαμβάνεστε λοιπόν ότι και εκεί που κάποιος πωλητής νομίζει ότι έχει εξασφαλιστεί σε πωλήσεις, θα βρεθεί υποχρεωμένος σε αποπληρωμή έστω 50 μονάδων, τα οποία πώλησε σε ακριβές τιμές και τώρα ούτε και με 25% έκπτωση δεν μπορεί να τις διαθέσει.

Η αγορά ξεπέρασε τα τελευταία χρόνια δύο παρόμοιες κρίσεις. Πρώτη εκείνη του πολέμου στο Ιράκ (πατέρα Bush) και δεύτερη κατά την περίοδο των S300. Και στις δύο περιπτώσεις όμως ήτο ορατό το τέλος και περιορισμένη τοπικά η κρίση. Τώρα όμως ποιος ξέρει; Η λύση βρίσκεται, κατά την δική μας άποψη, στα διορθωτικά μέτρα για ανάκαμψη/συγκράτηση της πτωτικής τάσης της οικοδομικής βιομηχανίας που υποβάλαμε σε αυτήν την στήλη και κατά την άποψη μας άλλες μέθοδοι δεν θα βοηθήσουν τους «προσφοροδότες» για τα δώρα, έστω και κατά την περίοδο αυτή των Χριστουγέννων.

Αξιοσημείωτο είναι ότι η μείωση του δανειακού τόκου για αγορές στις Η.Π.Α. αύξησε την ζήτηση σε δύο μήνες κατά 40%. Αυτά είναι μέτρα και τα δώρα, αγαπητοί μας αναγνώστες, δεν μετρούν, μόνο εκθέτουν τους διαφημιζόμενους, προκαλώντας και κατ' επέκταση ζημιά στους υπόλοιπους.

Αντώνης Λοΐζου & Συνεργάτες Λτδ
Εκτιμητές Ακινήτων & Διαχειριστές Έργων Ανάπτυξης
e-mail: ala-HQ@aloizou.com.cy
website: www.aloizou.com.cy

KEO

*Brewed on the Island
of Cyprus*

KEO LTD 1, Franklin Roosevelt Ave., P.O.Box 50209, 3602 Limassol, Cyprus
Tel. + 357 25.853100, Fax + 357 25 573429

Γήπεδα Γκολφ - Διορθωτική Πορεία;

Από ότι διαβάσαμε από τον τύπο φαίνεται ότι η Κυβέρνηση/Υπουργείο Εσωτερικών έχει τροχοδρομήσει την υιοθέτηση των δικών μας εισηγήσεων που υπεβλήθησαν στις κατά καιρούς Κυβερνήσεις από το 1995. Σε πρόσφατη μας συνάντηση με το Υπουργείο Εσωτερικών κ. Ν. Συλικιώτη επί του θέματος, φαίνεται να έχει πειστεί για την ορθότητα των εισηγήσεων μας όπως:

Του
Αντώνη
Λοΐζου

- Αύξηση του ελάχιστου εμβαδού των οικιστικών μονάδων από 120 τ.μ. (με δυνατότητα το 20% να είναι και μόνο 80 τ.μ.) στο επίπεδο των 200 τ.μ. (ελπίζουμε να αναφέρεται σε συντελεστή δόμησης και όχι καλυμμένοι χώροι).

- Η πληρωμή προς το Κράτος ποσού € 8.0 ανά άδεια, για τις χαλαρώσεις που θα εξασφαλίσουν τα γήπεδα αυτά και κατ' επέκταση τα εκατομμύρια των κερδών στους επιχειρηματίες. Υπάρχει διχογνωμία στο Υπουργικό Συμβούλιο (κατά τα Μ.Μ.Ε.) ότι το κάθε γκολφ θα πρέπει να μελετάται ξεχωριστά βάσει εξόδων/εσόδων. Εάν όμως η πρόταση αυτή υπερισχύσει της μιας κοινής πληρωμής για όλους, το Κράτος θα εμπλακεί σε ατέρμονες συζητήσεις με τους επιχειρηματίες ανάπτυξης και θα προκαλέσει απαράδεκτες καθυστερήσεις. Πιστεύουμε ότι μια κάποια κοινή χρέωση είναι η πιο ορθή/καλή υπό τις περιστάσεις.

- Συζητείται ακόμη και η δική μας ιδέα στην πληρωμή αποζημιώσεων προς το κράτος σε περίπτωση που ο επιχειρηματίας ανάπτυξης αφού αναπτύξει το έργο εγκαταλείψει το γήπεδο γκολφ (και ασφαλώς αφού εισπράξει τα κέρδη). Η ιδέα η δική μας είναι είτε η ενοικίαση προς το Κράτος του γηπέδου με ενοίκιο € 10/χρόνο για 99 χρόνια, είτε η ύπαρξη προσυμφώνου πώλησης του γηπέδου για € 100 προς το Κράτος. Ταυτόχρονα ο επιχειρηματίας να προσφέρει στο Κράτος τραπεζική εγγύηση ύψους € 5.0 επί χρονιαίας βάσης ούτως ώστε σε περίπτωση εγκατάλειψης του γηπέδου, το Κράτος να εισπράξει και τα € 5.0 εκ. Με το ποσό αυτό και την αξία της γης του γηπέδου γκολφ, έχουμε την άποψη ότι το Κράτος θα μπορεί να ενοικιάσει το γήπεδο (με σχετική πρόνοια για κατοχή του στο Κράτος σε τέτοια περίπτωση) σε τρίτους. Το ποσό των € 5 εκ. να αυξάνεται ανά πενταετία βάσει απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου, για να συνάδει με τα μελλοντικά κόστη.

- Παραμένει η ιδέα μας για τις 200 σκάλες χώρου πρασίνου που θα έχουν αυτά τα γήπεδα, πλέον των 400 σκαλών πρασίνου του γηπέδου γκολφ. Σε αυτές τις 200 σκάλες, ο επιχειρηματίας ανάπτυξης οφείλει να ανεγειρεί γήπεδα σπορ και άλλες αθλητικές εγκαταστάσεις ύψους έστω € 5.0 εκ., τα οποία αφού τα διαχειριστεί για 5 χρόνια, να τα παραδώσει στην τοπική Αρχή. Με τον τρόπο αυτό θα υπάρχουν ακόμη 14 ψηλού κόστους αθλητικά συγκροτήματα προς χρήση από τους ξενοδόχους/αθλητικό τουρισμό.

Μας απασχολεί επίσης και η ανυπαρξία επιβλέπουσας Αρχής, η οποία θα πιστοποιεί ανά έτος ότι το γήπεδο γκολφ είναι/συντηρείται ως τέτοιο διεθνών προδιαγραφών. Όπως είναι αντιληπτό, η εγκατάλειψη και η παραμέληση ενός γηπέδου γκολφ είναι επικίνδυνο για τον τουρισμό και το Κράτος θα πρέπει να είναι καλυμμένο.

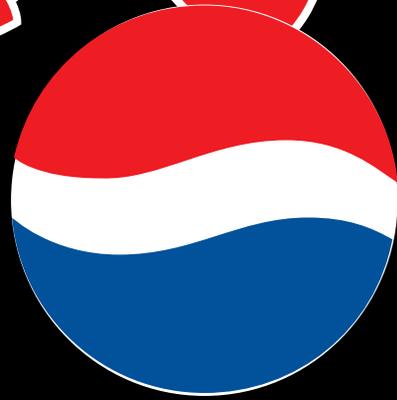
Όσον αφορά τώρα στην επιμονή ότι τα γήπεδα αυτά πρέπει να είναι σκορπισμένα σε διάφορες τοποθεσίες, αυτό είναι μεν ορθό, αλλά είναι και θέμα ύπαρξης των κατάλληλων σε τοπογραφία και εμβαδόν χώρων και με τους ιδιοκτήτες τους να επιθυμούν τέτοιες αναπτύξεις. Ίσως ο συμβιβασμός από τις 14 αποφασισθείσες άδειες να παραμείνουν πίσω 2-3 που να

στοχεύουν σε περιοχές που δεν υπάρχουν τώρα προτάσεις για γήπεδα γκολφ, όπως η Λευκωσία, Αμμόχωστος (και ως εκ τούτου να επεκταθεί η περίοδος αυτή για αυτές τις περιοχές για ακόμη 5 χρόνια).

Στο θέμα της χρήσης της αφαλάτωσης, μας βρίσκει σύμφωνο, αλλά στο θέμα της επίτευξης παρέκκλισης με τις χρονοβόρες διαδικασίες για εξασφάλιση παρέκκλισης, πιστεύουμε ότι αυτό θα είναι το καρφί στο φέρετρο. Εφόσον υπάρχει η πολιτική απόφαση για την δημιουργία γηπέδου γκολφ προς στήριξη της τουριστικής βιομηχανίας (όχι των επιχειρηματιών ανάπτυξης) και εφόσον αποτελεί δηλωμένη Κυβερνητική απόφαση η τόνωση της οικοδομικής βιομηχανίας, θέματα τα οποία χρειάζονται χρόνο θα πρέπει να αποφευχθούν. Εδώ δεν συζητείται τίποτε άλλο παρά πως να σωθεί ο τουρισμός και η οικοδομική βιομηχανία, μέσα σε παραμέτρους που μας επιτρέπουν στα στενά, υπό τις σημερινές συνθήκες, χρονικά όρια, ενώ η είσπραξη του συνολικού ποσού γύρω στα 50 εκ. από τις άδειες και μόνο, θα χαροποιήσουν τα ταλαίπωρα Κυβερνητικά ταμεία.

Αντώνης Λοΐζου & Συνεργάτες Λτδ
Εκτιμητές Ακινήτων & Διαχειριστές Έργων Ανάπτυξης
e-mail: ala-HQ@aloizou.com.cy
website: www.aloizou.com.cy

PEPSI MAX

MAX YOUR LIFE
MAX TASTE NO SUGAR

Το παρελθόν, παρόν και μέλλον της Κυπριακής Ναυτιλίας

Από αρχαιοτάτων χρόνων, οι Κύπριοι επεδίδοντο στη ναυτιλία. Αυτό οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό στην πολύ καλή γεωγραφική θέση του νησιού. Αυτό επιβεβαιώνεται από αρχαία συγγράμματα, όπως επίσης και από βιβλικές αναφορές. Ο νησιώτικος χαρακτήρας της Κύπρου και η εξάρτησή της σε πολύ μεγά-

Του Δρ. Πέτρου Λοφή

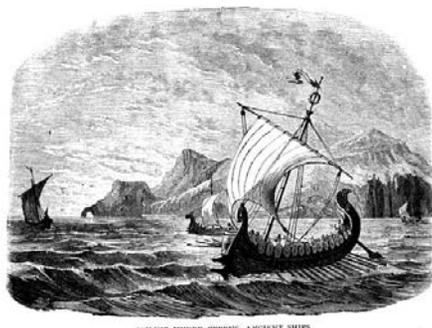
MSc, PhD, MIMarEST
Αναπληρωτής Καθηγητής
Πανεπιστήμιο Λευκωσίας
Κάτοχος Έδρας της
PriceWaterhouseCoopers (PwC) στην Επιχειρηματική Έρευνα

λο βαθμό από τη θάλασσα, επέδρασε σημαντικά τόσο στον τρόπο διαβίωσης και εργασίας των Κυπρίων, όσο και στην ιστορική εξέλιξη του νησιού.

Προϊστορικά, και συγκεκριμένα κατά τη νεολιθική εποχή, οι Κύπριοι ασχολούνταν με το ψάρεμα, τη γεωργία και το κυνήγι. Οι οικισμοί τους βρίσκονταν κοντά στις ακτές, και οι άνθρωποι που ζούσαν εκεί είχαν σαν κύρια τους ασχολία το ψάρεμα. Στην αρχή το ψάρεμα γινόταν με οστέινα ή ξύλινα εργαλεία. Αργότερα αυτά αντικαταστάθηκαν με μεταλλικά. Στον οικισμό που βρισκόταν στην τοποθεσία Μυλούθκια της Κισσόνεργας (Χαλκολιθική εποχή) βρέθηκε σε ανασκαφές το πρώτο χάλκινο αγκίστρι. Η ανάπτυξη της ναυσιπλοΐας στη Κύπρο, η ναυπήγηση караβιών για τη διακίνηση επιβατών και εμπορευμάτων και το ναυτικό επάγγελμα ήταν πολύ αναγκαίοι τομείς. Κατά τον Διόδωρο Σικελιώτη, η φήμη των Κυπρίων ως ειδικών στη ναυπήγηση караβιών ήταν μεγάλη, αφού ακόμη και η βασίλισσα των Ασσυρίων (18ος π.Χ. αιώνας) Σεμίραμις, προσκάλεσε τεχνίτες από την Κύπρο, τη Φοινίκη και τη Συρία για να της κατασκευάσουν καράβια. Μέχρι και την Ελληνιστική εποχή, αναφέρεται ότι Πτολεμαίοι βασιλιάδες κατασκεύαζαν πολεμικά πλοία στην Κύπρο.

Η θαλάσσια επικοινωνία της Κύπρου με τον υπόλοιπο κόσμο γινόταν πάντα με καράβια. Η επικοινωνία του νησιού και οι επαφές με άλλες χώρες αυξήθηκαν μετά την ανακάλυψη, επεξεργασία και εμπορία του χαλκού. Πολύ αρχαίες πηγές αναφέρουν ότι η Κύπρος ναυπηγούσε καράβια, αφού υπήρχε αφθονία στη ξυλεία, όπως επίσης στις ναυτικές ικανότητες των προγόνων μας. Αποτέλεσμα αυτής της ικανότητας, οι Κύ-

πριοι πολλές φορές χρησιμοποιήθηκαν σε θαλάσσιες πολεμικές επιχειρήσεις. Συγκεκριμένα, ο Κυπριακός στόλος συμμετείχε στην εκστρατεία του Ξέρξη (ναυμαχία της Σαλαμίνας), όπως επίσης στις επιχειρήσεις του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Ο Μέγας Αλέξανδρος, βλέποντας τις ικανότητες των Κυπρίων κατά τη πολιορκία της Τύρου, πήρε μαζί του μέχρι τη βάση της Ασίας, έμπειρους και ικανούς ναυτικούς όπως επίσης και μαραγκούς. Ιστορικά γεγονότα έκαναν ερευνητές να επιβεβαιώσουν τον Ευσέβιο, ο οποίος αναφέρει ότι η Κύπρος σε κάποια περίοδο και για 33 χρόνια υπήρξε θαλασσοκράτειρα.

SAILING UNDER CYPRUS. ANCIENT SHIPS

πριοι πολλές φορές χρησιμοποιήθηκαν σε θαλάσσιες πολεμικές επιχειρήσεις. Συγκεκριμένα, ο Κυπριακός στόλος συμμετείχε στην εκστρατεία του Ξέρξη (ναυμαχία της Σαλαμίνας), όπως επίσης στις επιχειρήσεις του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Ο Μέγας Αλέξανδρος, βλέποντας τις ικανότητες των Κυπρίων κατά τη πολιορκία της Τύρου, πήρε μαζί του μέχρι τη βάση της Ασίας, έμπειρους και ικανούς ναυτικούς όπως επίσης και μαραγκούς. Ιστορικά γεγονότα έκαναν ερευνητές να επιβεβαιώσουν τον Ευσέβιο, ο οποίος αναφέρει ότι η Κύπρος σε κάποια περίοδο και για 33 χρόνια υπήρξε θαλασσοκράτειρα.

Άλλες σχετικές αναφορές γίνονται και από βιβλικά πρόσωπα, όπως αυτές του Προφήτη Ησαΐα (8ος π.Χ. αιώνας). Να αναφέρουμε ότι η Καρχηδόνα διατηρούσε πολύ στενές επαφές με τη Τύρο, και χρησιμοποιούσαν την Κύπρο σαν διαμετακομιστικό σταθμό.

Προχωρώντας στην μετά Χριστό εποχή, να αναφέρουμε ότι, κατά το τέλος της Βενετοκρατίας, υπήρξε οικονομική κρίση στην Κύπρο η οποία επιδεινώθηκε κατά τη διάρκεια του πολέμου το 1570-71 (Οθωμανική αυτοκρατορία). Παρόλο που η Κύπρος περνούσε πολύ δύσκολες στιγμές, εντούτοις, από τα διάφορα συγγράμματα, φαίνεται ότι η Κύπρος το 18ον αιώνα ήταν ένα από τα σημαντικότερα εμπορικά κέντρα της Ανατολής και ολόκληρης της Μεσογείου, αλλά και σε μεγάλο βαθμό του ευρωπαϊκού χώρου ευρύτερα. Αυτό συνεχίστηκε και κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα έχοντας για κυριότερα εξαγωγικά προϊόντα το βαμβάκι, το μετάξι, το αλάτι, το ριζάρι, τα χαρούπια και το κρασί. Η Λάρνακα κατά το δεύτερο μισό του 18ου αιώνα, ήταν ένα από τα σημαντικότερα λιμάνια της Ανατολικής Μεσογείου. Οι κυριότερες χώρες προέλευσης των πλοίων ήταν η Γαλλία, η Βενετία, η Αγγλία, η Ραγούζα, η Νεάπολη, η Γένουα, η Αυστρία, η Ολλανδία, η Τοσκάνη και η Δανία.

Μετά το 1960

Μετά την ανεξαρτησία η Κύπρος απέκτησε τη δική της σημαία η οποία συγκαταλέγεται στα μεγαλύτερα νηολόγια σε διεθνές επίπεδο. Με τη συνεχή ανάπτυξη και την ποιοτική αναβάθμιση η Κυπριακή ναυτιλιακή βιομηχανία δεν αποτελείται μόνο από κυπριακά συμφέροντα αλλά και από συμφέροντα πολυεθνικών εταιρειών

που εγγράφουν τα πλοία τους στο κυπριακό νηολόγιο και έχουν τα γραφεία διοίκησης και διαχείρισης τους στην Κύπρο.

Τα τελευταία 30 χρόνια η Κύπρος έχει εξελιχθεί σε ένα σημαντικό ναυτιλιακό κέντρο. Η Κύπρος κατέχει την 11η θέση στο παγκόσμιο ναυτιλιακό στίβο και τη 3η θέση στην Ευρώπη. Επίσης, η Κύπρος βρίσκεται στη 1η θέση στην Ευρωπαϊκή Ένωση στο τομέα της πλοιοδιαχείρισης και μία από τις καλύτερες σε παγκόσμιο επίπεδο. Η εξέλιξη αυτή της κυπριακής ναυτιλίας ήταν αποτέλεσμα μιας συστηματικής και μεθοδικής εργασίας από το αρμόδιο Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων και από το Τμήμα Εμπορικής Ναυτιλίας για τα 30 τελευταία χρόνια καθώς και από την Κυπριακή Ναυτιλιακή Βιομηχανία (Κυπριακό Ναυτιλιακό Συμβούλιο, Ένωση Κυπρίων Πλοιοκτητών, Ναυτιλιακές Οργανώσεις, Αρχή Λιμένων).

Σίγουρα, η Κυπριακή ναυτιλία βρίσκεται αντιμετώπιση με πολλά προβλήματα τα οποία δεν βοηθούν στη περαιτέρω ανάπτυξη της. Κάποια από αυτά τα προβλήματα έχουν επιλυθεί, όπως για παράδειγμα η αφαίρεση της Κύπρου από τη Μαύρη Λίστα το 2005 και την είσοδο της στη Λευκή Λίστα του Μνημονίου των Παρισίων το 2006. Δυστυχώς όμως τα χρόνια προβλήματα που ταλανίζουν τη Κυπριακή ναυτιλία (τουρκικό εμπάργκο, κοινωνικές ασφαλίσσεις ναυτικών, έλλειψη ικανών ναυτικών και άλλα) έμειναν άλυτα. Η μη επίλυση των προβλημάτων θα επισπεύσει τη συρρίκνωση του κυπριακού νηολογίου. Η Κυπριακή Ναυτιλία έχει προσφέρει πολλά στην οικονομία του τόπου, αλλά πιστεύω ότι μπορεί να προσφέρει περισσότερα. Η νέα κυβέρνηση θα πρέπει να εμπλακεί καταλυτικά στη προσπάθεια επίλυσης των προβλημάτων, όπως και στη περαιτέρω ανάπτυξη της Κυπριακής

Ναυτιλίας.

Η νέα κυβέρνηση θα πρέπει να καθορίσει τους στόχους της, και μέσα από αυτούς θα πρέπει να είναι η διατήρηση και η ενίσχυση του πρωταγωνιστικού ρόλου της κυπριακής ναυτιλίας σε παγκόσμιο επίπεδο, με τον καθορισμό και υλοποίηση ολοκληρωμένων πολιτικών για:

- Την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του κυπριακού νηολογίου.
- Την αύξηση των θέσεων εργασίας και την προσέλκυση νέων στο ναυτικό επάγγελμα.
- Την ουσιαστική αναβάθμιση της ναυτικής εκπαίδευσης.
- Την προσφορά αλλά και αναβάθμιση των ακαδημαϊκών προγραμμάτων που σχετίζονται με τη ναυτιλία, στα Κυπριακά πανεπιστήμια και στις σχολές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- Την ενημέρωση των μαθητών στη Μέση Εκπαίδευση.
- Τη διατήρηση της κυπριακής σημαίας στη "Λευκή Λίστα".

- Τη βελτίωση των Κυπριακών λιμανιών και των μαρινών.
- Τη προώθηση του θαλάσσιου τουρισμού.
- Την ενθάρρυνση δημιουργίας ενός Ναυτιλιακού Σώματος που θα στεγάζει όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, και θα προωθεί τη ναυτιλιακή πολιτική της Κύπρου, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.
- Τη διεξαγωγή περισσότερων ναυτιλιακών συνεδρίων και εκθέσεων σε τακτικά διαστήματα με σκοπό την προσέλκυση ξένων συνέδρων.
- Την προσπάθεια σύμπτυξης συνεργασιών με άλλες χώρες (ιδιαίτερα με την Ελλάδα) για δημιουργία ακτοπλοϊκής γραμμής.
- Την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και τον έλεγχο της θαλάσσιας κυκλοφορίας.

Η υλοποίηση των πιο πάνω στόχων δεν είναι και το πιο εύκολο πράγμα, αλλά με συλλογικότητα και αποφασιστικότητα η Κυπριακή ναυτιλία μπορεί να καλύψει το χαμένο έδαφος. Αυτό σίγουρα θα φέρει οικονομική ανάπτυξη με πολλούς αποδέκτες, σταθερά εισοδήματα από τη πλοιοδιαχείριση, προσφορά νέων θέσεων εργασίας, έτσι ώστε η Κυπριακή σημαία να αποτελέσει πάλι πόλο έλξης για τις ξένες ναυτιλιακές επιχειρήσεις, εκμεταλλευόμενη πλήρως τα πλεονεκτήματά της (φορολογικές διατάξεις, χώρα με μακρά ναυτική παράδοση, πολύ καλό σύστημα τηλεπικοινωνιών, επαγγελματικές υπηρεσίες και άλλα). Σοβαρή αρνητική εξέλιξη είναι η οικονομική κρίση, η οποία παρέσυρε και τη παγκόσμια ναυτιλία, αλλά αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί τροχοπέδη στις προσπάθειες που θα πρέπει να καταβληθούν από τη κυβέρνηση και όλους τους άλλους εμπλεκόμενους φορείς για την επίλυση των προβλημάτων και ανάπτυξη της κυπριακής ναυτιλίας.

Η επίδραση της τιμής του πετρελαίου

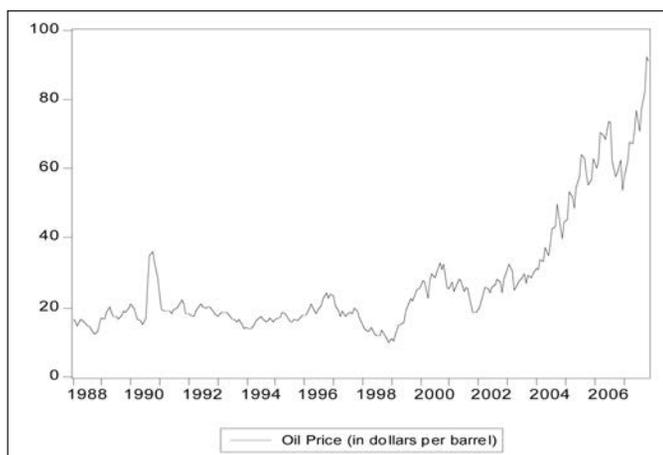
Μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας του '60, η αγορά του πετρελαίου βασιζόταν σε πολυετή συμβόλαια σταθερής τιμής, με αποτέλεσμα η τιμή του πετρελαίου να διατηρείται σε σχετικά σταθερά επίπεδα. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '70, γεωπολιτικοί παράγοντες, όπως το εμπάργκο που επέβαλε ο ΟΠΕΚ στις εξαγωγές του πετρελαίου το 1973, καθώς και ο πόλεμος μεταξύ Ιράν και Ιράκ, οδήγησαν σε ξαφνική μείωση της προσφοράς πετρελαίου, με αποτέλεσμα η τιμή του πετρελαίου σε πραγματικούς όρους να πενταπλασιαστεί. Κατόπιν, η αύξηση της παραγωγής πετρελαίου από χώρες που δεν ανήκαν στον ΟΠΕΚ, η μεγαλύτερη αποδοτικότητα στη χρήση του πετρελαίου, καθώς και η απουσία γεωπολιτικών αναταράξεων, οδήγησαν σε μείωση της τιμής του πετρελαίου κατά τη διάρκεια των δεκαετιών του '80 και '90.

Του Νεκτάριου Γ. Σμυρνή

Ανώτατο Στέλεχος Βιομηχανίας Υποψήφιος Διδάκτωρ «Διοίκησης Διεθνών Επιχειρήσεων» European University

Στο παρακάτω σχήμα βλέπουμε τη διαχρονική πορεία της τιμής του πετρελαίου Brent, κατά την χρονική περίοδο 1988-2007.

Σχήμα 1: Η Τιμή του Πετρελαίου Brent 1998-2007 (\$ ανά βαρέλι)

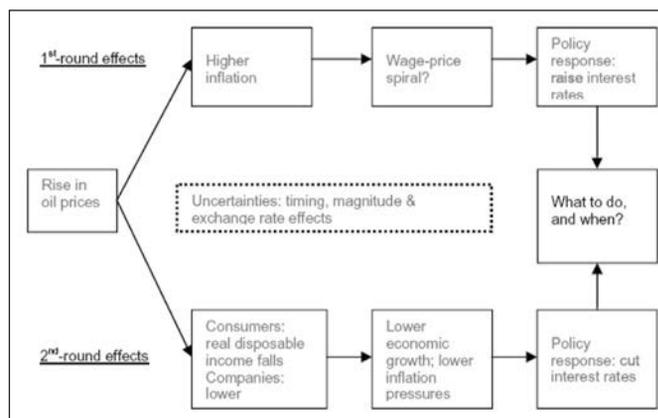
Πηγή: Energy Information Administration (2008)

Μια αύξηση στην τιμή του πετρελαίου επηρεάζει την οικονομία μιας χώρας μέσω διάφορων καναλιών, όπως είναι η άνοδος στο κόστος παραγωγής, η μείωση των εταιρικών κερδών, αντίκτυπος ο πληθωρισμός, και η μεταφορά πλούτου από τις χώρες που καταναλώνουν πετρέλαιο προς τις πετρελαιοπαραγωγούς χώρες.

Στο πρώτο στάδιο, οι υψηλότερες τιμές του πετρελαίου δημιουργούν πληθωριστικές πιέσεις, το μέγεθος των οποίων θα εξαρτηθεί αφ' ενός μεν από το κατά πόσον οι καταναλωτές θα προσπαθήσουν να αντισταθμίσουν, μέσω των υψηλότερων μισθολογικών διεκδικήσεων, τη διαφανόμενη πτώση στο πραγματικό τους εισόδημα, αφ' ετέρου δε από το βαθμό στον οποίο οι εταιρίες μπορούν να αποκαταστήσουν τα περιθώρια κέρδους τους (τα οποία πλήττονται από την άνοδο του κόστους παραγωγής) μέσω της τιμολογιακής τους πολιτικής.

Η αύξηση της τιμής του πετρελαίου μπορεί να θεωρηθεί ως ένας έμμεσος φόρος που επιβάλλεται σε μια χώρα από μια πετρελαιοπαραγωγό χώρα. Η «καταβολή» του φόρου καθίσταται εφικτή λόγω της μείωσης των καταναλωτικών ή επενδυτικών δαπανών στις πληττόμενες από την άνοδο της τιμής του πετρελαίου χώρες. Έτσι, στο δεύτερο στάδιο έχουμε την επί-

δραση της αύξησης της τιμής του πετρελαίου επί της ιδιωτικής κατανάλωσης και της ιδιωτικής επένδυσης

Σχήμα: Η Επίδραση της Αύξησης της Τιμής του Πετρελαίου στην Οικονομία

Πηγή: The Royal Bank of Scotland

Συγκεκριμένα, η άνοδος της τιμής του πετρελαίου προκαλεί αύξηση του επιπέδου τιμών με αποτέλεσμα τη μείωση της αγοραστικής δύναμης των νοικοκυριών (αποτέλεσμα πλούτου), και συνακόλουθα την περιστολή της καταναλωτικής ζήτησης για διαρκή αγαθά και υπηρεσίες.

Επίσης, η άνοδος της τιμής του πετρελαίου προκαλεί πτώση της επενδυτικής ζήτησης για δυο λόγους. Πρώτον, ο υψηλός ρυθμός πληθωρισμού και η αύξηση των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων που επακολουθεί καθιστά λιγότερα επενδυτικά σχέδια κερδοφόρα (λιγότερα επενδυτικά σχέδια με θετική καθαρή παρούσα αξία), με αποτέλεσμα η επενδυτική δαπάνη να μειώνεται. Δεύτερον, η μείωση της καταναλωτικής ζήτησης δημιουργούν αρνητικές προσδοκίες και άνοδο της αβεβαιότητας στους επιχειρηματίες για το μέλλον, με αποτέλεσμα αναβολές ή ακυρώσεις επενδυτικών σχεδίων σε πολλούς παραγωγικούς κλάδους και δη στη βιομηχανία. Η άνοδος της αβεβαιότητας δύναται να οδηγήσει σε σημαντική επιβράδυνση ή και παύση της παραγωγής, αφού αυτή καθιστά σημαντικό μέρος του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού σε βιομηχανίες εντάσεως πετρελαίου οικονομικά ασύμφορο για χρησιμοποίηση.

Επίσης, σε περιόδους αβεβαιότητας (αναφορικά με την τιμή του πετρελαίου), εντείνεται η ανακατανομή των πόρων από κλάδους που πλήττονται λόγω του ακριβότερου πετρελαίου, σε κλάδους μικρότερης εντάσεως πετρελαίου και ενέργειας. Οι ανακατατάξεις αυτές είναι συχνά βεβαιωμένες και δεν οδηγούν σε βέλτιστους συνδυασμούς κεφαλαίου και εργασίας. Τέλος, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι σε περιόδους αβεβαιότητας για τα επίπεδα ισορροπίας της τιμής του πετρελαίου, η απόδοση του κεφαλαίου μειώνεται και ως εκ τούτου οι εταιρίες διστάζουν να προβούν σε νέες επενδύσεις. Η μείωση της επενδυτικής δαπάνης σημαίνει αύξηση του κόστους παραγωγής και απώλεια παραγωγικότητας ή ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

Η Επίδραση της Τιμής του Πετρελαίου στον Πληθωρισμό

Η επίδραση της τιμής του πετρελαίου στον πληθωρισμό έχει αποτελέσει αντικείμενο πολλών μελετών.

Οι Burbidge και Harrison (1984) στηριζόμενοι σε δεδομένα της περιόδου

1961-1982 χρησιμοποίησαν υποδείγματα VAR προκειμένου να εκτιμήσουν την επίδραση της ανόδου της τιμής του πετρελαίου στην οικονομία του Καναδά, της Ιαπωνίας, της Δυτικής Γερμανίας, της Μεγάλης Βρετανίας, και των ΗΠΑ. Οι εν λόγω μελετητές διαπίστωσαν ότι μια προσωρινής μορφής αύξηση κατά μια τυπική απόκλιση στην τιμή του πετρελαίου αυξάνει τους μισθούς και τις τιμές σε όλες τις προαναφερθείσες χώρες. Ωστόσο, στην Γερμανία και την Ιαπωνία ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτού και οι μισθοί στη μεταποίηση παρουσίασαν μικρή σχετικά ευαισθησία στην άνοδο της τιμής του πετρελαίου. Επίσης, η βιομηχανική παραγωγή έδειξε σημεία σημαντικής κάμψης στις ΗΠΑ και την Ιαπωνία.

Σύμφωνα με τους Guo και Kliesen (2005), εάν, κατά τη διάρκεια ενός τριμήνου, η τιμή του πετρελαίου αυξηθεί κατά 10%, τότε στη διάρκεια των επόμενων 4 τριμήνων, ο ρυθμός αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ των ΗΠΑ θα μειωθεί κατά 0,7 έως 2,5 ποσοστιαίες μονάδες, και ο πληθωρισμός θα αυξηθεί κατά 0,5 έως 1,3 ποσοστιαίες μονάδες.

Κατά τους Berben et al. (2005) μια μόνιμη αύξηση της τιμής του πετρελαίου κατά 10%, ενδέχεται να έχει μόνο μικρές και παροδικές επιπτώσεις στον πληθωρισμό των χωρών της Ευρωζώνης (περίπου 0,06 ποσοστιαίες μονάδες αύξηση το πρώτο τρίμηνο). Ωστόσο, η Ελλάδα και το Λουξεμβούργο είναι οι δύο χώρες όπου οι επιδράσεις στον πληθωρισμό είναι μεγάλες και κορυφώνονται μετά από 7 και 5 τρίμηνα αντίστοιχα. Η εμμονή των πληθωριστικών πιέσεων σε αυτές τις χώρες αποδίδεται κατά κύριο λόγο στις αυξήσεις των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων.

Οι Blanchard και Gala (2007), χρησιμοποιώντας και αυτοί τη μεθοδολογία VAR, διαπίστωσαν ότι η άνοδος τιμών του πετρελαίου κατά τη διάρκεια του 1970-83 είχε μια σημαντική επίδραση στις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες, αλλά πολύ μικρή επίδραση στον πληθωρισμό της Δυτικής Γερμανίας, ή στον πληθωρισμό και την παραγωγή της Ιαπωνίας.

Η Επίδραση της Τιμής του Πετρελαίου στο ΑΕΠ

Οι Rotemberg και Woodford (1996) βρήκαν ότι μια αύξηση κατά 1% στην τιμή του πετρελαίου σχετίζεται με μια μείωση κατά 0,25% στην παραγωγή της Αμερικανικής οικονομίας μετά την πάροδο πέντε έως επτά τριμήνων. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο σε μια μελέτη του 2000 (IMF, 2000) ανέφερε ότι μια κατά \$5 άνοδος στην τιμή του πετρελαίου το 2001, υπεράνω της τιμής του πετρελαίου που προεξοφλούσαν τα Συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης (ΣΜΕ) κατά τέλη του 2000, θα οδηγούσε σε μια πτώση της παραγωγής των ΗΠΑ και της ευρωζώνης κατά 0,4%, κάθε ένα από τα πρώτα δύο έτη.

Ο Mork (1989) στην μελέτη του διαπίστωσε μια στατιστική ασυμμετρία στην επίδραση της ανόδου και καθόδου των τιμών του πετρελαίου στις ΗΠΑ. Συγκεκριμένα, ο εν λόγω ερευνητής διαπίστωσε ότι ενώ η άνοδος της τιμής πετρελαίου συνοδεύεται από κάμψη του ΑΕΠ, η πτώση στην τιμή του πετρελαίου δεν είχε τα αντίθετα αποτελέσματα, δηλαδή αύξηση του ΑΕΠ.

Παρόμοιες ασυμμετρίες στην επίδραση της τιμής του πετρελαίου επιβεβαιώθηκαν, κατά την περίοδο 1967-1992, και σε άλλες χώρες, όπως για παράδειγμα στην Ιαπωνία, στην Δυτική Γερμανία, στην Γαλλία, στον Καναδά, στην Μεγάλη Βρετανία, και στην Νορβηγία (Mork κ.α., 1994).

Ωστόσο, οι Darrat κ.α. (1996) διαπίστωσαν, χρησιμοποιώντας στοιχεία από τις αρχές της δεκαετίας του '90, ότι η τιμή του πετρελαίου δεν φαίνεται να προκαλεί πτώση στην παραγωγή. Οι εν λόγω συγγραφείς χρησιμοποιώντας ένα υπόδειγμα VAR με 6 μεταβλητές, κατά τη διάρκεια της περιόδου 1960-93, δεν διαπίστωσαν αφ' ενός μεν ότι η βιομηχανική παραγωγή επηρεάζει κατά Granger την κατανάλωση πετρελαίου, αφ' ετέρου δε ότι ούτε κατανάλωση πετρελαίου ούτε η τιμή του πετρελαίου επηρεάζει κατά Granger το επίπεδο της παραγωγής.

Παρομοίως ο Hooker (1996) διαπίστωσε ότι η τιμή του πετρελαίου δεν επη-

ρέασε κατά Granger τις μεταβολές στο ΑΕΠ των ΗΠΑ, κατά την 1973:4 έως 1994:2.

Η Επίδραση της Τιμής του Πετρελαίου στα Χρηματιστήρια

Η τιμή του πετρελαίου επηρεάζοντας την οικονομική δραστηριότητα, τα εταιρικά κέρδη, τον πληθωρισμό, και τη νομισματική πολιτική, μεταβάλλει τις τιμές των περιουσιακών στοιχείων, όπως είναι οι μετοχές.

Η τιμή μιας μετοχής αποτελεί την καλύτερη εκτίμηση της αγοράς αναφορικά με την μελλοντική κερδοφορία της εταιρίας. Δεδομένου δε ότι η (δίκαιη) τιμή μιας μετοχής προκύπτει από την προεξοφλημένη αξία των μελλοντικών καθαρών κερδών της εταιρίας, τότε οι τρέχουσες και οι αναμενόμενες μελλοντικές επιδράσεις που θα επιφέρει η άνοδος της τιμής του πετρελαίου θα πρέπει να αντανακλώνται στην τιμή της μετοχής.

Οι Jones και Kaul (1996) εντόπισαν την άμεση επίδραση που έχει η άνοδος της τιμής του πετρελαίου στις πραγματικές αποδόσεις των μετοχών, στο Ηνωμένο Βασίλειο, τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Ιαπωνία και στον Καναδά. Η άνοδος στην τιμή του πετρελαίου ασκεί μεγαλύτερη επίδραση στις αποδόσεις των μετοχών εταιριών που ανήκουν στον κλάδο του πετρελαίου και του φυσικού αερίου, ενώ επηρεάζει αρνητικές τις αυτοκινητοβιομηχανίες και τις εταιρίες του λιανικού κλάδου.

Οι Επιδράσεις στις Χώρες

Οι De Miguel et al. (2005) βρήκαν ότι στις χώρες του ευρωπαϊκού νότου, όπως είναι η Πορτογαλία, η Ισπανία, η Ιταλία και η Ελλάδα, παρατηρείται η μεγαλύτερη στην Ευρωπαϊκή Ένωση αρνητική επίδραση στο ΑΕΠ λόγω των απότομων μεταβολών στην τιμή του πετρελαίου, με μέγιστη την επίδραση να απαντά στην Ελλάδα. Οι εν λόγω μελετητές εξετάζοντας τις πετρελαϊκές κρίσεις της δεκαετίας του '70 και '80, διαπίστωσαν ότι τις μεγαλύτερες απώλειες στην ευημερία από τις πετρελαϊκές κρίσεις κατέγραψαν οι Ελλάδα και την Πορτογαλία, με απώλειες της τάξεως του 7,9% και 8,1% του ΑΕΠ αντίστοιχα. Οι συγγραφείς όρισαν την «ευημερία» ως την απαιτούμενη αύξηση της κατανάλωσης, εκφρασμένης ως ποσοστό του ΑΕΠ, η οποία διατηρεί το βιοτικό επίπεδο των πολιτών στο επίπεδο πριν την πετρελαϊκή κρίση.

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με την μελέτη της Παπαρετρου (2001), το πετρέλαιο επηρεάζει σημαντικά την οικονομική δραστηριότητα, καθώς οι απότομες μεταβολές στην τιμή του εξηγούν ένα σημαντικό ποσοστό των διακυ-

Οικονομία

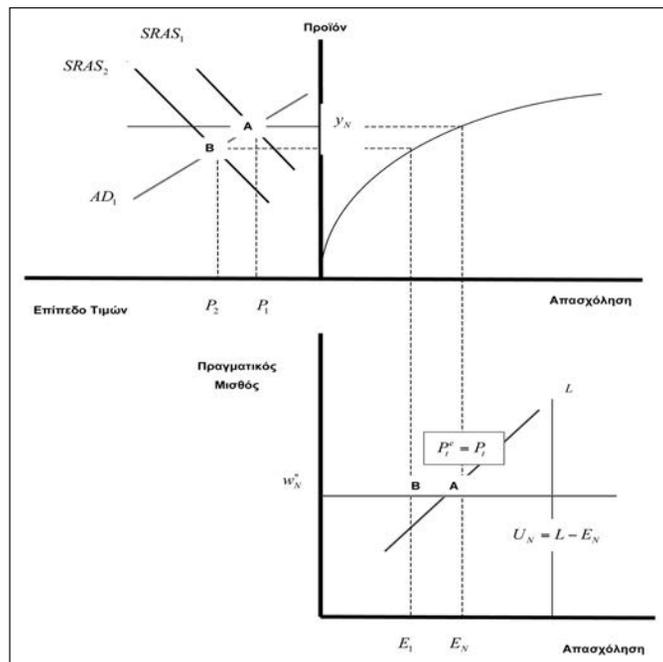
μάνσεων στους ρυθμούς μεταβολής του ΑΕΠ και της απασχόλησης. Επίσης, σύμφωνα πάντοτε με την ίδια μελέτη, οι διακυμάνσεις της τιμής του πετρελαίου επηρεάζουν αρνητικά τα επιτόκια, τη βιομηχανική παραγωγή, και την πορεία του χρηματιστηρίου, οι δε επιδράσεις της τιμής του πετρελαίου στα παραπάνω μεγέθη εκτιμάται ότι διαρκούν από 6 έως 24 μήνες.

Η Αντίδραση της Οικονομίας στην Αύξηση της Τιμής του Πετρελαίου

Σύμφωνα με τη μαθηματική μορφή της βραχυχρόνιας καμπύλης συναθροιστικής προσφοράς (SRAS), υπάρχουν οι εξής τρεις παράγοντες που δύνανται να μετατοπίσουν αυτή την καμπύλη: (α) ο δομικός πληθωρισμός, (β) το φυσικό επίπεδο του προϊόντος, και (γ) τυχόν κλονισμοί στην προσφορά. Αρχικά στο σημείο Α η αγορά προϊόντων, η αγορά χρήματος, και η αγορά εργασίας βρίσκονται σε κατάσταση ισορροπίας (βρισκόμαστε δηλαδή επί της καμπύλης AD και της SRAS).

Κατόπιν, αν υποθέσουμε ότι επέρχεται μια αύξηση της τιμής του πετρελαίου (κλονισμός της προσφοράς). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μετατόπιση της βραχυχρόνιας καμπύλης συναθροιστικής προσφοράς από στο . Το σημείο στο οποίο ισορροπεί η οικονομία είναι το Β, όπου το επίπεδο ισορροπίας του πραγματικού εισοδήματος είναι χαμηλότερο του επιπέδου της πλήρους απασχόλησης ( ) και το επίπεδο τιμών (δηλαδή ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ, ή κάποιος άλλος δείκτης τιμών) υψηλότερο από πριν ( ). Υποθέτουμε ότι αυτή η αρνητική διαταραχή δεν επηρεάζει το επίπεδο του δυνητικού προϊόντος, το οποίο παραμένει ως έχει στο .

Επίσης, εφ' όσον στο σημείο Β έχουμε μετακίνηση της οικονομίας κατά μήκος της καμπύλης AD, τότε θα πρέπει να έχουμε και αύξηση του ονομαστικού επιτοκίου. Έτσι ο συνδυασμός χαμηλότερου επιπέδου τιμών και υψηλότερων επιτοκίων οδηγεί σε πτώση των χρηματιστηριακών τιμών.

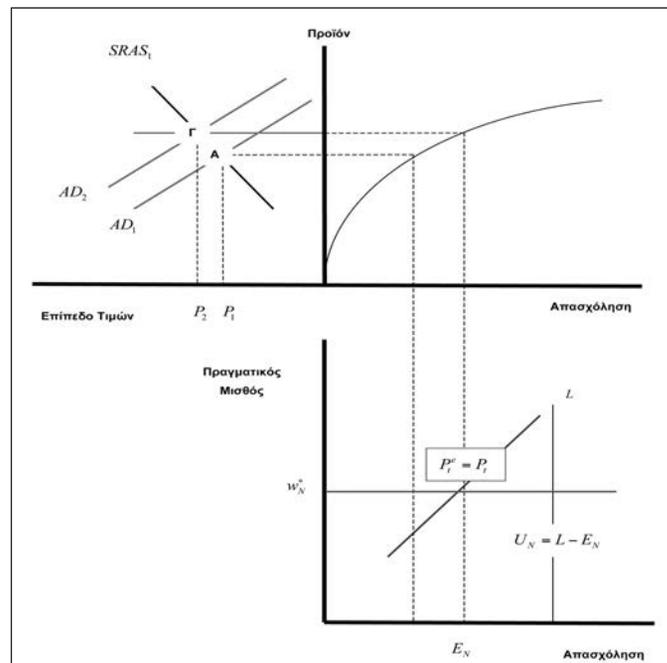
Σχήμα 1 : Το Υπόδειγμα AD-AS σε μια Ανοικτή Οικονομία και η Επίδραση της Μεταβολής στην Τιμή του Πετρελαίου

Το ζητούμενο είναι ποιο θα είναι το μονοπάτι προσαρμογής της οικονομίας προς το φυσικό επίπεδο απασχόλησης .

Από το παραπάνω σχήμα παρατηρούμε ότι στο σημείο Β, η ανεργία έχει ως αποτέλεσμα ο προσφερόμενος από τις επιχειρήσεις πραγματικός μισθός ( ) να είναι υψηλότερος του πραγματικού μισθού ( ) που διεκδικούν τα

συνδικάτα, καθώς αυτά έχουν χάσει μέρος της διαπραγματευτικής τους δύναμης λόγω της επικρατούσας στην αγορά εργασίας καταστάσεως. Καθώς λοιπόν δεν υπάρχουν ισχυρές μισθολογικές επιχειρήσεις, τότε θα παρατηρηθεί διαχρονική πτώση του εγχωρίου επιπέδου τιμών, από σε , θα οδηγήσει σε μια διαχρονική υποτίμηση της πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας (αύξηση της ανταγωνιστικότητας), η οποία καταστήσει δυνατή την κίνηση κατά μήκος της καμπύλης AD.

Εάν τώρα υπάρξει υποτίμηση της πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας συνεπεία υποτίμησης της ονομαστικής συναλλαγματικής ισοτιμίας, τότε η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης θα μετατοπιστεί από την στην , με αποτέλεσμα η οικονομία να ξαναβρεθεί στο επίπεδο της πλήρους απασχόλησεως (σημείο Β).

Σχήμα 3: Το Υπόδειγμα AD-AS Σε μια Ανοικτή Οικονομία με Σταθερές Συναλλαγματικές Ισοτιμίες

Μια πραγματική υποτίμηση ή αύξηση της ανταγωνιστικότητας ( ) επηρεάζει το εμπορικό ισοζύγιο δια των ακόλουθων τρόπων: Κατ' αρχάς, η πραγματική υποτίμηση καθιστά τα εγχώρια αγαθά σχετικά φτηνότερα στο εξωτερικό (το κόστος ευκαιρίας των ξένων αγαθών αυξάνεται), οδηγώντας έτσι σε μια αύξηση της ξένης ζήτησης για αυτά ( ). Δεύτερον, η πραγματική υποτίμηση καθιστά τα ξένα αγαθά σχετικά ακριβότερα, οδηγώντας σε πτώση της ζήτησης τους, έτσι ο όγκος των εισαγωγών μειώνεται ( ). Τρίτον, η πραγματική υποτίμηση αυξάνει το ονομαστικό (=ποσότητα τιμή) κόστος των εισαγωγών .

Κατά συνέπεια μια αύξηση στην ανταγωνιστικότητα θα βελτιώσει το εμπορικό ισοζύγιο εάν τα θετικά αποτελέσματα της πραγματικής υποτίμησης (δηλαδή η αύξηση στον όγκο των εξαγωγών και η μείωση του όγκου των εισαγωγών) ξεπερνούν την αρνητική επίπτωση που επέχει η αύξηση στο κόστος των εισαγωγών. Εάν ισχύει το παραπάνω, κατόπιν λέμε ότι ικανοποιείται οι συνθήκη Marshall-Lerner. Με άλλα λόγια, η συνθήκη Marshall-Lerner εξηγεί τις περιπτώσεις κάτω από τις οποίες η αυξανόμενη ανταγωνιστικότητα (πραγματική υποτίμηση) βελτιώνει την ισορροπία του εξωτερικού εμπορίου.

Εφ' όσον λοιπόν , η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς θα μετατοπιστεί προς τα κάτω, από την στην , μέχρι όπου η οικονομία επανέλθει στο φυσικό επίπεδο απασχόλησης.

Κλείστε απ' έξω το χιονιά!

Όταν έξω έχει κρύο, εσείς στο σπίτι σας έχετε ΕΚΟ!
Το πετρέλαιο θέρμανσης που ακολουθεί όλες τις
προδιαγραφές ποιότητας.

ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ ΘΕΡΜΑΝΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΟ
οικονομία - αξιοπιστία - εξυπηρέτηση

Αντλήστε ποιότητα!

Παγκόσμια Έρευνα Αποκαλύπτει τι ζητά η Γενιά της Χιλιετίας από την Εργασία της

Η Διαχείριση των Ανθρώπων του Αύριο

- Η κατάρτιση και η ανάπτυξη είναι τα οφέλη που εκτιμούν περισσότερο οι νέοι της χιλιετίας - και ιδιαίτερα την εκπαίδευση και καθοδήγηση τύπου coaching και mentoring.
- Οι νέοι αυτοί δεν αναμένουν ότι θα απορρίψουν τις παραδοσιακές εργασιακές πρακτικές.
- Η ισχυρή εταιρική ευθύνη είναι ουσιώδης σε σχέση με την προσέλκυση και διατήρηση της νέας γενιάς εργαζομένων.
- Το 61% των Ανώτερων Εκτελεστικών Στελεχών δηλώνει ότι αντιμετωπίζει δυσκολία στην προσέλκυση και ένταξη νέων εργαζομένων.

Σύμφωνα με νέα παγκόσμια έκθεση που δημοσιεύουν σήμερα οι PricewaterhouseCoopers, η αντίληψη ότι η νέα γενιά εργαζομένων της χιλιετίας χαρακτηρίζεται από έλλειψη αφοσίωσης και απορρίπτει παραδοσιακές εργασιακές πρακτικές δεν είναι παρά ένας μύθος.

Η έρευνα με τίτλο «Οι νέοι της χιλιετίας στο χώρο εργασίας» εντάσσεται στα πλαίσια της συνεχιζόμενης σειράς ερευνών των PwC (Δεύτεροι μεταξύ των ελκυστικότερων εργοδοτών στην Ευρώπη σύμφωνα με έρευνα των FT που πραγματοποιήθηκε τον Οκτώβριο του 2008) με τίτλο «Διαχείριση των ανθρώπων του αύριο» και βασίζεται στις απαντήσεις πέραν των 4,200 αποφοίτων. Συμμετέχοντες από 44 χώρες κλήθηκαν να απαντήσουν στην έρευνα ανώνυμα για τις προσδοκίες τους σε σχέση με την εργασία και τη σταδιοδρομία τους.

Τα συμπεράσματα δείχνουν ότι - ενώ προσδίδουν μεγάλη σημασία στις παγκόσμιες ευκαιρίες και στην ισχυρή εταιρική ευθύνη - οι νέοι της χιλιετίας αναμένουν πως η εργασία τους θα είναι κυρίως γραφειακή, με κανονικό ωράριο, και ότι θα αλλάξουν μικρό αριθμό μελλοντικών εργοδοτών. Η έρευνα εισηγείται συνεπώς ότι ορισμένες εταιρείες θα πρέπει να επαναξιολογήσουν τις προσπάθειες τους για προσέλκυση και διατήρηση των νεότερων εργαζομένων ώστε να διασφαλίσουν ότι οι επενδύσεις τους διοχετεύονται αποτελεσματικά, ιδιαίτερα υπό το φως των σημερινών πιέσεων επί του κόστους.

Η σημασία του πιο πάνω σημείου ενισχύεται και από τα συμπεράσματα της 12ης ετήσιας

Έρευνας Ανώτερων Εκτελεστικών Στελεχών των PwC, η οποία θα δημοσιευθεί τον επόμενο χρόνο και φέρει το 61% να δηλώνει ότι αντιμετωπίζει προκλήσεις σε ό,τι αφορά την πρόσληψη και ένταξη νεότερων εργαζομένων.

Παγκόσμια κινητικότητα και εργασιακές πρακτικές

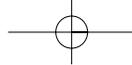
Οι συμμετέχοντες στην έρευνα παρουσίασαν πολύ ανοικτό σε ό,τι αφορά το ενδεχόμενο απασχόλησής τους στο εξωτερικό, με τους Ινδούς απόφοιτους να επιδεικνύουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον για εργασία εκτός της χώρας τους, με 93% σε σύγκριση με 62% για τους απόφοιτους της Ολλανδίας. Ποσοστό 80% όλων των ερωτηθέντων επιθυμεί να εργαστεί στο διεθνή χώρο. Εβδομήντα τοις εκατό των ερωτηθέντων αναμένει ότι θα χρησιμοποιήσει μια δεύτερη γλώσσα στο χώρο εργασίας του. Ενώ μό-

λις το 38% ανέφερε ότι η αγγλική είναι η μητρική του γλώσσα, το 83% αναμένει ότι θα χρησιμοποιήσει την αγγλική στο χώρο εργασίας του. Ακολουθούν τα γαλλικά και τα ισπανικά με 19% και 14% αντίστοιχα.

Τεχνολογία και ανταλλαγή πληροφοριών

Η έρευνα επιβεβαίωσε ότι οι νέοι της χιλιετίας θεωρούν την τεχνολογία κλειδί για την κοινωνικοποίηση και δικτύωσή τους, με το 85% να είναι μέλη σε μια ιστοσελίδα κοινωνικής δικτύωσης όπως είναι το Facebook.

Το 40% των ερωτηθέντων νιώθει άνετα να παρέχει στους εργοδότες του μεγαλύτερη πρόσβαση σε πληροφορίες που αφορούν την ιδιωτική του ζωή προς όφελος της προσωπικής και επιχειρηματικής του ασφάλειας. Επίσης, δύο τρίτα των νέων της χιλιετίας θεωρούν ευπρόσ-

δεκτη την παροχή από τον εργοδότη τους προσωπικών υπηρεσιών, όπως στέγαση, διατροφή και τακτικά ραντεβού υγείας. Εδώ εγείρονται ενδιαφέροντα ερωτήματα σε σχέση με το αν οι διαχωριστικές γραμμές μεταξύ εργασίας και προσωπικής ζωής δεν θα είναι στο μέλλον και τόσο ξεκάθαρες.

Προσδοκίες Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

Οι εργαζόμενοι του αύριο αναμένουν από τους εργοδότες τους να συμπεριφέρονται υπεύθυνα, και το 88% δηλώνει ότι θα αναζητήσει εργοδότες με αξίες εταιρικής κοινωνικής ευθύνης που να αντικατοπτρίζουν τις δικές του.

Επίσης, ποσοστό 86% θα μελετούσε το ενδεχόμενο να εγκαταλείψει έναν εργοδότη του

οποίου οι αξίες εταιρικής κοινωνικής ευθύνης δεν αντικατοπτρίζουν πλέον τις δικές του. Η Αργεντινή (94%), οι ΗΠΑ και η Βραζιλία (και οι δύο με 92%) είναι οι χώρες με τους πιο ιδεαλιστές απόφοιτους από αυτή την άποψη. Οι Ινδοί απόφοιτοι έχουν τις μικρότερες πιθανότητες να πράξουν κάτι τέτοιο (66%). Η πλειοψηφία των αποφοίτων παγκοσμίως θεωρεί την πολιτική του εργοδότη σε ό,τι αφορά τις κλιματικές αλλαγές σημαντική ή πολύ σημαντική (58%).

Ανταμοιβή και προσωπική ανάπτυξη

Η κατάρτιση και η ανάπτυξη θεωρούνται το σπουδαιότερο όφελος για τους νέους της χιλιετίας κατά τα πρώτα πέντε χρόνια της καριέρας τους - με το ένα τρίτο των ερωτηθέντων να το καταγράφει ως πρώτη επιλογή σε σχέση

με τα οφέλη μιας εργασίας (πέραν του μισθού). Το ποσοστό αυτό είναι τρεις φορές ψηλότερο από εκείνο που επέλεξε τα φιλοδωρήματα τοις μετρητοίς. Όλοι σχεδόν οι ερωτηθέντες (98%) δήλωσαν ότι το να εργάζονται με ισχυρούς καθοδηγητές και μέντορες είναι σημαντικό για την προσωπική τους ανάπτυξη.

Παρά τις προσδοκίες τους σε σχέση με την εταιρική κοινωνική ευθύνη, μόλις 7% επέλεξε την αφιέρωση χρόνου για φιλανθρωπικό έργο ή εργασία στην κοινότητα ως ένα από τα τρία κυριότερα οφέλη. Πέραν του ήμισυ του δείγματος (57%) πιστεύει ότι θα χρηματοδοτήσει προσωπικά τη συνταξιοδότησή του, ενώ ποσοστό μόλις 5% δηλώνει ότι η κυβέρνηση / το κράτος θα αναλάβει αυτό το ρόλο και το 17% κάνει αναφορά στον εργοδότη του.

Έκθεση των PricewaterhouseCoopers για τις ευρωπαϊκές οικονομίες

- **Ενδέχεται να σημειωθεί σημαντική επιδείνωση σε ό,τι αφορά τις βραχυπρόθεσμες οικονομικές προοπτικές της Κύπρου**

Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση των PricewaterhouseCoopers που καλύπτει τις ευρωπαϊκές οικονομίες, ενδέχεται να σημειωθεί σημαντική επιδείνωση σε ό,τι αφορά τις βραχυπρόθεσμες οικονομικές προοπτικές της Κύπρου. Η οικονομία αναμένεται να αναπτυχθεί το 2009 με βραδύτερους ρυθμούς σε σύγκριση με τα τελευταία χρόνια, ωστόσο η ανάπτυξη θα εξακολουθήσει να είναι ψηλότερη του μέσου όρου της Ευρωζώνης.

Η τελευταία οικονομική ανάλυση των PricewaterhouseCoopers διαπιστώνει ότι η κυπριακή οικονομία αναπτύχθηκε κατά 0,6% το τελευταίο τρίμηνο του 2009, ως αποτέλεσμα κυρίως της σημαντικής αύξησης των κυβερνητικών δαπανών. Ωστόσο, κατά την ίδια περίοδο, η αύξηση των εξαγωγών σημείωσε επιβράδυνση ενώ οι καταναλωτικές δαπάνες παρέμειναν στάσιμες. Η οικονομική δραστη-

ριότητα στην Κύπρο αναμένεται να επιβραδυνθεί το 2009 με μια προβλεπόμενη αύξηση του ΑΕΠ της τάξης του 1,8% σε συνέχεια της υπολογιζόμενης αύξησης του 3,3% για το 2008. Το ποσοστό αυτό εξακολουθεί να είναι αρκετά ψηλότερο της προβλεπόμενης για το 2009 συρρίκνωσης στην Ευρωζώνη κατά 0,9%.

Ο πληθωρισμός στην Κύπρο συνέχισε να μειώνεται, φθάνοντας το 3,1% το Νοέμβριο του 2008, παραμένει ωστόσο ψηλότερος από το

μέσο όρο της Ευρωζώνης. Η μείωση του πληθωρισμού οφείλεται κυρίως σε σημαντικές μειώσεις τιμών σε βασικά αγαθά όπως η ενέργεια και τα τρόφιμα.

Η οικονομική δραστηριότητα σημείωσε επιβράδυνση σε σημαντικούς τομείς της κυπριακής οικονομίας περιλαμβανομένου και του μεγαλύτερου τομέα, που αποτελείται από το λιανικό εμπόριο, τον τουρισμό και τις μεταφορές. Ο τουριστικός κλάδος αναμένεται να αντιμετωπίσει μια δύσκολη περίοδο κυρίως λόγω του ότι το Ηνωμένο Βασίλειο, η μεγαλύτερη πηγή επισκεπτών για την Κύπρο, εισέρχεται σε μια σχετικά βαθιά ύφεση.

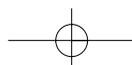
Η εμπιστοσύνη των καταναλωτών σημείωσε σημαντική πτώση, καταγράφοντας το Δεκέμβριο του 2008 τα χαμηλότερα επίπεδά της από το Αύγουστο του 2005. Το γενικότερο οικονομικό αίσθημα, που αντικατοπτρίζει την εμπιστοσύνη τόσο των καταναλωτών όσο και των επιχειρήσεων, συνέχισε την πρόσφατη καθοδική του πορεία. Ο αντίκτυπος της παγκόσμιας επιβράδυνσης και οι μειωμένες καταναλωτικές δαπάνες προκαλούν στις

επιχειρήσεις μεγαλύτερη απαισιοδοξία σε ό,τι αφορά το τρέχον οικονομικό περιβάλλον.

- **Yael Selfin, Επικεφαλής της Ομάδας Μακροοικονομικών Συμβουλών των PWC, σχολίασε τα ακόλουθα:**

«Ενδέχεται να δούμε μια σημαντική επιδείνωση σε ό,τι αφορά τις οικονομικές προοπτικές για την Κύπρο καθώς αρχίζει να διαφαίνεται ο αντίκτυπος της παγκόσμιας επιβράδυνσης και των χαμηλών επιπέδων εμπιστοσύνης των Κυπρίων καταναλωτών. Οι κυβερνητικές δαπάνες αναμένεται να αποτελέσουν έναν από τους κυριότερους παράγοντες ώθησης της οικονομικής ανάπτυξης το 2009 ενώ προβλέπονται χαμηλότερες επιδόσεις στον κλάδο των εξαγωγών. Παρά τη συνεχή μείωση του πληθωρισμού, οι καταναλωτικές δαπάνες επίσης αναμένεται να μειωθούν κατά τους επόμενους μήνες».

Για περισσότερες πληροφορίες παρακαλώ επικοινωνήστε με τον Στέφο Στεφανίδη, Επικεφαλής Τομέα Συμβουλευτικών Υπηρεσιών, PricewaterhouseCoopers, Τηλ: 22555000

Executive coaching

Πώς να βγείτε κερδισμένοι από την επερχόμενη οικονομική κρίση;

Τι κοινό έχουν οι Νέλσον Μαντέλα, Μπιλ Κλίντον, Μάργκαρετ Θάτσερ και Μιχαήλ Γκορμπατσόφ; Όλοι έχουν χρησιμοποιήσει ένα executive coach σε κάποια στιγμή της καριέρας τους! Παρόλο που στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ το coaching είναι διαδεδομένο ευρέως, στον Κυπριακό και Ελλαδικό χώρο βρίσκεται σε νηπιακό στάδιο. Η αύξηση της ανάπτυξης του coaching διεθνώς έχει υπολογιστεί γύρω στο 40% από το έγκυρο οικονομικό περιοδικό Economist. Σύμφωνα με το περιοδικό "Fortune" το executive coaching είναι το πιο αποτελεσματικό εργαλείο που υπάρχει σήμερα για τους managers!

Του Δημήτρη Στυλιανίδη*

Η οικονομική κρίση που έχει χτυπήσει ολόκληρο τον κόσμο δεν αφήνει πολλά περιθώρια στους οργανισμούς να «χάνουν» χρόνο και χρήματα σε εκπαιδευτικές διαδικασίες χωρίς αποτελέσματα. Η κρίση αυτή δίνει στο κάθε επιχειρηματία την ευκαιρία να κάνει ένα απολογισμό των μέχρι τώρα επιτευγμάτων του. Η κρίση δίνει στον καθένα μας την ευκαιρία για ανασύνταξη, αναδιοργάνωση και για προετοιμασία για τις καλύτερες μέρες που θα έρθουν στο σύντομο μέλλον. Ο πανικός και η κρίση αφήνεται στους ερασιτέχνες. Η προετοιμασία και ο απολογισμός είναι για τους επαγγελματίες.

Ενώ οι περισσότεροι διερωτούνται τι μπορεί κάποιος να κάνει σε τέτοιες περιπτώσεις που η οικονομία και η κερδοφορία εξαρτάται από εξωγενείς παράγοντες, κάποιος βρίσκει την ευκαιρία να ασχοληθούν με το μόνο πράγμα που μπορούν να επηρεάσουν - τον εαυτό τους και τη δομή και οργάνωση της εταιρείας τους. Αναλαμβάνουν έτσι και την ευθύνη των ενεργειών τους.

Το Coaching, είναι η αμφίδρομη διαδικασία που βοηθά ιδιώτες ή οργανισμούς να βελτιώνονται πιο γρήγορα και να παράγουν πιο ικανοποιητικά αποτελέσματα. Σαν αποτέλεσμα του coaching τα άτομα θέτουν πιο ξεκάθαρους στόχους, δραστηριοποιούνται πιο έντονα, παίρνουν σωστότερες αποφάσεις και γενικά εκμετα-

λεύονται σε μεγαλύτερο βαθμό τις ίδιες τις ικανότητές τους. Σε εποχές κρίσης επιβιώνουν αυτοί που αξιοποιούν τις δυνατότητες τους χρησιμοποιώντας εργαλεία και τεχνικές που ξεχωρίζουν από αυτές που χρησιμοποιούν οι ανταγωνιστές τους στην αγορά.

Το coaching έχει εξελιχτεί σε ένα από τα κυριότερα εργαλεία που όλοι οι επιτυχείς άνθρωποι χρησιμοποιούν για να βιώσουν εξαιρετική ποιότητα ζωής. Μέσω του coaching, τα ενδιαφερόμενα άτομα προσδιορίζουν τι είναι το σημαντικότερο για αυτούς και ευθυγραμμίζουν τις σκέψεις τους, το λεξιλόγιό τους, και τις ενέργειες τους, αναλόγως.

Κατά τα πρώτα χρόνια της εφαρμογής του, το coaching ήταν μια λύση διάσωσης καριέρας, η ύστατη προσπάθεια ώστε να επιβιώσει κάποιος. Η συγκεκριμένη χρήση του coaching είχε αρνητικές επιπτώσεις στην εικόνα του συγκεκριμένου ατόμου καθώς πολλοί το θεωρούσαν μειονέκτημα το να καταφύγει ένας manager στη βοήθεια ενός coach. Με το πέρασμα των χρόνων, όμως, αρχίζει να γίνεται κατανοητό ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικά και για άλλους σκοπούς, όπως η ανάπτυξη ηγετικών ικανοτήτων.

• Πώς διαφέρει το coaching από τη θεραπεία ή τη συμβουλευτική;

Το coaching δεν είναι θεραπεία, η οποία εισηγείται σε βάθος σε διάφορα ζητήματα, εξετάζοντας συνήθως το παρελθόν, ούτε και είναι συμβουλευτική που οδηγεί γενικά στο δόσιμο απαντήσεων ή συμβουλών στους πελάτες. Το coaching προσανατολίζεται περισσότερο στη δράση και εστιάζεται πρώτιστα στο παρόν και το μέλλον.

• Ποιοι επιλέγουν να εργαστούν με ένα coach;

Επιχειρηματίες, ιδιοκτήτες επιχείρησης, επαγγελματίες και άτομα που βρίσκονται σε μεταβατικό στάδιο στην ζωή τους είναι μερικοί από τους ανθρώπους που επιλέγουν να εργαστούν με ένα coach. Ανεξάρτητα από την κοινωνική τους θέση, όλοι έχουν ένα κοινό: είναι όλα επιτυχημένα, έξυπνα και ευφυή άτομα που επιζητούν να πάρουν κάτι περισσότερο από την ζωή τους.

• Ποιος επαγγελματίας αθλητής δεν έχει χρησιμοποιήσει ένα coach για να κερδίσει;

Ο Tiger Woods είναι ένας από τους πιο καταξιωμένους αθλητές παγκοσμίως και όμως καταλαβαίνει την αξία του να συνεργάζεται άμεσα με κάποιον, ο οποίος θα του επισημάνει τα σημεία που δεν μπορεί ο ίδιος να δει, κάποιος ο οποίος να τον πιέζει και να τον ενθαρρύνει για να συνεχίσει και για να επιτύχει τη μέγιστη απόδοση του.

Η τάση μετά το 2000 δείχνει ότι οι εταιρείες προετοιμάζονται για κάτι νέο. Κατά συνέπεια, έχουν αρχίσει να αντιλαμβάνονται την ανάγκη να προετοιμάσουν τις επόμενες γενιές ηγετών, ώστε να μπορέσουν να χειριστούν τα αυξημένα καθήκοντά τους. Αν λάβουμε υπόψη ότι ο κόσμος των επιχειρήσεων αλλάζει με γρήγορους ρυθμούς λόγω της παγκοσμιοποίησης τότε το executive coaching γίνεται επιτακτική ανάγκη.

• **Ποία είναι τα καλά του να εργάζεστε με ένα coach;**

Το executive coaching αξιολογείται ως ιδιαίτερα αποτελεσματική μέθοδος και αποδεικνύεται λειτουργικό και χρήσιμο όταν οι πιο κάτω παράγοντες είναι παρόντες:

- Ο πελάτης είναι πρόθυμος να μάθει και να αναλάβει δράση
- Υπάρχει ένα χάσμα μεταξύ του που βρίσκεται τώρα και του που θέλει να φθάσει

Τα πάντα είναι εφικτά στο coaching. Με ένα coach μπορείτε:

- Να λαμβάνετε περισσότερες, καλύτερες και πιο έξυπνες αποφάσεις σε οποιονδήποτε τομέα της ζωής σας
- Να απολαμβάνετε μια πιο ισορροπημένη ζωή
- Να βελτιώσετε την ποιότητα των αποφάσεων σας
- Να φθάσετε ακόμη πιο ψηλά!
- Να κερδίσετε περισσότερα χρήματα
- Να έχετε περισσότερη ενεργητικότητα

• **Πως ακριβώς δουλεύω σαν coach**

Σαν coach σας, θα διερευνήσω, θα ενθαρρύνω, θα συμβουλευέσω, θα προκαλέσω, θα σας υποβάλω αιτήματα, και θα αφουγκραστώ το δικό σας εαυτό έτσι ώστε να παραμένετε ευθυγραμμισμένοι με το τι ακριβώς είστε και που ακριβώς κατευθύνετε σύμφωνα πάντα με τους στόχους, τις αξίες, και το όραμά σας.

• **Αναμένω τον καλύτερο σας εαυτό**

Μόνο εάν είστε αποφασισμένοι να δώσετε τον καλύτερο σας εαυτό και να κάνετε αυτά που πρέπει για να πετύχετε θα δουλέψουμε μαζί. Εάν δεν μπορείτε να δώσετε τον καλύτερό σας εαυτό για κάποιο λόγο, εγώ είμαι προετοιμασμένος να σας καταλάβω και θα κάνω ότι μπορώ ούτως ώστε να σας ενθαρρύνω και να σαςβάλω πίσω στην πορεία σας.

• **Δίνω συμβουλές**

Εάν είμαι βέβαιος για ένα θέμα που αντιμετωπίζετε και είστε δεκτικοί σε εισηγήσεις τότε θα δίδω συγκεκριμένες προτάσεις σχετικά με το πώς να χειριστείτε το θέμα. Εάν δεν είμαι βέβαιος, δεν θα δώσω εισηγήσεις. Άσχετα από τον αν θα σας δώσω εισηγήσεις ή όχι είστε ελεύθεροι να χρησιμοποιήσετε την κρίση σας και

να διαλέξετε ότι εσείς θεωρείτε σωστό αφού σαν coach σας δεν θα αναμένω να διαλέξετε κάτι για το οποίο δεν νιώθετε σίγουροι.

• **Είμαι ειλικρινείς μαζί σας**

Όταν παρατηρήσω κάτι δεν μου αρέσει στην αντιμετώπιση ενός θέματος, θα σας ρωτήσω να μου πείτε περισσότερα. Συχνά, είναι αυτές οι μικρές λεπτομέρειες που προσφέρουν την πιθανότητα να επιλυθεί ένα ζήτημα. Εντούτοις, δεν θα σας κάνω παρατήρηση αλλά θα σας προκαλέσω μόνο να δώσετε περισσότερη σημασία στο θέμα εκείνο.

• **Πώς να επωφεληθείτε περισσότερο από το coaching.**

Συγκεντρωθείτε σε αυτό που πραγματικά θέλετε. Το coaching δουλεύει καλύτερα όταν έχετε σαφείς στόχους βασισμένους στις πραγματικές αξίες σας.

• **Γνωρίστε άγνωστες πτυχές του εαυτού σας**

Η συνεργασία με ένα έμπειρο coach είναι ένας υγιής τρόπος να ωριμάσετε περισσότερο και να γίνετε πιο ολοκληρωμένος manager. Με το coaching, πολλά άτομα ανακαλύπτουν άγνωστες πτυχές του εαυτού τους, και βρίσκουν ότι μπορούν να ρυθμίσουν τους στόχους τους για να είναι περισσότεροι ευθυγραμμισμένοι με τον πραγματικό τους εαυτό και με τις αρχές και τις αξίες που τους καθοδηγούν προς την επίτευξη αυτών των στόχων.

• **Διπλασιάστε την αποφασιστικότητα σας**

Σαν επόμενο της συνεργασίας σας μαζί μου είναι το γεγονός ότι θα σας ρωτήσω πολλά πράγματα. Ελπίζω όχι υπερβολικά, αλλά ίσως περισσότερα από ότι μπορεί να είχατε ρωτηθεί στη ζωή σας. Σας ζητώ να είστε πρόθυμοι και ανοικτοί να πειραματιστείτε με νέες προσεγγίσεις και να δοκιμάσετε νέους τρόπους προσέγγισης. Θα σας προκαλέσω να είστε ειλικρι-

νής και να ανεβάσετε την απόδοσή σας και να θέσετε ψηλότερους στόχους. Τελικά, εσείς θα αποφασίσετε τι είναι καλύτερο για σας.

• **Ελάτε προετοιμασμένοι σε κάθε συνάντησή μας.**

Για να πετύχετε περισσότερα από την κάθε μας συνάντηση, ζητώ να προετοιμάζετε μια ατζέντα για το τι θέλετε να συζητήσουμε.

• **Κάντε την προεργασία σας**

Κάθε εβδομάδα θα αποφασίζετε σχετικά με τις ενέργειες ή τους στόχους που θέλετε να επιδιώξετε. Αναμένω να κρατήσετε τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνετε και θα συνεργαστώ μαζί σας για να σιγουρευτώ ότι θέτετε σημαντικούς, ρεαλιστικούς και επιτεύξιμους στόχους.

• **Χρονική διάρκεια Coaching**

Συστήνω να δεσμευτείτε για μια υπηρεσία coaching που διαρκεί από 6 έως 12 μήνες. Τα οφέλη του coaching έρχονται με την πάροδο του χρόνου.

Το coaching έχει αρχίσει να περνάει από την εμβρυακή του φάση προς την εποχή της ωριμότητας. Η τάση φαίνεται να δείχνει την εξάπλωση της παροχής του coaching με μεγάλες προοπτικές. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα θετικά αποτελέσματα του coaching έχουν διαφανεί και έτσι οι managers σε παγκόσμιο επίπεδο το χρησιμοποιούν όλο και περισσότερο.

• **Πως μπορώ να μάθω περισσότερα για το coaching;**

Για περισσότερες πληροφορίες τηλεφωνήστε το 7000 2707 ή επισκεφθείτε μας στο www.thinkbox.com.cy.

* Ο Δημήτρης Στυλιανίδης είναι Executive Coach/Trainer και διευθύνων σύμβουλος στην εταιρεία THINKBOX LTD.

Παγκόσμια κρίση και εργασιακές σχέσεις

Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας έχει πάρει ένα νεοφιλελεύθερο χαρακτήρα σε σημείο που η έμφαση να δίνεται περισσότερο στην ελευθεροποίηση των αγορών και λιγότερο στο πως θα ρυθμιστούν αυτές οι αγορές με σκοπό την αποφυγή των οικονομικών κρίσεων και στόχο τη δικαιότερη κατανομή του εθνικού πλούτου. Ο νεοφιλελευθερισμός υποστηρίζει ότι ο κόσμος θα ζει καλύτερα όταν η αγορά λειτουργεί ελεύθερα και με την ελάχιστη παρέμβαση του κράτους. Πρωταρχικός σκοπός του κράτους και του κεφαλαίου είναι η οικονομική ανάπτυξη, δίχως την οποία δε μπο-

Του
Ανδρέα Θ.
Αυσιώτη

Διοικητικό
Λειτουργού Α',
Υπουργείο Παιδείας

ρεί να γίνεται σκέψη για κοινωνικά προγράμματα και σχέδια όπως η απασχόληση, η υγεία, η στέγη και η παιδεία. Υπό συνθήκες εργασιακής ανασφάλειας, οι συνδικαλιστές σε όλο τον κόσμο είναι υποχρεωμένοι να συρρικνώνουν τις απαιτήσεις τους και να συμβιβασθούν ακόμη και με μειώσεις μισθών, έτσι που να μη βρεθούν τα μέλη τους άνεργοι. Το στίγμα της ανεργίας επικρέμεται ως Δαμόκλειος σπάθη πάνω από τα κεφάλια του παγκόσμιου εργατικού δυναμικού. Μέσα σ' αυτό το κλίμα καλούνται οι κοινωνικοί εταίροι να συζητήσουν και να υιοθετήσουν τα απαραίτητα μέτρα για μετριασμό των επιπτώσεων της επερχόμενης οικονομικής κρίσης. Ως γνωστόν το Κυπριακό κράτος, προωθεί από τη γένεση του το 1960, τη συνεργασία των κοινωνικών εταίρων του, σε συνθήκες εργατικής ειρήνης, δημοκρατίας και κοινωνικής αλληλεγγύης. Αυτό το μοντέλο της τριμερούς συνεργασίας απέσπασε το διάλογο από τη γραφειοκρατία της δημόσιας διοίκησης, τον κατέστησε θεσμικά ανεξάρτητο και ευέλικτο. Απέκτησαν, εργαζόμενοι και εργοδότες, έναν χώρο όπου πράγματι μπορούν να συζητούν μεταξύ τους με άνεση και σε βάθος. Με βάση την πολιτική αυτή, το κράτος και οι κοινωνικοί εταίροι του λειτούργησαν, για πέντε σχεδόν δεκαετίες, ένα πραγματικά ελεύθερο σύστημα συλλογικών διαπραγματεύσεων.

Έχει υποστηριχθεί από πολλούς μελετητές ότι η κατάσταση που επικρατεί στις εργασιακές σχέσεις στην Κύπρο μπορεί να χαρακτηριστεί από τις καλύτερες στον κόσμο. Κατά τη γνώμη τους, στο γεγονός αυτό συνέβαλε ση-

μαντικά η δύναμη και η ωριμότητα του συνδικαλιστικού κινήματος αλλά και η θετική ανταπόκριση των εργοδοτών και η συμβολή του κράτους. Οι ειρηνικές εργασιακές σχέσεις συνέβαλαν σημαντικά στην αύξηση του εισοδήματος και στη συνεχή βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του Κυπριακού λαού. Το ερώτημα που βασανιστικά τίθεται στον μελετητή των εργασιακών σχέσεων είναι κατά πόσο η εφαρμογή αυτού του αναμφισβήτητου πετυχημένου συστήματος θα μπορούσε να συνεχίσει και σε περιόδους όπου τα πάντα έχουν αλλάξει. Η διεθνής οικονομική κρίση και το τι έχει συμβεί σε άλλες χώρες θα πρέπει να μας προβληματίσει έτσι ώστε σε συνεργασία με τα άλλα κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να βρούμε εκείνες τις λύσεις που μπορούν να προσαρμοστούν στα δικά μας δεδομένα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε μια προσπάθεια άμβλυνσης των οικονομικών προβλημάτων που προκαλεί η διεθνής οικονομική κρίση στις οικονομίες των «27» κρατών-μελών, προχώρησε στην κατάθεση πακέτου μέτρων ύψους 200 δισεκατομμυρίων ευρώ για τη διετία 2009-2010 στη Σύνοδο Κορυφής στις 11-12 Δεκεμβρίου 2008. Το στοιχείο των «27» είναι να εύρουν τα απαραίτητα κονδύλια και να αξιοποιήσουν «έγκαιρα, στοχευμένα και κατά συντονισμένο τρόπο», όπως ζητά η Επιτροπή. Στα πλαίσια της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αναλάβει πρωτοβουλία που στοχεύει στη βελτίωση του Ρυθμιστικού Πλαισίου «Better Regulation» που αποσκοπεί στον εκσυγχρονισμό και την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας του κράτους. Η μείωση της γραφειοκρατίας θα βοηθήσει τις Κυπριακές επιχειρήσεις να βελτιώσουν στο μέγιστο δυνατό τη σχέση τους με τη Δημόσια Υπηρεσία και κατ' επέκταση την αποδοτικότητα και την παραγωγικότητα τους.

Με πυξίδα την αποτελεσματικότητα θα πρέ-

πει να υιοθετηθεί ένα νέο αναπτυξιακό πρότυπο όπου οι οικονομικές δραστηριότητες θα έχουν ως επίκεντρο τους την οικονομία της γνώσης. Η παρούσα κατάσταση απαιτεί άμεσες διαβουλεύσεις και συνεργασία, δεδομένου ότι βρισκόμαστε στο μέσω μιας διεθνούς κρίσης που θα πρέπει να ξεπεράσουμε.

Στις Ευρωπαϊκές στατιστικές η Κύπρος κατέχει μια από τις τελευταίες θέσεις όσον αφορά τις νέες τεχνολογίες, την έρευνα και την καινοτομία. Γι' αυτό και οι κοινωνικοί εταίροι οφείλουν να αναζητήσουν ριζοσπαστικές ιδέες. Να δοθεί έμφαση στην ποιότητα και στην ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων. Να γίνει πράξη ότι το ανθρώπινο δυναμικό είναι το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα των επιχειρήσεων. Η προσπάθεια για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας απαιτεί θυσίες και συναίνεση. Προτείνεται η σύναψη ενός κοινωνικού συμβολαίου από την εφαρμογή του οποίου αφενός να μειώνονται στο ελάχιστο οι εργασιακές αναταραχές σε όλους τους τομείς της οικονομίας και αφετέρου να καλλιεργηθεί μια νέα νοοτροπία, η οποία να αποτελέσει στοιχείο ενός ευρύτερου και διαρκούς προβληματισμού. Σαν μέρος αυτού του κοινωνικού συμβολαίου οι συλλογικές συμβάσεις πρέπει να είναι σεβαστές. Συνάμα να γίνει κατανοητό ότι η μισθοδοσία και τα ωφελήματα επηρεάζονται εκτός από τις συλλογικές συμβάσεις και από την ευρωστία ενός οργανισμού. Θα πρέπει λοιπόν να γίνουν επενδύσεις στην παιδεία, την έρευνα και τεχνολογία, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τον υψηλό εισοδήματος τουρισμό, με στρατηγικό στόχο να καταστεί η Κύπρος πιο ανταγωνιστική στο μέλλον. Η Κύπρος διαθέτει το απαιτούμενο εργατικό δυναμικό για να αντιμετωπίσει τις υφιστάμενες προκλήσεις του διεθνούς ανταγωνισμού, φτάνει να έχει όραμα και να αξιοποιήσει τις πολλαπλές δυνατότητες που της δίνονται.

live on the **Coke** side of life™

Coca-Cola

Σήμα Κατατεθέν

«Ολική Δημιουργικότητα-Καινοτομία» το αντίδοτο στην κρίση

Οι μεταρρυθμίσεις με στόχο μια σταθερή οικονομική ανάπτυξη, περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, αποτελούν την καλύτερη θωράκιση για την αντιμετώπιση μιας οικονομικής κρίσης. Στο θολό τοπίο, τις αυξανόμενες αβεβαιότητες και τις

Του Νίκου Γ. Σύκα
Επικοινωνιολόγου

επιπτώσεις της παγκόσμιας κρίσης, η «Ολική Δημιουργικότητα-Καινοτομία» αποτελεί την πυξίδα για αύξηση της αποτελεσματικότητας του κράτους και της ανταγωνιστικότητας της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Η μείωση της γραφειοκρατίας (απλοποίηση διαδικασιών, αποκέντρωση) οι καινοτόμες πρακτικές και η επένδυση στις νέες τεχνολογίες στο Δημόσιο Τομέα διευκολύνει τις επιχειρήσεις να λειτουργούν με ευελιξία. Οι επιτυχημένες οικονομίες βασίζονται σε τρεις θεμέλιους λίθους, την ικανότητα να είναι δημιουργικές, να μετασχηματίζουν μια δημιουργική ιδέα σε καινοτομία και να την προωθούν στην αγορά αποτελεσματικά. Κλειδί η τεχνολογική

καινοτομία καθώς και η επιχειρηματική καινοτομία. Ο ανταγωνισμός των επιχειρήσεων δεν γίνεται πλέον με όπλο τις τιμές, αλλά την καινοτομία - διαρκής στόχος η διαφοροποίηση.

Το σύστημα «Ολική Δημιουργικότητα-Καινοτομία» που προτείνεται στο παρόν άρθρο καλύπτει όλες τις πτυχές της «οικονομίας της γνώσης» και αποτελεί την απάντηση στην παγκόσμια κρίση. Δημιουργικότητα σε όλα: (1) Διασύνδεση της Παιδείας με την Οικονομία, (2) Δια Βίου Μάθηση και ανανέωση των δεξιοτήτων, (3) σύζευξη του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και θέσπιση εταιρικών σχέσεων μεταξύ των ιδρυμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, επιχειρήσεων και ερευνητικών ιδρυμάτων, (4) επιτάχυνση των αναπτυξιακών έργων που θα αποφέρουν τη μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία στην οικονομία με στόχο την αύξηση της παραγωγικότητας, (5) ανάπτυξη ποιοτικών και καινοτόμων προϊόντων, που ανταποκρίνονται στις διαρκώς μεταβαλλόμενες ανάγκες των καταναλωτών - πρέπει να είμαστε σε θέση να διακρίνουμε ή/και να προβλέψουμε τις αλλαγές και να εντοπίσουμε έγκαιρα τις νέες ευκαιρίες, (6) το δημιουργικό μάρκετινγκ, μια ολοκληρωμένη επικοινωνία μάρ-

κετινγκ (integrated marketing communications) με στοχευμένα προϊόντα για στοχευμένες αγορές μέσω στοχευμένης επικοινωνίας, είναι το κλειδί για την αντιμετώπιση των προκλήσεων και αξιοποίηση των νέων ευκαιριών που θα προκύψουν μέσα από την κρίση, (7) υιοθέτηση σύγχρονων μεθόδων οργάνωσης και παραγωγής, (8) σύγχρονη διοίκηση - καλλιέργεια της δημιουργικότητας, των ικανοτήτων και συνολικά της προσωπικότητας του εργαζόμενου και (9) αξιοποίηση των τεράστιων δυνατοτήτων που παρέχουν οι σύγχρονες τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών.

Σε περίοδο ύφεσης, η διαφήμιση - με κύρια χαρακτηριστικά τη στρατηγική και δημιουργική υπεροχή - αποτελεί την καλύτερη επένδυση, το δόρυ για να πάρει μια επιχείρηση οικονομικά οφέλη, πωλήσεις και μερίδια αγοράς. Αντίθετα, επιχειρήσεις που θα περικόψουν άμεσα και δραστηρικά τα διαφημιστικά τους κονδύλια καθίστανται ιδιαίτερα ευάλωτες. Στους δύσκολους τωρινούς καιρούς, η «Ολική Δημιουργικότητα-Καινοτομία» (Total Creativity-Innovation), αποτελεί τη στρατηγική πρωταρχικά για την επιβίωση και κατόπιν για την ανάπτυξη μιας επιχείρησης.

Ευρωεκλογές & Συγκοινωνούντα Δοχεία

Οι πολίτες έχουν ανεβάσει τον πήχη επιλέγοντας με βάση πιο αυστηρά πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά κριτήρια - ζητούν να μάθουν χωρίς περιστροφές τι πρέπει και τι μπορεί να γίνει για τον τόπο. Το πολιτικό τοπίο τα τελευταία 4 χρόνια χαρακτηρίζεται από αυξημένη ρευστότητα και πολυπλοκότητα (το ψηλό ποσοστό μετακινούμενων και αναποφάσιτων ψηφοφόρων είναι ενδεικτικό). Στους δύσκολους τωρινούς καιρούς, η ψήφος δεν μπορεί να είναι χαλαρή. Οι επερχόμενες Ευρωεκλογές (Ιούνιος '09) αποκτούν μια ιδιαίτερη σημασία ενόψει κυρίως των εξελίξεων στο Κυπριακό και της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Η πολιτική οικολογία -οι διάφορες εκλογικές αναμετρήσεις τα τελευταία χρόνια, οι εξελίξεις στο Κυπριακό, οι ρυθμοί υλοποίησης του Προγράμματος Διακυβέρνησης, η αντιλαμβανόμενη εικόνα για τον Πρόεδρο και τους Υπουργούς, οι θέσεις και η εικόνα των κομμάτων, το ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον- προσομοιάζει με το σύστημα των συγκοινωνούντων δοχείων. Αυτό που μετράει στο

μαυλό των πολιτών είναι το όλον, το σύνολο της εικόνας. Κάθε κομμάτι του επικοινωνιακού puzzle επηρεάζει, θετικά ή αρνητικά, ολόκληρη την εικόνα - υπάρχει μια συνεχής αλληλεπίδραση.

Στις επερχόμενες Ευρωεκλογές κάθε υποψήφιος θα πρέπει να προσδιορίσει το προσωπικό του στίγμα στο πλαίσιο πάντοτε της στρατηγικής τοποθέτησης και του κεντρικού μηνύματος της παράταξης. Η προσωπικότητα και οι ξεχωριστές ικανότητες του υποψήφιου Ευρωβουλευτή, η «πρόσωπο με πρόσωπο» επικοινωνία του με το λαό είναι καθοριστικής σημασίας. Ο πολιτικός λόγος θα πρέπει να στηρίζεται κυρίως στα επιχειρήματα και την πειθώ και λιγότερο σε συναισθηματικές απηχίες και συνθηματολογία. Ο Σχεδιασμός Μέσων (Media Strategy) και οι ενέργειες του άμεσου μάρκετινγκ, το ύφος της καμπάνιας (χαμηλοί τόνοι, έμφαση σε θέσεις) πρέπει να ενισχύουν την εικόνα (image) που εκπέμπει ο υποψήφιος, αναδεικνύοντας παράλληλα την ειδοποιό διαφορά, τη μοναδική αξία / ξεχωριστό προσόν του. Το φράγμα της ομοιο-

πίας και της κοινοτοπίας βρίσκεται πάντοτε μπροστά μας - διαρκής στόχος η διαφοροποίηση. Κλειδί ο επικοινωνιακός άξονας απλότητα - αμεσότητα. Η απλότητα του υποψήφιου και η αμεσότητα / λακωνισμός του μηνύματος, σε αντιδιαστολή με την πολυπλοκότητα του προεκλογικού τοπίου. Το σλόγκαν (μια λέξη, το πολύ μια φράση) αποτελεί το δόρυ της επικοινωνιακής εκστρατείας. Ας εξετάσουμε λοιπόν τέσσερα ενδεικτικά συνθήματα μέσα από τα οποία θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν οι πιο πάνω επικοινωνιακές προκλήσεις: (1) «κοινωνία αξιών-λύση αρχών», (2) «διπλή ψήφος» τονίζοντας ότι η ψήφος στις Ευρωεκλογές έχει διπλή σημασία (εθνική και ευρωπαϊκή διάσταση της ψήφου), (3) «Κύπρος - ΕΕ: Γέφυρα Αξιών» και (4) «στην πρώτη γραμμή». Το ερώτημα είναι κατά πόσο τα σλόγκαν αυτά ταυριάζουν σε όλες τις παρατάξεις ή περισσότερο / αποκλειστικά σε συγκεκριμένες παρατάξεις. Αυτή είναι και η πεμπουσία της επικοινωνιακής στρατηγικής - διαφοροποίηση μέσα από τη μοναδικότητα.

Care4U

ΣΧΕΔΙΟ ΙΑΤΡΟΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗΣ

Το δίκτυο προστασίας για όλη την οικογένεια, που προσαρμόζεται σε κάθε βαλάντιο. Ιατρική φροντίδα στα καλύτερα νοσοκομεία και κλινικές στην Κύπρο και σ'όλη την Ευρώπη, 24 ώρες την ημέρα, σε συνεργασία με την International SOS Assistance.

Πλήρης ενδονοσοκομειακή και εξωνοσοκομειακή ασφαλιστική κάλυψη, από €52.500 μέχρι και €1.000.000 ανά περιστατικό.

- ◆ Απευθείας πληρωμή κλινικής ή νοσοκομείου στην Κύπρο ή το εξωτερικό.
- ◆ Πληρωμή απαιτήσεων εντός 15 εργάσιμων ημερών.

Σας πληρώνουμε €10 για κάθε μέρα καθυστέρησης αν δεν διευθετήσουμε την απαίτηση μέσα σε 15 εργάσιμες μέρες (μετά την παραλαβή και αποδοχή όλων των απαραίτητων στοιχείων).

ΚΟΣΜΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ
Συνέπεια στην εξυπηρέτηση

ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ

Λεωφ. Γρίβα Διγενή 46, 1080 Λευκωσία
Τ.Θ. 21770, 1513 Λευκωσία
Τηλ: 22 796 000, Φαξ: 22 022 000

E-mail: info@cosmosinsurance.com.cy
www.cosmosinsurance.com.cy

Προσλήψεις και ο ρόλος του τμήματος μεθόδων, διαδικασιών και ερευνών (ΜΔΕ)

Στους μεγάλους οργανισμούς που προσφέρουν Υπηρεσίες, συνήθως το πιο ψηλό κόστος είναι τα έξοδα προσωπικού. Με τα δεδομένα της Κύπρου, υπάρχουν πολλές πιθανότητες, κάθε υπάλληλος που προσλαμβάνετε να είναι μαζί σας μέχρι να αφυπηρηθεί, είτε τον χρειάζεστε είτε όχι.

**Το Δημήτρη
Εργατούδη**

Αφυπηρητής
Ανώτερος Διευθυντής
του Ομίλου Λαϊκής και
Fellow του Ινστιτούτου
Τραπεζιτών Λονδίνου

Γι' αυτό και προτού προχωρήσετε στην προκήρυξη κενών θέσεων, πρέπει να είστε βέβαιοι ότι πράγματι υπάρχει ανάγκη ενίσχυσης του Οργανισμού σας και ότι οι ανάγκες αυτές μπορούν να ικανοποιηθούν μόνο με νέες προσλήψεις. Στους μεγάλους Οργανισμούς την έρευνα αυτήν αναλαμβάνει το Τμήμα Μεθόδων, Διαδικασιών

και Ερευνών (ΜΔΕ). Το Τμήμα αυτό είναι στελεχωμένο με ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό (υπάρχει πιστοποιημένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα το οποίο αποτελείται από τρία μέρη: (α) καταμέτρηση εργασίας, (β) απλοποίηση διαδικασιών και (γ) τεχνικές μανάτζμεντ) και η άποψή του πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη προτού προκηρυχθούν νέες θέσεις εργασίας. Πρωταρχικός ρόλος του Τμήματος ΜΔΕ στην περίπτωση της διερεύνησης νέων αναγκών, είναι να καταμετρήσει την αύξηση του όγκου εργασίας της συγκεκριμένης Υπηρεσίας που ζητά ενίσχυση και να αποφανθεί κατά πόσο, ο μόνος τρόπος με τον οποίο μπορούν να καλυφθούν οι ανάγκες αυτές, είναι η πρόσληψη νέου προσωπικού. Αφού το Τμήμα ΜΔΕ επιβεβαιώσει ότι πράγματι ο όγκος εργασίας αυξήθηκε και η Υπηρεσία χρειάζεται ενίσχυση, τότε διερευνά αν το πρόβλημα μπορεί να αντιμετωπιστεί με απλοποίηση κάποιων διαδικασιών ή με τη μεταφορά κάποιων εργασιών σε άλλες Υπηρεσίες ή σε τρίτους (outsourcing), ή Υπηρεσία να ενισχυθεί με τυχόν αδρανές προσωπικό από άλλες Υπηρεσίες.

Η έρευνα από το Τμήμα ΜΔΕ πρέπει να γίνεται παντού και πάντοτε. Οποιαδήποτε παρέκκλιση δημιουργεί κακό προηγούμενο και ανοίγει τους ασκούς του Αϊόλου. Εξάιρεση μπορεί να υπάρξει μόνο σε μια περίπτωση, κι αυτή αφορά την ξαφνική κατακόρυφη αύξηση της ερ-

γασίας σε μια Υπηρεσία (όπως έγινε στις επενδυτικές εταιρείες το 1999), οπότε είναι πασιφανές ότι η Υπηρεσία χρειάζεται ενίσχυση. Σε τέτοια περίπτωση, το μόνο που διερευνά το Τμήμα ΜΔΕ είναι κατά πόσο η Υπηρεσία μπορεί να ενισχυθεί προσωρινά με προσωπικό που θα αποσπαστεί από άλλες Υπηρεσίες. Και σ' αυτήν όμως την εξαίρεση, θα πρέπει το Τμήμα ΜΔΕ ν' αρχίσει αμέσως την έρευνά του, αφενός μεν για να επιβεβαιώσει ότι η ενίσχυση της Υπηρεσίας ήταν απαραίτητη και αφετέρου για να διερευνήσει κατά πόσο μπορεί να υπάρξει εξοικονόμηση προσωπικού με απλοποίηση των διαδικασιών, ανάθεση εργασιών σε άλλες Υπηρεσίες ή σε τρίτους κλπ.

Σε περίπτωση φυσιολογικής αύξησης του όγκου εργασίας μιας Υπηρεσίας (όχι στις εξαιρετικές περιπτώσεις που αναφέρονται πιο πάνω και αποτελούν τις εξαιρέσεις), Λειτουργοί του Τμήματος ΜΔΕ επισκέπτονται την Υπηρεσία που ζητά ενίσχυση, χρονομετρούν τις διάφορες διαδικασίες, ελέγχουν αν αυτές συνάδουν με τα ειωθότα, εξακριβώνουν αν υπάρχουν ιδιαίζουσες συνθήκες, διερευνούν τη δυνατότητα απλοποίησης κάποιων διαδικασιών κ.ο.κ.

Ένας από τους σημαντικότερους λόγους της επίσκεψης των Λειτουργών του Τμήματος ΜΔΕ στην Υπηρεσία που ζητά ενίσχυση είναι και για να εξηγήσει στο προσωπικό της τον τρόπο αξιολόγησης του αιτήματός τους. Για να γίνει αποδεκτό το τελικό αποτέλεσμα της έρευνας του Τμήματος ΜΔΕ πρέπει ο Υπεύθυνος της Υπηρεσίας, το προσωπικό της και ο συνδικαλιστικός τους εκπρόσωπος να πειστούν, πέραν πάσης αμφιβολίας ότι η έρευνα έγινε με απόλυτα

ορθά και αξιοκρατικά κριτήρια. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία αν το αποτέλεσμα είναι αρνητικό. Με το ζήλο που επιδεικνύουν σήμερα ορισμένοι Υπεύθυνοι Υπηρεσιών να παρουσιάσουν υπερκέρδη, πολλές φορές διατάζουν, αμελούν ή καθυστερούν να ζητήσουν ενίσχυση της Υπηρεσίας τους για να μην επωμιστούν τα πρόσθετα έξοδα και να μειωθούν έτσι τα κέρδη τους. Γι' αυτό και είναι απαραίτητο, το Τμήμα ΜΔΕ να ενεργεί ως Προμηθέας και όχι ως Επιμηθέας. Αυτό θα γίνει αν σε τακτά χρονικά διαστήματα (π.χ. κάθε έξι μήνες) το Τμήμα ΜΔΕ διεξαγάγει παγκύπρια έρευνα, αφενός μεν για να εντοπίσει τους Υπεύθυνους που αναφέρονται στην προηγούμενη παράγραφο και οι οποίοι επιδιώκουν τα υπερκέρδη, και αφετέρου να εντοπίσει τυχόν Υπηρεσίες που παρουσιάζουν πλεονάσματα προσωπικού.

Με τον τρόπο αυτό, το Τμήμα ΜΔΕ είναι προετοιμασμένο να αντιμετωπίσει ταχύτερα και πιο αποτελεσματικά τα αιτήματα των Υπηρεσιών που ζητούν ενίσχυση, αφού θα έχει στα χέρια του πρόσφατα στοιχεία.

Θα ήθελα εδώ να τονίσω τη σημασία που έχει η δυναμικότητα του Διευθυντή Προσωπικού, ο οποίος πρέπει να έχει τη δύναμη να επιμένει στο απόφθεγμα «ουδεμία πρόσληψη χωρίς τη σύσταση του Τμήματος ΜΔΕ, και, επίσης, να έχει τη διπλή δύναμη να λει: «αυτή είναι ιδιόζουσα περίπτωση και η ενίσχυση θα πρέπει να γίνει αμέσως». Και στις δυο όμως περιπτώσεις δε θα γλιτώσει από τους χαρακτηρισμούς των μεμψιμοιρούντων (ανώτερων και κατώτερων) οι οποίοι, στην πρώτη περίπτωση μπορεί να τον χαρακτηρίσουν «τυπολάτρη» και στη δεύτερη ότι «εφαρμόζει δύο μέτρα και δύο σταθμά».

Τελειώνοντας, απευθύνομαι στους Γενικούς Διευθυντές μεγάλων Οργανισμών:

- αν δεν έχετε Τμήμα ΜΔΕ, φροντίστε να δημιουργήσετε ένα αμέσως
- δώστε εντολή ώστε οποιαδήποτε νέα πρόσληψη να συνοδεύεται από τη σύμφωνη γνώμη του Τμήματος ΜΔΕ
- βεβαιωθείτε ότι τα κριτήρια που χρησιμοποιεί το Τμήμα ΜΔΕ έχουν συμφωνηθεί με τους υπαλλήλους σας και τη συντεχνία τους, και
- αφήστε ανοικτό το παράθυρο για έκτακτες περιπτώσεις, αλλά δώστε οδηγίες για σύνομη επανεξέταση.

Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου | Ενέργεια ζωής!

www.eac.com.cy

PARTNERS / Y&R

Εύκολα, άνετα και γρήγορα!

Για την καλύτερη εξυπηρέτηση των πελατών της, η Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου προσθέτει ακόμα έναν τρόπο πληρωμής του λογαριασμού ηλεκτρικού ρεύματος.

Από την 1η Δεκεμβρίου 2008, η ΑΗΚ προσφέρει στους πελάτες της τη δυνατότητα να εξοφλήσουν το λογαριασμό ηλεκτρικού ρεύματος, χωρίς καμιά επιπλέον επιβάρυνση:

- με τραπεζική κάρτα σε όλα τα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πελατών της ΑΗΚ
- μέσω της ιστοσελίδας της (www.eac.com.cy) καθώς και
- μέσω της ιστοσελίδας της JCC

Μέσω της ιστοσελίδας της ΑΗΚ, προσφέρεται στους πελάτες η δυνατότητα για άμεση εξυπηρέτηση στην πληρωμή του λογαριασμού ηλεκτρικού ρεύματος οποιαδήποτε ώρα της ημέρας, οπουδήποτε και αν βρίσκονται, ακόμα και εκτός Κύπρου.

Έρευνα της ERNST & YOUNG

Η διαχείριση του φορολογικού κινδύνου είναι πιο σημαντική από ποτέ

Φορολογικοί εκτελεστικοί παράγοντες ανά το παγκόσμιο πιστεύουν ότι η αποτελεσματική διαχείριση του φορολογικού κινδύνου είναι πιο σημαντική από ποτέ, σύμφωνα με την τρίτη διεθνή έρευνα της Ernst & Young για το φορολογικό κίνδυνο. Σταθερή πορεία, ατάραχα νερά. Η δέμηνη έρευνα 541 φορολογικών εκτελεστικών παραγόντων από 18 χώρες δείχνει ότι η πλειοψηφία όσων απάντησαν τώρα ξοδεύουν μέχρι και 20% του χρόνου τους σε ζητήματα φορολογικού κινδύνου. Το ποσοστό που ξοδεύει περισσότερο από 20% σε ζητήματα φορολογικού κινδύνου αυξήθηκε από 16% το 2006 σε 26% το 2008.

Η βελτίωση της φορολογικής λειτουργίας προς τους κινδύνους είναι ζωτικής σημασίας και πέραν του 90% όσων απάντησαν λένε ότι η διαχείριση του φορολογικού κινδύνου θα είναι ένας σημαντικός τομέας γι' αυτούς για τα επόμενα δύο χρόνια.

Η τάση στη διαχείριση του φορολογικού κινδύνου είναι η πρόληψη, και οι φορολογικοί εκτελεστικοί παράγοντες λένε ότι γίνονται πιο αποτελεσματικοί και διευρύνουν την αντίδραση τους στον κίνδυνο. Η σύνδεση σε άλλα μέρη του οργανισμού, όπως για παράδειγμα ο εσωτερικός έλεγχος ή το πρόγραμμα διαχείρισης του φορολογικού κινδύνου της επιχείρησης, είναι σημαντική. Συγκεκριμένα, το 49% των εταιρειών αναφέρουν ότι έχουν λάβει μέτρα βελτίωσης

για να ενσωματώσουν τη φορολογική λειτουργία στον υπόλοιπο οργανισμό.

Όσοι απάντησαν θέτουν την επικοινωνία ως πολύ σημαντική. Εταιρείες που έχουν τακτική επικοινωνία με τα συμβούλια τους για ζητήματα φορολογικού κινδύνου είναι πιο πιθανόν να λάβουν συγκεκριμένα μέτρα γι' αυτούς τους κινδύνους. Το 87% όσων απάντησαν λένε ότι έχουν καθιερώσει καλή επικοινωνία με την ανώτερη διοίκηση, ενώ μόνο το 14% λέει ότι το συμβούλιο δεν ενημερώνεται επί των φορολογικών κινδύνων. Οι εταιρείες, τα συμβούλια των οποίων ενημερώνονται για το φορολογικό κίνδυνο κάθε τρίμηνο χρησιμοποιούν επίσης τη συλλογή δεδομένων και την τεχνολογική πρόοδο πιο αποτελεσματικά.

Η έλλειψη προσοντούχων ατόμων είναι μια πρόκληση και οι φορολογικοί εκτελεστικοί πα-

ράγοντες λένε ότι είναι αυξανόμενα δύσκολο να προσλάβεις αρκετό κόσμο. Το 77% των εταιρειών δηλώνουν ότι η έλλειψη ικανών πόρων συμβάλλει στον φορολογικό κίνδυνο. Επίσης αγωνίζονται να εκπαιδεύσουν τον κόσμο που έχουν. Και καθώς οι εταιρείες λειτουργούν όλο και περισσότερο σε διεθνή βάση, η διαχείριση πόρων σε διεθνείς τοποθεσίες γίνεται επίσης ζήτημα.

Η διαχείριση νομικών αλλαγών είναι σημαντική περιοχή ενδιαφέροντος για τους φορολογικούς εκτελεστικούς παράγοντες. Το 68% όσων απάντησαν λένε ότι νέα νομοθεσία ή αλλαγές είναι πολύ μεγάλη πρόκληση. "Ο διευρυμένος ρόλος των κυβερνήσεων θα επιταχύνει τις πιέσεις τα επρχόμενα χρόνια, καθώς ψάχνουν πρακτικές για να αυξήσουν τα απαραίτητα έσοδα και παρέχουν ανταγωνιστικό περιβάλλον για εργασία και δημιουργία επιχείρησης" λέει ο Mark Weinberger.

Μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες (με έσοδα πάνω από US\$25 εκατομμύρια) ανοίγουν το δρόμο στη διαχείριση του φορολογικού κινδύνου έναντι του σχεδιασμού, της συμμόρφωσης, της πρόβλεψης (υπολογισμοί και έλεγχοι) και αντίθεσης. Επίσης, οι μεγάλες εταιρείες δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στη διαχείριση του φορολογικού κινδύνου γενικά, με το 50% να αναγνωρίζουν ότι είναι ένα σημαντικό μέτρο σε σύγκριση με το 42% γενικά.

Οι κορυφαίοι κίνδυνοι από τη συνεχιζόμενη κρίση

Η επιχειρηματική δραστηριότητα αυξάνει την προσοχή της σε μεγάλη ποικιλία κινδύνων καθώς οι οικονομικές συνθήκες χειροτερεύουν την επαύριο της οικονομικής κρίσης, σύμφωνα με την «Αναφορά Επιχειρηματικών Κινδύνων 2009» της Ernst & Young. Η ετήσια κατάταξη των κορυφαίων δέκα, που δημοσιεύτηκε από τον ηγετικό διεθνή οργανισμό επαγγελματικών υπηρεσιών Ernst & Young, μαζί με το συμβουλευτικό οργανισμό στρατηγικής Oxford Analytica αποκαλύπτει ότι οι εταιρείες ανά το παγκόσμιο αντιλαμβάνονται τη σημασία μιας ενδεδειγμένης προσπάθειας διαχείρισης κινδύνου σε όλες τις περιοχές που σχετίζονται με

τους κινδύνους.

Όσοι απάντησαν στην αναφορά, συμπεριλαμβανομένων περισσότερων από 100 αναλυτών ηγετικών διεθνών τομέων, αναμενόμενα κατέταξαν τα ταρακουνήματα μετά την πιστωτική κρίση και τη διεθνή υποχώρηση ως τους πιο σημαντικούς επιχειρηματικούς κινδύνους για το 2009, παίρνοντας τη θέση της ρύθμισης και της συμμόρφωσης από τις ψηλότερες θέσεις της προηγούμενης θέσης. Ακόμα, η έρευνα αποκάλυψε ότι η μετακινούμενη ισορροπία της δύναμης μεταξύ των καθιερωμένων και των αναδυόμενων αγορών και παικτών, τα πλεονάζοντα επιχειρηματικά πρό-

τυπα, και οι ανησυχίες που γεννιούνται για τους κινδύνους της φήμης έχουν προκαλέσει σημαντική επανεκτίμηση των κινδύνων από την τελευταία χρονιά. Το 2009 η κατάταξη των 9 κορυφαίων κινδύνων.

1. Η πιστωτική κρίση
2. Ρύθμιση και συμμόρφωση
3. Αυξανόμενη ύφεση
4. Μη παραδοσιακοί παίκτες
5. Περικοπή εξόδων
6. Διαχείριση ταλέντων
7. Εκτελεστικές συμμαχίες και συναλλαγές
8. Μείωση επιχειρηματικού προτύπου
9. Κίνδυνοι φήμης

Ασφάλεια με ευελιξία, όπως εσύ τη θες.

Ασφαλιστικά Σχέδια Νέας Γενιάς

Η EuroLife, ανταποκρινόμενη για άλλη μια φορά στις υψηλές απαιτήσεις και τις ανάγκες της εποχής, σας προσφέρει τα ευέλικτα ασφαλιστικά σχέδια νέας γενιάς, που μπορείτε να τα διαμορφώσετε όπως εσείς τα θέλετε.

Σπουδαστικά, επενδυτικά, για την υγεία, για τη σύνταξη, για την προστασία της οικογένειας, ότι και αν χρειάζεστε όχι μόνο για να είστε, αλλά και για να νιώθετε ασφαλείς.

Τα ασφαλιστικά σχέδια νέας γενιάς μπορείτε να τα προσαρμόσετε όπως εσείς επιθυμείτε, αφαιρώντας ή προσθέτοντας ωφελήματα, ή ακόμη και εξελίσσοντας ένα σχέδιο για να ταιριάζει απόλυτα στις δικές σας προσωπικές ανάγκες, όπως κι αν αυτές αλλάζουν κατά καιρούς.

Σπουδές

Προστασία

Υγεία

Επένδυση

Σύνταξη

Για περισσότερες πληροφορίες επικοινωνήστε με τον Ασφαλιστικό σας Σύμβουλο ή με την Γραμμή Ανοικτής Επικοινωνίας. Τηλ: 8000 8880

EuroLife

ασφάλεια

The Macallan

Οινόπνευμα απaráμιλλης ποιότητας

Έχοντας λάβει πρόσφατα τον τίτλο «Best New Scotch Brand» (καλύτερο καινούριο προϊόν της Σκωτίας), από τον ξακουστό ειδικό στο ούισκι και συγγραφέα, Jim Murray, το The Macallan Fine Oak διατηρεί την παράδοση που θέλει το The Macallan ως το Single Malt απέναντι στο οποίο όλα τα άλλα πρέπει να κριθούν.

Τέτοιες τιμές δεν είναι ασυνήθιστες για το πολυτιμότερο ούισκι στον κόσμο. Πράγματι, ο συγγραφέας του The Malt Whisky Companion και παγκοσμίως ξακουστός ειδικός ούισκι, Michael Jackson, σχολίασε ότι, «δεν υπάρχει άλλο ούισκι ποιο ευρέως αναγνω-

ρισμένο από το The Macallan».

Πασιγνώστο διεθνώς από τέτοιους ειδικούς, το The Macallan είναι συνώνυμο του στιλ και της κουλτούρας για τους ανά τον κόσμο λάτρεις του ποτού. Συνοψίζει τον συνδυασμό της αδιάλλακτης ποιότητας και της συγκρατημένης πολυτέλειας.

ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΚΛΑΣΗΣ

Ήταν ο ειδικός των malt, Gordon Brown, ο οποίος γράφει στο *Wine & Spirit Magazine*, ο οποίος περιέγραψε πρώτος το The Macallan ως «το Single Malt, απέναντι στο οποίο όλα τα άλλα πρέπει να κριθούν».

Έχοντας γνώση ότι έχει λάβει τέτοιες τιμές, δεν θα ήταν έκπληξη για κάποιον να μάθει πως μια από τις πιο φιλόδοξες πρωτοβουλίες στην μακρά και λαμπρή ιστορία του προϊόντος, το The Macallan Fine Oak, ήταν εξίσου καλοδεχόμενο από ειδικούς, κριτικούς και οξυδερκείς λάτρεις οινόπνευματων.

«Σε όλες τους τις παραλλαγές φυσικού χρώματος, αρώματος και επίγευσης, τα Fine & Rare αντιπροσωπεύουν μερικά από τα πιο σπάνια και πολύτιμα παραδείγματα ενός από τα πιο σημαντικά ούισκι. Κανένα άλλο αποστακτήριο δεν μπορεί να προσφέρει την ποικιλία που μπορεί κανείς να βρει στην συλλογή The Macallan Fine & Rare».

MICHAEL JACKSON - Ειδικός των ούισκι

Ιδιαίτερα απαλό, ντελικάτο, αλλά και σύνθετο Single Malt, η σειρά The Macallan Fine Oak έχει περιγραφεί από τον αναγνωρισμένο ειδικό στο ούισκι και συγγραφέα, Jim Murray, ως «η πιο αντιπροσωπευτική, με διαφορά καλύτερη σειρά μη παλαιωμένου ούισκι που έχει λανσαριστεί από αποστακτήριο κατά την τελευταία δεκαετία».

Άλλοι ειδικοί επίσης ταυτίζονται με τον προηγούμενο. Η Spirit Journal του Paul Facult απέδωσε στο The Macallan Fine Oak 15 Years old, τον τίτλο του «Καλύτερου Ούισκι του 2004».

Η Duty Free News International του έδωσε τον τίτλο του «Καλύτερου Νέου Προϊόντος για το 2004», ενώ το Whisky Magazine, το επέλεξε ως την «Επιλογή του Εκδότη» του, την ίδια στιγμή που το Fine Oak 21 και 30 ετών καταχωρήθηκαν ως «Προτεινόμενα».

Ο ειδικός στα ούισκι, Ian Wisniewski, είπε: «Ενώ αυτός ο τύπος του The Macallan μοιάζει με καινοτομία, αντιπροσωπεύει

επίσης τη συνέχεια, σχεδιάζοντας πάνω στο παραδοσιακό στιλ, το οποίο αποδεικνύεται από συγκεκριμένες φιάλες του The Macallan, συμπεριλαμβάνοντας μερικές ανώτερες ποιότητες στις σειρές Fine & Rare».

Το The Macallan Fine & Rare, που λανσαρίστηκε το 2002, είναι μια ασυναγώνιστη συλλογή από 40, παλαιωμένα και ανώτερης ποιότητας, Macallans, από το 1926 μέχρι το 1976. Προσεκτικά διαλεγμένο για την ανώτερη ποιότητα και σπανιότητά του, το Fine & Rare παρέχει μια άνευ προηγούμενου ευκαιρία, στους συλλέκτες και τους ειδικούς, να γιορτάσουν ή να σηματοδοτήσουν μια μοναδική χρονιά με το πιο πολύτιμο παλαιωμένο και ποιοτικό ούισκι.

Γράφοντας για το Fine & Rare, ο ειδικός και συγγραφέας, Michael Jackson, είπε: «Σε όλες τους τις παραλλαγές φυσικού χρώματος, αρώματος και επίγευσης, τα Fine & Rare αντιπροσωπεύουν μερικά από τα πιο σπάνια και πολύτιμα παραδείγματα ενός από τα πιο

σημαντικά ούισκι. Κανένα άλλο αποστακτήριο δεν μπορεί να προσφέρει την ποικιλία που μπορεί κανείς να βρει στην συλλογή The Macallan Fine & Rare».

ΑΙΩΝΙΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΠΡΕΠΗΣ ΠΟΙΚΙΛΙΑ

Το The Macallan έχει κτίσει την εξαιρετικά επιθυμητή φήμη του παράγοντας Single Malt ούισκι εξέχουσας ποιότητας και γεύσης. Κατά τη διάρκεια της ιστορίας του, που μετρά 180 χρόνια, το The Macallan έχει ωριμάσει μέσα από ποικίλα στιλ, από πλούσιες και σύνθετες, μέχρι ραφιναρισμένες, ντελικάτες και εξευγενισμένες γεύσεις.

Ωστόσο, μέσα από κάθε στιλ και κάθε δεκαετία, σε ένα και μοναδικό πράγμα έχει διατηρήσει τη συνέπεια του και αυτό είναι η ανεπηρέαστη από τον χρόνο ποιότητά του πιο πολύτιμου ούισκι στον κόσμο. Και είναι η ποιότητα που εγγυάται ότι το The Macallan παραμένει το Single Malt, απέναντι στο οποίο όλα τα άλλα πρέπει να κριθούν.

To The Macallan, αντιπροσωπεύεται στην Κύπρο από την Εταιρεία ACM Christofides Ltd

ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ (Κ.Ο.Α.Π.)
CYPRUS AGRICULTURAL PAYMENTS ORGANISATION (C.A.P.O.)

ΠΑΓΚΥΠΡΙΑ ΓΡΑΜΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ

77771999

*ΒΟΗΘΑ ΚΑΙ ΒΤΗΡΙΖΕΙ ΕΓΕΝΑ,
ΤΟΝ ΚΥΠΡΙΟ ΑΓΡΟΤΗ!*

www.capo.gov.cy

Ο Κυπριακός Οργανισμός Αγροτικών Πληρωμών φροντίζει για την εξασφάλιση και πληρωμή των κονδυλίων, που εσύ δικαιούσαι, σύμφωνα με την Κοινοτική Νομοθεσία. Επικοινωνήσε με το Κέντρο Εξυπηρέτησης του Αγρότη στο 77771999 και πάρε πληροφορίες για τα Μέτρα που εφαρμόζει ο Οργανισμός και πως εσύ μπορείς να τα εκμεταλλευτείς για το δικό σου όφελος.

Λειτουργεί καθημερινά: 7:30 π.μ. - 2:30 μ.μ.

Ευρεία Σύσκεψη για τον τουρισμό

Πραγματοποιήθηκε πρόσφατα στον Κυπριακό Οργανισμό Τουρισμού, η πρώτη επίσημη σύσκεψη της Επιτροπής για την διαχείριση της κρίσιμης κατάστασης στην τουριστική βιομηχανία, υπό την προεδρία του Προέδρου του Δ.Σ. του ΚΟΤ, κ. Πάνου Εγγλέζου. Στη σύσκεψη παραβρέθηκαν εκπρόσωποι των Υπουργείων Εμπορίου, Βιομηχανίας & Τουρισμού, Οικονομικών, Συγκοινωνιών & Έργων και Εσωτερικών, του ΚΕΒΕ, της ΟΕΒ, του ΠΑΣΥΕ, του ΣΤΕΚ, του ΑΣΤΑ, της Ένωσης Δήμων, του Συνδέσμου Ειδικών Ενδιαφερόντων και Πολιτιστικού Τουρισμού και η διευθυντική ομάδα του ΚΟΤ.

Υπενθυμίζεται ότι το Διοικητικό Συμβούλιο του ΚΟΤ, είχε εγκρίνει, από τον περασμένο Σεπτέμβριο, Σχέδιο Δράσης, το οποίο περιλαμβάνει ενέργειες για τη βελτίωση της προσβασιμότητας της Κύπρου, την προώθηση ενεργειών για άρση των περιορισμών στις αερομεταφορές, τη λειτουργία επιπρόσθετων προξενικών αρχών, τη βελτίωση και επιτάχυνση των διαδικασιών εκδόσεων βίζας και θεωρήσεων διαβατηρίων, την εντατικοποίηση των ενεργειών μάρκετινγκ και προβολής, τη συνεργασία με αεροπορικές εταιρείες, τις συντονισμένες ενέργειες για προώθηση και προβολή συ-

γκεκριμένων ειδικών προϊόντων τουρισμού, την ενδυνάμωση του εσωτερικού τουρισμού, τις επαφές με τους εταίρους της τουριστικής βιομηχανίας, ενώ ζήτησε από την Κυβέρνηση την επίσπευση της υλοποίησης όλων των αναπτυξιακών έργων. Το Σχέδιο Δράσης του ΚΟΤ έχει τύχει της στήριξης του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας & Τουρισμού.

Επιπρόσθετα, τον Δεκέμβριο, με επιστολή προς τον Υπουργό Εμπορίου, Βιομηχανίας & Τουρισμού, ο ΚΟΤ σημείωσε την ανάγκη προώθησης επιπρόσθετων μέτρων, που θα βοηθήσουν τις τουριστικές επιχειρήσεις να λειτουργήσουν πιο ανταγωνιστικά, υποστηρίζοντας τα αιτήματα των συνδέσμων του ιδιωτικού τομέα για τη μείωση του ΦΠΑ από 8% σε 5% για 24 μήνες, την κατάργηση των τελών διανυκτέρευσης κατά τη χειμερινή περίοδο και μείωση

75% για την καλοκαιρινή περίοδο, την ένταξη της ξενοδοχειακής βιομηχανίας στη "βιομηχανική ζώνη τελών" της ΑΗΚ, την παροχή πολεοδομικών κινήτρων για νέες επενδύσεις στα ξενοδοχεία και την αναστολή καταβολής τοκοχρεολυσίων για ξενοδοχειακά δάνεια.

Κατά τη διάρκεια της συνεδρίας, τονίστηκε η σημασία της τόνωσης αυτής της κρίσιμης περιόδου, των κρατήσεων και της ζήτησης για την Κύπρο. Τα μέλη της Επιτροπής ενημερώθηκαν για τις άμεσες εξειδικευμένες και στοχευμένες ενέργειες προβολής του ΚΟΤ για ανάκαμψη των κρατήσεων, με ιδιαίτερη έμφαση στον καταναλωτή, όπως δράσεις tactical advertising, στοχευμένες διαφημιστικές εκστρατείες σε περιοχές που εξυπηρετούνται με πτήσεις προς την Κύπρο, εφαρμογή ειδικού προγράμματος

δημοσιών σχέσεων, συνεργασία με την παροικία όπου υπάρχει, διαφήμιση και προβολή σε συνεργασία με οργανωτές ταξιδιών, ταξιδιωτικά γραφεία και αερογραμμές, προβολή μέσω των ηλεκτρονικών συστημάτων κρατήσεων, άμεσες επαφές με τους κυριότερους οργανωτές ταξιδιών κάθε αγοράς για ενίσχυση των συνεργασιών, επαφές με ενώσεις ταξιδιωτικών γραφείων για ανάληψη διάφορων ενεργειών προώθησης, συνεργασίες με αεροπορικές εταιρείες για ενίσχυση της παρουσίας της Κύπρου και εντονότερη συνεργασία με δημοσιογράφους και μέσα ενημέρωσης.

Όπως σημειώθηκε, ο ΚΟΤ έχει προσαρμόσει τις προωθητικές ενέργειες του αναλόγως των ιδιαιτεροτήτων και των συνθηκών της κάθε αγοράς, σε συσχετισμό με την αποδοτικότητα των προτεινόμενων δράσεων. Η συνολική προσπάθεια χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη εξωστρέφεια, ώστε να αυξηθεί και να εντατικοποιηθεί η παρουσία της Κύπρου στις τουριστικές αγορές, και επικέντρωση σε ενέργειες που θα έχουν άμεση αποτελεσματικότητα.

Ταυτόχρονα συμφωνήθηκε ότι παραμένουν στο επίκεντρο της προσοχής όλων τα θέματα που θα ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητα της τουριστικής βιομηχανίας.

«S.O.S.E το περιβάλλον»... επιμένει η Εθνική Ασφαλιστική

«...κρατώ το αγαπημένο μου νησί με τις απέραντες θάλασσες και τους ανοικτούς ορίζοντες». Την ευαισθησία της προς το περιβάλλον συνεχίζει να αποδεικνύει η Εθνική Ασφαλιστική, δίνοντας συνέχεια στην προσπάθειά της για την ευαισθητοποίηση του κοινού για προστασία του περιβάλλοντος, μέσα από μια σειρά οικολογικών δώρων τα οποία πρόσφερε στους πελάτες και συνεργάτες της με ευχές για τη νέα χρονιά. Θέλοντας να συμβάλει ενεργά στην αναζωογόνηση του περιβάλλοντος χάρισε στους πιο πάνω εκτός από χρηστικά οικολογικά αντικείμενα γραφείου, και από ένα μικρό πεύκο με την παρότρυνση να το χαρούν κατά τη διάρκεια

των γιορτών και στη συνέχεια να το φυτέψουν. Επίσης το καινούριο ημερολόγιό της για το 2009, χρησιμοποιώντας και φέτος τη χαρακτηριστική φράση «S.O.S.E το περιβάλλον», παρουσιάζει τοπία από την κυπριακή φύση, παροτρύνοντας το κοινό σε δράση για προστασία του περιβάλλοντος του νησιού μας. Με φωτογραφίες από τη συλλογή του φωτογράφου Σωκράτη Περικλέους αλλά και φωτογραφίες από το τμήμα Αλιείας, που απεικονίζουν την σπάνια θαλάσσια ζωή, η Εθνική Ασφαλιστική παρουσιάζει μέσα από το ημερολόγιό της, τις ομορφιές του τόπου μας που κινδυνεύουν...στο χέρι όλων μας είναι να τις προστατεύσουμε.

ΕΘΝΙΚΗ & Σύνταξη

planning for life

" χρόνια πολλά και καλά! "

Ομαδικό Συνταξιοδοτικό
Σχέδιο

ProvidentPLAN Εξασφαλίστε το μέλλον των ανθρώπων σας

Ειδικά σχεδιασμένο για το σύγχρονο εργοδότη που θέλει να προσφέρει στους ανθρώπους του ωφελήματα αξίας ενισχύοντας την οικονομική τους ευχέρεια κατά την περίοδο της συνταξιοδότησής τους.

Εξασφαλίστε σήμερα την οικονομική άνεση των ανθρώπων που εργάζονται στην εταιρεία σας, με το Ομαδικό Συνταξιοδοτικό Σχέδιο Provident Plan που αποτελεί μια αποδοτική μέθοδο συσσώρευσης κεφαλαίου για την αποπληρωμή.

www.bankofcyprus.com

Πράσινος Λογαριασμός

Με τον αποταμιευτικό λογαριασμό «Πράσινο» αποταμιεύεις χρήματα σιγά-σιγά και σταθερά, χωρίς καν να το καταλάβεις.

Εσύ, δίνεις απλά μια εντολή στην Τράπεζα να σου μεταφέρει κάθε μήνα αυτόματα το σταθερό ποσό που εσύ θα αποφασίσεις στον αποταμιευτικό σου λογαριασμό.

«Πράσινος Λογαριασμός»
Εσύ τον ξεχνάς και αυτός μαζεύει.

Για την αποταμίευση έχουμε τα πάντα, με μια σειρά από λογαριασμούς που σε βοηθούν να αποταμιεύεις, απλά και εύκολα.

Σκέψου το. Γίνεται.

Τράπεζα Κύπρου

